

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za klasičnu filologiju

Diplomski rad

**CITIRANJE POVIJESNIH IZVORA U POGLAVLJU
EPISCOPI CORCYRENSES
VI. SVESKA *ILLYRICUM SACRUM***

Student: Josip Nalis

Mentor: dr.sc. Irena Bratičević

U Zagrebu, lipanj 2013.

Sadržaj

1. Uvod	str.	1
2. O autorima i djelu <i>Illyricum sacrum</i>	str.	1
3. Episcopi Corcyrenses	str.	6
4. Popis citata	str.	12
5. Osvrt na izvore i citate	str.	18
6. Zaključak	str.	22
7. Uvodne napomene prijepisa <i>Episcopi Corcyrenses</i> ¹	str.	0
8. Prijepis <i>Episcopi Corcyrenses</i>	str.	1
9. Prilog: pjesma nepoznatog autora o nazivima <i>Corcyra Melaena</i> i <i>Corcula</i>	str.	73
10. Referentna literatura	str.	74

---

¹ Od sedmog poglavlja dalje slijedi nova paginacija.

1. Uvod

Ovaj diplomski rad nosi naziv *Citiranje povijesnih izvora u poglavlju Episcopi Corcyrenses VI. sveska „Illyricum sacrum“*.

Zašto baš takva tema?

Prije svega, kako sam ustanovio da je moja loza kroz više stoljeća bivstvovala u gradu Korčuli, i kako sam objavio i genealošku studiju o njoj u *Godišnjaku grada Korčule*, želio sam da još nekako pripomognem u rasvjetljavanju i približavanju povijesti ovog prelijepog gradića i otoka.

Drugi movens bila je moja želja da iskoristim svoje znanje latinskog jezika koje sam stekao na ovom fakultetu. Posebno mi je drago da ga mogu upotrijebiti na jednom tako vrijednom, a tako - s obzirom na njegovu važnost za našu kulturnu povijest - nedovoljno obrađenom djelu kao što je *Illyricum sacrum*.

Dispoziciju dijelova ovog rada zamislio sam ovako. Nakon ovog kratkog uvoda opisat ću u kratkim crtama život i djelo isusovačkog trojca kojemu dugujemo hvalu za stvaranje ove vrijedne knjige, a potom lapidarno prepričati sadržaj poglavlja koje govori o Korčulanskoj biskupiji. Zatim slijedi središnji dio teme s navođenjem izvora i kratkim natuknicama njihovog sadržaja. U osvrtu na njih pokušat ću doći do njihove klasifikacije i karakterizacije. Napokon, u zaglavlju, dat ću neke sintetičke prosudbe svih poglavlja i iznijeti opće zaključke. Kao posljednje poglavlje donosim prijepis kompletnog poglavlja *Episcopi Corcyrenses* da bi se navedeni citati lako mogli pronaći i usporediti s cjelinom iz koje su izvađeni.

2. O autorima i djelu *Illyricum sacrum*¹

Godine 1800. iz tiska je u Veneciji izišao VI. svezak velebnog crkveno-povijesnog djela *Illyricum sacrum*. U tom se svesku obrađuje povijest Dubrovačke nadbiskupije i njenih sufraganskih² biskupija. Kako je Korčulanska biskupija bila sufragana Dubrovačke

---

¹ Izdanja kojima sam se služio za pisanje ovog poglavlja su sljedeća:

M. Vanino: „*Illyricum sacrum* i Filip Riceputi“, *Croatia sacra*, I, Zagreb 1931.

J. Lučić: „Daniele Farlati“, *Historijski zbornik*, 1972.-73., Zagreb.

K. Lučin: „O tvorcima djela *Illyricum sacrum*“, *Baština* 26-27, Split 1995.

K. Lučin: „Hvarski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Književni krug, Split 2004.

K. Lučin: „Trogirski biskupi“, *Illyricum sacrum* sv. 4, Književni krug, Split 2010.,

Jadranka Neralić, *Uvod*.

* Posebno interesantne bilješke posebno ćemo obilježiti.

² Ona koja je podložna svojoj nadbiskupiji.

nadbiskupije, tako se na stranicama 363-409, dakle na 46 stranica velikog folio-formata u dva stupca, donosi povijest ove biskupije koja je postojala od 1300. do 1828.

Cilj je ovog rada navesti koje su sve povijesne izvore autori Farlati i Coleti citirali u ovome dijelu djela *Illyricum sacrum*.

Prvo ćemo u kratkim crtama opisati autore, motive i povijesni slijed priprema i izdavanja čitavog djela *Illyricum sacrum*.

Renesansno doba napušta srednjovjekovni kroničarski način pisanja povijesti, u kojem je često dolazilo do nekritičkog prihvaćanja podataka i nagađanja. Sv. Ignacije Lojolski (1491.-1556.), osnivač Družbe Isusove, ponudio je načela historiografskoj metodi s istinom kao temeljnim idealom. U tom duhu mnogi znanstvenici, filozofi i povjesničari tog doba pišu kritičnije nego prije te obilato upotrebljavaju arhivsku građu. Lijep primjer za takav način rada je i naš povjesničar Ivan Lučić (Ioannes Lucius, 1604.-1679.), čijim su se vrijednim djelom *De regno Dalmatiae et Croatiae* obilato služili i autori djela *Illyricum sacrum*. U to doba djelovali su brojni isusovci povjesničari, koji su svojom historiografskom metodom, koja leži na istim načelima kao i moderna kritička historiografija, a po uzoru na Ignacija Lojolu, pisali povijest koja za svoj osnovni ideal ima istinu.

Isusovci su, kao izrazito intelektualistički crkveni red, osim praktičnog djelovanja pokazali interes za povijest nekadašnjeg Ilirika, koja je, nedovoljno istražena zbog turske dominacije na većem dijelu tog geografskog prostora, bila izazov koji je tražio raščišćavanje podataka i dopiranje do prave istine.

Autori čitavog djela *Illyricum sacrum* trojica su talijanskih isusovaca, s kraja XVII. i iz XVIII. st., koji su u svom prosvjetiteljskom nadnacionalnom historiografskom zanosu htjeli rasvijetliti crkveno-civilnu povijest jedne velike regije, koja pod rimskim nazivom Ilirik, u smislu geopolitičke cjeline iz Justinijanovog perioda, obuhvaća po prilici današnji prostor Balkanskog poluotoka. Njima nije smetalo posvetiti veliki dio svojih života proučavanju povijesti jedne netalijanske pokrajine, jer su htjeli raspršiti povijesne magle onih zemalja, koje su povijesnom nesrećom došle pod vlast ili opasnost od turskog imperija, koji je bio direktan neprijatelj kršćanskoj civilizaciji, tim više što je to bilo razdoblje kada se moglo nazrijeti oslobađanje od turskog ropstva i povratak u okrilje europske civilizacije. Oni su u neku ruku, preko svog djela, bili jedni od prvih vjesnika duhovno-kulturne renesanse navedenih krajeva.

Njihova imena su:

Filippo Riceputi (1667. - 1742.)

Daniele Farlati (1690. - 1773.)

Jacopo Coleti (1734. - 1827.).

Posebno zaslužan, jer je bio idejni začetnik ovog historiografskog pothvata, bio je Filippo Riceputi, koji se još kao mladić zainteresirao za pisanje crkveno-svjetovne povijesti Ilirika, a poseban dodatni impuls toj želji bio je poraz Turaka pod Bečom 1683., kao i sukcesivni politički događaji koji su doveli do oslobađanja mnogih krajeva od turske vlasti. Kao mladi svećenik u pratnji apostolskog nuncija Paoluccija našao se u Beču, gdje je bilo središte isusovačke provincije za Hrvatsku i Ugarsku. Tu se zaredio za isusovca i počeo sakupljati obilatu građu za svoje životno djelo, jer su arhivi i knjižnice u Beču bili prebogat dokumentarnim materijalom velikaša koji su bježeći pred Turcima dolazili u Beč i tu deponirali ono što su donijeli sa sobom. Sljedećih dvanaest godina (1697.-1708.) na službi u Gorici, Rijeci i Trstu skuplja građu za povijest Ilirika. Tada na vlastiti zahtjev prelazi u mletačku provinciju Družbe Isusove da bi mogao djelovati kao misionar u Dalmaciji, a ujedno biti na izvorištu svojeg interesa. Tu ostaje do 1716., kada je dodijeljen u Padovu sa zadaćom da napiše crkvenu povijest Ilirika. Crkva je, naime, htjela bolje upoznati taj kraj jer se očekivalo oslobađanje Balkana od Turaka. U Padovi mu se pridružio Pacifik Bizza, rodom Rabljanin, budući rapski biskup i splitski nadbiskup, koji će mu puno pomoći u daljnjem radu. Godine 1718. Riceputi je napisao i 1720. izdao sinopsis svog budućeg djela uz pomoć pape Klementa XI. Isti papa otvorio mu je vrata svih relevantnih arhiva, a također i financirao put u Ilirik njemu i Bizzi 1720. Tamo su ostali dvije godine i sakupili obilje materijala. Organizirali su posao tako da su uputili svećenike kako da im pomažu u nabavci i prepisci materijala, koja bi se poslije ovjeravala, da sve bude vjerodostojno. I sljedeći papa, Inocent XIII., bio je sklon Riceputiju, pa mu je omogućio da 1721. pođe u Dalmaciju i Ljubljanu radi daljnjeg sakupljanja materijala. Na koncu se Riceputi vratio u Padovu, gdje je za pomoćnika u radu dobio mladog Farlatija, koji će poslije Riceputijeve smrti nastaviti rad na objavljivanju knjige.

Novi suradnik svesrdno je pomagao Riceputiju od 1723. do 1742. god. Sređivali su i klasificirali obilati materijal, i to po Riceputijevoj zamisli. Ta golema građa iznosila je 300 volumena, pa je predloženo da se osnuje *Museo Illirico*, gdje bi se ona arhivirala i čuvala. To je i napravljeno, ali je ipak P. Bizza otišao još jednom u Dalmaciju da dopuni materijale. God. 1729. odlučeno je da buduće djelo obradi i profanu povijest Ilirika, pa je napisan još jedan sinopsis budućega izdanja, po kojemu bi ono trebalo imati 18 tomova. Godine 1742. Riceputi umire, ne objavivši ni jedan tom, ali pripremvši, rekli bismo, ono najvažnije, ono *sine qua non*, prikupljen i sređen materijal, jer bez dobro pripremljene građe nema ni pravog rada. On je zaslužan, u neku ruku, za više od pola uspjeha buduće edicije, jer ne samo da je pripremio gotovo sav materijal za pisanje, što je pola posla, već je, ono što je najvažnije, začetnik tako vrijedne ideje da se nešto tako važno pripremi, dade u tisak i ostavi potomstvu na vječni

spomen. Zato je velika šteta i nepravda da se među autorskim imenima ne nalazi i njegovo ime.³ Sam Farlati točno kaže da Riceputi nije mogao dovršiti sam svoj rad, jer je to nadilazilo njegove snage. On se istrošio već u onom dugogodišnjem sabiranju i sređivanju građe. Dalje Farlati kaže da je Riceputi „prvi poduzeo sjajnu zamisao i brigu da napiše crkvenu povijest Ilirika“, ali „ništa nije potpuno dogotovio, ništa na svjetlo dana izdao“⁴. Pa premda je tako, mišljenja smo da je trebao navesti uz svoje i Riceputijevo ime kao autorskog suradnika u tom književnom podvigu. Treba znati i to da za razliku od Riceputija, koji je 20-ak godina proveo na „terenskom radu“ sakupljajući materijale, Farlati niti jednom nije stupio nogom na teren „Ilirika“.⁵

Farlati je promijenio osnovnu koncepciju pisanja knjige. Dok je Riceputi zamislio organizaciju knjige u 4 dijela: život biskupa - crkveni sabori i poslanstva - životopisi svetaca - povijest samostana, on je odlučio podijeliti građu prema biskupijama, što je bilo praktičnije i preglednije, jer se tako izbjegla mogućnost ponavljanja istih imena i događaja, do čega bi neminovno dolazilo u Riceputijevoj koncepciji, a bilo bi teže dohvatljivo i manje zanimljivo onim čitateljima koji su zainteresirani samo za povijest svoje biskupije.

Sam kaže da je radio kritički (*ars critica historico necessaria*), ali se je u pojedinim trenucima morao prepustiti nagađanjima da bi uopće dobio kakvu-takvu povijesnu sliku umjesto potpune praznine (*historico licet conjecturis uti ubi certa et explorata desunt*). Također je smatrao da nije dobra niti naglost niti pedanterija u zaključivanju (*vitanda tum temeritas, tum morositas in assentiendo*)⁶.

Punih devet godina od Riceputijeve smrti trebalo je Farlatiju da sredi materijal po svom nahodenju i izda prvi tom knjige.

Tomovi su izlazili ovim vremenskim redoslijedom i imali su sljedeće naslove:

- I. *Ecclesia Salonitana ab ejus exordio usque ad saeculum quartum* (1751.)
- II. *Ecclesia Salonitana a quarto saeculo Aerae Christianae usque ad excidium Salonae* (1753.)
- III. *Ecclesia Spalatensis olim Salonitana* (1765.)
- IV. *Ecclesiae suffraganeae metropolis Spalatensis* (1769.)
- V. *Ecclesia Jadertina cum suffraganeis, et ecclesia Zagrabiensis* (1775.)
- VI. *Ecclesia Ragusina cum suffraganeis, et ecclesia Rhiziniensis et Catharensis* (1800.)
- VII. *Ecclesia Diocletana, Antibarensis, Dyrrhachiensis, et Sirmiensis cum earum suffra-*

³ Usp. Vanino, nav. dj., 280.-281.

⁴ Usp. Lučin: „O tvorcima djela *Illyricum sacrum*“, 45.

⁵ Usp. Neralić, nav. dj., 29., ali Lučin u *Baštini* suprotno, 49.

⁶ Usp. Lučić, nav. dj., sva tri citata na 236.

ganeis (1817.)

VIII. *Ecclesia Scopiensis, Sardicensis, Marcianopolitana, Achridensis et Ternobensis* (1819.)

Nekoliko godina prije smrti Farlatiju je dodijeljen kao pomoćnik mladi isusovac Jacopo Coleti, porijeklom Mlečanin, iz obitelji koja je tiskala sve tomove djela *Illyricum sacrum*. On je dovršio preostalu obradu građe i izdavanje šestog, sedmog i osmog toma. Peti tom potpuno je dovršio Farlati, ali je umro dvije godine prije tiskanja. Šesti tom, koji je nama važan, Farlati je gotovo dovršio, a sedmi je tek započeo. Stoga su ta dva sveska izašla pod zajedničkim autorskim imenima, a osmi je svezak pripremio sam Coleti.

Ako bacimo pogled na čitavo djelo, primjećujemo da je prvih pet i djelomično šesti od osam svezaka posvećeno dalmatinskim biskupijama. Razlog je, dakako, u tome što ta većina obrađuje isključivo katoličke krajeve, dok zadnja dva i one krajeve gdje su katolici u manjini. Drugi je razlog i teška dostupnost dokumenata iz krajeva pod turskom vlašću.

Ipak, priča o *Illyricum sacrum* nije završena s ovih osam svezaka. God. 1900. don Frane Bulić, naš kršćanski arheolog, igrom slučaja dolazi u posjed spisa s dopunama i ispravkama za prvih pet svezaka *Illyricum sacrum*. Te dopune bile su bez potpisa, ali kada su uspoređene s Coletijevim dopisima trogirskoj obitelji Garagnin-Fanfogna, ustanovljeno je da sigurno pripadaju Coletiju. Zato je don Frane Bulić 1910. izdao taj spis pod naslovom *Accessiones et correctiones all “Illyricum sacrum“ del P. D. Farlati di P. G. Coleti, pubblicato dal prof. Fr. Bulić.*

I sada možemo navesti kao zaključak:

Kao mali narod možemo se pohvaliti da ni mnogi veliki narodi nemaju tako impozantan spomenik kulture, ali na tome moramo zahvaliti talijanskim isusovcima, nesebičnim transnacionalnim intelektualnim pregaocima.

Illyricum sacrum zaprema 4.710 stranica, pisanih u dva stupca u velikom folio-formatu, od kojih se većina odnosi na hrvatske krajeve. Nikome poslije toga (a ni prije) nije palo na pamet da se prihvati tako zamašnog djela. Suština uspjeha je u tome što su na tom poslu radile tri generacije isusovaca u rasponu od 120-ak godina (od cca 1697. do 1819.), a sve to uz obilatu moralnu i materijalnu pomoć vrhovnih crkvenih starješina. Bio je to stjecaj povoljnih okolnosti u jednom sretnom povijesnom trenutku za hrvatski narod.

Osobito je važno što su navedeni podaci od najstarijih vremena do pred kraj XVIII. st., pa možemo reći da obuhvaćaju do sada daleko najdulji period naše kršćanske povijesti. Oni su utoliko vrijedniji što su u međuvremenu mnogi od njih nepovratno izgubljeni, ali ih je ovjekovječio mar i žar trojice isusovaca.

3. Episcopi Corcyrenses

Prije prelaska na citate iz ovog poglavlja VI. sveska *Illyricum sacrum* u osnovnim ćemo crtama iznijeti povijest Korčulanske biskupije od njenog osnutka do ukidanja. Za početak, tj. godinu osnutka, Farlati uzima god. 1300./1301. Dogovor do tada stonskog, a budućeg korčulansko-stonskoga biskupa Ivana s korčulanskim poslanicima o osnutku nove biskupije sa sjedištem u Korčuli Farlati na jednom mjestu stavlja u 1300. god.⁷, ali malo poslije piše: *Anno igitur 1300. vel proximo,⁸ novus episcopus (Joannes) Corcyram appulit*. Premda je dogovor s Korčulanima biskup potpisao u lipnju 1300., ne bi bilo čudno da nije odmah došao iz Dubrovnika, nego tek sljedeće godine, kao što je bio običaj kod mnogo budućih biskupa. Uspostavu Korčulanske biskupije odobrio je papa Bonifacije VIII. Do ukinuća Korčulanske biskupije došlo je 1828. bulom pape Leona XII. na zahtjev i pritisak austrijskog dvora.

Dakle, ako uzmemo vremenski raspon biskupije od 1300. do 1828., mogli bismo reći da je biskupija imala dugačku povijest od preko pet stoljeća, ali isto tako da *Illyricum sacrum* vremenski ne zahvaća zadnje biskupe zato što je zadnji tom djela izdan 1819. Međutim, tu ćemo se prevariti, jer je posljednji korčulanski biskup Josip Kosirić, koji je opisan u knjizi, umro 1802. Premda se biskupija ukida papinom bulom tek 1828. god., više se ne biraju biskupi, već kapitularni vikari, i to zbog burne političke situacije u kojoj su se smjenjivale austrijska, francuska i ruska vlast.

Tako imamo sretnu okolnost da Farlati i Coleti opisuju sve biskupe Korčulanske biskupije, pa je slijed biskupa kao cjelina zaokružen djelom *Illyricum sacrum*, što na primjer, nije slučaj s Hvarskom biskupijom, koja još uvijek postoji.

Premda nisu, po zamisli Riceputijevoj, objavljena tri uvodna poglavlja koja bi iznijela uglavnom profane podatke o Iliriku i Dalmaciji prije obrade Salonitanske biskupije, Farlati uz crkvenu povijest uporedo navodi i onu svjetovnu, a redovno počinje s geografskim podacima za pojedine otoke i mjesta.

Tako govoreći o otoku Korčuli prvo navodi njegov zemljopisni položaj i dimenzije, najstarije povijesne zapise o otoku i gradu, legende i povijesne pretpostavke, a zatim prelazi na političku povijest. Između ostaloga spominje Apolonija Rođanina i njegovo djelo 'Αργοναυτικά u kojemu Neptun u ljubavnom žaru otima Asopovu kćer Korkiru, dovodi ju iz Flijunta na ovaj otok i tu ju ostavlja, a otok po njoj dobiva ime.

---

⁷ Str. [369]

⁸ Str. [370]

Neki pričaju da su stanovnici otoka imenjaka u Jonskom moru (današnji Krf, onda Κόρκυρα), porijeklom inače Korinćani, naselili i ovaj otok i zbog šuma ga nazvali Κόρκυρα μέλαινα.

Skimno s Hija pak kaže *Corcyram, quae nigra dicitur, Cnidi coloniam esse*. S ovom postavkom, da su Knidani iz daleke Karije osnovali koloniju na Korčuli, slažu se Strabon i Plinije Stariji.

Tu je i priča, uklesana u kamena gradska vrata, kako je Antenor na putovanju prema Padovi osnovao grad Korčulu: *Hic Antenoridae Corcyrae prima Melanae Fundamenta locant*, a slično govori i knjiga Diktisa Krećanina *De bello Troiano*.

Navodi prve vladare spominjući Pelazge, Liburne, Sikule, Kelte, Ilire i tako redom, sve do prve rimske vlasti. Slijede Goti, zatim Justinijanova vlast, te početkom sedmog stoljeća Hrvati i Srbi pod Heraklijevim patronatom, potom vlast Neretljana na Korčuli i susjednim otocima. Početkom 11. st. Korčula dolazi pod vlast mletačkog dužda Petra Orseola. Dalje spominje vlast Mađara, koja se često smjenjivala s mletačkom, bizantskom i zahumskom. Konačno se mletačka vlast ustalila 1420. na području cijele Dalmacije. Slijede navodi o zdravoj i blagoj klimi otoka na kojem ljiljani i limuni uspijevaju cijelu zimu, oskudici vode i korištenju kišnice iz cisterni. Ima obilje vina i ulja, ali se žito mora uvoziti jer je dovoljno samo za četiri mjeseca u godini. Posebno je otok bogat šumama, od kojih se dobiva ogrjev i građa za brodove. Opisuje položaj, utvrde i zgrade u gradu Korčuli i objašnjava ime otoka *Crna Korčula* (*Corcyra Melaena*). U gradu su tri staleža stanovnika, a pretpostavljen im je mletački magistrat. Na otoku postoji još sedam naselja: Blato, Smokvica, Čara, Pupnat, Račišće, Žrnovo i Lumbarda.

Dalje nastavlja o počecima kršćanske ere, kada je sv. Dujam došao u apostolsku misiju za cijelu Dalmaciju, ali su prvi kršćani nailazili na silan otpor, pogotovo rimskog cara Dioklecijana, koji je kršćanima navijestio bespoštedni rat. U Lumbardi, na istočnom dijelu otoka, vide se ostaci nekadašnje zgrade, koja je prema predaji mještana bila zatvor za kršćane, sagrađen po naredbi Dioklecijana, gdje su oni bili mučeni žeđu i glađu. Postojale su i radionice za robove, gdje su bili izloženi teškim poslovima, a budući da su stanovnici po tradiciji bili kamenoresci, često su osuđivani na rad u kamenolomima koji su postojali u blizini.

Poslije dolaska Slavena, kako opisuje Porfirogenet, Korčula potpada pod vlast Neretljana, s kojima se Korčulani združuju u gusarskim pohodima.

Korčulanska crkva je u počecima, dok nisu postojale druge biskupije, spadala pod Salonitansku dijecezu, zatim pod Makarsku, a onda ponovo pod Salonitansku ili Splitsku, da

bi napokon potpala pod Hvarsku biskupiju 1180. Pod tom biskupijom Korčula je bila sve do osnutka svoje, što se zbilo 1300., kada je stonski biskup *Joannes de Cruce* (Ivan Križić)⁹ prebacio sjedište iz Stona u Korčulu i time osnovao dvojnu biskupiju, korčulansko-stonsku, sa sjedištem u Korčuli, koja je pod tim imenom postojala oko 240 godina. Time je Korčulanska biskupija potpala pod jurisdikciju Dubrovačke metropolije.

Korčulanska biskupija ograničena je na otok Korčulu, ali kao Korčulansko-stonska imala je ingerencije i nad cijelim poluotokom Pelješcem i Stonom. U toj biskupiji bilo je osam kanonika, koje su potvrđivali papa i biskup. Među njima su se trojica isticala važnošću: arhidakon, arhiprezbiter i primicer, a uz njih ugledan je bio i prepošt, kojega su plemići ustanovili iz jedne plemićke obitelji, a koji se nastavljao po nasljednom pravu. Katedralna je crkva pod imenom i zaštitom sv. Marka evanđelista. Farlati precizno navodi i ostale crkve u gradu. Upotpunjava svoj popis samostanom i crkvom na obližnjem otočiću¹⁰, koji nastavaju franjevci, gdje se nalazi i čudotvorni kip umirućeg Krista, kao i slika Bogorodice, koju svi poštuju zbog čudotvorne pomoći. Na čelu svakog od sedam sela na otoku nalazi se župnik. Navode se i imena crkava u svakom od njih.

Slijedi popis od 36 biskupa, s godinama njihovog nastupa. Zaključno s 18. biskupom oni se tituliraju kao korčulansko-stonski biskupi, a od 19. dalje su samo korčulanski, zbog odcjepljenja Stonske biskupije od Korčulanske. To se desilo 1541. Dalje autor opisuje jednog po jednog biskupa i sve ono što je vezano za njegov rad i značenje.

U ovom će kratkom pregledu biti navedeni samo oni koji su značajnije djelovali na život i postignuća građana Korčule.

Prvi biskup Ivan Križić značajan je prije svega po tome što je prenio sjedište biskupije iz Stona u Korčulu. Rodom dubrovački patricij, iz reda dominikanaca, biskupovao je u Stonu, u kojem je živjelo miješano stanovništvo. Osim katolika bilo je puno pravoslavnog i patarenskog stanovništva¹¹ koje mu je ometalo normalan i uspješan pastoralni rad i ugrožavalo egzistenciju. Kada je doznao da Korčulani žele uspostaviti svoju biskupiju, koja bi uvelike podigla ugled grada i bila bliža i pristupačnija otočanima od Hvarske (Korčula je tada spadala pod Hvarsku biskupiju), shvatio je to kao dobru priliku da pomogne i sebi i njima. Zato im se od svoje volje ponudio za biskupa. Korčulani stoga pošalju dvojicu svojih ljudi, Blaža Črnotića i Cepredu Obradića da u ime korčulanskog kneza Marina Zorzija i

---

⁹ Autor ovog rada opredijelio se za prijevod *Križić*, dok Baničević predlaže *Kručić*.

¹⁰ To je otočić Badija.

¹¹ *Nam peninsula Stagni haereticis, et schismaticis referta*, [369]

korčulanske općine dogovore detalje prelaska biskupa Ivana u Korčulu¹². Početkom lipnja 1300. uglavljen je sporazum, koji će kasnije odobriti Sveta Stolica po papi Bonifaciju VIII., vjerojatno sljedeće godine. U tom sporazumu novi je biskup dogovorio svoja primanja i obaveze, kao i to da će kod pape ishoditi dopuštenje osnivanja nove biskupije. U slučaju spora s hvarskim biskupom obvezao se sam snositi sudske troškove.

Ono što je biskup Ivan obećao, doista je i ispunio. Usto je osnovao i prvu bratovštinu pobožnih ljudi, kojima je dodijelio i crkvu Svih Svetih. Po toj crkvi bratovština je dobila ime,¹³ a održala se sve do dana današnjega, uz druge dvije, koje su osnovane poslije nje.¹⁴

Međutim, ni poslije njegove smrti 1313. nije bio riješen spor s hvarskim biskupima, koji su zahtijevali povratak Korčule pod svoju jurisdikciju. Ipak, Sveta Stolica nije odustajala od odluke Bonifacija VIII., uvažavajući već prije navedene razloge, tim više što je i Venecija podržavala osnutak Korčulanske biskupije. Parnica je trajala negdje do 1330., kada su Hvarani napokon morali odustati od svojih zahtjeva.

Negdje u to vrijeme, točnije 1333., Dubrovčani dolaze u posjed Stona i Pelješca kupovinom od bosanskog i raškog kralja. Dok će s jedne strane to učvrstiti položaj i sigurnost Katoličke crkve u tom području, jer su Dubrovčani držali do vjerskog života, u drugu ruku zaoštrit će odnose između Korčulansko-stonske biskupije i Dubrovčana. Radi se o ubiranju desetine, koju Dubrovačka Republika nije bila uvijek voljna davati korčulansko-stonskom biskupu. Ukratko, Pelješac sa Stonom, koji je sada potpadao pod vlast Dubrovnika, crkveno je pripadao Korčuli koja je bila pod vlašću Mletaka. Ta nekompatibilnost državne i crkvene vlasti bila je kamen spoticanja između Korčule i Dubrovnika. Također je bio sporan i pastoralni rad, jer Dubrovčani nisu voljeli da im korčulanski biskup, iz druge države, vodi vjerski život na njihovom terenu. Sukob se zahuktao posebno za četvrtog biskupa Marina, koji je tražio pomoć i od pape, koji je tada stolovao u Avignonu. U tom sporu Dubrovčani su morali priznati nadležnost korčulanskog biskupa na Pelješcu, kao i ubiranje desetine. Poslije će se nagoditi da korčulanskom biskupu u zamjenu za desetinu plaćaju 100 dukata godišnje.

Inače, to je vrijeme kada se na otoku politička vlast još uvijek izmjenjuje, i to uglavnom između Venecije i ugarskih kraljeva.

Za vrijeme biskupa Ivana IV. nastaje još jedan razlog spora između, ovaj puta, korčulanskog biskupa i dubrovačkog nadbiskupa. Ugarski kralj Ludovik, s kojim je Ivan IV.

---

¹² *...duo, viri nobiles, Blasius Cernotich, et Cepreda Obradich decreti sunt, qui nomine Marini Comitiss, et Communis Corcyrensis cum Episcopo agerent de pactis et legibus.* [369]

¹³ To je bratovština Svih Svetih, u domaćem žargonu „sasvetani“.

¹⁴ Zaista je čudno da Farlati poslije ne navodi druge dvije bratovštine: Svetog Roka (1575.), to su „rokovci“, i Blažene Djevice Marije od Utjehe-Pojasa (1603.), to su „mihovilci“. Bratovštine bi morale biti vrlo važna stavka u opisu crkvenog života nekog mjesta.

bio u dobrim odnosima, pomogao mu je ne samo da po papi Urbanu V. zasjedne na biskupsku stolicu u Korčuli, već da proširi granice biskupije na otok Lastovo, koji je do tada potpadao pod Dubrovačku nadbiskupiju. Argument je bio što je taj otok znatno bliže Korčuli nego Dubrovniku. Papa Urban VI., ne znajući da je Lastovo pripadalo dubrovačkoj crkvi, određuje da otok pripadne korčulanskoj crkvi. Ali nije dugo Lastovo ostalo pod korčulanskom crkvenom vlašću. Dubrovački nadbiskup Mafej, poslije smrti Ludovikove, odlučno je i uporno dokazivao pravo na taj otok, pa je na koncu i uspio vratiti ga pod svoju upravu.

U doba biskupa Nikole II. Korčula, kao i čitava Dalmacija, dolazi pod trajnu vlast Venecije. Kao što je to bio politički prijelomni događaj, nakon kojega više nije bilo nikakvog smjenjivanja vlasti kao u prethodna vremena, tako se isto bliži vrijeme kada će se smiriti i crkveni problemi na poluotoku Pelješcu, gdje se Dubrovčani nisu mirili sa situacijom da korčulanskom biskupu moraju plaćati 100 dukata.

Zanimljivo je pogledati kako je papa zakinuo kanonike za ovlast da sami sebi biraju novog biskupa. Naime, taj običaj bio je ustanovljen još u vrijeme dogovaranja kaptola s prvim korčulanskim biskupom Ivanom Križićem. Nakon smrti biskupa Andrije 1454. kanonici su samostalno izabrali Bonina Tolentića¹⁵ (Bonino de Tolentis) za biskupa, čovjeka ugledna i neporočna, iz svoga grada. Sastavili su pismo i ponizno zamolili papu da odobri njihov izbor. Međutim, papa Nikola V. poništi izbor Boninov, nemajući povjerenja u takve izbore zbog pristranosti, preporuka, veza i sličnih negativnosti, i izabere Luku Leonija. Nakon Lukine smrti kanonici ponovo izabraše po svom nahodaženju, ne odričući se nekadašnjeg svog prava, Luku Tolentića, brata ili rođaka Boninovog. I ovaj puta njihov izbor je poništio papa, ovaj puta Pio II., koji je umjesto Luke imenovao Tomu Malumbru. Luku je, pak, poslije imenovao šibenskim biskupom.

Ovaj Malumbra proslavio se svojom smirenošću i hrabrošću. Naime, kada je flota napuljskog kralja Ferdinanda, koji je bio u neprijateljskim odnosima s Mlečanima, napala Korčulu 1479. god. i kada su svi u panici i strahu počeli napuštati grad, uključujući i kneza, biskup je hrabrim i rodoljubnim govorom uvjerio Korčulane da ne bježe iz grada, već da zajedno stanu u obranu. Tako su se, iako uz žrtve, uspjeli othrvati snažnom neprijatelju.

Poslije smrti jednog od biskupa sljedbenika, Nikole Nikoničića, Korčulanina porijeklom, Dubrovčani su iskoristili ispražnjenost biskupske stolice u Korčuli i postigli ono za čim su već odavna čeznuli, da odvoje Stonsku biskupiju od Korčulanske. To se zbilo za pape Pavla III. Taj zahtjev pravdali su time što se jedna od te dvije crkve nalazi pod mletačkom, a druga pod dubrovačkom vlašću, te je nezgodno da jedan te isti biskup predvodi obje crkve.

---

¹⁵ Oblike vlastitih imena navodimo prema: Božo Baničević, *Korčulanska biskupija*, Split, 2003.

Dakle, 1541. dolazi do razdvajanja biskupija na korčulansku i stonsku, i to za vrijeme 18. biskupa. Isti toliki broj biskupa zaredat će se u samostalnoj Korčulanskoj biskupiji do njenog zatvaranja.

U ovom drugom periodu Korčulanske biskupije dogodila su se dva značajna događaja, ali po naravi sasvim različita. Prvi je bio Tridentski koncil (1545.-1563.), koji je u stvari bio odgovor na protestantsku reformaciju. Koncil je uveo mnoge nove smjernice u Crkvi, kojih su se mnogi biskupi pridržavali. Drugi događaj bio je opsijedanje Korčule od strane Uluz-alijine turske flote 1571., kada je malo trebalo da Korčula bude opljačkana i popaljena. Kao nekada biskup Malumbra, tako je sada arhidakon Antun Rozanović odigrao junačku ulogu u obrani grada, koji je već bio napušten dobrim dijelom zbog straha stanovništva. I sam knez grada već je bio pobjegao u Zadar, ali je onda Rozanović organizirao uspješnu obranu. Poslužio se lukavštinom i obukao žene i djecu o vojničke odore, da bi neprijatelji pomislili da je grad pun vojnika. Bitka se odvijala na Veliku Gospu, 15. kolovoza. Farlati kaže da nije našao kompletan Rozanovićev opis bitke, pa zato i ne spominje sve ono što ovaj navodi. Između ostaloga Rozanović kaže da je odjednom zapuhala silna bura i razbila neprijateljsko brodovlje o hridine koje se nalaze oko grada. Zato su Korčulani Gospi spasiteljici na vječni spomen napravili zavjetnu kapelicu na trgu pred katedralom, a u samoj crkvi čuva se oružje i topovska tanad koja je zarobljena neprijatelju.

Kao što smo ranije naveli, zadnji biskup zvao se Josip Kosirić, i opis biskupovanja u ovom svesku završava njegovim imenom. Umro je 1802., ali izgleda da autor nije opisao njegov život do kraja, kada u zadnjoj rečenici upotrebljava prezent kao glagolsko vrijeme¹⁶. Premda je biskupija formalno postojala do 1828., kada je ukinuta bulom pape Leona XII. od 30. lipnja 1828. i svedena na običnu župu, poslije biskupa Kosirića nisu se više birali biskupi. Bilo je to, naime, burno političko vrijeme u kojem su se nakon propasti Venecije smjenjivale vlasti nekoliko zemalja, pa su birani samo kapitularni vikari. Znamo da je nakon političkog smirivanja i uvođenja austrijske vlasti u Dalmaciju ta ista vlast od Svete Stolicе tražila i forsirala smanjenje broja biskupija (radi manjih financijskih izdataka). Tako je korčulanska biskupija poslije pet stoljeća samostalnosti opet postala samo obična župa, ali ovaj puta ne pod Hvarskom, već pod Dubrovačkom biskupijom.

---

¹⁶ *...mox suam Ecclesiam regendam suscepit, cui insigni vitae morumque probitate praeest, et uberiores in dies pastoralis vigilantiae et amoris fructus pollicetur, [409]*

4. Popis citata

[363]

1. I. Lučić, *De Regno Dalmatiae et Croatiae* 1.5.170 (iz Apolonija Rođanina, *Ἀργοναυτικά*, 4.566- 571).
2. I. Lučić, *De Regno Dalmatiae et Croatiae* 1.2.200 (iz Skimna s Hija, *Περιήγησις*, 428).
3. Strabon, *Γεωγραφικά*, 7.5.5.
4. Plinije Stariji, *Naturalis historia*, 3.26.152.
5. Diktis Krećanin, *De bello Troiano*, 4.
6. Natpis Korčulana, uklesan u gornji prag gradskih vratiju.
7. Natpis u stihovima kneza Antuna Leonija, uklesan na morska vrata 1592.

[364]

8. Insert iz pjesme Ignjata Đurđevića¹⁷, mljetskog opata, naslovljene *Epaenetion*.
9. I. Lučić, *De Regno Dalmatiae et Croatiae*, 1.1.1280 (iz Apijana, *Ἰλλυρική*, 4.16).
10. Rimski nadgrobni natpis kod franjevačkog samostana na otočiću Badiji.
11. Rimski nadgrobni natpis, iskopan u Latinskoj ulici u Korčuli.
12. Konstantin Porfirogenet, *De administrando imperio*, 30, 36.¹⁸
13. Iz spisa Andree Dandola.¹⁹

[366]

14. Christianus Bechmanus (1580.-1648.), *Manuductio ad linguam latinam*.
15. Pjesma nepoznatog autora o nazivima *Corcyra Melaena* i *Corcula*.²⁰

[367]

16. Zaključci Splitskog provincijalnog koncila 1180. o pripadanju Korčule Hvarskoj biskupiji.

[369]

17. Pismeno obećanje biskupa Križića Korčulanima o prebacivanju sjedišta biskupije iz

---

¹⁷ I. Đurđević (1675.-1737.).

¹⁸ Corr. ex 31 (Farlati je naveo krivi caput ili je došlo do tiskarske greške).

¹⁹ A. Dandolo (1306.-1354.), mletački dužd i historičar.

²⁰ Autor ovog diplomskog rada ima kopiju prijepisa ove pjesme iz 1698. (dobio ju je u Gradskom muzeju Korčula), koji se ponešto razlikuje od Farlatijeve verzije. Vidi u prilogu.

Stona u Korčulu, lipanj 1300.

[370]

18. Kotorski biskup Malicijat (Malliciates), *Catalogus Ecclesiarum Episcopaliū Urbis et Orbis*.

[371]

19. *Bullarium dominicanum*, 1. sv., str. 121. „Gado (Gaddus) biskup korčulanski oko 1330.“
20. Korčulanski spisi, 22. listopada 1342., o predaji biskupskih prihoda od strane svećenika Berizija (Berissius) vikaru novog biskupa Marina.
21. Oporuka Nikole Žuljakovića (Nicius Sullicavichius) 30. rujna 1344.

[372]

22. Pismo ugarskog kralja Ludovika 1369. poglavarima otoka Hvara, Brača i Korčule o imenovanju Baltazara de Sorba knezom tih otoka.
23. Trogirski spisi iz 1370. također navode Baltazara de Sorbu Đenovežanina, kraljevskog admirala.

[373]

24. Reskript²¹ pape Urbana VI. 1378. kojim predaje otok Lastovo Korčulanskoj biskupiji.
25. Naredba biskupa Ivana od 1. kolovoza 1388. o restauraciji crkve sv. Ivana u Lumbardi.
26. Javni spisi Korčulanskog arhiva iz 1401. spominju korčulanskog biskupa Nikolu.

[374]

27. Pismeni odgovor sudaca i vijećnika grada Korčule Splićanima 28. studenog 1401., kojim se brane od optužbe da se odmeću od kralja Žigmunda.

[375]

28. U oporuci Bogdana Grupšića, korčulanskog kanonika, iz 1405., ponovo se spominje biskup Nikola.
29. Navod iz *Catalogus Ecclesiarum totius Orbis terrarum* iz 1447. bilježi povezanost korčulanske i stonske crkve.

---

²¹ Naredba, pismeno rješenje najviše vlasti.

[376]

30. Dubrovački spisi iz 1413. spominju kneza Korčule, Hvara i Brača kojeg po Žigmundovom nalogu odsada bira dubrovačko Veliko vijeće.
31. Ugovor o predaji Veneciji 25. travnja 1420. koji su potpisali knez i gradski suci.
32. Pismo dužda Francesca Foscarija 23. srpnja 1425. kao odgovor na zahtjev Korčulana da im se po izbornom običaju za biskupa ne dodijeli Dubrovčanin.

[377]

33. Izjava civilnih vlasti o donošenju zakona i kazni protiv kanonika trgovaca privolom, dapače, naredbom biskupa Nikole.
34. Pismo dužda Francesca Foscarija korčulanskom knezu Pancraziju Zorzi od 1. listopada 1425., kojim pristaje na obnovu crkve sv. Ivana u Lumbardi.
35. Dekret pape Martina V. o imenovanju biskupa Andrije u konzistorijalnim²² spisima 1426.

[378]

36. Odluka kneza Mihaela 29. travnja 1446. u mjestu Blato o oslobođenju eremita Luke od poreza na ribolov.
37. Bula pape Nikole V. od 16. listopada 1447., kojom se Ivan VI. premješta iz Budvanske biskupije u Korčulansku biskupiju.

[379]

38. Pismo Francesca Barbara venecijanskom kardinalu Francescu Condulmeriju, 3. ožujka 1452., protiv korčulanskog biskupa Andrije.

[380]

39. Edikt kanonika korčulanske crkve o dolasku klerika u biskupsku palaču radi izbora novog biskupa nakon smrti biskupa Andrije 1454.
40. Pismo korčulanskog kaptola papi Nikoli V. da odobri provedeni izbor, ožujak 1454.

[381]

41. Potvrda biskupa Luke Leonija bratovštine bičevalaca 1456.
42. Potvrda istoga biskupa Viti Ostoviću, krbavskom biskupu, da i dalje ima kapelicu i

---

²² Konzistorij, vijeće kardinala Katoličke crkve pod predsjedanjem pape.

oltar sv. Jakova u katedralnoj crkvi i da se tu redovno održavaju mise za njegovu obitelj, 1456.

[382]

43. Pismo pape Pija II. korčulanskom arhiđakonu Luki Tolentiću (Luca de Tolentis) u vezi poslanstva Stjepanu, kralju Bosne, 1462.
44. Preporuka Filipa, burgundskog kneza, za Luku Tolentića poslije uspjelog poslanstva krajem 1465.
45. Pismo pape Pavla II. korčulanskim kanonicima o njegovoj potrebi za Lukom Tolentićem.
46. Nalog cara Maksimilijana da Luka, šibenski biskup, bude poslanik raznim carevima i vladarima 1487.

[383][384][385]

47. Nalozi koje je papa odredio Luki u poslanstvu burgundskom vojvodi 25. veljače. 1476.

[385]

48. *Commentarii* pape Pija, o savezu Burgundije, Venecije i Pape protiv Turaka.
49. Pismo pape Inocenta III. troaškom²³ nadbiskupu.

[386]

50. Nadgrobni natpis Riccarda Malumbre u crkvi sv. Ivana i Pavla u Veneciji, 1334.
51. Natpis na spomeniku Nikole Malumbre u blizini samostana Reda propovjednika u Padovi.

[387]

52. Odgovor Giovannija Moceniga, mletačkog dužda, korčulanskom knezu i narodu 1479.
53. Natpis uz zarobljene štitove neprijateljske napuljske flote u katedrali.
54. Natpis na kenotafu u katedrali (između rodoslovlja Malumbra i Nikoničić).
55. Iz *Odabranih dokumenata samostana sv. Dominika u Veneciji* o Tomi Malumbri na str. 93.²⁴

---

²³ Trecensis: odnosi se na grad Troyes.

²⁴ Domenico Armano, *Monumenta selecta conventus S. Dominici*, Venetiis 1729.

[388]

56. Mantua, pravni stručnjak iz Padove, *Kratki prikaz odličnih muževa* (o Frani Nikoničiću).
57. Vatikanski kodeks manuskripata²⁵ spominje da je nekoć korčulanska crkva bila sjedinjena sa stonskom, ali da sada zasebno plaća pristojbu jer su te crkve razdvojene dekretom pape Pavla III. 2. ili 11. studenog 1541.
58. Konzistorijalni zapisnici o izboru Marca Malpiera²⁶ za biskupa 16. prosinca 1541.

[389]

59. Pismo biskupa Marca Maripetra kleru i narodu korčulanskom 1545.

[390]

60. Konzistorijalni spisi o Petru Barbadicu²⁷, korčulanskom biskupu, 27. lipnja 1556.
61. Natpis pod kipom sv. Marka evanđelista na pročelju glavnih vrata katedrale.
62. Dekreti Tridentskog koncila o reformaciji institucije braka.

[391]

63. Pontifikalna diploma pape Pija IV. korčulanskom kaptolu i biskupu 27. kolovoza 1561.

[392]

64. Pismo kardinala Carla Borromea o izboru biskupa Benedikta, upućeno papi i Kardinalskom senatu 1564.

[393]

65. Opis opsade grada Korčule i njenog neuspjeha po arhiđakonu Antunu Rozanoviću, 1571.

[394]

66. Francesco Gonzaga, general franjevačkog reda, *Commentarii*, o liku umirućeg Krista na Križu i slici Presvete Djevice Bogorodice u franjevačkom samostanu na Badiji.
67. Dva natpisa u katedrali : jedan o turskoj, drugi o napuljskoj opsadi grada.

[395]

68. Natpis na oltaru svetog Roka spasitelja, koji je odvratio kugu od grada, 1571.

²⁵ *Index recentior taxarum Apostolicarum alphabeticus*.

²⁶ Tako po B. Baničeviću; inače se prezime koleba između više verzija: Maripetro, Malipero, Malpiero.

²⁷ I ovdje prezime varira; uz Barbadico javlja se i Barbarigo (B. Baničević).

69. *Annales Camaldulenses*²⁸ od 1562. o biskupu Benediktu.
70. Dekret iz pismohrane korčulanskih kanonika.
71. Vincentius Maria Fontana, dominikanski pisar, *Theatrum Dominicanum*, o izboru Anđela Splićanina za korčulanskog biskupa po papi Grguru XIII. 17. srpnja 1573.

[396][397]

72. Pontifikalni dekret Grgura XIII. o novom biskupu Augustinu 17. lipnja 1573.²⁹
73. Parnica korčulanskog biskupa Augustina protiv dubrovačke komune, a za povratak Stona i Pelješca pod Korčulansku biskupiju, 1577.

[398]

74. Echardus,³⁰ *T. II. Script. Ord. Dom.*, Padova, o korčulanskom biskupu Rafaelu.
75. U konzistorijalnim spisima papa Pavao V. 12. rujna 1605. određuje biskupa Rafaela Korčulanskoj biskupiji.
76. Natpis u mramoru na vratima za kor posvjedočuje da je posvetio Crkvu sv. Dominika u Veneciji 20. siječnja 1609.
77. Grobni natpis, uklesan u mramorni poklopac, pod biskupskim likom, 19. srpnja 1611.

[399]

78. Dekret pape Pavla V. o imenovanju Teodora za biskupa, 14. ožujka 1611.
79. Vincenzo Maria Fontana, *Sacrum Theatrum Dominicanum*, o ustoličenju istog biskupa.

[400]

80. Stihovi o knjizi biskupa T. Deda³¹ *Directorium Episcoporum Ecclesiae Curzolensis*.

[401]

81. Papinski dekret Urbana VIII. o novom biskupu Jakovu (Jacobo Faganeo), 28. siječnja 1626.
82. Mišljenje jednog vrlo obrazovanog Engleza o biskupu Jakovu: *Multa et magna de te audivi; sed plura et majora vidi et cognovi*.

²⁸ Benediktinac Gian Benedetto Mittarelli, *Annales Camaldulenses ordinis S. Benedicti, ab anno 907 ad annum 1770*, Venetiis 1755.-73.

²⁹ Ovdje se očito radi o neslaganju navedenih imena i datuma u ovom i prethodnom navodu.

³⁰ Jacobus Erchardus (Jacques Echard), *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, 1721.

³¹ B. Baničević dodaje da je u Korčuli u upotrebi i oblik Diedo.

[402]

83. Pontifikalni dekret Aleksandra VII. o imenovanju Jeronima Andreisa za korčulanskog biskupa 13. travnja 1665.

[403]

84. Dekret pape Klementa X. kojim se Nikola Španić uzdiže na biskupsku čast 17. srpnja 1673.

[404]

85. Dekret pape Klementa XI. o imenovanju Marina Drago korčulanskim biskupom 3. listopada 1708.

[405]

86. Epitaf biskupa Marina Drago, 9. listopada 1733.

[406][407]

87. Pohvala biskupu Ivanu Carsani zadarskog nadbiskupa Caramanea.

88. Edikt Aleksandra Antonija Tomašića (Thomasei), splitskog kanonika, o odluci korčulanskog biskupa Mihovila, 18. prosinca 1771.

[407][408]

89. Pismo Kuzme Lešića (Lesii), vikara korčulanske crkve, splitskom kanoniku Tomašiću, 7. studenog 1772.

5. Osvrt na izvore i citate

Prvo što se može uočiti je obilje citata kojima se autori služe. Takorekuć nema stranice koja nije potkrijepljena s jednim ili čak dva citata. Na 46 stranica pronađeno je 89 citata, dakle u prosjeku skoro po dva po stranici. To nas vraća na već navedeni podatak da je karakteristika isusovačke historiografije često posizanje za citatima radi boljeg osvjetljavanja povijesne istine, kao i običaj da se ponekad citati navode u cijelosti, što znači i na nekoliko stranica. K. Lučin navodi da u poglavlju o hvarskim biskupima (koje sadrži 41 str.) ima 75

navedenih izvora citata³². Na tom malom uzorku, bolje reći usporedbi, možemo zaključiti da je frekvencija navođenja citata bila više - manje ustaljena.

U pogledu dužine možemo reći da citati znatno variraju, od nekoliko redaka³³, pa do čitave dvije i po stranice originalnog teksta³⁴. To je ovisilo od same dužine teksta, odnosno od važnosti³⁵ koju je autor pridavao tekstu. Često, naime, autor prekida citat formulom *etc.*, preskačući ono što nije bitno, te završava ili nastavlja na nekom drugom mjestu³⁶.

Što se tiče starine povijesnih izvora, odnosno starine tema koje ti izvori obuhvaćaju, možemo reći da su:

1) prvih 11 citiranih izvora direktno antički, ili se kao postantički referiraju na antiku. Obuhvaćaju mitološku i povijesnu perspektivu naziva i postanja grada i otoka *Κόρκυρα μέλαινα*, odnosno *Corcyra nigra* kroz djela Apolonija Rođanina, Skimna Hijanina, Strabona, Plinija Starijeg, Diktisa Krećanina i Apijana, kao i znatno recentnije nadgrobnice natpise iz rimskih vremena, te natpise na gradskim vratima i pjesmu I. Đurđevića.

2) Srednjovjekovni izvori redaju se od 12. do 53. citata, do onih koji govore o biskupu Malumbri, koji je djelovao upravo na prijelazu iz srednjeg u novi vijek.

3) Ostatak, tj. od 54. do 89. su novovjekovni citati.

Dakle, 11 starovjekovnih, 42 srednjovjekovna i 36 novovjekovnih citata. U prvih mah izgleda nelogično da su većina srednjovjekovni citati, budući da je Korčulanska biskupija za svog života dulje egzistirala u novom nego u srednjem vijeku. Međutim, sjetimo se da su se najvažniji problemi oko ustanovljavanja i obrane novorođene biskupije dešavali upravo u srednjem vijeku, kao i problemi naplate desetine i jurisdikcije na Stonskom ratu³⁷ zbog sukoba s Dubrovčanima, s kojima su se Korčulani sporili i za otok Lastovo. To je bilo burnije doba, premda kraće, nego ono novovjekovno.

Sve pisane izvore možemo podijeliti i po žanrovima:

a) dokumenti (pisma, bule, dekreti, epitafi, natpisi i sl.) (79)

b) povijesna djela (6)

c) književna djela (4)

a) Dokumenti su daleko najbrojniji. Zato ćemo s njima i početi, te ih svrstati u dvije podvrste: svjetovni i crkveni. Ukupno ih ima 79. Od toga su 23 svjetovni, a preostalih 56 su

³² Usp. Lučin, *Hvarski biskupi*, str. 9. i 10.

³³ Cit. 16, 19, 22, 28 et passim.

³⁴ Cit. 47, 38.

³⁵ Cit. 17 navodi se u cijelosti zbog važnosti koja se pridaje utemeljenju Korčulanske biskupije, kao i cit. 31, dokument o predaji Veneciji 1420., te cit. 24, gdje se radi o prelasku Lastova pod Korčulansku biskupiju.

³⁶ Cit. 21, 22, 26.

³⁷ Drugi naziv za poluotok Pelješac.

crkveni. Ne začuđuje budući da ova knjiga obrađuje prije svega crkvenu povijest. Od tih crkvenih 19 su papina pisma, dekreti, reskripti i konzistorijalne odluke³⁸, a ostalo su isprave biskupa, kaptolski spisi, vikarski dopisi i sl. Možemo reći da su papinski dopisi u pravilu najdulji i najuglađeniji, što je logično, budući su pape imali svoje pisare, itekako verzirane u latinskom jeziku. Datacija je dvovrsna: klasičnolatinska (s kalendama, nonama i idama) i novija, kršćanska, koja uglavnom prevladava. Ona 23 dokumenta se odnose na gradske i nadgrobne natpise, oporuke, pisma gradskih sudaca i vijećnika, gradske ugovore, donošenje zakona, kraljevske ukaze i sl.

b) Povijesna djela navode se uglavnom na početku sveska i odnose se većinom na antičke autore: Skimno s Hija, *Περιήγησις*, Strabon, *Γεωγραφικά*, Plinije Stariji, *Naturalis historia*, Diktis Krećanin, *De bello Troiano*, te Apijan, *Ἰλλυρική*. O njihovoj tematici bilo je već riječi.

Manje djelo, ali svakako historiografsko, bolje reći povijesna studija, po nazivu *Obrana Korčule od Turaka 1571.*³⁹, rad je arhiđakona Antuna Rozanovića, organizatora obrane Grada od Turaka, koji su na putu prema Lepantu, ususret sudbonosnoj pomorskoj bitki, pljačkali i palili sve pred sobom. Rozanović je, skupa s malobrojnim braniteljima, kako sam kaže, uz Gospinu pomoć, jer je njezina čudotvorna slika bila dopremljena s Badije u Grad, a i sam dan kada se odvijala bitka bio je 15. kolovoza, dan Uznesenja Gospina, dobio nadnaravnu snagu i hrabrost u bitci. Uto se odjednom podigao tako žestok sjeverni vjetar, da je neprijateljske brodove počeo bacati i razbijati o gradske hridine. Farlati taj podatak u citiranju Rozanovića ne navodi, jer *quam quidem narrationem integram nancisci cum mihi non licuerit, pauca ex ea, quae habeo, fragmenta hic subjicio.*⁴⁰ Čudno je kako Farlati nije pročitao negdje ili čuo taj podatak o silnoj buri, kada, kao što piše don Ivo Matijaca, Korčulanin i posljednji korčulanski mitronosni opat i prevoditelj Rozanovićevog teksta na hrvatski: „Ovo Rozanovićevo djelo sačuvano je u nekoliko starih prijepisa.“⁴¹

c) Samo je nekoliko književnih djela spomenuto. Tu treba navesti: Apolonije Rođanin, *Ἀργοναυτικά*, insert iz pjesme Ignjata Đurđevića, mljetskog opata, pjesma nepoznatog autora o nazivima *Corcyra Melaena* i *Corcula*, te nekoliko stihova posvećenih knjizi biskupa Teodora Deda *Directorium Episcoporum Ecclesiae Curzolensis*.

Evo i usporedbe nekih Farlatijevih citata s originalom:

³⁸ Tu je papa predsjedavajući, pa se može tvrditi da su to u neku ruku papine odluke.

³⁹ Antun Rozanović, *Obrana Korčule od Turaka god. 1571.*, <http://www.korcula.net/history/rozanovic.htm>.

⁴⁰ Str. [393]

⁴¹ Bilješka 1. I. Matijace uz Rozanovićevo djelo *Obrana Korčule od Turaka god. 1571.*

[363]

Apolonije Rođanin, *Ἀργοναυτικά*, 4.566-571

-Original:

αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπὶ τῇσι παραὶ Κέρκυραν ἴκοντο,
ἔνθα Ποσειδάων Ἀσωπίδα νάσσατο κούρην,
ἡύκομον Κέρκυραν, ἑκὰς Φλιουντίδος αἴης,
ἄρπάξας ὑπ' ἔρωτι: μελαινομένην δέ μιν ἄνδρες
ναυτίλοι ἐκ πόντοιο κελαινῇ πάντοθεν ὕλῃ
δερκόμενοι Κέρκυραν ἐπικλείουσι Μέλαιναν.

-Farlati prema Lučiću:

*Verum post istas ex intervallo pertinxerunt Corcyram,
Ubi Neptunus destituerat Asopi gnatam,
Comptis Corcyram capillis, procul a regione Phliuntica
Abreptam amoris imperio: ac quia istam hanc nigrantem
Undequaque caliginosa silva, Nautae ex mari
Contemplabantur, Corcyram Melaenam cognominarunt.*

-Original: ...ἔστ' ἡ τε λεγομένη Μέλαινα Κόρκυρ', ἣν Κνίδιοι κατῴκισαν.

-Farlati prema Lučiću: Schymnus Chius, sive Marcianus Heracleota, *Corcyram, quae nigra dicitur, Cnidi coloniam vocat.*

Plinije Stariji, *Naturalis historia*, 3.26.152

-Original: *Ab Issa Corcyra Melaena cognominata cum Cnidiorum oppido distat...*

-Farlati: *Ab his Corcyra, Melaena cognominata cum Cnidiorum oppido, distat...*

Strabon, *Γεωγραφικά* 7.5.5

-Original: ...ὧν τοῖς μὲν πλησιάζει νῆσος ἡ μέλαινα Κόρκυρα καλουμένη καὶ πόλις, Κνιδίων κτίσμα...

-Farlati: *Corcyram Melaenam appellatam, et urbem a Gnidis conditam tradit.*

[364]

-Arijan, Ἰλλυρική, 4.16, *ἑτέρους δὲ αὐτῶν ἀποστάντας, Μελιτηνοὺς καὶ Κορκυρηνοὺς, οἱ νήσους ὥκουν, ἀνέστησεν ἄρδην, ὅτι ἐλήστευον τὴν θάλασσαν: καὶ τοὺς μὲν ἡβῶντας αὐτῶν ἔκτεινε, τοὺς δ' ἄλλους ἀπέδοτο.*

-Farlati: *Deficientes vero Melitenses et Corcyrenses, qui insulas incolunt, et propterea quod mare latrociniis infestabant, delevit, interfectis puberibus, caeteris sub corona venundatis.*

-Lučić: *Deficientes vero Melitenos, et Corcyraeos, qui insulas incolunt, propterea quod mare latrociniis infestum habebant, funditus delevit, interfectis puberibus, caeteris sub corona venundatis.*

Konstantin Porfirogenet, *De administrando imperio*,

-Original 30.110

Πλησιάζουσιν δὲ αὐτοῖς νῆσοι τέσσαρες, τὰ Μέλετα, τὰ Κούρκουρα, ἡ Βράτζα καὶ ὁ Φάρος, κάλλισται καὶ εὐφορώταται κτλ.

-Farlati: Constantinus Porphyrogenitus cap. 30. de Adm. *Habent quoque Pagani Insulas quatuor in propinquo, nimirum Melaenam, Corcuram, Bratzam, et Phariam, omnes pulcherrimas, fertilissimasque etc.*

-Original: 36.15

Κρατοῦσιν δὲ καὶ ταύτας τὰς νήσους· νῆσος μεγάλη ἡ Κούρκρα, ἥτοι τὸ Κίκερ.

-Farlati: cap. 31. *Possident item Arentani Insulas Curcra, sive Cuer etc.* idest Curcuram, sive Corcyram.

Možemo općenito reći da su prevedeni citati više-manje točni. Na tri mjesta se oslanja na Lučića. Od tih su dva doslovna prijepisa, a jedan je parafrazirani. Međutim, Farlati griješi kada sam navodi Plinija Starijega. On kaže: *Ab his Corcyra, Melaena cognominata cum Cnidiorum oppido, distat...*, a trebalo bi: *...ab Issa Corcyra Melaena cognominata cum Cnidiorum oppido distat...* Takoder griješi kod Konstantina Porfirogeneta. Krivo navodi poglavlje 31. umjesto poglavlje 36.

6. Zaključak

Obilje podataka, dobrim dijelom potkrijepljenih povijesnim izvorima, čine ovaj svezak, kao i čitavo djelo *Illyricum sacrum*, veoma važnim i relevantnim za povijest crkve u Hrvata. Ono je čitko i razumljivo, tim više što je pisano jasnim jezikom, koji odiše klasičnim latinitetom. Vrlo mali su otkloni koji odstupaju od te vertikale. To je na pr. ponekad upotreba prijedloga ondje gdje ih klasični latinski ne bi rabio, na pr. česta upotreba *de* (...*de immutanda Reipublicae forma cupidi*⁴²..., ili ...*nec non gloriosam de illis victoriam retulerint*).⁴³ izostavljanje *ut* (*In his tabulis nota arithmetica Indictionis vitiata est; et pro septima decimam tertiam Indictionem adscribas necesse est*).⁴⁴ česta uporaba prijedloga *per* u značenju: pomoću, preko; zbog⁴⁵. Upotrijebljen je *granum*⁴⁶ u pogrešnom smislu „žito“ (tako je u talijanskom!). *Seminario Florio*⁴⁷ umj. floreo isto može biti tiskarska greška. Također je loše prepisano (ili otisnuto) prezime biskupa Kosirića kao *Cossivich*⁴⁸. Sve u svemu, jezične i grafičke pogreške su zanemarive, a sam tisak djela veoma kvalitetan.

U opisu bitnih vjerskih zbivanja u biskupiji mislim da je Farlati napravio veliki propust što osim bratovštine Svih svetih (1301.) nije spomenuo nastanak bratovštine Sv. Roka (1575.) niti njeno trajanje. Ista mu se nesmotrenost dogodila i s bratovštinom Sv. Mihovila, točnije Blažene Djevice Marije od Utjehe-Pojasa (1603.). Ako uzmemo u obzir da su sve tri bratovštine i dan-danas vitalne i pojavljuju se na svim crkvenim svečanostima u svojim karakterističnim odorama, kao i činjenicu da svaka korčulanska obitelj zna danas točno kojoj bratovštini pripada, lako je zaključiti da su u stara vremena, kada je Crkva imala veći utjecaj i moć nego danas, bile makar jednako toliko, ako ne i više, na cijeni i važnosti. Tim više začuđuje što ove dvije nisu ni spomenute, a kamoli citirane nekim spisom.

Don Božo Baničević u navedenom djelu *Korčulanska biskupija* navodi osnutak jedne i druge bratovštine⁴⁹. Bratovština Sv. Roka osnovana je u okviru zahvalnih crkvenih svečanosti Sv. Roku, zaštitniku i spasitelju od kuge, 1575. god., kojom zgodom je u katedrali podignuta kapela sv. Roku s velebnim oltarom. Bratovština blažene Djevice Marije od Utjehe-Pojasa osnovana je 1603. god., za vrijeme vizitacije Mihovila Priulija, koji je kao vizitator došao u Grad da vidi kako se provode odluke Tridentskog koncila. Da je Riceputi pisao o

⁴² 24. red odozgo str. (42)[389]

⁴³ 22. red odozgo str. (49)[394]

⁴⁴ 10. red odozdo str. (19)[375]

⁴⁵ 5. red odozgo str. (41)[389]

⁴⁶ 7. red odozdo str. (44)[391]

⁴⁷ 10. red odozgo str. (68)[406]

⁴⁸ 10. red odozgo str. (72)[409]

⁴⁹ Naved. djelo, str.125 i 136.

korčulanskim biskupima, vjerojatno ne bi propustio navođenje svih triju bratovština iz jednostavnog razloga što je osobno (za razliku od Farlatija) posjetio Korčulu na svojim

* Brojevi u obliku zagradama odnose se na stranice prijepisa, a oni u uglatim na originalne.

putovanjima po Dalmaciji, te odsjeo u njoj tri dana⁵⁰. Tijekom razgovora s crkvenim dužnosnicima vjerojatno su spomenute i tri navedene bratovštine.

Malo je čudno kada Farlati tvrdi da nije uspio doći do kompletnog Rozanovićevog teksta o turskom opsjedanju Korčule iz 1571., kada se zna, kao što smo napomenuli, da je taj latinski tekst više puta prepisivan, a i sam događaj ostao je u živoj uspomeni stanovnika. Još se danas u katedrali nalazi neprijateljska topovska kugla iz tog boja, kao i zarobljeno neprijateljsko oružje, a na blagdan Velike Gospe slavi se sveta misa ispred slike *Gospe od Sniga i Saliža* (prema *salizzo* = pločnik) pred Općinom, jer se vjerovalo i još se vjeruje da je upravo Gospa, odnosno čudotvorna slika Gospe Badijske, koju su franjevci s Badije donijeli da ju Turčin ne uništi, spasila Grad.⁵¹

No, propusti se zaista mogu očekivati u tako opsežnoj građi, u kojoj je, usprkos sistematskoj katalogizaciji, koju su sprovodili Riceputi i Farlati, ponekad teško pronaći relevantne podatke. Zato je J. Coleti pisao *Corrigenda et addenda* za sve, pa tako i za ovaj svezak, a i u njima je moglo biti propusta. Primjera radi, za Korčulansku biskupiju nije ništa ispravio niti dodao (a trebao je).

Za revitalizaciju djela koje je, takorekuć, palo u zaborav naše kulturne baštine, možemo reći da bi mnogo značio prvo: faksimilni pretisak, a drugo i još važnije za širenje općeg interesa: prijevod svih poglavlja sa latinskog na hrvatski.

Što se faksimilnog pretiska tiče, već je don Frane Bulić pokretao dva puta inicijativu za njegovo ostvarenje, ali bezuspješno, a u zadnje se vrijeme došlo na sličnu ideju 2005., kada je dogovoreno da taj projekt, u sedam svezaka, ostvari Naklada Nediljko Dominović. Međutim, nedavno je Google Books omogućio da svatko preko internetske mreže lako dođe do kompletnog djela na najjeftiniji i najlagodniji način.

---

⁵⁰ M. Vanino, nav. djelo, str. 269.

⁵¹ Pogotovo je čudno da Farlati kao duhovnik nije primijetio onaj dio Rozanovićevog opisa bitke gdje se veliča Gospina pomoć. U Matijacinom prijevodu opisa bitke piše: „Vjerujem zasigurno - brzo se ukazala milosrdna pomoć Djevice Bogorodice. Samo Djevica - koja ne dopusti da joj se iz Grada odnese čudotvorna Prilika kao zalog darovane nam zaštite - pokazala je da pod njezinim okriljem stoji grad - kao i otprije u doba opsade Aragonskog brodovlja, kako jamči pobožna, svježa tradicija. Sigurno je, da se ne može nikomu drugom pripisati naš zanos i ustrajnost u tolikim nevoljama. Evo očitog čuda: Odjednom uzdigne se sjeverni vjetar tako žestok, kakav se jedva običaje uzvitiati za vrijeme zime, u hladno doba. Neprijateljsko brodovlje stane žestinom tjerati pod gradske zidine. Prestrašeni neprijatelji – da im se ne bi galije natjerane na morske hridi razbile i da ih ne bi naši svojim oružjima smrtili – krajnjim naporom veslači zaveslaju naprežući kako bi se od grada udaljili, te teškom mukom vesala jedva nadvladaše užas vjetrova i morskih valova, te krenuše na zapad u zaljev iza samostana Sv. Nikole sa lađama koje bijahu tučene najprije našim udarcima, poslije od mora i oluje.“

Djelo *Illyricum sacrum* nije u cijelosti prevedeno ni na koji jezik!? Samo pojedini dijelovi: biografije pojedinih biskupa, i neke biskupije, prevedeni su na hrvatski jezik. Ipak, često su se njime ispomagali naši povijesni i crkveni znanstvenici, i kao što kaže K. Lučin: „...nema našega povjesničara koji se njime nije koristio“.⁵² Na pr., B. Baničević je, slobodno se može reći, pola svoje knjige *Korčulanska biskupija* napisao parafrazirajući Farlatijeve *Episcopi Corcyrenses*.

Gledano na prošlost i budućnost prevođenja ovoga djela, čini se da je ova druga puno svjetlija od prve, jer je evidentna činjenica da do početka 21. stoljeća niti jedna biskupija iz djela *Illyricum sacrum* nije bila prevedena, a onda odjednom u prvom deceniju 21. stoljeća imamo pred sobom prijevode čak četiriju biskupija. To su:

1. Branka Molnar, „Sisačka biskupija, sada Zagrebačka“, *Illyricum sacrum*, sv. 5, Tkalčić 7/2003. Zagreb
2. Kažimir Lučin, „Hvarski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Književni krug, Split 2004.
3. Ivan Petričević, „Makarski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Matica hrvatska, ogranak Makarska, Makarska 2005.
4. Kažimir Lučin, „Trogirski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Književni krug, Split 2010.

Kao da su proročanski zazvučale riječi K. Lučina iz uvoda *Hvarskim biskupima*: „Nadasve se pak nadamo da će ovaj naš skromni trud imati svoje nastavljače te da će za ovim sveskom uskoro uslijediti novi“. I Neven Jovanović u tekstu *Biskup amo, biskup tamo* kaže: „Čini se da je Lučin bio u pravu, da je Farlati (možda zahvaljujući upravo kvaliteti Lučinova djela) *u zraku*“.⁵³

Što se tiče kvalitete kritičkih prijevoda za ove četiri biskupije, čini mi se da su oni Kažimira Lučina najkvalitetniji, i to stoga što su potkrijepljeni obiljem bilježaka i objašnjenja. Također su njegovi osvrti na život i djelo trojice isusovaca opširni i bogati podacima.

Ovaj drugi decenij 21. st. nije (još) uhvatio onaj tempo prevođenja iz prvog desetljeća, ali nadajmo se i pomozimo da do toga dođe. Jer, čeka nas veliki posao. Naime, ukupan broj prevedenih stranica iznosi 218, a to je od broja svih stranica *Illyricum sacrum* (4.710) tek nešto manje od jedne dvadesetnine.

⁵² K.Lučin, „Hvarski biskupi“, str. 11.

⁵³ mudrac.ffzg.hr/~njovanov/noga76.html (od 7. siječnja 2006.).

7. Uvodne napomene prijepisa *Episcopi Corcyrenses*

Neki detalji na koje je trebalo obratiti pažnju u prepisivanju djela

Illyricum sacrum

Gledano u cjelini, tekst ovog sveska dosta je dobro očuvan i čitak. Pisan je u uspravnom i kurzivnom tiskarskom slogu. Ipak, i u jednom i u drugom obliku bilo je poteškoća u prepoznavanju, bolje reći razlikovanju, nekih slova i dvoglasnika. To se posebno odnosi na kurzivni tisak.

Evo tih poteškoća:

U **kurzivu** je najveći problem bio razlikovanje slova **a** od diftonga **ae**. Tu nam je pomagao smisao teksta da odaberemo pravu alternativu.

Drugi problem bilo je razlikovanje slova **b** od slova **h**. I tu smo se morali uteći smislu da bismo se mogli opredijeliti.

Zajednički problem kurzivnog i uspravnog teksta su slova **f**, **f**, odnosno **s**, **s**, pisana kao mala slova. Jedina razlika je postojanje ili nepostojanje one sićušne vodoravne crtice koja ih razlikuje. Nevolja je u tome što je ovaj tekst neznatno „izlizan“, u svakom slučaju dovoljno da „izbriše“ grafičku razliku između oba znaka. Ponovno je smisao glavni arbitar u opredjeljenju čitaoca.

Kod **uspravnog tiska** osim već navedenog problema **f** ≠ **s** zbog izlizanosti teksta javljaju se još neki problemi.

Ponekad se ne razlikuju **t** i **s**, pogotovu na kraju riječi.

U istom položaju moguća je i nejasnoća između **s** i **;** Opet smo prepisivali prema smislu.

Također smo izvršili neke intervencije u tekst, kao na pr.:

Svaki znak **&** razriješili smo u riječ **et**.

Samo u nekoliko slučajeva pojavilo se **ę** (*e caudata*). Tome smo doskočili pisanjem diftonga **ae**, odnosno **oe**. To se dogodilo vjerovatno zbog tiskarskih razloga.

Originalna paginacija stoji s desne strane na margini, unutar zagrada [ ], na pr. **[1]** znači prvu stranicu u originalu.

Paginacija našeg prijepisa piše na dnu stranice. Ako se navodi u bilješkama, piše se ( ), na pr. **(1)** znači prvu stranicu prijepisa.

EPISCOPI CORCYRENSES

Corcyra est insula maris Adriatici, quae ab occasu in ortum millia passuum fere quinquaginta in longitudinem porrigitur; latitudo ejus varia; qua maxime patet, ultra novem millia passuum non protenditur; circuitu autem, propter varios anfractus, centum milliarum excedit. A Pharia millibus passuum fere decem distat in meridiem; extrema ejus pars in ortum spectans, adjacet ad angulum itidem extremum peninsulae Stagni, a qua brevi euripo interfluo dirimitur. Corcyrae ab oriente proxima est Melita; subest a meridie Lagusta, milliaribus circiter decem disjuncta. Supra Corcyram a septemtrione jacet Turcula, exigui circuitus insula, inter ipsam Corcyram et Phariam interjecta, et utrinque perangusto freto disjuncta. E regione montis Gargani sita est, a quo mari latissimo, et centum milliarum spatio sejungitur. Ab nemorum frequentia, et procerarum arborum opacitate, cognomen *Melaenae* apud Graecos, *Nigrae* apud latinos adepta fuit: quo quidem cognomine ab altera Corcyra, Jonii maris insula, distinguitur, quam olim et Phaeaciam, et Scheriam appellatam ferunt. Constantinus Porphyrogenitus *Curcum*, sive *Cuer*, Itali *Curzolam*, Slavi *Karkar* hanc insulam vocant. Veterum Geographorum et Historicorum litteris Graecis, latinisque celebrata fuit. Apollonius Rhodius in Argonautis ei nomen Corcyrae obvenisse tradit a *Corcyra* Asopi filia, quam Neptunus e Phliunte, oppido Peloponnesi in regione Sicyoniae, amoris caussa raptam, illuc devexit, ibique reliquit.

*Verum post istas ex intervallo pertinxerunt Corcyram,
Ubi Neptunus destituerat Asopi gnatam,
Comptis Corcyram capillis, procul a regione Phliuntica
Abreptam amoris imperio: ac quia istam hanc nigrantem
Undequaque caliginosa silva, Nautae ex mari
Contemplabantur, Corcyram Melaenam cognominarunt.*

Sunt qui existimant Corcyram nostram ab Corcyra Jonii maris insula nomen traxisse, invectum a Corinthiis, qui Chersicrate duce, ut Strabo docet, pulsus Liburnis hanc insulam occuparunt anno secundo Olympiadis X. et Romae conditae XVI; inde vero ab illis coloniam Corinthiorum in Adriaticum mare transmissam fuisse ajunt, qui, cum in nostra insula sedem rerum ac fortunarum suarum collocassent, eam ab insula, unde discesserant, Corcyram nominarunt. Schymnus Chius, sive Marcianus Heracleota, *Corcyram*, quae *nigra dicitur*, *Cnidi coloniam* vocat, ab Cnidiis inde, usque a Caria regione Asiae minoris profectis, deductam. Cum Schymno consentiunt Strabo, qui *Corcyram Melaenam appellatam*, et urbem a *Gnidis conditam* tradit, et Plinius: *Ab his Corcyra, Melaena cognominata cum Cnidiorum oppido, distat etc.* Antonius Caramaneus Presbyter Phariensis, vir doctus in primis, et eruditus, in quadam sua epistolari dissertatione ad Nicolaum Paullinum Canonicum Ecclesiae Corcyrensis, hanc insulam habitatam fuisse ait a Phoenicibus, qui ante bellum Trojanum longe lateque pervagati, cum Africam, Graeciam, Illyricum, aliasque regiones coloniis suae gentis opplevissent, hic quoque sedes suas collocaverint: argumento esse tum ipsum vocabulum *Karkar*, quo Slavi ad hanc insulam nominandam utuntur, quod non Slavonicum, sed Phoenicium esse putat, tum vero acervos saxorum, qui in superciliis montium adhuc extant, subterraneis loculis impositos; et moris fuisse ait Phoenicum in locis excelsis sepulchra effodere, in quibus corpora virorum illustrium recondere, eaque lapidibus supergestis tegere; praesertim cum prope unum ex illis loculis animadverterit brevem quamdam scalam, e tribus gradibus lapideis artificiose compositam, et gradum intermedium his notis inscriptum, quas ipse litteras Phoenicias esse existimat.

[363]

Corcyrae
Insulae di-
mensio, et
positio.

Melaena,
seu nigra
cognomi-
nata.

Karkar
Phoenicio
vocabulo
appellatam
existimat
Antonius
Caramaneus.

Propius ad veritatem accedit vetus opinio, quae in ore atque sermone omnium versatur, Antenorem post Trojam incensam, in Adriaticum classe subvectum, antequam ad Euganeos deveheretur, in hanc insulam advenisse, ibique ab eo urbem conditam, insulae cognominem, quam aliquot sociis suae fugae et peragrations, ab suo comitatu divulsis, habitandam tradidit. Antenoris adventus in Corcyram Melaenam testis est, et auctor gravissimus Ditis Cretensis lib. IV de bello Trojano: *Ita coactus (Antenor) cum omni patrimonio a Troja navigat; devenitque ad mare Adriaticum, multas interim gentes barbaras praetervectus. Ubi cum his, qui secum navigarunt, Civitatem condit appellatam Corcyram Melaenam.* Veterum parentum et conditorum memoriam Corcyrenses servant, marmoreo januae urbis superliminari impressam his litteris: *Hic Antenoridae Corcyrae prima Melaenae Fundamenta locant etc.* caetera vetustas abrasit; et cum Antonius Leonus Comes, sive Praetor, moenia civitatis restauranda curavit, januae maritimae hos versiculos incidi jussit.

Post Ilia cineres haec moenia condidit olim

Antenor; verum ne veterata ruant,

Antonii cura sunt restaurata Leonis,

Reddita et antiquo forma decusque loco.

Huic opinioni de adventu Antenoreo subscribunt plerique Scriptores, in quibus D. Ignatius Georgius Abbas Melitensis in quodam suo Poemate, quod Epaenetion vocat, et inscripsit Comiti Tullio Smeccchiaie:

Hic, Tulli, patriam longum Corcyran amico

Imperio tenui, statuique nitentia primus

Moenia, et invictam sociis poscentibus arcem.

Cum variae sint et multiplices de antiquis hujus insulae colonis scriptorum sententiae; omnes inter se conciliari possunt, si ex populis diversae originis, alios aliis temporibus illuc venisse, ibique habitasse, urbem vero ab aliis fundatam, ab aliis restitutam vel auctam fuisse dicamus. Praeter eos, quos supra laudavi, antiquos sive Geographos, sive Historicos, Corcyram Melaenam suis scriptis commendarunt Scyllax Cariandensis, Pomponius Mela, Ptolemaeus, Antoninus Augustus in eo, quod ei passim adscribitur, Itinerario, Auctor Tabulae Peutingerianae, Polybius, et alii plures.

Haec insula iisdem fere populis ac Dynastis antiquitus paruit, quibus reliquae, vel omnes, vel pleraeque Adriatici maris insulae, cum Illyrico maritimo; primum Pelasgis, deinde Liburnis, et Siculis, postea Celtis. Has enim gentes ante aeram Christianam in Illyrico dominatas fuisse diximus Tomo I. Parte I. Prolegomenon. Post Gentium postremum Illyriorum e natione Celtica Regem a Romanis devictum, et regno exutum, Anicius Praetor ex Illyriis, quos subegerat, alios liberos et immunes, alios vero liberos quidem, sed vectigales esse jussit. Ex his conflata est Illyrica Romanorum Provincia, quae ab Narone fluvio usque ad Drilonem protendebatur; neque dubium est, quin Corcyra Melaena sita e regione illius orae maritimae, hujus Provinciae finibus contineretur. Caesar Octavianus Augustus, cum alios Illyrici populos sub potestatem redeget, tum vero Corcyrenses, et Melitenses, qui defecerant a fide, et piraticis lembis mare infestum habebant, propemodum ad internecionem delevit, ut est apud Appianum de Bell. Illyr. *Deficientes vero Melitenses et Corcyrenses, qui insulas incolunt, et propterea quod mare latrociniis infestabant, delevit, interfectis puberibus, caeteris sub corona venundatis.* Idem Octavianus Augustus post Dalmatas debellatos, unam ex Japydia, Liburnia, Dalmatia, et Pannonia citra Savum, sub vocabulo Dalmatiae, Provinciam Romanam conflavit; ad quam ut caeterae insulae, sic etiam Corcyra Melaena pertinebat, quae post vastationem ab eodem Octaviano illatam, rursus incolae, atque oppidis vicisque frequentari caepta, paullatim pristinum rerum suarum statum recuperavit. Quemadmodum vero Dalmatia, sic etiam haec insula Imperatoribus Romanis paruit; deinde post Imperium bipartito divisum ad Imperium Orientis accessit. Ab antiquis Romanis, quorum plures colonias, tum florente Republica, tum post conditam Monarchiam, praesertim a

Ab Antenore profugo, et in hanc Insulam delato, urbem conditam fuisse est vulgaris opinio.

[364]

Veteres Corcyrae domini.

A Romanis sub imperium redacta.

Diocletiano, ut auctor est Porphyrogenitus, in Dalmatiam deductas fuisse constat, hanc quoque insulam urbemque cultam esse atque habitatam indicio est vel unica Inscriptio Romana sepulchralis, abhinc annos multos reperta apud Coenobium Franciscanum; sed plures fortasse subter humum altius defossae latent.

D M S
 VRSINVS. ET
 EVTYCHIA. PARENTES
 INFELICES. VRSINO
 FILIO. PIENTISSIMO
 POS.
 AN. XXV.

Alia in via Latina effossa fuit, atque eruta sepulchralis inscriptio cujusdam Nonii Arusii civis Corcyrensis, et militis Leg. II. Aug. quam Sebastianus Donatus nuperrime typis edidit in Supplem. ad Thesaur. Veter. Inscript. a Muratorio vulgatum; estque hujusmodi in Tomo II. class. 15. pag. 337.

NONIVS. ARVSIVS. N. F
 PVPIL. PAVC. AESTA. NATI
 CORCYRA. NIGRA
 MIL. LEG. II. AVG. MILIT
 ARMAT. SIMPLAR. ANN
 XVI. VIX. ANN. XXXIII
 H. S. E.

Saeculo quinto exeunte, ut Dalmatia universa, sic etiam Corcyra, Gothis longe lateque dominantibus subesse coacta fuit; quibus ab Justiniano devictis et expulsis, iterum sub Imperium Graecorum rediit. Saeculo septimo, cum Serbli ab Heraclio Imperatore sedes, et agros in Dalmatia superiori impetrassent, quatuor partes fecerunt, et quae Tillurum et Naronem interjacet, Narentanis, sive Paganis obvenit, ad quorum ditionem, sive amicitiam et societatem, cum tribus aliis insulis, Corcyram adjunctam fuisse testatur Constantinus Porphyrogenitus cap. 30. de Adm. *Habent quoque Pagani Insulas quatuor in propinquo, nimirum Melaenam, Corcuram, Bratzam, et Phariam, omnes pulcherrimas, fertilissimasque etc.* et cap. 31. *Possident item Arentani Insulas Curcra, sive Cuer etc.* idest Curcuram, sive Corcyram.

A Gothis subacta, ab Justiniano Imp. recepta, ad principatum Narentanorum adjuncta.

Saeculo undecimo ineunte, Petrus Urseolus Dux Venetorum, rogatus a legatis Dalmatiae, ut oram maritimam, et Adriaticam navigationem, a piraticis latrociniiis Slavorum infestam, aequae Venetis ac Dalmatis tutam praestaret, et urbes ac gentes Dalmatarum in clientelam ac potestatem reciperet, armata classe primum Chrobatibus, ac deinde Serblis, praesertim Narentanis devictis, mare purgavit. Incolas vero et civitates Dalmatiae ultro in fidem ac deditionem venientes, solemni jurejurando, sibi ac Reipublicae obstrinxit. Corcyrenses aut foederati, aut vectigales Narentanorum, cum repugnarent, vi atque armis imperium accipere coegit, ut docet Andreas Dandulus: *Curzulae insulae habitatores, suis recusantes parere jussionibus, valida manu acquisivit, suaeque potestati subjugavit.* Anno circiter tricesimo hujus saeculi Dalmatae dominatu Venetorum depulso, ad Graecos Imperatores redierunt; quos anno 1070. Dominicus Sylvius Dux Venetorum cum ab injuriis et incursionibus Northmannorum vindicasset, hoc beneficio obstrictos, et praesertim Graecorum auxiliis diffisos, in deditionem recepit. Post saeculum undecimum plurima pro Dalmatia vel retinenda, vel recuperanda Veneti cum Hungaris bella alia ex aliis gesserunt; et quemadmodum Dalmatia, sic etiam plerumque Corcyra, alias Venetis, alias Hungaris paruit; nisi quod anno circiter 1168. Emanuel Imperator Orientis utramque Hungaris eripuit; sed post imperium Emanuelis, Dalmatae sub imperium Hungaricum redierunt; nam Bela III. Rex Hungariae, anno fere 1181. Dalmatiam et Chrobatiam Graecis ademptam recuperavit.

A Petro Urseolo Venetorum Duce expugnata et capta.

[365]

Corcyrenses jampridem Comitum Chelmensium dominatum subierunt, a quo cum defecissent, Constantinus frater Mirosłavi Comitis Chelmensis, ut eos sub imperium revocaret, armatis navigiis ad insulam transvectus, et copiis in terram expositis omnia late populatur. Dum ille longius ab navium statione progressus, loca mediterranea ferro et igne devastat, Corcyrenses cum se in unum conglobassent, navigia militibus et defensoribus vacua invadunt; hisque in suam potestatem redactis, exitum, reditumque ad oram continentem hostibus intercludunt. Tunc agmine conferto in eos irruunt, ad internecionem caedunt, et Constantinum undique circumventum capiunt, nec vero antea dimittunt, quam ejus fratres, videlicet Mirosłavus, et Neemanes Rex Serblorum, se jurejurando obstringerent, nihil molestiae in posterum ab se illatum iri Corcyrensibus, ac totius insulae dominatu decederent. Corcyrenses libertatem adepti per aliquot annos suas sibi leges condiderunt, suos sibi magistratus crearunt. Haec Maurus Orbinus in suis Commentariis de Regno Slavorum pag. 241. Sed cum ab extraneis populis, praesertim Serblis ac Rascianis, se atque insulam tueri posse diffiderent, ad Venetorum opem, et clientelam sibi confugiendum putarunt. Itaque anno 1254. Raynerius Zenus Dux Venetiarum Corcyrensibus Imperii Veneti cupidus Marsilium Georgium e gente patricia Comitem, seu Rectorem praefecit; et huic, ejusque familiae ob praeclara ejus in Rempublicam merita ipsam insulam fiduciarium dedit. At Corcyrenses, ut Venetis subesse gloriosum sibi ac perutile putabant, sic privatae unius familiae praefecturam perpetuam, quamvis Venetis supremis dominis obnoxiam, indigne atque invite ferebant. Itaque biennio post, Marsilio Comite expulso, se in libertatem vindicarunt. Insulam Marsilius armatis navigiis adortus in potestatem redegit. Insularibus defectionis veniam dedit; eos, qui metu profugerant, in patriam revocavit; urbem novis operibus, munitionibusque sepsit, sibique his, et aliis beneficiis animos illarum gentium devinxit. Melitam quoque Corcyrae proximam a Ragusinis ob res praeclare gestas in civitatis Praeturam, quam ei detulerant, jure fiduciarium possidendam accepit. Exinde tum ipse Marsilius, tum ejus successores ex eadem gente Georgia, videlicet *Rugerus, Marinus, et Joannes*, quos Joannes Bonifacius in Historia Tarvisii Libro XI. commemorat, se *Comites Curzulae et Melitae* appellabant. Gens Georgia possessionem fiduciarium insulae utriusque usque ad annum 1357. retinuit; quo quidem anno Ludovicus Rex Hungariae, Dalmatia Venetis erepta, Corcyram quoque, ab Januensibus ante aliquot annos igne ac ferro vastatam, ad suum regnum adjunxit. Melita vero in pristinam Ragusiensium potestatem rediit.

Saeculo decimo quinto ineunte Ladislavus Rex Neapolitanus post Dalmatiam receptam ereptamque Sigismundo Hungariae Regi Hervojam *Supremum Regni Bosinae Vaivodum*, cujus opera potissimum Dalmatae ad Ladislavum defecerant, suum apud Dalmatas *Vicarium generalem* constituit, Ducem Spalati appellavit, eique dominatum insularum concessit. Ita Corcyra cum caeteris insulis sub potestatem Hervojae transivit. Cum vero idem Hervoja, relicto Ladislavo, ad Sigismundum remigrasset, et sub ejus imperium redeundi auctor Dalmatis fuisset, ab eo facile impetravit, ut principatum Spalati, atque insularum retineret. Hic vero Corcyram insulam Ragusinis, ut suos ei Magistratus, et Rectores praeficerent, commendavit. Anno 1413. Hervoja ob compertam ejus adversus Sigismundum infidelitatem, impiamque ad Turcas defectionem, laesae majestatis reus, et Regni hostis declaratus, tum Spalati, tum insularum dominatum amisit. Sigismundus Corcyram insulam, cum Pharia, et Bractia, Ragusinis jure fiduciarium possidendam dedit. Sed post triennium insulas illas ab Ragusinis repetiit, atque Vladislavo Arosalio regendas tradidit anno 1417. ut est apud Orbinum pag. 366. de Regno Slavorum. Anno demum 1420. Corcyrenses cum Dalmatia fere universa, post varias ex aliis ad alios dominos migrationes, voluntaria deditione, ac perpetua fide se Venetorum imperio subdiderunt. Visum erat Venetis familiam Georgiorum in antiquam fiduciarium hujus insulae possessionem restituere; id cum insulares illi moleste ferrent, perpetuitas illius possessionis Georgiis adempta est; his amissio illius insulae, cum quodam Castello agri Tarvisiani, cui nomen *Zumelle*, compensata fuit.

Corcyrenses
subeunt
imperium
Comitum
Chelmensium.

Se Venetis
dedunt, qui
Georgiorum
familiae Pa-
tritiae Insu-
lam jure
fiduciarium
possidendam
tradiderunt.

Insula Geo-
rgiis erepta
variis do-
minis paruit.

Demum
Venetis
constanti,
et perpetua
fide adhaesit.

Haec Insula temperato ac saluberrimo coelo fruitur, atque adeo miti, ut lilia, et mala citrina ne summa quidem hyeme languescant, neque ullo indigeant tegumento vel munimine ad vim frigoris arcendam. Aquae dulcis penuria laborat; et praeter duos fontes, e quibus nitidae ac perennes undae, nullas venas subterraneas invenias, quae lymphis putealibus scateant. Itaque cisternis, ad excipiendas, colligendas, purgandasque aquas pluviales, incolae utuntur. Olei quod satis est ad usum indigenarum suppeditat; sed tritici, et aliarum frugum, quod iisdem ad quatuor menses sufficiat, ex tota insula vix colligitur; verum penuria domestici frumento aliunde invecto suppletur; quae abunde compensatur tum copia vini optimi, quod extraneis divenditum, alioque asportatum uberrimos quaestus affert, tum multiplici proventu, quem e piscatu, e silvis caeduis, e navigiorum aedificatione capiunt. Tota enim insula nemorosa est, et ingentem vim lignorum, sive ad comburendum, sive ad aedificandum, sive ad alios usus, tum in regiones finitimas, tum Venetias cum magno lucro compendioque transmittit. Ad naves etiam construendas, praesertim actuarias sive onerarias, copiosam optimamque materiam silvae suppeditant; ad eas vero oblinendas ex arboribus vel plurimum picis perpetuo manat, et fluit; unde illud Ovidianum de Arte: *Illyrica pice nigrior*. Corcyrenses vero navium aedificandarum scientia in primis valent, et navigiis fabricandis assidue dant operam; habentque navale instrumentis ac rebus omnibus ad naves conficiendas ornandasque necessariis refertum; nec desunt qui Corcyrensibus nostris adscribendam censeant inventionem navium Liburnicarum, quae veterum scriptis summopere celebrantur. Cum haec insula Narentanis aut sociali foedere juncta, aut stipendiaria fuerit, vix dubitem, quin navali Corcyrensi mire opportuno, et commodo ad suos piraticos lembos vel construendos, vel reficiendos illi uterentur. Cum apud veteres plura multiplicis et variae formae atque structurae, diversique nominis navigia in usu essent; atque in his, qui *Cercuri*, et *Parones* appellabantur; quemadmodum *Parones* a Pharo, sive a Pharia insula, sic *Cercuri* a Corcyra, Graecis Cercyra, originem et nomen traxisse videntur; idque affirmat Christianus Bechmanus in eo libro, qui inscribitur *Manuductio ad linguam latinam* verbo *Cercuri: Ab insulis Pharo, et Corcyra navigia Parones et Cercuri*. Plures sunt, et multiplices tum in insula, tum praesertim in quodam scopulo, brevi maris trajectu ab urbe disjuncto, cui nomen *Tvernich*, fodinae lapideae, venaequae marmoris versicoloris, flavi, et candidissimi, nec valde dissimilis Carrariensi; in his lapidibus, et marmoribus effodiendis, secandis, poliendis lapididae plures assidue laborant, ad quaelibet aedificia sive construenda, sive ornanda aptissimis. Ex his autem alio atque alio transvectis, praesertim Ragusium, nihilo minores, quam ex materia et sectione lignaria, naviumque fabricatione, quaestus obveniunt. Tota insula portuosa est, undecumque stationes et sinus aperit opportunos tutosque ad navigia recipienda; omnium maximus, naviumque capacissimus Portus Carbonus ad meridiem obversus, quem septem scopuli circumstant, vimque ventorum ac procellarum infringunt, et repellunt.

Civitas ejusdem atque insula nominis, totius regionis princeps, sita est in extremo latere ad septemtrionem et orientem, ferme e regione Stagnensis peninsulae, passus circiter tercentos circuitu complectitur, mari fere undique circumfusa, moenibus ac propugnaculis egregie septa, publicis et privatis, sacris et profanis aedificiis praeclare ornata; quam plateae, viaeque lapidibus stratae, concinneque descriptae intersecant. Similitudinem quamdam gerit, speciemque cordis humani; hinc *Corculam* nominatam ferunt; ad quam urbis formam voluit alludere quidam non malus Poeta his versiculis, quibus caussam explicat, cur insula Corcyra Melaena, et Civitas *Corcula* fuerit appellata.

Corcula nunc dicor, fueram Corcyra Melaena

Dicta prius; merito nomen utrumque gero.

Nam maris Adriaci Gorgonea littora contra,

Densior est spissis insula nulla jugis.

Inde Melaena vocor, sed ut altera vector ad Arcton,

Hinc me Corcyrae nomen habere puto.

Corcyrensis
Coeli tem-
peries, et
soli natura.

Proventus
copiosi e
vino et
silvis.

[366]

Cercuri ge-
nus navium
Corcyren-
sium. Fodi-
nae marmo-
reae.

Civitatis
positio et
descriptio.

Cur insula
Melaena, et
civitas Cor-
cula appel-
lata sit?

*At nova vox venit, quia cinxit corculus urbem,
Et parvi cordis moenia nomen habent.
Quin refero magni speciem pulcherrima cordis;
Nam divus centrum Marcus in urbe tenet.*

Urbis exiguitatem suppleant adjecta suburbia tectis atque habitatoribus referta. E tribus incolarum ordinibus civitas constat. Ad primum ordinem pertinent viri nobiles ac patricii, e quibus conflatur Senatus et Consilium publicum; ad secundum cives gradus inferioris, qui mercaturae dant operam, et quibusdam etiam civilibus muneribus funguntur; ad tertium denique opifices, et navicularii, qui in artibus servilibus versantur, quarum praesidio vestitum victumque quotidianum sibi comparant. Insula et civitas bene morata est; sunt enim Corcyrenses ad omnem humanitatem et honestatem facti, et cum inter se, tum erga hospites atque advenas perofficiosi ac liberales. Ingenio sunt acuto ac perspicaci; ad omnes humanas, divinasque disciplinas percipiendas idonei; nec minus militari scientia et virtute, et rerum quarumcumque gerendarum solertia valent. Plures ex hac urbe tum doctrinae, tum aliarum laudum genere illustres viri prodierunt, quorum aliquos, ubi se obtulerit occasio, suis locis et temporibus, honoris caussa, nominandos mihi esse censeo. Unus de patriciis familiis Venetis, Comitis idem, ac Provisoris nomine praeditus, juri dicundo praeest, et rerum publicarum summam administrat; isque magistratus duorum ac triginta mensium spatio definitur. Insula referta est incolarum, in eaque ad quinque millia hominum censi ajunt. Praeter eos, qui urbem, et suburbia colunt ferme ad mille, caeteri omnes oppidatim, aut vicatim habitant. Blatta oppidum est admodum frequens et nobile, in extremo ad occasum insulae latere situm; duplo numerosius, quam urbem ipsam, habitari ajunt. Multae ibi familiae sunt avita nobilitate illustres, quibus, itemque caeteris insulae nobilibus viris, ad publicum Consilium aditus patet, et jure comitorum gaudent. Sex praecipui vici, praeter Blattam, seu villae, sunt huc illuc per insulam dispersae; idest *Smoquizza, Kzara, Popnata, Racischa, Zernova, Lombarda*. Ad Corcyrae territorium spectat Trucola, sive Torcula, exigui circuitus insula, inter Phariam et Corcyram, itemque alii scopuli vel ab incolis vacui, vel paucis focus habitati; inter quos scopulus S. Maximi, et scopulus S. Mariae, qui ab ortu, scopulus S. Joannis de Gradina, qui ab occasu, insulae proxime objacent.

Christianae Religionis primordia Corcyrenses temporibus et viris Apostolicis accepta referunt; neque enim dubitari posse videtur, quin S. Domnius primus Salonarum Antistes, quique ante, vel post illum e schola et disciplina Apostolorum in Dalmatiam ad fidem Christi propagandam missi fuere, ut caeteris Dalmatiae populis, sic etiam Corcyrensis lumen Evangelii attulerint. In hac insula res Christiana, tribus prioribus Ecclesiae saeculis, easdem, quas caeteri Dalmatae, ab hostibus Christiani nominis illatas injurias et vexationes sustinuit. Sed vel gravissime afflicta fuit, acerbissimeque exagitata sub Diocletiano, qui Christianis toto terrarum orbe internecinum bellum indixit; praesertim cum, deposito Imperio, Salonas secessit, et in eo, quod sibi extruxerat, palatio magnificentissimo reliquam vitam transegit; nec tamen, quibuscumque poterat, suppliciis Christianos divexare desiit. In regione hujus insulae ad orientem extrema, tertio ferme ab urbe lapide, in ea villa, quae dicitur *Lombarda*, eminent solo vestigia duplicis cujusdam aedificii quadranguli oblongi, ab ortu in occasum perducti. Alterum orientale pedes octoginta et septem, alterum occidentale pedes circiter octoginta in longitudinem protenditur; utrumque ejusdem fere latitudinis est. Ab uno ad alterum transitum praebet veluti via quaedam intermedia, utrinque parietinis clausa, super terram paullulum extantibus, longa est pedes ducentos, lata fere quatuordecim. Area illa quadrangula, quae ad occidentem vergit, districta est quindecim loculis admodum angustis, qui terrae superficiem vix excedunt, et muri, singulis interjecti, alios ab aliis separant. Aream alteram orienti soli obversam tellus superingesta sic obruit, operuitque, ut nihil veteris aedificii emineat; tanta vero est terrae superjectae congeries, ut vitibus conseri, et aratro proscindi possit, semenque sparsum excipiat, et laetas segetes progignat. Verum si agricolae altius aut sulcum imprimant,

Civitas e tribus incolarum ordinibus constat.

Venetus magistratus eisdem praepositus.

Christianae Religionis apud Corcyrenses exordia.

Vestigia carcerum, in quos Christiani includi,

aut ligonibus terram effodiant, reliquiae, et rudera structurae, consimilis alteri quadrangulo, statim apparent. Hoc autem genus aedificationis, cum neque sepulchreti, neque coenobii, neque ullius domicilii speciem praebeat, communis est indigenarum opinio, a maioribus, ut ajunt, accepta, hos fuisse carceres ab Diocletiano aedificari jussos, in quos includeret Christianos, et situ, pedore, inedia conficeret. Nec deerant ergastula, ubi laboriosis operibus, durisque ministeriis eos defatigare solebat; cum plures enim essent lapidicinae, in has latumias conjecti, ad lapides excidendos damnabantur. Postquam vero, extinctis tyrannis, Constantinus Magnus pacem Ecclesiae attulit, ut in aliis Dalmatiae regionibus, sic etiam in urbe atque insula Corcyrensi Religio Christiana, e praeteritorum temporum acerbitate, metuque respirare, e fluctibus et tempestatibus attollere caput, erigere animum visa est; et quamvis ex illis Regibus permixti generis, Gothici et Slavonici, qui Duce Ostroyilo in regionem Praevalitanam, quae pars est Dalmatiae superioris ad orientem extrema, saeculo quinto exeunte, una cum dominatu impietatem Arianam et superstitionem idololatricam invexerunt, nonnulli fuerint, qui Christianos acerbissime divexarunt, horum tamen furor et rabies neque Corcyram, neque alias Adriaticas insulas pervasit; erant siquidem sub potestate ac tutela Imperatorum Orientis. Narentani gens Serbiana, qui concessu Heraclii Imperatoris saeculo septimo eam partem Dalmatiae occuparunt, quae Naronem Tillurumque fluvios interjecta est, inanes Deos colebant, atque idcirco Pagani a Constantino Porphyrogenito vocantur, neque vero ante saeculum nonum adduci potuerunt, ut Religioni nomen darent. Corcyra cum proximis insulis ad Narentanos pertinebat, ut docet Porphyrogenitus, sive quod Corcyrenses subditi essent, et vectigales Narentanis, sive quod cum illis piraticam societatem coiverant. Quamvis autem Corcyrensibus assiduum esset cum Narentanis rerum omnium civilium et navalium commercium, ex horum tamen moribus, et impura superstitione labem nullam Christiana illorum fides contraxit; quinimmo Religionem, quam a maioribus acceperant, puram ab omni extraneo, et superstitioso cultu constantissime retinuerunt.

Principio Ecclesia Corcyrensis, antequam in aliis Dalmatiae civitatibus sedes episcopales, aliae atque aliae constituerentur, ad parochiam, sive dioecesim Metropolitae Salonitani pertinebat. Cum Naronensis civitas perantiqua, eademque olim Romanorum colonia, quae unus erat e tribus Dalmatiae Conventus frequentissimus, sedem episcopalem adeptam est, fortasse Episcopi Naronensis potestati suberat insula Corcyrae; quippe cum propius a Naron, quam a Salonitana civitate abesset. Cum autem anno 532. in secundo Concilio Provinciali Salonitano sub Honorio III. Metropolitae, Muccarum seu Macrum, nunc Macarsca, civitas non ignobilis, ex decreto ejusdem Concilii titulum ac dignitatem episcopalem obtinuit, dubitari non potest, quin Corcyra, cum aliis proximis insulis, sub jurisdictionem hujus novi Episcopi transierit; siquidem in Actis ejusdem Concilii, praeter oram maritimam, Episcopo Maccarensi attributum fuit *quidquid in insulis continetur*, quae sunt Bractia, Pharia, Corcyra, et aliae minores insulae his interjectae. Primus Maccarensis Episcopus fuit Stephanus; qui huic deinde successerint in hanc sedem Episcopi, nobis ignoti sunt; neque ullum habeo ante saeculum decimum quartum, quem proferre possim. Anno 639. Avars post incensam et eversam Salonam, ut plerasque Dalmatiae urbes, sic etiam Muccarum, et Naronam expilarunt, ac diruerunt. Tunc utraque civitas sedem episcopalem amisit, quam Muccarum quidem, sive Macarsca, non item Naron, recuperavit saeculo decimo quarto ineunte, ut in Episcopis Maccarensibus, sive Macarschensibus dictum fuit. Cum igitur episcopatus Maccarensis abolitus fuisset, quae ad illum pertinebant insulae, Bractia, Pharia, Corcyra sub potestatem dioecesanam Metropolitae Salonitani, tunc Spalatensis, redierunt. His insulis Archiepiscopi Spalatenses praeficere solebant Sacerdotem spectatae virtutis et doctrinae, honorifico Archipresbyteri titulo insignitum, qui curam animarum gereret, ac rebus divinis et ecclesiasticis praeesset. Anno circiter 1156. novus in Dalmatia Episcopatus institutus fuit, cujus dioecesis, sive parochia omnes illas insulas complecteretur. Hic Episcopus, alias Insularum, alias ab duabus insulis Phariensis, et Bractiensis, alias tantummodo Phariensis

itemque ergastula, ad quae damnari solebant.

Ecclesia Corcyrensis primum ad Salonitanam, postea ad Maccarensem,

iterum ad Salonitanam sive Spalatensem, deinde ad Phariensem Dioecesim pertinuit.

appellari solebat, propterea quod sedem in insula ac civitate Pharia Episcopalem collocasset. Huic vero Corcyram attributam fuisse constat ex actis Concilii Provincialis Spalatensis, quod sub Petro VII. Metropoli anno 1180. habitum fuit. Haec quippe Synodus inter insulas sive paroecias, et loca maritima Episcopi Phariensis Corcyram annumeravit: *Phariensis Episcopus habeat sedem suam in Phar, et habeat has Parochias Phar, Braciam, Lissam, Corceram, Lastam et Mulcer, et totam Crainam*. Annos supra centenos quinquaginta civitas et insula Corcyra Episcopo Phariensi paruerat; cum ejus jurisdictioni exempta ipsa quoque jus ac titulum Episcopalem adepta est. Primus Episcopus fuit Joannes a Cruce, qui sedem Episcopatus Stagnensis Corcyram transtulit; et cum ipse, tum ejus successores, per annos ducentos et quadraginta, Ecclesiam utramque administrarunt. Episcopatus Corcyrensis simul institutus, et attributus est Metropoli Ragusinae, a qua numquam disjunctus fuit.

Ipsa quoque sedem Episcopalem adepta fuit.

Dioecesis Corcyrensis iisdem fere, quibus insula, terminis circumscribitur, nisi quod, qui proxime circumstant, scopulos, sive insulas exiguas complectitur. Unde Episcopus Corcyrae, inde etiam Capitulum Corcyrense initium ducit; constat e Canonicis octonis, quos nominant Summus Pontifex et Episcopus; sed hic quatuor, ille octo menses emortuales sibi vindicant. Tres universo Collegio Canonicorum, dignitatis gradu, ac tituli honore praesunt; Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius. Singuli nummos argenteos centum singulis annis percipiunt. His adde Praepositum, quod quidem sacerdotium viri nobiles e domo Ziliorum instituerunt, eique proventus satis copiosos assignarunt, sibi suisque haeredibus jure Praepositi eligendi retento, quem Episcopus confirmat; eumque e sua familia esse, si qui haberentur idonei, voluerunt. E Capitulo vel e Clero inferiori deligi solet, qui Clericos latinis, et politioribus litteris imbuat. Qui postremus omnium aggregatus est ad Capitulum, in eum incumbit procuratio animarum, quam non solum in urbe exercere debet, sed etiam in suburbia extendere. Huic autem, si quando necessitas postulat, unus aut plures e coetu Canonicorum, ex mandato Vicarii generalis, subsidiariam operam praestant. Antiquissimam esse ajunt omnium in Civitate conditarum Ecclesiam S. Petri, quae adhuc extat, et opimo Sacerdotio gaudet; huic officium et munus Parochi olim annexum fuisse; quod deinde translatum fuit ad Aedem Cathedralem, quae media in Civitate opere, cultuque magnifico assurgit, sub titulo et auspiciis S. Marci Evangelistae, ut docet inscriptio marmoris incisa, et januae maximae superposita: *D. O. M. B. M. V. Divoque Marco Evangelistae sacrum*. In supercilio Templi eminet effigies marmorea cujusdam mulieris regali habitu atque ornatu, regium diadema capiti impositum gerens, quam plerique ad Reginam quamdam Hungariae referunt, cujus aere sumptuque hoc Templum augustissimum extructum afferunt; sed falluntur, qui eo signo marmoreo designari existimant vel Mariam filiam Ludovici, et uxorem Sigismundi Regum Hungariae, vel Elisabetham ejus matrem et conjugem Ludovici; nam multo ante stabat ea, quae nunc visitur, moles, et magnificentia, quam utraque nata esset, et multo ante, quam regnare coepisset. Hanc siquidem Basilicam nisi antiquiorem esse velis saeculo decimo tertio, certe hoc saeculo aedificari coepit, et saeculo proximo ineunte, cum ibi sedes episcopalis constituta fuit, absoluta jam erat et perfecta. Si cui Reginae Hungaricae hoc Templum et simulacrum attribuendum est, utrumque adscripserim Mariae Lascarae, conjugii Belae IV., qui ab anno tricesimo quinto usque ad annum septuagesimum quintum saeculi decimi tertii regnavit in Hungaria.

Dioecesis Corcyrensis, et Capitulum Corcyrense.

[368]

Aedes Cathedralis titulo S. Marci consecrata.

Praeter Aedem Cathedralem, et vetustissimum S. Petri Templum, de quo supra mentionem fecimus, alia sunt vel Tempia, vel sacella, idest Omnium Sanctorum, quo Sodalitas piorum hominum festis diebus conveniunt, psalmis et precibus dant operam, rei divinae intersunt; S. Michaelis, cui adjacet domus hospitalis aegrotis curandis extructa; Sanctissimae Trinitatis, nunc S. Barbarae, quae pertinet ad Balistarios; S. Ursulae; B. Virginis sine labe conceptae; itemque B. Mariae ab Angelo salutatae, quam aedem cum ejus proventibus Andreas Canavellus Episcopus ad Capitulum adjunxit. Prope januam civitatis, quae continenti obversa est, tertia Aedes est Deiparae Virginis, in qua ejus effigies colitur in tabula lignea, manu atque

Aedes sacrae Urbanae.

arte Graeca, plurimis cujusque generis miraculis incluta, ut declarant votivae tabellae; quam cives, advenaeque insigni religione et frequentia venerantur. Sita cum sit ante plateam quadratis lapidibus stratam, ex eo appellatur, *La Madonna del Salizzo*. Diem festum anniversarium, eidem antiquitus decretum, Corcyrenses solemniter cultu rituque concelebrant Nonis Augusti; quem ad diem adscripta est in Martyrologio Romano, *Dedicatio Basilicae S. Mariae ad Nives*; eamque ob causam vocari etiam solet, *S. Maria de Nivibus*.

Haud longe ab urbe in ortum distat scopulus exigui circuitus, alius a scopulo S. Maximi, quem in secunda Parte proleg. cap. 7. §. I. Tom. I. cum hoc eundem esse male descripsimus; hunc incolunt Patres Franciscani severioris disciplinae, ibidem domicilium nacti et templum; cui magnam celebritatem conciliat sacrum Christi morientis Simulachrum, miraculorum fama, et accolarum peregre visentium frequentia maxime inclutum. Ab illis Patribus religiose pariter, atque honorifice asservatur; et a finitimis populis, muneribus juxta, et votivis tabellis oblatis, singulari veneratione colitur. Ejusdem Templi religionem auget Imago Virginis Deiparae, quam propter insignia beneficia, ad ejus opem confugientibus divinitus collata, indigenae pariter atque advenae praecipuo quodam cultu venerantur. Septem pagis seu villis majoribus insula habitatur, et suis cuique Parochus praeficitur. Est villa Lombarda et paroecia S. Rochi; villa seu verius oppidum Blata ad lacum cognominem, et paroecia omnium Sanctorum; villa Smoquizza, et paroecia B. Virginis se purificantis; villa Popnata, et paroecia ejusdem Sanctissimae Virginis natae; villa Kzara, et paroecia S. Petri; villa Raciscta, et paroecia S. Nicolai; villa Zernova, et paroecia S. Martini. His aliae minores villulae et aedulae sacrae interjectae sunt. Est praeterea templum S. Joannis de Gradina in regione Insulae ad Occidentem extrema, scopulo insidens, ubi olim Coenobium Benedictinum fuisse dicitur. Id nunc cum suis proventibus viro ecclesiastico commendatur, ejusque custodiae praefici solet pius aliquis Eremicola. Nunc successio seriesque Episcoporum Corcyrensiensium exponenda est.

Coenobium
et Templum
Franciscanum,
in quo effigies
thaumaturgica
Crucifixi.

Septem Pa-
roeciae extra
urbem in in-
sula.

- I. Joannes Episc. Corcyrensis, et Stagnensis IX. an. 1301.
- II. Joannes II. Episc. Corcyren. et Stagnen. X. an. circ. 1312.
- III. Gaddus Episc. Corcyren. et Stagnen. XI. an. 1330.
- IV. Marinus Episc. Corcyren. et Stagnen. XII. an. 1342.
- V. Dominicus Episc. Corcyren. et Stagnen. XIII. an. 1350.
- VI. Joannes III. Episc. Corcyren. et Stagnen. XIV. an. 1360.
- VII. Joannes IV. Episc. Corcyren. et Stagnen. XV. an. 1368.
- VIII. Franciscus Episc. Corcyren. et Stagnen. XVI. an. circ. 1388.
- IX. Nicolaus Episc. Corcyren. et Stagnen. XVII. an. 1392.
- X. Andreas Episc. Corcyren. et Stagnen. XVIII. an. 1406.
- XI. Nicolaus II. Episc. Corcyren. et Stagnen. XIX. an. 1416.
- XII. Andreas II. Corcyren. et Stagnen. XX. an. 1426.
- XIII. Joannes V. Episc. Corcyren. et Stagnen. XXI. an. 1441.
- XIV. Joannes VI. Episc. Corcyren. et Stagnen. XXII. an. 1447.
- XV. Andreas III. Episc. Corcyren. et Stagnen. XXIII. an. 1450.
- XVI. Lucas Episc. Corcyren. et Stagnen. XXIV. an. 1454.
- XVII. Thomas Episc. Corcyren. et Stagnen. XXV. an. 1463.
- XVIII. Nicolaus III. Episc. Corcyren. et Stagnen. XXVI. an. circ. 1505.
- XIX. Marcus Episc. Corcyren. an. 1541.
- XX. Claudius Episc. Corcyren. an. 1549.
- XXI. Petrus Episc. Corcyren. an. 1556.
- XXII. Benedictus Episc. Corcyren. an. 1565.
- XXIII. Augustinus Episc. Corcyren. an. 1573.
- XXIV. Raphael Episc. Corcyren. an. 1605.

XXV. Theodorus Episc. Corcyren. an. 1611.
 XXVI. Jacobus Episc. Corcyren. an. 1626.
 XXVII. Franciscus II. Episc. Corcyren. an. 1643.
 XXVIII. Hieronymus Episc. Corcyren. an. 1665.
 XXIX. Nicolaus IV. Episc. Corcyren. an. 1673.
 XXX. Marinus II. Episc. Corcyren. an. 1708.
 XXXI. Vincentius Episc. Corcyren. an. 1735.
 XXXII. Michael Episc. Corcyren. an. 1761.
 XXXIII. Joannes VII. Episc. Corcyren. an. 1771.
 XXXIV. Simon Episc. Corcyren. an. 1774.
 XXXV. Antonius Episc. Corcyren. an. 1781.
 XXXVI. Joseph Episc. Corcyren. an. 1787.

[369]

JOANNES EPISCOPUS CORCYRENSIS I. STAGNENSIS IX.

Saeculo decimo tertio vergente, cum civitas et insula Corcyra, tum commercio, et divitiis, tum civium, et incolarum numero magis magisque in dies augeretur, eo amplitudinis creverat, ut sede Episcopali digna esse videretur. Hujus adipiscendae miro studio flagrant Corcyrenses; quo vehementius ut eam caperent, stimulos addebant, spemque ejusdem obtinendae injecerant Sibeniceses, qui post acres, ac diuturnas contentiones, interposita apud Bonifacium VIII. auctoritate, et gratia Comitum Breberiensium, a Pontifice quod jamdudum optaverant, impetrarunt, ut scilicet potestate Episcopi Traguriensis eximerentur, et suum in posterum ac proprium Episcopum haberent. Tunc Joannes de Cruce, sive Crossius, patricius Ragusinus, ex Ordine S. Dominici, Stagnensem Ecclesiam ac Dioecesim, Corcyrae proximam, regebat. De consilio Corcyrensi et voluntate cum cognovisset, hinc oblatam sibi occasionem sedis suae episcopalis apud eos collocandae arripiendam censuit; jamdudum enim suae illius stationis Stagnensis poenitebat, quae non solum erat ei molesta, sed etiam malefida et periculosa. Nam peninsula Stagni haereticis, et schismaticis referta cum esset, inter homines inimicos infensosque Religioni Catholicae, sibi ab insidiis tuto, vacuoque a metu et periculo esse non licebat. Adde quod non solum illius monita salutaria respuebant, quibus eos ad rectam fidem traducere studebat, sed etiam Catholicum gregem ab ejus praeceptis et doctrinis avertere, pravisque opinionibus inficere conabantur; nec sibi, nec aliis eum prodesse sinebant; et quidquid poterant mali, si non aperte, tamen occulte in eum moliri non desinebant; ad haec proventus mensae episcopalis magna ex parte interverterant. Itaque stationis commutandae cupidus, ultro Corcyrensis seipsum obtulit; et quando sedis episcopalis apud illos constituendae tanta eos cupiditas inceserat, quam ipse Stagni tenebat, eam ad civitatem Corcyrensem se translaturum spondebat, seque illis, si vellent, futurum primum Episcopum, et auspicem auctoremque condendi Episcopatus Corcyrensis. Optima visa est propositio; et nemo fuit, quin eam probaret, laudaretque. Tunc Comes erat, sive Rector Corcyrae Marinus e familia Veneta patricia Georgiorum, ad quam iure fiduciario, ut diximus, tum Corcyra, tum Melita pertinebant; alteram siquidem Venetus, alteram Ragusinus Senatus Marino Georgio, ob ejus insignia in utramque Rempublicam merita, fiduciarium dederat. Hic igitur ad frequentissimum Civitatis atque insulae Concilium, quae de iis Joannes Episcopus Stagnensis proposuerat, cum retulisset, de communi omnium sententia oratores duo, viri nobiles, Blasius Cernotich, et Cepreda Obradich decreti sunt, qui nomine Marini Comitum, et Communis Corcyrensis cum Episcopo agerent de pactis et legibus, in quas utrinque conveniendum esset, totumque illud negotium transigerent. Habitus est Conventus Ragusii in templo Patrum Praedicatorum, cui tamquam testes interfuerunt F. Stephanus Vicarius Coenobii Dominicani Ragusini, et Petrus de Petragio Canonicus aedis cathedralis Ragusinae. Joannes Episcopus haec potissimum Corcyrensis promisit, ac recepit

Corcyrensis
Sedis Episcopalis
adipiscendae cupidus

Joannes de Cruce Ep. Stagnen.

consilium suum Sedis Stagnensis illuc transferendae exposuit.

sanctissime esse observatum, diligentissimeque facturum; videlicet curaturum se, ut translationem sedis Stagnensis ad civitatem Corcyrae, seu potius conjunctionem Ecclesiae utriusque, Pontifex Summus approbaret; ad proventus episcopalis mensae quod attinet, se contentum fore quinta parte decimarum; quod vero integrae decumae deerant, supplerent Corcyrenses, duobus fundis frugiferis Episcopo assignatis, scilicet vinea una in villa Lombarda, et agro uno apud S. Vitum; nihil praeterea a Corcyrensis sibi exigendum esse; si forte Pharienses Episcopi, ad quorum dioecesim Corcyra pertinebat, insulam repeterent, et quod suae potestati detractum erat, persequi vellent liti atque iudicio, se sumptus omnes facturum, quos ad causam agendam opera et actio forensis requireret; sexto mense post suum adventum ab se institutum iri Collegium Canonicorum, qui quotidianae psalmodiae operam darent, et sibi e vivis erepto alium Episcopum substituerent. Haec sunt praecipua promissa, quibus Joannes fidem suam Corcyrensis obstrinxit; reliqua ex tabulis huiusmodi conventorum cognosci possunt, quas ex Historia Ecclesiae Stagnensis hic iterum describendas censui.

In Christi nomine Amen. Anno nativitatis ejusdem MCCC, Indictione XIII. intrante Junio. Ego F. Joannes de Crossio miseratione divina Curzolensis et Stagnensis Episcopus, solemner sine aliqua exceptione juro et promitto, et convenio, et in concordia existo cum ser Blasio Cernotich, et ser Cepreda Obradich, Ambasciatoribus Universitatis Civitatis Curzolae, recipientibus vice, et nomine Nob. Viri Domini Marini Georgio Comitum Curzolae et Melitae, et dicti Communis et Universitatis omnia, et singula infrascripta irrefragabiliter adimplere.

Conventus
Ragusini
pacta utrim-
que appro-
bata.

In primis quod ego procurabo apud Summum Pontificem per me, et per meos parentes, amicos meos, quod Sedes Stagnensis translatabitur, et appellabitur in Sedem Curzolensem; et volo facere.

Item quod quintum decimum in decimas percipiam, et non plus; et pro residuo decimarum tenebitur mihi dare Communitas praedicta vineam unam in Lombarda, et unum campum apud S. Vitum.

Item quod non faciam Zupanum; sed mei Canonici, vel quos habuero de familia, colligent meum quintum decimum.

Item quod faciam Canonicos, qui possint post obitum meum alium Episcopum, secundum quod eis placuerit, eligere.

Item quod si tempore aliquo quaestio erit, vel orietur intra Episcopum Pharen. et meam Ecclesiam Curzolen. quod teneam ipsam quaestionem, vel quaestiones meis impensis propriis terminare, et defendere.

[370]

Item quod quintum decimum praedictum in quatuor partes dividere teneam; videlicet quod unam partem pro me tenebo, pro Ecclesia aliam; tertiam Canonicis dabo, et quartam pauperibus erogabo.

Item quod hoc primo anno decimas aliquas non recipiam a Communi.

Item quod ultra praedicta nihil aliud a Communi, vel Universitate Curzolae debeam requirere in futurum.

Item quod infra medium annum, postquam applicuero Curzolae, faciam Canonicos.

De hoc autem factae sunt tres chartae similes, una pro dicto Episcopo, alia pro Communi Curzolae, tertia apud Fratres Praedicatorum.

Actum est in Ragusio in Ecclesia FF. Praedicatorum, praesentibus discreto et religioso viro F. Stephano de Scutari Vicario Fr. Min. Conv. Ragusii, ac Domino Petro de Petraglio Canonico Ragusino, testibus ad hoc specialiter rogatis et vocatis, nec non aliis.

Ego Joannes Adriani de Mutina Imperiali auctoritate Notarius publicus omnibus praesens fui, et rogatus scribere, scripsi, et meo sigillo solito, et nomine roboravi.

Et ad firmitatem et notitiam ego dictus Episcopus meum duxi sigillum praesentialiter apponere huic publico et autentico instrumento.

Quae Joannes pollicitus fuerat, cumulatissime praestitit. Nam primum supplicibus litteris impetravit a Bonifacio VIII. ut institutionem Episcopatus Corcyrensis, et translationem Sedis Stagnensis rite approbaret, atque diplomate Pontificio communiret adversus Episcopos Pharienses, si forte de Corcyra ab sua Dioecesi divulsa litem intenderent. Deinde octo delegit e Clero Corcyrensi, viros omnium praestantissimos, e quibus Collegium Canonicorum institueret; his Archidiaconum, et Archipresbyterum praeposuit, quibus postea dignitas tertia, idest Primicerius accessit. Suos cuique satis idoneos proventus Commune Corcyrensi assignavit. Jam omnia ad Episcopum ipsum excipiendum apud Corcyrenses in promptu erant, et parata; praesertim Templum S. Marci primum totius civitatis, ea mole et magnificentia constructum, ut in ipso cathedra Episcopalis pro dignitate collocari posset; itemque Aedes pontificiae, in quibus Episcopus laxae et magnifice habitaret. Anno igitur 1300. vel proximo, novus Episcopus Corcyram appulit, ingentique omnium laetitia, et gratulatione inter faustas acclamationes processit ad Basilicam S. Marci, et solium Episcopale conscendit. Corcyrensem vero Episcopatum ita suscepit, ut Stagnensem non dimitteret, sed utrumque retineret; et curam ac sollicitudinem pastorem utrique Ecclesiae sedulo impendit. Ut Collegium Canonicorum, sic sodalitatem piorum hominum instituit, eique tum ad honeste et Christiane vivendum leges praescripsit, tum etiam Aedem Omnium Sanctorum attribuit, unde nomen sumpsit, in quam festis diebus sodales ad sacrum audiendum, et Deum precibus, aliisque religionis officiis colendum ac propitiandum convenirent. Haec est omnium, quae sunt in urbe atque insula, piarum sodalitatum antiquissima, quae quidem etiamnum viget floretque. Triennio post sedem episcopalem Corcyrae constitutam, in Italiam discessit, et anno 1304. erat Patavii; qua in urbe cum aliis quatuordecim Episcopis, quorum sane multi venerant e Dalmatia, interfuit consecrationi altaris S. Nicolai in Templo Augustiniano Patrum Praedicatorum, et Nicolao Episcopo Gignensi, ex tradita sibi potestate ab Goffredo Vicario Pagani a Turre Antistitis Patavini, ritu solemniter sacris operanti ministerium praebuit, ut docet Jacobus Salomonius, qui nomina Episcoporum tabulae marmoreae inscripta refert, quibus noster insertus est, et Episcopus *Scorculensis* vocatur, in Appendice ad Inscriptiones urbis et agri Patavini.

Joannes Crossius, seu de Cruce Episcopus primus Corcyrensis, quae promiserat, solvit.

Sodalitatem piorum hominum instituit Corcyrae.

Corcyram reversus ita Ecclesiam Corcyrensem gubernavit, ut partem cogitationum suarum et curarum Episcopaliū etiam in Ecclesiam Stagnensem derivaret. Anno 1312. vel proximo e vivis sublatus est, sedem utramque vacuum successorī relinquens.

Ejus obitus.

JOANNES II. EPISC. CORCYREN. II. STAGNENSIS X.

Oriundus e Cherso insula et civitate sinus Flanatici. Ex Ordine Minorum S. Francisci, cui ab adolescentia nomen dederat, ad Sedem Corcyrensem et Stagnensem evectus est an. circ. 1312. vel sequenti. Utriusque Episcopatus ab eo gesti fidem faciunt ejusdem litterae, quibus testatur ab se visum, lectum, recognitum Diploma quoddam Bonifacii Papae VIII. missum *ad Ministrum Provinciale Ord. Fr. Minorum*; de quo in historia Stagnensis Ecclesiae. Nisi esset harum litterarum testimonio cognitus, hunc vetustas, ut alios insignes viros bene multos, oblivione obruisset. Post Joannem II. nullum invenio, qui Ecclesiae Corcyrensi praefuerit usque ad annum 1330. An usque ad hunc annum Joannes vitam et Episcopatum perduxerit, mihi non liquet. Interregnum paucorum annorum interfuisse arbitror, cujus causam conferendam censeo in Episcopos Pharienses, qui Corcyram se inscientibus, vel etiam repugnantibus ab sua dioecesi avulsam fuisse aequo animo ferre non poterant; et diploma pontificium Bonifacii VIII. cujus auctoritate nitebatur institutio Episcopatus Corcyrensis, se ignaris, inauditis, inconsultis dolo et fraude subreptum fuisse querebantur; cum antiqui Canones vetarent, ullam cujusque dioeceseos imminutionem fieri, Episcopis ejusdem invitis vel non consentientibus. Sed cum Sedes Apostolica ratum habuerit, quod secundum Corcyrenses decreverat, iisque Veneti tunc insularum domini faverent, Pharienses quiescerent oportuit, ab omni contentione desisterent. Ante hanc controversiam compositam

Joannes Episc. an. circ. 1312.

Interregnum Episcopale.

Malliciates, sive Melliciacca, qui ab anno circ. 1326. usque ad an. 1328. Ecclesiae Catharensi praefuit, Catalogum contexuit Ecclesiarum Episcopatum *Urbis et Orbis*, quem e Codicibus mss. Bibliothecae Vaticanae desumptum Emmanuel a Schelstrate Tomo II. Antiqu. Eccles. illustr. intexuit. Hic auctor illorum temporum aequalis Episcopatus Provinciae Ragusinae percensuit; in his desideratur Corcyrensis, quem sub initium hujus saeculi institutum fuisse diximus: *Archiepiscopus Ragusinus habet Suffraganeos Stagnensem, Bossinensem, Tribuniensem vel Triburiensem, Bosensem, Biduariensem*. Iccirco Corcyrensem ab eo praetermissum fuisse arbitror, quia tunc controversia illa inter Pharienses et Corcyrenses adhuc sub iudice erat, et necdum de legitima institutione Episcopatus Corcyrensis, Phariensibus contradicentibus, satis constare videbatur.

[371]

GADDUS EPISCOP. CORCYREN. III. STAGNENSIS XI.

Alumnus disciplinae Dominicanae; de quo in Bullario Dominic. Tom. I. pag. 121. *F. Gaddus Episc. Curzolen. circa an. 1330. ut tradit Bernardus Guidonis in Episcopis Provinciae Rom. Leander illum excipit. Translatus est ad Archiepiscopatum Corcyrensem in Ionii maris insula an. 1341. Ita Cavallerius.*

Gaddus
Episc. an.
circ. 1330.

MARINUS EPISCOP. CORCYREN. IV. STAGNENSIS XII.

Ex Ordine Fratrum Minorum ad regendam Ecclesiam Corcyrensem accessit an. 1342. et Vicarium generalem sibi ex eodem Ordine delegit F. Joannem, quem ad Episcopatum sibi traditi possessionem nomine suo adeundam, et res necessarias ad suum adventum comparandas Corcyram praemisit. Dum haec sedes propter translationem Gaddi ad Archiepiscopatum Corcyrensem vacabat, Archiepiscopus Ragusinus, ad cujus provinciam pertinebat, Presbyterum quemdam nomine seu cognomine Berissium rebus ecclesiasticis et redditibus mensae Episcopalis curandis praeesse jusserat. Hic vero statim atque Vicarius Marini Episcopi Corcyram appulit, administrationem sibi commissam deposuit, quodque ex annuis proventibus ac bonis ejusdem mensae collegerat, sepositum ac fida custodia reconditum habebat, coram Petro Georgio insulae Vicedomino, sive insulam sub dominio supremo Reipublicae Venetae jure fiduciario possidente, ac testibus ad fidem faciendam idoneis Vicario ejusdem Episcopi rite ac legitime tradidit, ut est in tabulis Corcyrensis. *An. 1342. die 22. Octobris. Actum Curzulae in domo Episcopatus Curzulae in praesentia Nobilis ac Sapientis viri Domini Petri Georgio honorandi Vicedomini insulae Curzulae, praesentibus Presbytero Marinich Canonico Ecclesiae S. Marci de Curzula, Marini Cherjanich de Curzula testibus ad hoc vocatis et rogatis etc. Cum hoc esset, quod honestus et religiosus vir Dominus Frater Joannes Ordinis Fratrum Minorum Vicarius Vener. Patris ac Domini Fratris Marini Dei gratia Episcopi Curzolen. nuper nunc ad ipsum Episcopatum pervenit, et ibidem invenit Vicarium D. Presbyterum Berissium missum per Dominum.... Archiepiscopum Ragusinum pro cura et conservatione bonorum ipsius Ecclesiae ac dicti Domini Archiepiscopi; qui Dominus Presbyter Berissius consignavit eidem bona etc. Marinus anno 1344. ad gubernaculum hujus Ecclesiae jam sedebat, eodemque Vicario utebatur; id quod declarant tabulae supremae Nicii Sullicavichii, qui eidem Vicario et Presbyteris Corcyrensis summam pecuniae non ita parvam legavit, ut pro expiatione delictorum suorum sacrificia facerent: *In primis relinquo omnibus Presbyteris civitatis Curzulae, necnon Domino Vicario et Socio ac omnibus aliis Presbyteris Insulae Curzulae Grossos duodecim pro quolibet ipsorum pro Missis celebrandis pro anima sua etc. an. 1344. exeunte Septembri die etc.* Annos fere decem Marinus huic Ecclesiae praefuit; sed in Episcopatu non diuturno quid gesserit aut decreverit, litteris aut memoriae proditum non est. Quamvis autem titulus ab Ecclesia Stagnensi sumptus ex defectu*

Marinus
Episc. an.
1342.

praeest an-
nos decem.

veterum tabularum eidem inscriptus non inveniatur, nullus tamen dubito, quin ei quoque Ecclesiae quantum in ipso fuit, licuitque per haereticos atque schismaticos, quorum erat referta, suam vigilantiam et curam impenderit. Nam cum Joannes Crosius sedem Episcopalem ex urbe et peninsula Stagni Corcyram transtulit, ita Corcyrensis Ecclesiae administrationem suscepit, ut neque sibi, neque suis successoribus Stagnensem negligendam putaret. Idem factitavit Joannes III; uterque enim ab Ecclesia utraque titulum sibi adoptabat.

Dum Marinus huic Ecclesiae praesidebat, fervente bello Ligustico, tres Ligurum triremes in sinum Adriaticum invectae duas insulas Corcyram et Phariam igni ac ferro devastarunt; cum vero ad Ligusticum accessit bellum Hungaricum, Dalmatia fere universa cum insulis a Venetis ad Hungaros defecit an. 1357. Cum igitur Corcyra in potestatem Hungarorum venisset, Ludovicus rex Hungariae, Joanne Georgio insulae domino expulso, dominatum ejusdem insulae Georgiorum familiae eripuit, et Corcyrae itemque caeteris insulis, quas sub imperium redegerat, unum de Proceribus Hungariae vel Dalmatiae Rectorem praefecit. Paucis annis post Dalmatiam Venetis ademptam Marinus Episcopus diem supremum obiit, eique successit

Corcyra
Venetis adi-
mitur.

DOMINICUS EPISCOP. CORCYREN. V. STAGNENSIS XIII.

Natione Albanensis, erat Episcopus an. 1350. de quo satis in historia Jadertinae ac Stagnensis Ecclesiae. E monumentis Ecclesiae Glemonensis constat Dominicum Corcyrensem Antistitem, aliosque Episcopos septemdecim anno 1356. certas criminum indulgentias iis tribuisse, qui Ecclesiam Venzonis oppidi in Forojulio praenobilis religiose inviserent. Valerius a Ponte Corcyrensem Episcopatum Dominici protrahit ad annum 1367. quod convenire minime potest cum actis Joannis III. qui Dominico suffectus fuit: de utroque autem vide, quae scripsimus in Episcopis Stagnensibus.

Dominicus
Episc. an.
1350.

JOANNES III. EPISC. CORCYREN. VI. STAGNENSIS XIV.

Idem fortassis, qui in tabulis Corcyrensibus supra descriptis Vicarius Marini Episcopi appellatur, ex eadem Franciscana familia, ex qua Marinus ad Corcyrensem Episcopatum assumptus; de quo nonnulla monuimus in Episcopis Stagnensibus. Praeerat huic Ecclesiae an. 1360.

JOANNES IV. EPISC. CORCYREN. VII. STAGNENSIS XV.

Honesto loco natus est Veglae, quae civitas est et insula sinus Flanatici. Aggregatus cum esset ad coetum S. Francisci Fratrum Minorum, insigni sanctitate et doctrina floruit; eumque Urbanus V. dignum censuit, quem ad Episcopalem dignitatem eveheret, et post Dominicum ad Metropolim Jadertinam translatus Ecclesiae Corcyrensi praeficeret an. 1368. Cum insulae fere omnes essent in potestate Ludovici regis Hungariae, hic an. 1369. Comitem seu Rectorem tum Phariae et Bractiae, tum Corcyrae praeposuit Balthassarem de Sorba civem Januensem, quem praefectum regiae classis constituerat, ut docent ejus litterae ad *Universos, et singulos Insularum Civitatum Regni sui Dalmat. Rectores etc.* Cum, inquit, *nos aliqua vobis per fidelem familiarem nostrum Baldassar de Sorba de Janua Comitem Farae, Brazae, et Curzulae, et Amiratum nostrum maritimum generalem commisimus referenda etc. Dat. Budae feria proxima post Dominicam Laetare. Anno Domini 1369.* Idem et iisdem insulis anno proximo praesidebat, eique Ludovicus Castrum quoque Almissae tradiderat, ut ex tabulis Traguriensibus perspicui potest. *An. 1370. Indict. 8. regnante rege Ludovico etc. tempore Domini Stephani Episcopi Farae et Brazzae, et Magn. et potentis viri D. Baldassari de Sorba de Janua Regii Amirati, et Comitum Castri Almissi, et Insularum Farae, Brachiae et Curzulae.*

Joannes
Episc. an.
1368.

Corcyra
Hungaris
subjecta.

[372]

Ludovicus non contentus Dalmatia Venetis adempta, maris etiam dominatum eisdem eripere cupiebat; ad quem occupandum et retinendum permagni intererat tum classem maritimam instruere, tum vero insulas in potestate habere. Itaque supremam classis praefecturam, itemque principatum et gubernationem insularum Balthassari Januensi demandavit, viro rei navalis et bellicae scientissimo, cui plurimum fidebat; quippe eodem, quo sui populares, animo a Venetis aversissimo erat, quibuscum Ligures multa et acerrima bella gesserant, ac nondum inexpiabile, quo in Venetos flagrabant, odium deposuerant; quod paucis post annis rursus in apertum bellum eripuit, cum videlicet ad imperium et nomen Venetum delendum cum Hungaris, Francisco Carrario Dynasta Patavino, et Marquardo Patriarcha Aquilejensi conspirarunt. Praeterea opus erat Ludovico pacata maris possessio, ne quid a Venetis impedimenti objiceretur, cum illi necesse esset copias Hungaricas in Italiam transmittere ad Carolum Dyrrhachiensem cum Margarita uxore in Apuliam transvehendum, quem Regni Neapolitani, post obitum Joannae Reginae, haeredem declaraverat; vel etiam, si Joanna obsisteret, ad Regnum ipsum vi atque armis occupandum. Eandem ob causam, post Balthassarem de Sorba, alterum egregium virum Simonem de Auria item Januensem, Corcyrae, et aliis insulis Comitem praefecit anno 1375. quem magistratum anno 1382. adhuc retinebat; quippe in tabulis illorum annorum *Comes Farae et Curzulae* inscriptus reperitur. Nemini enim tutius, quam Januensibus, antiquis Venetorum hostibus, commendari posse censebat praefecturam ac defensionem illarum insularum, qui omnes Venetorum insidias, vel conatus ad eas recipiendas arcerent ac repellerent. Harum autem insularum possessio ad maris possessionem adipiscendam ac retinendam magno adjumento esse poterat: eadem vero insulae, cum bellum illud sociale contra Venetos exarsit anno 1377. Ligusticae classi foederatae, quando opus fuit, non solum receptum, sed etiam commeatus, armamenta, et caetera, quibus indigebat, peropportune praebuerunt.

Joannes Episcopus aequae cum Balthassare de Sorba, et cum Simone de Auria amicitiam coluit, et utriusque auctoritate atque opera usus est ad rem Christianam bene gerendam. Neque minus ipse, quam illi, erat in gratiam apud Ludovicum Regem Hungariae, qui quemadmodum Dominico Albanensi Metropolim Jadertinam, sic etiam fortasse Joanni Episcopatum Corcyrensem ab Urbano V. conferendum curavit. Hujus favore et praesidio nixus, ut mihi videtur, dioeceseos suae fines amplificavit, eique insulam proximam Lagustam adjunxit. Haec insula Corcyrae objacet a meridie, paucorum milliarium intervallo disjuncta; passuum millia circiter triginta circuitu complectitur, et vicis non infrequentibus habitatur. Longissimo maris tractu abest Ragusio, ac centum millia passuum, si recte hanc distantiam metitus est Seraphinus Razzius; qui auctor est hujus insulae dominos fuisse Templarios, quibus extinctis, quod a primaeva institutione ac disciplina degenerassent, cum pleraeque illorum opes ac possessiones ex decreto Clementis V. essent devolutae ad Hospitalarios S. Joannis, his quoque Lagustam attributam fuisse ait. Illi vero insulae sibi traditae possessionem adire omiserunt. Lagustani autem, aequae civili, atque ecclesiastico regimine destituti cum essent, se in fidem ac ditionem Reipublicae, atque Archiepiscopi Ragusini contulerunt anno circiter 1310. Haec Seraphinus Razzius in Hist. Ragus. lib. 33. Verum quomodocumque, et undecumque haec insula in potestatem venerit Antistitum Ragusiensium, hi curam illius Christiani gregis propter longinquitatem perinde neglexerant, ac si ad eos non pertinuisset. Porro insularibus illis, ut propior erat, sic promptior et opportunior fore videbatur tum praesentia, tum opera Episcopi Corcyrensis. Joannes Ludovico Regi, itemque Pontifici Romano, vel per se, vel per litteras exposuit, quanti ad Christianam Lagustanorum institutionem utilitatemque interesset, illos in potestate Corcyrensi Antistitum esse: inter Corcyram et Lagustam brevem esse ac facilem ultro citroque transitum, neque incommodum et insularium ad Episcopum, et Episcopi ad insulares accessum. Lagustanis igitur vigilantiam curamque pastorem facilius et commodius a Corcyrensi e propinquo, quam ab alio ullo Antistite longius distante, impendi posse. Utrumque tamen et Regem et Pontificem de jurisdictione ejusdem insulae Archiepiscopo

Joannes insulam Lagustam ad suam dioecesim adjunxit.

Eam Joannes ostendit commodius regi posse ab Episcopo Corcyrensi, quam a Ragusino.

Ragusino olim tradita celasse videtur, sive quia id fortasse ignorabat, sive quia non minus gratum fore eidem Archiepiscopo existimabat, gregis ab eo remoti, atque longinqui curandi onere levare, quam perutile Lagustanis vicinum habere Episcopum, a quo regerentur, quique illis necessaria ad honeste pieque vivendum praecepta et subsidia ex insula proxima, vel etiam praesens, suppeditaret. Bene monere visus est; ejusque monitum et consilium Ludovicus Rex valde approbavit, atque ad litteras supplices Joannis ad Pontificem regiam commendationem adjunxit. Gregorio XI. rebus humanis exempto in Sedem Romanam Urbanus hujus nominis VI. successerat. Huic a factione Gallicana Robertus Cardinalis Gebenensis Pseudopontifex objectus fuerat, et Clemens VII. appellatus, ad quem desciverat Joanna Regina Neapolitana, et partes schismaticorum suo favore ac praesidio fovebat. Porro Urbanus ut sibi voluntatem et auxilium Ludovici potentissimi Regis conciliaret, nihil ei negandum putabat; quem etiam clandestinis litteris ac nunciis hortatus fuerat, ut, traducto in Italiam exercitu, Regnum Neapolitanum invaderet, illudque aut sibi, aut Carolo Dyrrhachiensi adipisceretur. Quod igitur Ludovicus sua commendatione, et Joannes suis litteris, de conjungenda Lagusta cum dioecesi Corcyrensi postulabant, Pontifex haud libentius, quam promptius praestitit. Extat Rescriptum Pontificium, ex quo apparet ignotum fuisse Urbano Insulam illam ad dioecesim Ecclesiae Ragusinae olim adjunctam fuisse; eamque veluti possessionem quamdam caducam et vacuum tradidit Episcopo Corcyrensi.

[373]

Urbanus Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ex susceptae servitutis officio ad ea libenter intendimus, per quae animarum saluti consulitur, et Ecclesiarum utilitas procuratur. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte Ven. Fratris nostri Joannis Episcopi Curzulen. petitio continebat, quod in partibus Sclavoniae est quaedam insula Lagusta nuncupata, quae ab Episcopatu Curzulen. per octo dumtaxat milliaria distat; in qua fideles, et Catholicae personae habitare noscuntur, quodque hujusmodi personae nullum alium superiorem Praelatum recognoscerent, nec alicui Episcopo, vel Praelato de juribus Ecclesiasticis respondent; quodque prope eandem insulam per sexaginta milliaria, nulla alia Civitas, vel Cathedralis Ecclesia, praeter Ecclesiam Curzulen. existit; quando pro parte dicti Episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut eandem insulam Episcopatu suo, et dictae Ecclesiae Curzulen. subjicere, et eam Dioecesi Curzulen. unire, et incorporare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos vero animabus incolarum, et habitatorum praefatae insulae providere, et eandem Ecclesiam Curzulen. honorare volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, praefatam insulam, praesentium tenore, praedictae Ecclesiae Curzulen. quoad jura spiritualia, auctoritate Apostolica subjicimus; et eam de dicta Curzulen. dioecesi ex nunc fore decernimus; statuentes, et ordinantes, quod deinceps incolae, et habitatores praedictae insulae, quoad hujusmodi jura spiritualia praefato Joanni Episcopo, et ejus successoribus Episcopis Curzulen. qui erunt pro tempore, tamquam eorum Dioecesano Episcopo, ac Pastori animarum suarum, se subesse noscantur; et eorum mandatis salubribus humiliter pareant, et intendant, quodque vero Episcopus, et successores in personas et incolas praedictae insulae jurisdictionem ecclesiasticam libere possint et valeant exercere, quodque incolae et habitatores praefatae insulae praefato Joanni, et successoribus suis de juribus ecclesiasticis debeant respondere. Nullus ergo hominum hujusmodi nostrae concessionis et unionis litteras audeat infringere, vel eis ausu temerario contravenire, si quis autem hoc tentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli se noverit incursum. Datum Romae apud S. Mariam in Transtiberim, Pontificatus nostri anno quinto; idest 1378.

Rescriptum
Urbani VI. P.

Ita Joannes quod optabat facile impetravit, et suam dioecesim hujus insulae accessione auxit; verum haud diu in sua potestate retinere potuit. Maphaeus Archiepiscopus Ragusinus Lagustam ab sua ditione divulsam aegerrime tulit; et caussatus Rescriptum illud Pontificium irritum esse, quod per fraudem surreptum fuisset Urbano, ignaro ad quem administratio, et jurisdictio ecclesiastica illius insulae pertineret, post mortem Ludovici anno 1382. extincti,

Archiepiscopus Ragusinus insulam Lagustam recuperavit.

Joanni acerrimam litem intendit; atque ut sibi redderetur illa insula, tum apud Urbanum, tum apud Mariam Ludovici filiam, Hungariae Reginam, quae civitatem Ragusii in suam fidem et clientelam receperat, reposcere, instare, urgere non antea destitit, quam illam recuperaret, atque in pristinam Ecclesiae suae potestatem redigeret. Nunc etiam subest jurisdictioni Episcopali Metropolitanae Ragusini, qui Vicarium ibidem constituere solet, eique rerum sacrarum procuracionem delegare. In angulo insulae Corcyrae ad orientem extremo extat villa neque ignobilis, neque infrequens, cui nomen *Lombarda*. Erat ibi aedes pervetusta S. Joannis, quam olim cuidam Coenobio annexam, atque a Monachis possessam, et religiosissime cultam fuisse ajunt; sed magna ex parte diruta, inculta, deserta. Hanc Joannes Episcopus pro eximia sua religione erga Sanctissimum Apostolum, vel Praeconem, cujus nomine et patrocinio gloriabatur, suo aere sumptuque reficere, atque in pristinum nitorem restituere decrevit. Hujus negotii atque operis procuracionem dedit Siricio Borgosvichio, homini gnaro et solerti; simulque imperavit, ut bona ejusdem templi vel per incuriam amissa, vel per malitiam intercepta studiose perquireret ac recuperaret. Extat ejus mandatum in haec verba: 1388. *Indict. 11. et die prima mensis August. Reverendissimus Pater Dominus Fr. Joannes Dei gratia Episcopus Corzulensis, et Stagnensis, omnibus modo, via, jure, et formula, quibus melius potuit et scivit, considerans Ecclesiam S. Joannis de Lombarda derelictam et desolatam, facere constituit, et ordinavit ser Siricium Borgosvich, illic praesentem, et acceptantem, verum, et legitimum Procuratorem, actorem, ... negotiorum gestorem, et specialiter ad recuperandum jura ipsius Ecclesiae, et ipsam reaptandam, dans etc. volens etc. Actum supra molum portus, praesentibus ser Jacxa Miesich, et D. Antonio Odrevich testibus etc.* Joannes intra finem hujus saeculi e vita decessit.

Joannes
Ecclesiam
S. Joannis
in villa
Lombarda
labentem
reficiendam
curavit.

Ejus obitus.

FRANCISCUS EPISCOP. CORCYR. VIII. STAGNENSIS XVI.

Quem Urbanus VI. anno circiter 1389. Ecclesiae utrique Episcopum praefecit, post triennium ad sedem Scardonitanam transtulit; ut docent Tabulae Romanae Div. Cam. Tomo I. pag. 302. de quo in Episcopis Stagnensibus, et Scardonitanis.

NICOLAUS EPISCOP. CORCYREN. IX. STAGNENSIS XVII.

De cujus patria, genere, familia, nihil memoriae aut litteris proditum est. Nobis tamen ejus nomen, et Episcopatus ex Tabulis publicis Archivi Corcyrensis innotuit. Praenomen Fratris, ejus nomini praefixum, indicio est eum ex Ordine religioso vel Franciscano, vel Dominicano fuisse. Primum accessit ad regendam Ecclesiam Lavellensem in provincia Surrentina. Deinde Bonifacius IX. illum anno 1392. ad Ecclesiam Corcyren. et Stagnen. migrare jussit, ut constat Lib. Oblig. Tom. 48. pag. 135. Huic Ecclesiae praesidebat an. 1401, ut docent Tabulae supra laudatae: 1401. *Indict. septima (nona) vir nobilis ser Menze Contivalis de Antibaro Vicarius Curzulae Magnifici Domini Georgii Strascimeri de Balsis, ut patet littera patenti sub sigillo praefati Domini Georgii, constitutus in praesentia Reverendissimi Patris Domini Fratris Nicolai Episcopi Curzolensis, suorumque Canonorum etc.* Hae tabulae non solum Episcopatum Corcyrensem Nicolai confirmant, sed insuper declarant dominatum insulae per eos annos fuisse penes Georgium Strascimerum de Balsis, qui Menzium, virum nobilem Antibarensem, suum in eadem insula Vicarium constituerat. Verum qua ratione, quove anno haec insula in potestatem Georgii Balsae pervenerit, satis compertum non est. Post obitum Ludovici Regis, in ea conversione rerum ac perturbatione, in qua tum Hungaria, tum Dalmatia versabantur; pleraeque civitates ab Hungaris ad alios dominos transierunt. Carolum Regem Dalmatiae, cum a perduellibus ad Regnum Hungariae occupandum evocatus fuisset, homines adversae factionis per insidias interfecerant; ab iisdem vero perduellibus Maria Regina Hungariae, filia Ludovici, cum Elisabetha matre capta, et Novigradi in custodiam tradita fuit.

Nicolaus
Ep. Corcyr.
an. 1392.

Georgius
Strascimerus
de Balsis
dominus
Corcyrae.

[374]

Res in Hun-
garia et Dal-
matia civi-
libus sedi-
tionibus et
bellis per-
turbatissimae.

Quamvis autem haec, hostium manibus erepta, cum Sigismundo conjuge, Venceslavi Imperatoris fratre, regnare coepisset, resque parumper quietae fuerint, nusquam tamen ab omni sollicitudine metuque vacuae esse videbantur; nec vero Stephanus Tuartkus Rex Bosinae, et Joannes de Palisna Prior Auranae, qui auctores praecipui fuerant conspirationis adversus Mariam, ejusque matrem conflandae, Dalmatis et Spalatensibus infesti esse desistebant, ut eos ab Imperio Hungarico ad suas partes pertraherent; qui demum auxiliis Hungaricis destituti cum essent, hostibus magis magisque in dies urgentibus, et prementibus, se Regi Bosinensi dedere coacti sunt; sed duobus post annis, cum Stephanus Dabiscia, Tuartko in Regnum Bosinense suffectus, rerum potiretur, in fidem ac potestatem Sigismundi redierunt. Post Mariam Reginam Hungariae anno 1392. e vivis ereptam, cum totius Regni Hungarici summa devoluta esset ad Sigismundum, rursus varias ob causas magna ab eo animorum ac voluntatum alienatio facta est. Plerique ex optimatibus Hungariae et Dalmatiae clandestinis coitionibus et consiliis de illo expellendo conjurarunt; sed externis auxiliis indigebant, quibus ad id, quod moliebantur, aggrediendum, et perficiendum uterentur. Itaque ad auxilia transmarina, et ad Ladislavum Regem Neapolis, filium Caroli, spectabant. Hunc igitur litteris ac nunciis iterum ac saepius evocarunt. Horum hortatu et sollicitatione, Ostoja Christichius, post Dabisciam, Rex Bosinae, et Hervoja *Magnus Vaivoda* Bosnensis, Neliptius Comes Cetinae et Clissae contra Sigismundum foedus bellicae societatem conjunxerunt. Dum haec conspiratio et societas intra finem anni 1398. conflata occultis coitionibus alebatur, et magis magisque in dies invalescebat, interea accidit, ut Sigismundus procerum quorundam dolo et fraude circumventus captusque in arctam custodiam includeretur; sed non post multo ex ea, illustris cujusdam foeminae opera, exemptus in Bohemiam apud Venceslavum fratrem, Imperatorem et Regem Bohemiae se recepit; ac deinde cum valido exercitu in Hungariam rediit. Nec vero Ladislavus ante annum 1403. in Dalmatiam transvectus Jaderae Regni Hungarici et Dalmatici insignia sumpsit, omnesque civitates maritimas, praeter Ragusium, in suam potestatem accepit.

Res turbulentissimas illorum temporum breviter summatimque commemorari oportuit; hinc enim arbitror occasionem oblatam fuisse Dynastis de Balsa Corcyrae inter eos tumultus et seditiones occupandae. Gentis Balsae aequae nobilis ac vetustae originem alii ex Albania, sive Epiro nova, alii inde usque ab Gallia repetendam censent; quam in Italiam cum Carolo I. Siciliae utriusque Rege profectam esse, et in Regno Neapolitano multas civitates et Principatus obtinuisse tradunt: ex ea plures familias proseminatas esse; quarum una vel altera in Epirum migravit cum viris illis principibus ex Andegavensi regia stirpe, qui Dyrrhachium aliasque ejus regionis urbes in suam potestatem redegerunt. Caeterum undecumque gens Balsa sive ex Albanis, sive ex Gallis originem duxit, certe in Dalmatia saeculo decimo quarto copiis, opibusque pollebat, et longe lateque dominabatur. Zentam utramque superiorem, et inferiorem possidebat; ex qua Balsas Comites, seu Dominos Zentae appellatos esse constat. Haec regio extrema est Dalmatiae superioris ad orientem, et praeter Drivastum et Scodram alia oppida non ignobilia complectebatur. Saepe cum Dynastis finitimis Balsae feliciter pugnarunt; et praesertim multa bella cum Catharensibus gesserunt. Ex hac igitur nobilissima et potentissima gente oriundus erat Georgius Strascimerus, seu potius filius Strascimeri de Balsis, qui, cum bellis civilibus arderet Dalmatia, ut alii alias regiones, sic ipse Corcyram ad suum dominatum adjunxit, seu potius in suam potestatem sponte venientem recepit; eique regendae Vicarium praeficere solebat, ut est in tabulis supra descriptis. Haud tamen diu illam retinere potuit. Nam simul atque Vicarius Georgii abierat ex insula, Corcyrenses professi sunt in suis litteris, Communi Spalatensium redditis, aperteque declararunt se imperium Sigismundi Regis Hungariae, et quem ille Rectorem insulae praeficeret, recipere velle. Praefectus Venetus sinus Adriatici eos hortabatur, ut in fide ac potestate manerent Georgii Strascimeri de Balsa, quo cum Veneti, et cum omnibus Dynastis de Balsa amicitiam, et societatem junxerant. Contra vero eosdem sollicitabant tum Ostoja Rex Bosinae, tum Hervoja

Corcyra in potestatem pervenit gentis de Balsa.

Corcyrenses suam erga Sigismundum propensam voluntatem profitentur.

Vaivoda Bosnensis, tum Philippus praefectus Regiae classis Neapolitanae, quam Ladislavus Rex in Dalmatiam praemiserat, ad suas partes adjungere studebant; cum antea Corcyrenses Spalatensibus ad Castrum Almissae tuendum, retinendumque in fide ac potestate Sigismundi Regis auxilia socialia polliciti fuissent. Spalatenses autem incusabant Corcyrenses, quod promissis stare nollent; quippe in suis ad eos litteris ajebant, sibi a Praefecto Venetae classis significatum fuisse eos alieno animo esse a Sigismundo, quem Spalatenses, et plerique Dalmatarum adhuc summa observantia et fide colebant. Hanc incusationem ut depellerent, seque Spalatensibus de objecta sibi ab Sigismundo alienatione purgarent, hoc illis responsum reddiderunt, communi Epistola inscripta: *Nobilibus et egregiis Dominis Judicibus et Consiliariis Civitatis Spaleti majoribus dilectis.*

Solita salutatione praemissa, Majores dilecti, recepimus litteras vestrae Dominationis continentes sinistram informationem a vobis habitam; quod nos diximus Capitaneo Gulfi, et aliis, quae credere non velitis de nobis. Verba quae nos habuimus cum Capitaneo Gulfi sunt haec. Ipse Capitaneus pro parte Magnifici Domini Georgii Balsa hortabatur nos et rogabat, ut sumeremus Vicarium praefati Domini Georgii, et tractaremus sicut prius, qui Vicarius erat ibi praesens. Nos dedimus tale responsum; quod una vice tenebamur dare tributum, et unum Comitem habere, et ad praesens nostrum Comitem non cognoscimus, nec intendimus alicui respondere, nisi regi Ungariae, vel cui ipse Rex dabit Comitatum; et quod ex una parte petebat ipse Dominus Georgius, ex alia Rex Bosinae, sive Vaivoda Hervoje, ex tertia Dom. Philippus Georgii Admiratus Regius, ex quarta Domini Spalatenses petunt subsidium ad manutenendum Castrum Almissii pro D. N. Rege Ungariae; et de vobis alia mentio in veritate nostra facta non fuit ipsi Capitaneo; si ipse Capitaneus plura verba protulit de nobis ad vos, hoc non fuit motu nostro, sed, ut comprehendimus, potius inductu D. Georgii Strascimeri, vel ejus Vicarii; talem suspicionem, et aliam si habetis de nobis, deponatis; quoniam mens nostra semper attendit ad bonum vestrum. Valete feliciter, et gaudete.

Datum Curculae die 28. Novembris anno 1401. Indictione nona.

Judices et Consilarii Curzulae.

Sed cum paullo post Jadera, Spalatum, aliaeque urbes Dalmatiae, Hervoja plurimis emolumentis et praemiis propositis instigante, se Ladislavo per deditionem tradidissent, Corcyra quoque sub ejus imperium migravit. Porro Ladislavus in Dalmatiam classe transvectus anno 1403. cum aliquot menses Jaderae commoratus fuisset, antequam in Italiam regrederetur, Hervojae Vaivodae Bosnensi ob hujus erga se merita singularia Corcyram aliasque insulas donavit, eundemque Ducem ac Dominum Spalatensibus praeposuit.

Ad Nicolaum Episcopum ut revertamur, ejus nomen reperitur etiam anno 1405. in scriptum tabulis supremis Bogdani Grupsichii Canonici Corcyrensis: 1405. *Eodem millesimo Indictione 7. (13) Die 6. Septembris. Dominus Bogdanus Grupsich Can. Curzulae, per Dei gratiam sanus mente, memoria et intellectu, licet infirmus corpore, et senectute oppressus, cum licentia Reverendissimi in Christo Patris et Domini Domini Nicolai, Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Curzulen. et Stagnen. in hunc modum suum condidit testamentum etc.* In his tabulis nota arithmetica Indictionis vitiata est; et pro septima decimam tertiam Indictionem adscribas necesse est. Nicolaus temporibus extremis sui Episcopatus, cum administratione jam inde ab initio suscepta, titulum etiam sumpsit Ecclesiae Stagnensis: nam in hisce tabulis modo descriptis non Corcyrensis solum, sed etiam *Stagnensis* Episcopus appellatur, non item vero in superioribus anno 1401. confectis. Post annum 1405. ejus mentio nusquam reperitur.

ANDREAS EPISCOP. CORCYREN. X. STAGNENSIS XVIII.

Ad Ecclesiam Corcyrensem gubernandam accessit anno circiter 1406. Cum Hervoja, ex donatione Ladislavi, Spalatum atque insulas obtinisset, Corcyram Ragusinis regendam tradidit; ex cujus auctoritate et mandato illi unum de Patriciis Comitem seu Rectorem huic

in suis litteris ad Spalatenses.

[375]

Nicolaus Episcopus Corcyrensis titulum Stagnen. Ecclesiae sibi adjunxit.

Andreas Ep. Corcyren. et Stagn. 1406.

insulae praeficere solebant; eique anno 1409. ut est in tabulis Ragusinis, praeerat *Joannes Gozzeus, de mandato Harvojae Ducis Spalati, Comes Corcyrae*. Tunc arbitror Ragusinos consilium cepisse tituli Episcopalis restituendi Ecclesiae Stagnensi, periculum enim erat ne prorsus exsolesceret. Nam post Joannem hoc nomine II. Corcyrensem, et Stagnensem Episcopum nonnulli ex iis, qui deinde secuti sunt, veluti Marinus, et Dominicus Albanensis, titulo Corcyrensis contenti, Stagnensis Episcopatus, quamvis curam non neglexerint, titulo tamen abstinerunt. An vero his interjecti Joannes III. et Franciscus hunc titulum usurpaverint, incertum est; nullae siquidem inscriptiones exstant, quae ad eosdem pertineant, unde id cognosci possit. Joannes IV. et Nicolaus proximus ante Andream, temporibus extremis sui regiminis, ad Corcyrensem Stagnensem, quoque titulum sibi adjunxerunt; et nisi fuisse videntur Episcopatus utriusque conjunctionem, non reipsa quidem, nam numquam utriusque administratio disjuncta fuerat, sed verbo ac titulo tenus redintegrare. Cum igitur Ragusini, concessu Hervojae, potestatem Corcyrae insulae regendae, eique magistratus praeficiendi adepti fuissent, cum Corcyra peninsulam Stagni ita conjungi voluerunt, ut non solum sub eodem utraque civili, et ecclesiastico jure ac regimine in posterum esset, sed etiam Episcopus Corcyrensis idem et Stagnensis diceretur; nec solum administrationem utriusque Ecclesiae susciperet, sed insuper titulum Episcopalem ab utraque Ecclesia sumeret. Exinde unus idemque, uti antea, et Corcyrensis, et Stagnensis Antistes appellari coepit, modo unius, modo alterius titulo praeposito; idque praeterea fortasse statutum fuit, ut idem Episcopus stans temporibus, alias Stagnensi, alias Corcyrensi domicilio uteretur. Hanc duarum Ecclesiarum, sive tituli utriusque conjunctionem redintegratam Romanus Pontifex confirmavit, ut ipsemet Andreas non obscure declarat, cum *se Rectorem a Deo et a Sede Apostolica, populo utriusque loci datum esse affirmat*. Cum enim quidam vir nobilis Corcyrensis templum in honorem Augustissimae Trinitatis exstruere, et sibi, ac suis posteris jus eligendi Presbyteri, qui sacris ibidem operaretur, reservare constitisset, ad id efficiendum petiit impetravitque facultatem ab Andrea Episcopo, qui pia ejus voluntati morem gessit, et secundum ejus postulata decretum fieri jussit; cui praepositus titulus, et Andreae inscriptus, hic est: *Reverendissimus in Christo Pater, et Dominus Dominus Andreas Episcopus Curzolanae, et Stagnensis, Rector a Deo, et Sede Apostolica populo dictorum locorum concessus*. Petrus Paullus Atavantus, Scriba, sive Notarius Curiae Romanae, ex antiquis Codicibus Catalogum confecit *Ecclesiarum totius Orbis terrarum tam Patriarchalium, quam Metropolitanarum, et Cathedralium, cum earum vulgaribus nominibus, juxta veterem traditionem etc.* In eo Ecclesiae Corcyrensis cum Stagnensi conjunctionem ad diem undecimam Octobris an. 1447. affixit: *Garzulen. sive Scurculen. in Sclavonia, unita Ecclesiae Stagnensi die 11. Octob. 1447.* Sed ad annos superiores conjunctionem hujusmodi revocandam esse jubet ipse Andreas, qui cum reliquis deinceps post se Episcopis usque ad an. 1541. titulo ab utraque Ecclesia sumpto, *Corcyrensem* se, et *Stagnensem* nominavit.

Cum Hervoja relicto Ladislavo ad Sigismundum transisset, et, praeter Jaderam, sub imperium Sigismundi universam Dalmatiam revocasset anno 1408. ab eo facile impetravit, ut insularum, quas sibi donaverat Ladislavus, et Spalati principatum retineret. Verum post aliquot annos secundis rebus elatus, opibus et copiis, quibus abundabat, insolentius abutens, plurima miscere coepit, et majora concupiscere. Eo demum audaciae, impietatis, et perfidiae venit, ut ab ipso Sigismundo aperte deficeret, et sacrilegam cum Turcis societatem coiret. Eum itaque Sigismundus anno 1413. manifestum Regni hostem ac perduellionis reum declaravit, titulis, honoribus, insulis, oppidis, castellis, bonisque omnibus spoliavit. Insulas vero eidem ademptas Corcyram, Phariam, Bractiam Ragusinorum fidei ac potestati commisit, qui magistratus et Rectores eisdem praeficerent, ut docent tabulae Ragusinae: *N. N. de mandato gloriosissimi Sigismundi Regis Ungariae, electus in Consilio generali Ragusii Comes Corcyrae, Pharae, et Brazzae*. Quinimmo, et Maurus Orbinus auctor est, hasce insulas Ragusinis in perpetuum possidendas tradiderat. Sed post triennium, instigante Barbara Regina

Exinde idem Episcopus iterum Corcyrensis, et Stagnensis appellari coepit.

Sigismundus Hervojae possessionem Corcyrae et insularum confirmat.

[376]

eius conjuge, foemina superba et imperiosa, eam donationem revocavit. Quamvis autem Corcyra insula, et civitas ab ditione Ragusina divulsa, non iisdem dominis et magistratibus a Ragusino Senatu praepositis in posterum paruerit, quibus subest Peninsula et Civitas Stagni, utraque tamen sub ejusdem Episcopi potestate at jurisdictione permansit usque ad annum 1541. cum Paullus III. alteram ab altera Ecclesiam disjunxit, et suum utraque et proprium Episcopum ut haberet, Pontificio diplomate sancivit. Andreas Episcopus vitam, et Pontificatum perduxit usque ad annum circiter 1415. de cujus patria, genere, rebusque gestis, nihil litteris ac memoriae proditum invenio.

Obitus
Andreae.

NICOLAUS II. EPISCOP. CORCYREN. XI. STAGNENSIS XIX.

Patritius Ragusinus e familia Mencia, aequae opulenta et nobili, Monachus Augustinensis. Utriusque Ecclesiae administrationem suscepit anno circiter 1416. Post quadriennium ut Dalmatia universa, sic etiam Corcyra, depulso Hungarorum imperio, Venetis antiquis dominis se dedit; atque fide adeo firma et constanti adhaesit, ut nulla deinde vel volubilitate fortunae, vel inconstantia, et mutabilitate communium temporum, ab aequissimo, et mitissimo illorum dominatu unquam divelli potuerit. Tabulae deditionis conscriptae sunt in haec verba. Anno 1420. Indict. 13. die Mercurii 25. Men. April.

Corcyra cum
universa Dal-
matia se in
Venetorum
potestatem
restituit.

In Christi nomine Amen; ac intemeratae ejus Matris Mariae, ac totius Curiae coelestis, et specialiter Beati Marci Evangelistae. Ad requisitionem Magnifici D. egregii viri D. Petri Suriano, Capitanii honoratissimi felicissimae Armatae Serenissimi Ducatus Dominii Venetiarum etc. erectum fuit Vexillum B. Marci per Nobiles Curzulae, offerentes, et dantes laetanter cum toto populo, praedicto D. Capitanio, nomine Serenissimi Ducalis Dominii accipienti, omnem debitam subjectionem, reverentiam, et honorem, quem, et quam quilibet fideles, ac legales servitores debent, reverentiam praedicto Dominio gratioso Venetiarum.

Tabulae
deditionis.

Insuper praedictus Dominus Capitanius voluit habere dictum Sacramentum ab omnibus Nobilibus civitatis, et insulae, qui laetanti animo fecerunt debitum juramentum de fidelitate, constantia, et honore servando Serenis. et gloriosissimo Dominio praenominato Venetiarum. Eodem die infrascripti Nobiles constituti in Ecclesia S. Marci, in praesentia egregiorum virorum Nobilium D. Marci Miano, et D. Lucae Throno, Patronorum duarum Galiarum in portu Curzulae, astantium simul cum praedicto D. Capitanio, specialiter et expresse fecerunt eorum debitum juramentum.

In primis s. Dobroslavus Petri Rector.

s. Franciscus Vidossi   )
s. Marinus Xiglcovich   ) Judices.
s. Raffael Angeli   )
s. Obradus Do...   )

Aequum et rationi consentaneum Venetis esse videbatur, familiam patritiam Georgiorum in veterem ac fiduciarum Corcyrae possessionem restitui, ex qua illos Ludovicus Rex Hungariae dejecerat. Sed cum id Corcyrenses moleste ferrent, eorum voluntati obsequendum esse putarunt; et Pancratium Georgium, cui, ex jure haereditario ejus familiae, insulam illam fiduciarum Veneti reddiderant, ab omni cujuscumque dominatus titulo abstinere, et *Comitis* nomine contentum esse voluerunt, quod caeteris Venetis Dalmatarum civitatum Magistratibus erat commune, nec suo, sed nomine Ducis et Senatus Corcyrensibus praeesse. Amissam vero insulam Castello quodam, cui nomen *Zumelle*, in agro Tarvisino, Georgiis tradito, compensarunt.

Veneti hortatu potissimum operaque Nicolai Episcopi Corcyrensi deditionem adepti fuerant, quem propterea hujus Ecclesiae administratione, ac regimine fungi maximopere laetabantur. Sed Corcyrenses graviter molesteque cum ferrent civi Ragusino se esse subjectos, hanc ob causam inter alia postulata, quae Duci ac Senatui supplices obtulerunt, quintum illud

De eligendo
in posterum
Episcopo Cor-
cyrensi Res-
criptum Sena-
tus Veneti.

fuit, ut, quod ad episcopalem electionem pertinet, vellent juberentque veterem consuetudinem servari, neve ullum sibi e natione Ragusina Episcopum dari sinerent. Huic postulato Franciscus Foscarus Dux Venetorum suo et Senatus nomine hoc responsum reddidit. *Ad quintum, per quod supplicarunt, ut dignaremur observari eorum consuetudines in facto electionis, et non aggravare eos in dando eis aliquem Ragusiensem in Episcopum; Respond. quod ille Frater Nicolaus, quamvis dedimus eis¹ in Episcopum, licet natione sit Ragusiensis, propter ejus opera, reputari debet proprius Venetus; et non dubitamus, quod ipsos optime reget. Et si nihilominus pro tempore non bene tractaverit, ipsi semper habere poterunt ad nos recursum, et nos providebimus superinde. Dat. in nostro Duc. Palat. die 23. Men. Julii Indict. 3. 1425.*

Nicolaus Episcopus duas Ecclesias regebat Corcyrensem sub imperio Venetorum, Stagnensem sub dominatu Ragusiensium. Vix Corcyra in Venetorum potestatem et clientelam se contulerat, cum ille Venetorum auctoritate, et gratia fretus de decimis peninsulae Stagni Ragusinis suis civibus litem intulit, potiorum enim Ecclesiae suae Stagnensis quam patriae rationem utilitatemque habendam esse censebat. Causa delata fuit ad Sedem Apostolicam, ab hac vero delegata Peregrino Coenobiarchae Monasterii Lacromensis, et Blasio Archiepiscopo Jadertino, qui secundum Ragusinos judicarunt, iisque potestatem percipiendas decimas Stagnenses permiserunt, ea tamen lege, ut Nicolao ejusque successoribus centum aureos annuos, loco decimarum, contribuerent; quemadmodum inter Andream proximum Nicolai decessorem et Ragusinos convenerat. De hac controversia, quae fusius ac dilucidius exposita sunt in Andrea, et Nicolao Episcopis Stagnensibus, huc revocari oportet. Ut quae ad regimen, utilitatemque Ecclesiae Stagnensis pertinere arbitrabatur, Nicolaus assidue, quantum in eo erat, diligenterque curabat, sic multo impensius ad Ecclesiam Corcyrensem bene gerendam, et Clerum populumque sanctissimis decretis ac praeceptis excolendum incumberebat. Illi potissimum cordi erat disciplina clericalis, quam ab omni labe ac depravatione intactam esse volebat. Haud pauci ex ordine ecclesiastico mercaturae operam dabant, contra quam Sacri Canones plenissime vetant; neque id sibi probro, aut crimini esse censebant: adeo prava illa consuetudo invaluerat. Hanc Nicolaus ut penitus aboleret, Synodum convocavit; et cum alia multa et praeclara decrevisset, vel ad corrigendos corruptos plebis Christianae mores, vel ad veterem Cleri sobrietatem et sanctimoniam restituendam, vel denique ad divini cultus splendorem ac dignitatem augendam, tum vero, gravissimis interdictis, et poenis propositis, Clericos ab omni negotiatione absterruit. Hoc vero decretum referendum curavit in Codicem Statutorum Corcyrensiarum. Cum enim civiles magistratus nihil sibi in Clericos licere intelligerent, tamen, ut ipsi ajunt, permissu Episcopi, quin ipso Episcopo jubente, eandem, quam Synodus contra Clericos negotiatores, legem tulerunt, et poenas etiam graviores statuerunt: *Et haec pars, inquiunt, posita et capta fuit, obtenta primo licentia a Domino Episcopo Curzolae, qui sic fieri jussit, et mandavit.*

Anno 1425. adhuc Pancratius Georgius, non suo quidem, sed Ducis et Senatus Veneti nomine, ex ejusque auctoritate, Praetura Civitatis atque insulae gerebat. Hic pro suo erga divinum cultum pio studio Ducem et Senatum admonuit, ut vellet juberetque proventus Ecclesiae S. Joannis in villa Lombarda, quam Joannes III. Episcopus reficiendam curaverat, restitui ac repeti ab iniquis hominibus, qui eos interverterant, ad seque transtulerant, simulque eidem Presbyterum praefici, qui rem divinam statis diebus ibidem faceret, sarta tecta tueretur, et ex ejus proventibus, cum recuperati fuissent, quae ad victum et vestitum sibi erant necessaria perciperet. Nominavit vero Presbyterum indigenam, nomine Junium, singulari integritate ac religione praeditum, quem dignum esse atque idoneum censebat, cui praefectura, et procuratio illius Ecclesiae demandaretur. Aequae justa et pia visa est postulatio, ipsique negotium datum est id perficiendi quod petierat, his ad eum litteris rescriptis.

[377]

Nicolai
Episc. acta
et decreta.

De recuperandis bonis
Ecclesiae
S. Joannis
in villa Lombarda,
eique Presbytero
praeficiendo

¹ Corr. ex ei

Franciscus Foscari Dei gratia Dux Venetiarum Nobili et sapienti viro Pangratio Georgio, de suo mandato Comiti Curzulen. et successoribus suis, fidelibus, dilectis salutem, et dilectionis affectum. Recepimus vestras litteras, per quas hortamini, quod quaedam Ecclesia tituli S. Joannis, juxta Casale nominatum Lombarda, illius insulae, quae dudum fuit Monasterium, et ejus redditus dividitur inter saeculares, reducat in terminum, quod est justum, quod tales ejus redditus in ipsam Ecclesiam revertantur; et quod ipsa Ecclesia, et locus ille deveniant in manus alicujus Presbyteri boni, qui divina ibidem celebret, et in culmine illam teneat; qui teneatur Missam in ea, saltem tribus diebus in hebdomada, celebrare, et de dictis redditibus eandem tenere de tempore in tempus, in augmento et bono culmine, et eorum residuum remaneat Presbytero praelibato pro suo victu. Et quoniam quemdam Dominum Junium filium Joannis Petri, tamquam ad hoc idoneum, recommendatis nobis per vestras litteras nos adhibentes fidem indubiam his, quae nobis de ipso, de sufficientia et fidelitate sua scripsistis, contenti sumus, et volumus, quod si est de libertate nostri Domini, vel nostri regiminis providere super materiam superscriptam, provideatis, et nunc de tempore in tempus super inde, prout fuerit expediens, atque debitum, pro honore Dei, et conservatione Ecclesiae praelibatae, praeficiendo praedictum Dominum Junium eidem Ecclesiae, quem, ut superius est dictum, multipliciter commendatis.

Datum in nostro Ducali Palatio, die primo Octobris, Indict. 4. (3) 1425.

Nicolao Mencio e vivis sublato, in utramque sedem successit

Rescriptum
Ducis Vene-
tiarum.

ANDREAS II. EPISC. CORCYREN. XII. STAGNENSIS XX.

E gente Michaelia Veneta et patritia oriundus, Archidiaconus Ecclesiae Cathedralis S. Marci, cui Martinus V. Ecclesiam utramque decrevit, ut docent tabulae Consistoriales: 1426. v. *Id. Decembris provisum est Ecclesiis Stagnen. et Curzulen. simul unitis per obitum Nicolai ultimi Episcopi vacantibus, de persona Andreae Michaelis Archidiaconi Ecclesiae S. Marci Curzulen.* Idem confirmant Codices Obl. Cam. Tom. 60. pag. 156. ubi Andreas electus an. insequenti IV. Id. Januarii fidem facit collaturum se tres ac triginta florenos in aerarium Apostolicum, interposita fidejussione Joannis Archidiaconi utriusque Ecclesiae. Tenuit sedem utramque annos circiter 14. Aliquot annos abfuit. Certe aberat anno 1438. cum Eugenius IV. anno eodem Florentiae ad eum litteras dedit, quibus jubebatur translationem Virginum S. Silvestri ad Virgines S. Luciae, atque utriusque Monasterii, in dioecesi Urbinati, conjunctionem, Apostolica auctoritate confirmare. Hanc Epistolam Pontificiam inscriptam Episcopo Stanensi, idest Stagnensi, habes in Historia Ecclesiae Stagnensis, huic ipsi Andreae Episcopo Stagnensi XX. appositam; ibi etiam cognosces quae caussae illum in Italiam compulerint. Anno 1440. vel huic proximo vivere desiit.

Andreas
Michael
Ep. 1426.

Eugenii IV.
mandatum ad
Andream,
dum is in
Italia ver-
sabatur.

JOANNES V. EPISC. CORCYREN. XIII. STAGNENSIS XXI.

Mihi non aliunde notus nisi ex tabulis Romanis anni 1441. Div. Cam. Tom. 20. pag. 166. Dum Ecclesiam utramque regebat, Michael Michaelius Civitati atque insulae praesidebat ex eadem gente Veneta Patricia oriundus, ex qua erat Andreas Michael Episcopus. In partibus extremis insulae, qua spectat in occasum, est pagus, quem Blattam vocant, assidens ad lacum cognominem. Huic e regione objacet parvus scopulus, cui vetus insidet Monasterium ac Templum S. Joannis de Gradina; et cum ante omnem memoriam a Monachis desertum fuisset, postea in eorum sedes, et custodiam curamque illius Templi pii quidam Eremitae subierunt, qui parce et frugaliter vivebant, et victum fere omnem e piscatu sibi quaerebant. Locum ac templum eo tempore tuebatur solitarius quidam, Lucas nomine, cui litem intendit traductor vectigalis piscarii; hic siquidem ei non esse ajebat jus piscandi, ac pisces vendendi, nisi vectigal, piscatoribus impositum, ipse quoque penderet. Solutionem hujusmodi tributi

Michael
Michaelius
Comes civi-
tatis Lucam
Eremitam
S. Joannis
de Gradina
ab solvendo
vectigali
immunem
declarat.

abnuentem in Curiam per cursorem praetorium citandum curavit ad Comitem sive Praetorem Civitatis, qui adversario increpito, jussuque ab illa petitione desistere, tum ipsum Lucam, tum omnes ejus Eremitas cultores ab omni vestigialis piscarii solutione immunes fore declaravit.

[378]

1446. Indictione 9. die 29. Aprilis in villa Blattae.

Spectabilis ac generosus vir Dominus ser Michael Michael, honorandus Comes Curzulae, sedens ad bancum solitum juris, cum ser Joanne Miksich, et ser Stephano qu. Andreae duobus suis Judicibus; audita oretenus petitione ser Nicolai Jugevich conductoris datii piscariae, petentis cogi Lucam Eremitam S. Joannis de Gradina ad solvendum sibi etc. terminavit et sententiavit; et per hanc ejus sententiam dictum Patrem Lucam, et omnes ejus successores Eremitas dicti S. Joannis de Gradina, a dicta petitione dicti ser Nicolai absolvit, ita quod nec ipse Pater Lucas, nec aliquis Eremitarum dicti S. Joannis praesentium, seu futurorum, nullo modo possit cogi ad solvendum datum alicui personae, de piscibus per dictos Eremitas captis, nec in futurum capiendis.

Sententia
Michaelis.

Mors Joannis referri potest ad annum 46. vel 47. saeculi hujus XV.

JOANNES VI. EPISC. CORCYREN. XIV. STAGNENSIS XXII.

Patria Corcyrensis, cognomento de Paullis, sive Rubinus, Episcopus Buduae, quem Nicolaus V. jussit Buduensem, cui ne integrum quidem annum praefuerat, cum Ecclesiis Corcyrensi et Stagnensi commutare anno 1447. idque constat ex Epistola ejusdem Pontificis ad Jacobum de Breberio electum Buduensem, quem in locum Joannis, ad illas, quas dixi, Ecclesias translatis, substituit: *Data est Romae apud S. Petrum anno 1447. XVII. Kalendas Novembris. Nuper, inquit, Venerab. Fratrem nostrum Joannem Curzulen. et Stagnen. nunc, Buduensem Episcopum tunc, apud Sedem Apostolicam constitutum, a vinculo, quo ipsi Ecclesiae, cui tunc praerat, tenebatur, de Fratrum nostrorum consilio, et Apostolicae potestatis plenitudine absolventes, cum ad Curzulensem et Stagnensem Ecclesias invicem unitas, tunc Pastore carentes, duximus Apostolica auctoritate transferendum, praeficiendo ipsum dictis unitis Ecclesiis in Episcopum et Pastorem etc.* Ecclesiae utrique triennium praefuit.

Joannes de
Paullis a Bu-
duensi ad
Corcyren.
et Stagnen.
Eccl. trans-
latus an.
1447.

ANDREAS III. EPISC. CORCYREN. XV. STAGNENSIS XXIII.

Patricius Corcyrensis ex illustri familia Canavella, qui Ordinem Eremitarum S. Augustini professus anno circ. 1450. administrationem Ecclesiae utriusque suscepit. Erat vir animo atque ingenio sollerti, impiger, laboriosus, omnis Episcopalis officii diligentissimus, fugitans litium, cultor aequitatis et justitiae. Multa sunt hujus praeclare facta; unum alterumve commemorabo. Dissensiones et discordias composuit, quae non sine magna perturbatione publicae tranquillitatis erant inter Clerum et populum Corcyrensem ob quaedam antiqua jura et privilegia, quae homines laici ex veteri consuetudine usurpabant, et dignitati utilitatisque ordinis ecclesiastici officere videbantur. Hae controversiae ad Episcopum, quamvis populo suspectus esse poterat, ac propensior videri ad partes cleri tuendas, tamen propter perspectam ejus aequitatem et sapientiam de communi consensu delatae fuerunt. Hic vero, ut erat Juris Canonici scientissimus, et justitiae amantissimus, privilegia illa, quae sibi populus arrogabat, neque immunitati ecclesiasticae adversari, et legitima esse declaravit. Ita populum cum clero in concordiam reduxit. Tectum Aedis Cathedralis ingenti sumptu refecit ac restituit; nam vetus, imbricibus ac tegulis, vi tempestatum ac ventorum fractis aut disjunctis, tignis et trabibus carie et vetustate exesis, aut stillicidiorum illapsu putrescentibus, magnam labem fecerat, et nihil propius aberat, quam ut corrueret. In ipsa Cathedrali Basilica pulpitem opere ornatumque eleganti elaborandum curavit. Subter pulpitem aram D. Jacobo Apostolo aequae venustam ac nobilem aere suo exstruxit Vitus olim Canonicus et civis Corcyrensis, tunc vero

Andreas Ep.
Corcyren.
an. 1450.
controversias
inter Clerum
et populum
componit.

Episcopus Corbavie, atque ante illam sibi et suis sepulchrum paravit. Andreas vero, ut ejus qui altare illud aedificaverat, memoria extaret, ibidem insculpi jussit stemma gentilitium Viti, idest Leo erectus, pedibus posterioribus insistens, et pars dimidia Aquilae bicipitis cum diademate utrique capiti imposito; quatuor autem angulis ejusdem stemmatis quatuor literas inscripsit: V. O. P. C. id est, *Vitus Ostoivich Praesul Corbaviensis*.

Andreae Venetum iter, ac Romanum nobis produnt literae Francisci Barbari ab Angelo Quirino Cardinali S. R. E. typis editae an. 1743; tum utriusque profectionis caussas, et exortas inde eidem cum principibus Reipublicae viris, et cum ipso Barbaro contentiones atque similtates. Sed rem ab ipso exordio aggrediamur.

In insula Venetae urbi proxima, quae a S. Spiritu cognomen habet, Coenobium Ordinis Eremitarum S. Augustini exstructum fuerat an. 1421. auctore in primis ac duce Andrea Bondumerio Patritio Veneto, qui religionis ac pietatis causa illuc secesserat cum aliis ejusdem propositi sociis tribus Michaelae Mauroceno, Francisco Contareno, ac Philippo Paruta; hique omnes a Gabriele Spoletano ejusdem Ordinis habitum sumpserunt. At post septennium fere in hoc vitae instituto transactum novo consilio Canonicorum Regularium S. Augustini sodalitiū constituere iisdem placuit, et anno 1430. Idibus Januariis novi Ordinis vitam ac leges professi sunt coram Thoma Tomasino Episcopo Traguriensi, id approbante Martino V. Pontifice. Diu floruit haec religiosa sodalitas, et non minimum incrementum coepit; cum sodales duo natione Dalmatae, primum e Coenobio profugi, postea in gratiam restituti imprudens facinus moliuntur, ut antiquus Eremitarum Ordo in insulam ac Coenobium revocaretur. Re itaque cum Andrea Episcopo Corcyrensi per literas communicata, virum sui Ordinis studiosum, ac nimio flagrantem aestu Venetias accersunt: simulque Romam clam profecti sunt, ubi multa conquesti de corruptis sodalium moribus, et eversa legum disciplina id tandem a Pontifice consecuti sunt, ut Andreas ipse invisendo coenobio, et corrigendis, qui irreperant, abusibus atque corruptelis praeficeretur. Quod ubi caeteri in insula sodales, pluresque in urbe principes viri compertum habuere, partim dolore, partim injuriae indignatione graviter commoti sunt; nota enim, et probata vulgo erat Canonicorum virtus ac religio; tum Eremitici Ordinis fama, praesertim in Dalmatia non bene audiebat, unde brevi discedere coactus fuit: duos Dalmatas animi livore, et abigendae potius, quam renovandae disciplinae stimulis incensos, Episcopum caeco impetu in eorum partes abreptum, omnia vi ac dolo in coenobii perniciem ac ruinam machinari, jam fuerat exploratum. Quare in Canonicorum patrociniū versa est omnium sollicitudo, in primis Francisci Barbari, hominis aequae ingenio et doctrina, ac auctoritate tum Venetiis, tum Romae facile principis, qui hac de re anno 1452. gravissimam scripsit epistolam Francisco Condulmerio Cardinali, qui maxime apud Pontificem Nicolaum V. pollebat. In ea acriter invehit adversus Corcyrensem Antistitem ejusque socios; Canonicorum vitam moresque enixe laudat; denique rogat, ut visitandi Coenobii potestas Andreae Episcopo auferatur; siquid vero culpa in piis illis hominibus inesse visum sit Pontifici, emendationis cura Laurentii Justiniani Patriarchae Venetiarum prudentiae probitatique tota mandetur. Extat epistola inter caeteras Francisci Barbari a Cardinali Quirino typis vulgatas, cujus exemplum hic profero.

Franciscus Barbarus Francisco Cardinali Veneto Vice-Cancellario S.

Aegre et moleste ferrem, Reverendissime Pater et Domine, detegendae cujusdam calumniae causam mihi datam esse, nisi pietatis, et religionis, ac innocentiae patrociniū suscepisse judicarem, ut Canonici Regulares Sancti Augustini, qui pie Deo serviunt in Monasterio Sancti Spiritus apud nos, a maledictis, et falsis accusationibus liberentur, et Sclavoni quidam Apostatae, qui partim aperte, partim clandestine bonos viros habitantes in dicto Monasterio persequuntur, mercedem dignam capiant meritorum suorum. Solon Atheniensis, qui fuit unus ex septem sapientibus Graeciae, censuit, sine justitia, et sine praemio, et poena civitatem stare non posse; et licet qui insidiantur bonis, male vivendo satis poenarum dederint, daturique sint, ex finibus tamen provinciae nostrae exterminandi essent

Andreae
acta adver-
sus Cano-
nicos Ve-
neti Coeno-
bii S. Spi-
ritus,

[379]

et adversus
Andream
literae
Francisci
Barbari.

calumniatores isti, ut omnes intelligerent, apud impios, et mendaces invidiae, apud sanctos, et bonos iudices veritati locum esse. Sed ut e quibus fontibus emanarint haec maledicta videamus, quaedam mihi sunt paulo altius repetenda. Est Monasterium satis propinquum urbi nostrae, quod sub nomine Sancti Spiritus celeberrimum est, ubi a Canonicis Regularibus Sancti Augustini religiosissime colitur Deus noster, et in tanto honore est apud cives nostros, ut brevi tempore non aedificiis solum, sed etiam moribus majorem in modum ornatum, ac amplificatum sit. Quo quidem complures patritio loco nati, et ingenio, industria, ac opibus praediti, Fratre Andrea Bondimerio nobili, ac praestanti viro, quasi duce, et magistro freti, velut in portum tranquillitatis se contulerunt, et cum tanto rerum humanarum contemptu perseverant usque ad hanc diem, ut documento, et exemplo sint caeteris, in hac vita praeter Deum nihil magis cura, et sollicitudine quaeri oportere. Convenerunt quoque alii, et plebei, et peregrini, quia vita, et doctrina illius Fratris Andreae, quasi signum quoddam proposuerat omnibus ad bene, beateque vivendum. Sed quia non omnes capiunt verbum hoc, duo Sclavoni, qui suave Religionis jugum ferre aut noluerunt, aut non potuerunt, inde fugientes primo, postea conciliati, discesserunt, initoque clandestino consilio cum suis similibus, ut dicitur, cum Episcopo Curzolano, qui Ordinis est Eremitarum, Romam iverunt, ac malis artibus, ut plerumque fit, inscio forte Romano Pontifice, impetraverunt, ut Monasterium Sancti Spiritus ab Episcopo Curzolano visitaretur (o fidelem ovium custodem lupum!) non ut corrigerentur, qui bene, et pie illic vivunt, sed ut exturbarentur, et ejicerentur ex illo loco, et Monasterium illud, quod, ut ita dicam, monasticae vitae specimen est, ad Fratres Eremitanos transferatur, quorum magna pars rejectis Augustini moribus, et institutis, ita vivunt jam pridem, ut praeter nomen nihil Eremitarum penitus habere profiteantur. Quod cum alias frustra consequi magno conatu voluissent, nunc cum istis falsis fratribus, cum isto Episcopo Sclavo, sibique conjunctissimo, cum istis maledictis, et falsis criminibus tentant revocare hunc locum ad pristinam sui Ordinis desolationem; unde cum Episcopus praedictus, qui benigne audire in spiritu lenitatis, et mansuetudinis, diligenter examinare, juste graviter, prudenter judicare debuisset, levitatem, furorem, et iracundiam ante tempus examinis constitutum praesetulit, et ante iudicium, praepudicium facere conatus est; indicta enim causa sententiam jam tulisse adversus servos Dei videbatur. Quod cum jam vulgatum esset, honestissimi, ac amplissimi viri civitatis nostrae inclyto Senatui supplicaverunt, ne pateretur apud nos tam iniquam falsitatem plus posse, quam veritatem, quod facile impetraverunt. Nihil est enim apud nos istis servis Dei quodammodo carius, nihil illo iudice levius, aut contemptius; unde Curzolanus iste, qui non examinare, sed exanimare viros istos, ut dicitur, constituerat, interim tempus habebit ad cogitandum quid agendum sit ei, qui de rebus dubiis, et magnis sit iudicaturus, postquam non successit ei consilium, quod dicitur dedisse calumniatoribus istis, qui ne solum Apostatae viderentur, accusatores, et falsi testes esse bonorum voluerunt. Quare cum causa ista Dei sit, et qui accusantur digni sint patrocinio optimi cuiusque, et nostra Respublica Monasterium hoc velut sanctuarium praecipuum habeat in honore, et quidam Fratres Eremitani illud cum tanto dedecore, et cum huiusmodi calumnia ad pristinam servitutem, et ignobilitatem revocare moliantur, adhibenda diligentia est apud Sanctissimum, et clementissimum Romanum Pontificem, ut Curzolanus iste, qui ferrum et arma tractare consuevit, non ad condemnandum nobiles nostros, qui servi Dei sunt, sed ad dimicandum cum Turcis se paret, et artes belli sumat sibi; sapientibus autem, et justis viris modestiam, gravitatem, et aequitatem relinquat iudicandi. Hortor autem (ut finem dicendi faciam) ut optimo, ac excellenti viro Laurentio Justiniano, Patriarchae Venetiarum, mandetur visitatio Monasterii huius, qui, cum plenus Dei gratia sit, decernet quae Spiritu Sancto digna sunt, nec ullus inveniatur, qui sine magna culpa recusare eum iudicem possit. Natura enim, et doctrina, ac virtute, et gloria sic excellit, ut cum omnis aevi sanctis viris conferri possit. Cura igitur, ut, sicut aliquando apud majores nostros nisi Senatori de Senatore iudicare non licebat, ita nunc

non permittatur nisi servo Dei de servis Dei ferre sententiam. Hoc mihi, et Civitati nostrae ita gratum scias fore, ut nunc nobis gratius facere nihil possis.

Venetiis v. Nonas Martii MCCCCCLII.

Quid a Condulmerio responsum, quidve pro Canonicorum coetu illo actum sit, nullae produnt literae. Et Andreas quidem Episcopus, cum temeritatis sibi notam, et Venetorum malevolentiam non immerito intulisset, Corcyram reversus est; Canonici vero tutiorem, [380] pacatioremque adepti insulae et coenobii possessionem ad dimidium fere saeculum decimum septimum ibidem permansere; cum eorum sodalitium Pontificia auctoritate extinctum fuit, et locus postea Fratribus Franciscanis observantioris disciplinae S. C. attributus.

Flaminius Cornelius Dec. XII. Monum. Eccl. Venet. affirmat Andream Bondumerium Canonicorum solummodo institutum amplexum fuisse cum sociis; at rerum series facile ostendit, eos primum Eremitarum S. Augustini vestem induisse, quos propterea Mozzagrugnius a Cornelio productus *cucullatos* nominat, et duo illi Dalmatae, ac Andreas Episcopus eremiticum Ordinem restituere contendebant, quod ibi primo obtinuerat; hinc scribit Barbarus, *Fratres Eremitanos Monasterium illud ad pristinam servitutem, et ignobilitatem revocare voluisse*, cum hic Ordo omnibus fere contemptui esse coepisset. Tertio post susceptum Episcopatum anno, de utraque Ecclesia egregie meritis e vita migravit an. 1453. Kalendis Martii, et post solemnes exequias in ipsa Cathedrali Basilica sepultus fuit.

Andreae obitus et sepulchrum.

Eodem die, quo Andreas sepulturae traditus fuerat, Junius Archidiaconus Ecclesiae Corcyrensis cum Canonicis qui aderant, caeteris absentibus, ad conveniendum in Palatium Episcopale diem post obitum Andreae tertium edixit; ut Comititia Episcopalia celebrarent, et Episcopum eligerent, qui Ecclesiae Corcyrensi et Stagnensi praeesset. Edictum valvis Basilicae Cathedralis affigi jussum, est hoc: *Nos Junius Archidiaconus, D. Marcus Marce, caeterique Canonici Ecclesiae Curzolen. nunc praesentes in Capitulo nostro Curzolen. repraesentantes totum Capitulum, vobis omnibus et singulis Canonicis, et Fratribus nostris, in Dioecesi existentibus, tenore praesentium notificamus, qualiter bonae memoriae Reverendus in Christo Pater Dominus Andreas Episcopus noster, die Veneris, prima Martii praesentis, sicuti² placuit Domino, ab hac luce subtractus est, et corpus ejus traditum sepulturae; intendimus, et decrevimus congregari, et coadunari ad electionem futuri nostri Pontificis canonice celebrandam; quare tenore praesentium omnes et singulos vos monemus, hortamur et requirimus, quatenus velitis et debeatis, qui commode poteritis, personaliter comparere in Episcopali Palatio Curzoleni, in Capitulo nostro, hinc ad tres dies proxime futuros ad tractandum de electione canonica, et ad ipsum celebrandum legitime, Spiritus Sancti gratia invocata; quorum trium dierum primum pro primo, secundum pro secundo, tertium pro tertio, ultimo, et peremptorio termino, et monitione canonica damus et assignamus; quibus transactis, non obstante absentia, aut contumacia cujuscumque vestri, procedemus Deo inspirante, et Spiritu Sancto cooperante, ad electionem futuri Pastoris et Episcopi nostri, ac Ecclesiarum simul canonice unitarum Stagnen. et Curzolen. Et ne aliquis vestrum praetenderet ignorantiam obitus praefati Domini Andreae Episcopi nostri, mandavimus praesentem citationem nostram, per Nuncium nostrum Simonem Clericum Sacristam Ecclesiae Cathedralis, publice affigi in valvis ejusdem Ecclesiae Cathedralis S. Marci. Datum in Episcopali Palatio Curzolen. die prima Martii, sepulto jam supradicto Domino Andrea, 1454.*

Junius Archidiaconus Canonicos ad Comititia Episcopalia convocavit.

Itaque ad diem constitutum, qui fuit quartus ante Nonas Martias, convenerunt Canonici ii, quibus nec facultas defuit, nec voluntas adeundi ad comitia; et divini Spiritus lumine atque auxilio implorato, cunctis suffragiis Episcopum renunciarunt *Boninum de Tolentis* absentem. Erat civis Corcyrensis honesto loco natus, Doctor Juris Pontificii, vita integerrimus, consilii plenus, disciplinae reique ecclesiasticae scientissimus, Canonicus Ecclesiae Corcyrensis, idemque Canonicus, et Archidiaconus Ecclesiae Zagrabiensis; qui tunc Vicarii generalis

Boninus de Tolentis Canonicus absens Episcopus renunciatur.

² Corr. ex *sicuit*

munere fungebatur apud Jacobum Venerium Archiepiscopum Ragusinum; in cuius decretis eum saepe nominatum invenio. *Nunc*, inquit Venerius in quodam suo edicto, *nostro Vicario generali in spiritualibus Venerabili viro, Decretorum Doctori, Domino Bonino de Curcula, Canonico ejusdem, et Archidiacono Zagrabiensi, et ejusdem Canonico etc.* Alios praeterea titulos honorarios gerebat; nam in quodam suo decreto, quod fecit, dum esset Vicarius Archiepiscopi Ragusini, se *Domini Papae, sedisque Apostolicae Capellanum, et Acolytum appellat.* Sub finem comitiorum Junius Archidiaconus, et Canonici litteras supplices miserunt ad Nicolaum V. Pont. Max. et cum de legitima et canonica electione Bonini, ac de hujus eximia doctrina et virtute Pontificem certiores fecissent, orarunt atque obsecrarunt, ut Acta comitiorum Episcopaliū confirmaret, si quid illis ad vim suam obtinendam deesset, auctoritate Apostolica suppleret, collatique Bonino Episcopatus auctor fieri vellet, approbaretque. Haec est *Capituli Corcyrensis* ad Nicolaum Epistola.

Ut electionem
confirmet
Nicolaus V.

Sanctissime ac Beatissime in Christo Pater ac Domine, sacrosanctae ac universalis Ecclesiae sanctissime Pontifex, post oscula pedum beatorum etc. Sacris Canonibus novimus esse cautum, ut ultra tres menses proprio Pontifice Cathedralis non vacet Ecclesia, ne lupus rapax, pro defectu Pastoris, gregem invadat Dominicum, aut in suis facultatibus, Ecclesia viduata grave dispendium patiatur. Ea propter bonae memoriae Andrea Episcopo nostro Stagnen. et Curzolen. die Veneris, prima Martii praesentis, sicut placuit Domino, ab hac luce substracto, et corpore ipsius, prout moris est, ecclesiasticae tradito sepulturae; nos Junius Archidiaconus Curzolen. Presbyter Marcus Marsich, Presbyter Antonius Jurgecvich, Presbyter Marcus Johannis, Presbyter Matthaeus Johannis, Presbyter Antonius Simonis, Presbyter Marinus Nicolai, Canonici Ecclesiae Curzulen. convenientes simul in unum ad electionem futuri Pontificis nostri canonice celebrandam, competentem terminum duximus statuendum. Citatis igitur interim, et tunc praesentibus omnibus, qui electioni celebrandae debuerunt, voluerunt, et potuerunt commode interesse, in Capitulo in Episcopali Palatio Curzolen. habita prius inter nos matura et plena deliberatione, ac diligenti, et canonico tractatu praecedente de persona idonea et sufficienti providenda; favente nutu Dei, omnes Canonici ibidem praesentes, et totum nostrum Capitulum repraesentantes, unanimiter et concorditer, quasi per inspirationem Spiritus Sancti, nemine discrepante, prius etiam ipsius Spiritus Sancti gratia invocata, et ejusdem Missa solemniter celebrata, nominavimus, et canonice elegimus, omnibus meliori modo, via, forma, et jure, quibus potuimus, et valuimus, egregium virum Presbyterum ser Boninum de Tolentis, de Curzula, eximium Decretorum Doctorem, Concanonicum nostrum Curzulen. ac ad praesens Reverendissimi in Christo Patris Domini Jacobi Archiepiscopi Ragusini Vicarium generalem; ac per praesens publicum instrumentum, nominavimus, et elegimus in nostrum, et Ecclesiarum simul canonice unitarum Stagnen. et Curzulen. Episcopum et Pastorem; ac ipsam electionem sic canonice celebratam, per praefatum Presbyterum Junium, Archidiaconum, alta et intelligibili voce, nomine, ac vice omnium nostrum, pronunciari, et publicari fecimus, coram omnibus astantibus, canentes: Veni Creator Spiritus, et hymnum Te Deum laudamus; et ipsam electionem sic celebratam et publicatam, ut praemissum est, praesentavimus praenominato Presbytero Bonino nostro electo, petentes ipsius assensum: qua praesentata et eidem perlecta, humiliter et devote praebuit assensum suum totalem praefatae electioni, per nos de ipso celebratae; qui utique Presbyter Boninus electus, est vir plenae et maturae aetatis, qui jam quinquagesimum annum aetatis suae exegit, vir vero sufficiens, idoneus, de matrimonio legitimo susceptus, morum vita, et sacrorum Canonum scientia merito commendandus, providus et inreprehensibilis, Deo, et hominibus placens; et suprascriptam electionem, praesentationem, et consensum ipsius electi, in his scriptis vestrae Beatitudini decrevimus praesentare. Demum Sanctitati vestrae duximus unanimiter, ac humiliter genuflexi, et tenore praesentium supplicare, ut si quid in ipsa electione, aut dependentiis, seu circumstantiis ipsius obmissum, aut neglectum fuit, quod sacris Canonibus, aut formae electionis, sive stilo sacri Palatii obviaret, aut

Litteras
supplices
ad eum
mittunt.

[381]

superfluum quid gestum foret, eadem vestra Beatitudo, de gratia speciali, ex plenitudine potestatis, dignetur supplere, et emendare; et praenominatam electionem, praesentationem, et consensum ipsius electi ratificare, et benignitate Apostolica confirmare; et electo nostro praedicto munus consecrationis, per sacram vestram impositionem manuum impertire; quatenus auctore Domino, nobis velut Pastor idoneus, et toti Episcopatu, in his, quae ad Episcopum, et Pastorem spectant, praeesse valeat pariter et prodesse; nosque et alii sibi commissi, sub ejus saluberrimo regimine valeamus coram Deo salubriter militare. Ut autem omnium nostrum, et totius nostri Capituli vota, in praedictis omnibus, et singulis unanimiter concordasse, et in hanc electionis petitionem, et confirmationis convenisse Beatitudo vestra noscat, praesens electionis decretum, sic unanimiter et concorditer factum, fecimus per infrascriptum publicum Notarium, et Cancellarium Communis Curzulae, notari, et in Actis Capituli scribi, in hancque formam publicam redigi, nostrique sigilli Capitularis impressione muniri ad robur, essentiam, et testimonium omnium, et singulorum praemissorum. Dat. Curzulae in Episcopali Palatio, die Lunae mensis Martii 1454. prima Indictione. (Indictio prima cohaeret cum anno 1453. ac proinde hunc restitui oportet; et hoc ipso anno XVI. Kalendas Junii.)

Et ego Paulus filius quondam Andreae de Surdis Venetus, publicus imperiali auctoritate Notarius, et in praesentiarum Communitatis Curzulae Cancell. his omnibus et singulis praemissis, citationi, pronuntiationi, praesentationi, consensui, dum sic fierent, et agerentur, praesens fui, rogatusque scripsi; et in Actis Capituli notavi, et in hanc publicam formam conscripsi et publicavi sub meis signo et nomine consuetis.

Sed jamdudum Sedes Apostolica, ut occasionem omnem praeberet dissensionibus schismaticis, illicitis pactis, flagitiis Simoniacis, aliisque canonicis vitiis, quibus persaepe Capitulares hujusmodi Episcoporum electiones turbari, atque infici solebant, jus eligendi creandique Episcopos ad se revocare coeperat, sibi reservabat. Itaque Nicolaus V. electionem Bonini rescidit atque irritam fecit, et Lucam Leonium Episcopum Corcyrensis et Stagnensis dedit anno 1453. XVI. Kalendas Junii, ut constat ex Tabulis Romanis Obl. Cam. Tom. 72. pag. 60. Hic autem anno proximo, tertio Nonas Junii sponsonem fecit contribuendi florenos quinquaginta aerario Apostolico. Obl. Cam. Tom. 76. p. 98.

Nicolaus V.
electionem
Bonini rec-
tam habere
noluit.

LUCAS EPISCOP. CORCYREN. XVI. STAGNENSIS XXIV.

Ex familia Leonia Veneta patricia, Doctor Juris Canonici, quem Nicolaus V. Rectorem utrique Ecclesiae praeposuit anno 1453. Sodalitatem piorum hominum confirmavit, et multis privilegiis auxit, quam instituerat Joannes a Cruce primum Corcyrensis Episcopus, eique aedem Omnium Sanctorum attribuerat. Haec ab exiguis initiis orta in tantam frequentiam, amplitudinem, splendorem creverat, ut plurimi ex omnibus Civitatis ordinibus in eam certatim nomina darent; et clarissimi viri e primaria nobilitate eidem se adscriptos esse gloriae sibi ducerent. Itaque ex patriciis, civibus secundi ordini, et plebejis constabat. Congregatio *Verberatorum* ex eo appellabatur, quod sodales statis diebus terga flagellis caedentes ad sua, et aliorum delicta expianda, et divinam misericordiam sibi ac patriae propitiandam, pia supplicatione, per vicos et plateas incedere solebant. Hanc itaque sodalitatem Lucas Episcopus diplomate amplissimo confirmavit, cujus initium est: *Lucas Leono Venet. etc. Episcopus Curzolen. et Stagnen. etc. Reperimus in nostra Dioecesi Curzolen. Congregationem quorundam fratrum laicorum Verberatorum dictam; in qua Congregatione magnus erat numerus et nobilium, et civium, populique, coeptam et fundatam anno Domini 1301. 8. mensis Octob. tempore Domini Joannis Crosii Ep. Curzolen. et Stagnen. qui omnes et diligunt Deum etc. ultra mediam partem anni se verberantes per Civitatem omni die Dominico, ac se congregantes in Ecclesia Sanctorum Omnium etc. Dat. Curzulae an. 1456. etc.* Vitus Ostovichius Episcopus Corbaviensis, qui sacellum, et altare S. Jacobo Apostolo in

Lucas Leonius
Patric. Ven.
Episcopus Cor-
cyren. an. 1453.

Sodalitatem
Verberatorum
confirmavit.

aede Cathedrali Corcyrensi extruxerat, et ibidem sepulchrum sibi, suisque faciendum curaverat, ut supra dictum est, Sacerdotium perpetuum instituit, cui conferendi jus esset penes familiam Ostovichiam, et vectigalibus idoneis dotavit ad Presbyterum alendum, qui quotidie pro se, suisque consanguineis, ac posteris, ad aram S. Jacobi sacrum faceret. Ab Luca Episcopo petiit, ut haec omnia, memoriae caussa, scriptis mandaret, rataque haberet: *Lucas Leonus Ven. Dei et Sed. Ap. gratia Episc. Curzolen. et Stagnen. Reverendus in Christo Pater, et Dominus D. Vitus de Curzula, Corbavien. Antistes meritissimus, nobis significare fecit, quod pro animae suae, suorumque defunctorum salute, nec non haeredum et posterorum suorum memoria, et aedificatione, capellam novam cum altari ad honorem Dei, et Beatissimi Jacobi Apostoli in nostra Cathedrali Curzulen. Ecclesia, una cum sepulchro, ante altare, pro eodem Reverendo Patre et Domino, fundavit, aedificavit, et construxit de bonis propriis, et oculata fide vidimus, auctoritate et licentia obtenta a Reverendissimo in Christo Patre, et D. D. Andrea Episcopo Curzulen. et Stagnen. praedecessore nostro etc. Dat. Curzulae in Episc. Palat. sub anno Incar. Domini 1456. Calixti D. P. III. an. I. De actis, decretisque Lucae Episcopi, praeter haec, nihil aliud reperio. Anno 1462. Venetiis cum esset, diem obiit supremum, Nonis Julii, et in sepulchrum majorum suorum funebri et solemni pompa illatum fuit.*

Item confirmavit Sacerdotium Arae S. Jacobi affixum.

[382]

Venetiis obiit.

Cum Corcyram de morte Leonii Antistitis esset allatum, Canonicos Corcyrenses repulsa et rejectio superioris electionis non absterruit, quominus statim ad novum Episcopum eligendum rursus convenirent: tanta eos antiqui juris recuperandi, priscaeque consuetudinis revocandae cupiditas incesserat. Habitis ergo comitiis communi consensu, et una voce Episcopum declararunt Lucam de Tolentis absentem, Bonini vel fratrem, vel certe consanguineum. Hic erat Archidiaconus Ecclesiae Corcyrensis, magnus sane homo, maximis virtutibus praeditus, amplissimis honoribus, et muneribus perfunctus; de cujus egregiis factis, et eximiis meritis si pauca dixero, ab hujus loci instituto haud plane aberraverim; haec enim ad decus pertinent ornamentumque Ecclesiae Corcyrensis, in qua ille proximum a solio Episcopali subsellium tenuit, et ipsemet Episcopatu dignus totius Capituli suffragiis habitus fuit. Vir ad dignitatem et gloriam, atque ad rem publicam, et ecclesiasticam prudenter ac strenue gerendam natus esse videbatur; valebat acumine ingenii ad difficillima quaeque expediti, intelligendi celeritate, decernendi consilio, agendi industria. De legationibus perquam honorificis, quas feliciter gessit, de testimoniis illustrium virtutum, ac meritorum, quae Pontifices, Duces, Imperatores ei tribuerunt, non pauca diximus in Historia Ecclesiae Sibenicensis, cujus Episcopatum Paulus II. eidem contulit: quae ibi desunt, hic supplenda censeo. Pius II. de arduis et gravissimis negotiis oratorem misit ad Stephanum Regem Bosinae, an. 1462. litteris ad eum datis in haec verba: *Pius Episcopus Ser. Ser. Dei dilecto filio Lucae de Tolentis Archidiacono Corzulen. sal. et Ap. ben. Cum tuae magnae circumspectionis industriam, altique maturitatem consilii, et profundae providentiae perspicaciam in agendis, qua in te, prout nos magna rerum experientia docuit, vigere sentimus, nec non tuae devotionis sinceritatem, quam ad nos, et Romanam geris Ecclesiam etc. te ad carissimum in Christo filium, Stephanum Regem Bosnae illustrem, et ad dilectum filium nobilem virum Stephanum Ducem in Bosna duximus transmittendum etc.* Hac legatione perfuncto, alteram Paulus II. eidem demandavit ad Philippum Ducem Burgundiae; apud quem ita se gessit, ut quidquid Apostolicae Sedis nomine petebat, obtinuerit; et abeuntem anno 1465. Philippus litteris commendatitiis, officii et benevolentiae plenis, prosecutus fuerit: *Philippus Dei gratia Dux Burgundiae universis et singulis etc. Universitatem vestram, et vestrum quemlibet affectuose rogamus; maxime vero subditis et servitoribus nostris districte praecipientes mandamus, quatenus dilectum et fidelem Consiliarium nostrum, Dominum Lucam de Tolentis, Archidiaconum Curzulen. Subdiaconum, et Nuntium Sanctae Sedis Apostolicae, qui expeditus ministerio Legationis, quam ad nos habuit, ad Beatissimum Dominum nostrum Papam, et ejus Romanam Cameram nunc revertitur, nostri contemplatione, et favore recommissum recipiatis etc.*

Canonici Corcyrenses Lucam de Tolentis Archidiaconum sibi in Episcopum eligunt.

Lucae virtutes eximiae, illustrata facta, munera perhonorifica.

Interea dum abesset, ad eum, ut diximus, Canonici Corcyrenses Episcopatum unanimi consensu detulerunt. Sed Pius II. cum alias ob causas, tum etiam propterea quod Sedes Apostolica Lucae consilio atque opera indigebat, Capitularem electionem valere noluit; quod cum Canonici aegre tulissent, iratum et offensum animum, quem erga Pontificem non poterant, contra ipsum Lucam declarare, et exprimere voluerunt; illique litem intulerunt de fructibus et proventibus Archidiaconatus, quem obtinebat; quos percipere non posse ajebant, cum Ecclesia et choro abesset. Verum Paullus II. ei cavendum et providendum putavit, ne quid incommodi ac detrimenti ex absentia caperet; ut se facturum testatur in suis ad ipsos Canonicos litteris: *Providebimus, inquit, per opportuna remedia indemnitati ipsius Lucae, qui continue in nostris, et S. Romanae Ecclesiae negotiis consistit.* Idem Paullus II. anno 1469. Ecclesiam Sibenicensem Lucae decrevit; noluit tamen a Romana Curia discedere, ut eo consiliario atque adiutore ad gravissima quaeque negotia expedienda uteretur. Sixtus IV. anno 1476. iterum Lucam in Burgundiam misit ad Carolum Ducem, a quo deinde missus fuit Legatus extraordinarius ad Ducem et Senatum Venetum; utrumque praeclara doctrinae, solertiae et virtutum suarum testimonia retulit, quae in Historia Ecclesiae Sibenicensis actis ejusdem Lucae inseruimus. Nihilo minorem sibi existimationem et gratiam conciliavit apud Fridericum Imperatorem, et Maximilianum ejus filium Regem Romanorum. Duplicem legationem sibi a Friderico impositam suscepit; primam anno 1486. ad Principes et Dynastas Italiae, alteram anno 1488. cum Legato Regis Poloniae ad Collegium Cardinalium, auxilii petendi causa ad repellendos Tartaros, qui Poloniam invaserant. De utraque in Hist. Eccles. Sibenicen. Tertiam utrique interjectam eidem mandavit anno 1487. sociosque legationis adjunxit Maximilianus Caesar: *Cum D. D. Lucas Episcopus Sibenicensis . . . Consilarii et Oratores nostri, nobis summe dilecti, in nonnullis negotiis nostris ad diversos Reges, Principes, Civitates, ac alia loca diversa et Dominia progressus suos habeant dirigere etc.* Ac Maximilianus quidem semel, iterum, ac saepius scripsit ad Innocentium VIII. et litteris postremis, quod saepe antea fecisse ait, rursus Pontificem orat obsecratque, ut Lucam, ob egregias ejus virtutes, et singularia in rem publicam, et Christianam merita, tandem aliquando in amplissimum Cardinalium Collegium cooptare velit. Unam ex his Caesareis Epistolis integram habes in actis ejusdem Lucae Episcopi Sibenicensis. Nescio quid causae fuerit, quae viro clarissimo, et summis honoribus dignissimo purpuram et galerum praecepit. Anno 1491. morte sublatus immortalem sui nominis memoriam manuscriptis domesticis impressam reliquit. Fratrem habuit Nicolaum, qui patriam itidem rerum gestarum gloria illustravit, quemque Fridericus Imperator ob insignia ejus merita, Comitis Palatini dignitate, aliisque honorificis titulis decoravit.

Pius II.
Episcopalem
Lucae elec-
tionem res-
civit.

Paullus II.
Episcopum
Sibenicen-
sem creavit.

Ut in Collegi-
um Cardinalium
cooptaretur,
Maximilianus
Pontificem non
semel rogavit.

Ex Cod. CII. Bibl. Nannianae Venetae deprehendi mandata, quae Pontifex Lucae dederat, ut legationem suam ad Burgundiae Ducem probe riteque gereret, eaque rei ecclesiasticae utilia, quibusdam subjectis notationibus, hic exscripta subijcio.

[383]

Instructiones pro R. in Christo P. D. L. Episc. Sibenicensi S. D. N. ad Ill. (1) Ducem Burgundiae Nuncio et oratore misso die XXV. mensis Februarii 1476.

Primo post salutem et benedictionem Ap. dicet praedictus Orator SS. D. N. multa commemoret de primogenitorum suorum, (2) et suis praeclarissimis auxiliis in Rempublicam Christianam, multa de praesidiis in Ap. Sedem et sedentes in ea collatis, multa etiam de obligationibus suis et pers. in defensionem Christianae religionis, nisi ejus Beatitudo probe cognosceret Ducem ipsum et religiosum et devotissimum Principem esse, et singulari zelo in subsidium Catholicae fidei ardere, nec ejus Beatitudo ambigit de ipsius Ducis optima voluntate et firmo succurrendi fidei proposito, sed veretur ejus Sanctitas antiqui hostis insidias, qui in vultu hominis humanum genus in primis parentibus decepit nec desinit exquisitis viis falsa pro veris, vana pro certis pro aeternis suggerere, et salutaria hominum proposita ad usque vitae finem dilatare, ut simul cum eis in perpetuum dedecus et ignominiam pereant. Ideo ejus Beatitudo statuit Evangelicam sequi doctrinam et animum suum ad

Mandata quae
Pontifex de-
dit Lucae in
legatione ad
Burgundiae
Ducem.

universos Christi Principes convertere, maxime hoc tam calamitoso et funesto Reipub. Christianae tempore, quo immanissimus Turcorum tyrannus post tantam et tam immensam cladem et innumerabilia vulnera rebus Christianis inflicta novissime (3) Caffam praeclaram Januensem urbem cum pluribus aliis adjacentibus civitatibus expugnavit, et elatus ingenti victoria terra marique formidabiles exercitus classesque praeparat; unde non solum Ungaris et Valachis marique Ellespontico ac ipsi Italiae, sed universo Christiano populo excidium clademque extremam minatur.

Dicat praeterea primum D. N. non diffisum esse prudentiae S. Celsitudinis, quin cognoscat et cogitet aliquando promissis suis et antecessorum suorum esse obligatum et votis adstrictum, et illud semper in religiosissimo pectore suo succurendae fidei desiderium versari. Verum ex emergentibus causis, urgente necessitate et imminente fidei maximo periculo S. D. N. proprium Nuncium et Oratorem voluisse mittere ad sollicitanda et acceleranda praesidia. Intellexit enim per diversas vias et a multis id S. Beatitudo Turcum validos exercitus terrestres atque navales parare. Ideo hortata est non semel, sed saepius Principes Christianos ut opem fidei in tanta necessitate constitutae ferant. Similiter et a (4) rege Hungariae Nuncii fuerunt ad requirendum praesidia, et continuo omnibus litteris interpellant ipsa praesidia, sine quibus magnum Christianis imminet periculum.

Considerat Sanctitas sua periculum majus, quam nunquam antea imminere et omnino necessarium esse celerem subventionem et exercitum instruere ad defendendos reliquos Christianorum fines, ne Hungaria expugnata Germaniam totam penetret, et ne superata Dalmatia et Illyricis finibus penetratis in Italiam irrumpat. Instabit ergo intelligere praedictus orator, quid ipse Dux pro praesenti in animo habeat, si velit exercitum emittere, sive subministrare pecuniam, an ipsemet votum et desiderium suum exequi proponat. Si statuit exercitum mittere, necesse est ut validum et potentem mittat, et ducem aliquem sui Gen. et sanguinis, rei militaris expertum, fide et auctoritate praeditum exercitui praeficiat, quo casu requirat orator, ut numerum statuatur bellatorum, designet ducem, et sine mora exequatur, cum validissimum victoriosum et praepotentem habeat exercitum, et declaret tempus missionis, et qua via incedent, et quo loco consistere debeat exercitus. Ut provideat de comitatibus et de reliquis belli apparatibus, et hoc celerrime fiat, ut de ejus motu in terrorem Turcorum fama spargatur. Et in casu hujusmodi exercitus mittendi poterit d. orator dare spem, quod ea quae proveniant ex decimis in terris suis, dabuntur in subsidium exercitus sui cum et. fel. rec. Pius et Paulus praedecessores S. D. N. ad stipendia militum in eventum missionis exercitus concessere, et hoc in eventum mittendi exercitus et non alias.

Si vero praelegit pecuniam erogare in subsidium fidei, quod etiam expedientius videtur attenta difficultate exercitus et gravi impensa itineris, quae sufficere posset ad bellum aliquo tempore pro conductos milites exercendo, proponendum erit, quod in ipsis commissionibus oratori datis continetur, redemptionem voti, scil. in subsidium fidei esse jure taxatam per Decretales Epistolas (5) Innocentii Tertii ut in cap. Magnae etc. quod super his de voto, quibus inhaerere oportet, ut expen. quas subiturus erat in eundo stando et redeundo, et labor itineris aestimetur. Et propterea S. D. N. nolle sibi majus onus imponere, sed etiam non decere S. suam a patrum institutis recedere maxime in tanta Christianae reipublicae necessitate. Ideoque orator non descendat ad aliquam limitatam summam, sed remittat se ad ea, quae alias S. Celsitudini ac insignis memoriae ejus Patri declarata sunt, ut probe novit idem orator. Sed quaerat orator elicere ab ipso Duce summam, quam pro redemptione voti sui ex compensatione pro personali perfectione dignam existimat, et habito responso per proprium Nuncium si opus erit consulat S. D. N. antequam aliquid concludat. Conabitur autem semper orator augere, et ex rationibus allegatis sibi per S. D. N. et ex magnitudine Principatus, et ex gloria nominis sui, et ex ratione acceptorum beneficiorum, necnon ex multis tam decimis quam oblationibus ac aliis causis per eum et suos receptis ad majorem erogationem inducere.

At si ut credit S. D. N. in suo sancto persistit proposito suorum progenitorum exempla imitatus aliquando personam propriam et proprium sanguinem pro Christiana religione devovere, et illi qui pro ipso et universo coetu fidelium mortem subivit, ipse etiam non dubitet, imo cunctis desideriis affectet se, corpus suum, sanguinem proprium, militiam et thesauros periculis pro honore Salvatoris objectare: comprobabit dictus orator eius voluntatem, et hortabitur nomine S. D. N. ut in hoc sancto proposito perseveret, et sine mora in tanta necessitate fidei accingat se armis Christianis, se muniat fidei signaculo, et protectionem suam declaret, ut et S. D. N. et Sereniss. Imperator Christianusque Rex Francorum ac omnes alii reges et principes ejus exemplo ducti vel in persona proficiscantur, vel subsidia subministrent, cum satis declaratum fuit S. D. N. quod Francorum Christianus obligavit se ad praesidia ferenda non parva, et patri et sibi contrageret ipsorum aliquem personaliter proficisci.

Itaque intellecta super hoc deliberatione Principis intelliget etiam d. Orator quam viam proponet facere, quo tempore proficisci, et quos exercitus suis expensis propriis ducere proponet, ut D. N. S. faciat diligentias circa alios Principes, ut de eodem tempore per se ipsos vel eorum praesidia concurrant, ut unitis viribus omnibus Catholicorum Principum facilius inimico crucis Christi et fidei suae exterminatori occurrere possit.

[384]

Et in eventum suae personalis protectionis poterit orator suadere, ut mittat nuncios suos ipse Dux et ad Imperialem Majestatem et ad Christianissimum Regem Francorum, et ad reliquos Principes sibi amicitia conjunctos ad invitandos eos ad personalem protectionem vel referenda subsidia juxta eorum devotionem, quia itidem S. D. N. cognito de voluntate suae Celsitudinis facere proponit et curabit cum viribus suis opem ferre, quae etiam sua Beatitudo pro tam sancta pia et necessaria re non dubitat nedum omnia remedia sibi possibile adhibere, sed etiam proponere sanguinem si necesse fuerit effundere more pii Patris et Pastoris, qui pro grege suo mori non dubitavit.

Et quia Beatitudo sua intellexit Serenissimum Angliae Regem fratrem suae Celsitudinis ejusdem propositi et voti esse seque adstrinxisse intra certum tempus personaliter proficisci in subsidium fidei contra nefandissimos Turcos, sua Celsitudo poterit affectuose eum invitare vel allicere, ut vel secum proficiscatur vel digna tanto Principe subsidia subministret, ac etiam voto et obligationi suae convenientia; quod ipsum pro religioso animo suo S. D. N. optime facturum confidit; sua etiam Beatitudo cognita voluntate Ducis faciet apud Celsitudinem praedicti Regis posibles diligentias et paternas monitiones, commemorabit ultiones divinas in transgressores voti, infamiam et censuram Apostolicam, quam prisci Pontifices in transgressores voti exercuerunt eos, jure primogeniturae et successionem regni privantes, ut patet ex Decretalis, Licet (6) de voto.

Si vero Dux ipse hoc facere proposuerit, cum illud exsequi hoc anno fere impossibile videatur propter magnos apparatus commeatum, impedimentorum, et aliarum rerum ad tam longum iter necessariorum et tam grave bellum sube... ne interim violentissimus hostis Turcorum Tyrannus potentissimus exercitibus et numerosissima classe, quos jam terra marique paravit, majorem quam hactenus fuerit, cladem Christianitati inferat, succurrens esse Hungaris et aliis in periculo constitutis, ut interim ferocissimos impetus crudelissimi Tyranni sustineant, quod usque sua Celsitudo cum reliquis Christianorum auxiliis ad tantum bellum concurrant, petat orator praedictus consensum ut levantur decimae ex patriis et dominiis suae ditioni subjectis ac civitatibus et dioecesibus illis . . . et adjacentibus, ut aliquid refrigerium iis, qui tam longo fere bello attriti et consumpti impetum sustinuerunt, subministretur.

Si etiam sua Celsitudo aliquid de proprio subministrare p..... interim quo se paret, orator eum inducat omnibus possibilibus modis et exhortationibus pro parte S. D. N.

Praeterea orator praedictus hortabitur nomine S. D. N. praedictum Ducem, ut apponat favores posibles, quod annus Jubilaeus, quem ipse per oratores et per litteras petit, devote

et debite in suis dominiis publicetur cum salute animarum universi populi commissi et profectu fidei in tanta necessitate constitutae, cum S. D. N. et illas quae ex dominiis suis provenient pecunias, et omnes alias quas undecumque conquirere . . . in subsidium contra infideles devovit ac dedicavit, prout in litteris ipsius latius continetur.

Studebit orator publicare annum Jubilaeum cum omni diligentia et sollicitudine accersitis et requisitis praesidiis, primo praedicti Illustrissimi D. Ducis, deinde Ordinariorum et officialium eorum ac etiam omnium Praedicatorum et Theologorum omnium Ordinum ac Religionum, necnon Curatorum et totius cleri, ut devote, rite et debite exsequatur; praeterea cordi est S. D. N. pro acquirenda salute animarum suprema dispositione sibi commissarum, et de proventibus qui exinde venerint, curabit cum omni diligentia transmittere, prout in commissionibus datis super his plenius continetur, ad loca sibi per S. D. N. commissa, ut Principes bello implicati cognoscant et Pontificis curam, et diligentiam, et illius populi summam devotionem et observantiam, et melius animati tantis apparatibus ipsius Turci occurrere possint.

Et quum ipse Dux requisivit, et supplicavit, ut specialiter in quibusdam oppidis Patriarum suarum collocentur plenariae Indulgentiae, et annuus Jubilaeus, studebit orator in his salva dignitate rei et fidei commoditati suae Celsitudinis complacere, cujus Dominationem S. D. N. credit non petere nec velle aliter quam et dignitas tantae rei et necessitas fidei exposcunt.

Cum autem S. D. N. jam probe cognoscat magnanimitatem animi dicti Ducis singularemque virtutem, quae licet semper S. Sanctitati perspecta fuerit, nunc tamen magis ac magis elucet, cum intellexerit eum tantis bellis finem imposuisse, quae et in Germaniis (7) et in Galliis ardebant, ad hunc solum finem ut se suaque pro defensione fidei devoveret, mirum in modum sua Beatitudo religiosum animum ipsius comprobat, magnitudinem extollit, et virtutem admiratur, et non immerito tam felicibus et gloriosis successoribus ubique Divina Majestas sua divina clementia eum . . . et ipsum ubique firma pace stabilivit. Ideo memor paterni voti et sui, avique praestantiae, qui personaliter proficiscens contra immanissimos Turcas proprio sanguini non pepercit; in cuius vindictam, qui tanta a blasphema Turcarum gente perpressus est, suae Celsitudinis animus intentissimus semper fuit et est, ut et S. D. N. et Sacrum RR. Cardinalium collegium probe intellexerunt, nec ambigunt ejus Celsitudinem illius esse propositi. Reducere tamen ad memoriam vult ejus Beatitudo, ut dum vires validae existunt, dum vigor animi praestat, ut dum corpus agile est, suorum votis et suis satisfaciatur, dum Divina Majestas expectat ne de transgresso voto eum corripiat, et tarditatem gravitate supplicii non compenset, nec expectet majorem aetatem, quae et animum frangit et vires debilitat, et ad hoc S. Celsitudinem exemplum paternum satis movere poterit.

Studebit orator praedictus quam citissime mentem praedicti Ducis resolutam intelligere, et omnem diligentiam exactam facere, ut subsidia conquirantur, et D. N. de omnibus quam celerrime sit advisatus, ut etiam sua Beatitudo possit subsidia subministrare possibilia ad ea quae opportuna erunt ad levandas decimas, et ad rem Indulgent. devote conducendam.

Caeterum si praedicto Duci visum fuerit necessarium, poterit dictus orator et Imperialem Majestatem convenire, et Reges ipsos tam Angliae quam Franciae ad exhortandos et incitandos eos in causis fidei declarando in quantis necessitatibus et periculis sita et constituta est fides nostra, quod Imperatori notum est ex crebris depopulationibus, quae in patriis et terris suis fiunt, nec aliquid omittat idem orator agendo quod ad celerem expeditionem attineat, cum satis per se intelligat, quanta sit fidei necessitas, cum ejus etiam totam ditionem Turci crebris incursionibus spoliarent, et quod reliquum est spoliare conantur. Dicet insuper idem orator Praelatis patriarum Duces et illis adjacentibus, maxime his qui de sanguine Illustrissimi Ducis procreati sunt, ut opem ferant, auxilia subministrent, consilia et assistentias exhibeant suae Sanctitati et suis Nuncio et Oratoribus. Dicet etiam Episcopum (8) Leodiensem alto genere natum, ex regia et Ducali stirpe procreatum, more progenitorum suorum praesidia suae Sanctitati possibilia subministrare. Convenit et

[385]

Episcopo (9) Camerinensi (forte Cameracensi) qui ex bonis Ecclesiae multas maximasque conquisivit opes, per eleemosynam tam piam, tam salutarem, tam necessariam locum sibi et habitaculum in aeternis tabernaculis praeparare; quod ipsum pro sua religione et zelo et animi magnitudine S. D. N. optime facturum confidit. Interest etiam Trajectensi (10) Episcopo, qui opulentam a Sede Apostolica suscepit Ecclesiam, qui multis nobilibus militibus et Baronibus stipatus existit, ut in causa fidei generosum animum suum demonstret, et eleemosynis se in Dei causa ab antiqui hostis insidiis muniat. Reliquos vero Episcopos (11) Tornacensem, (12) Morinensem, (13) Atrebatensem, Archiepiscopum (14) Bisuntinum, Episcopum (15) Metensem, (16) Tullensem, (17) Viridunensem, (18) Cabillonensem et reliquos commonefaciat, et ipsos requirat in tanta fidei necessitate ut debitum suum in subventionem fidei persolvant.

Instabit praeterea apud Reverendissimum D. Card. (19) Hedunensem, ut pro sua religione, pietate et zelo, quem maximum sua Beat. in eo cognoscit, ut Reip. Christianae ac suis et eorum opibus pro virili sua et devotione subveniat, sicut eum semper optimae voluntatis omnes esse cognoverunt.

Declarabit etiam S. Reverendissimae Paternitati tam extremam necessitatem quae nunc imminet, et quam celerrime opus sit, occurrere conatibus Turcorum, et ab eo in orationibus suis agens praedictus orator auxilium, consilium, et favorem exquirat, sicuti faceret a S. D. N. si praesens esset.

Utatur praedictus Nuncius instructionibus supradictis cum omni modestia, et prudentia, ac etiam secundum temporis exigentiam. Ita quod in causis fidei supradictis Dux ipse non exasperetur, nec etiam relaxetur; et siqua pro tempore videbuntur obtinenda, tacebit, prout melius et convenientius et opportunius dicto Nuncio videbitur. Caeterum mandat S. D. N. ut idem orator procuret cum omni cura et diligentia, quod praedictus Ill. D. Dux permittat (20) alumen S. Sanctitatis navigare ad patrias suas, cum omne alumen Ecclesiae S. Sanctitas dispenset pro subventionem fidei et alendis pauperibus nobilibus, et aliis personis tam Ecclesiasticis quam laicis, qui de manibus Turcorum aufugerunt. Et justa causa alumini praedictus orator informabit Ducem omni meliori via, qua poterit, reducens S. Celsitudini ad memoriam si opus sit, quod non potest excludere Alumen Cruciatum, cum XII. anni nondum effluxerint a conventionem sua facta cum camera, et S. D. N. non potest prohibere res Cruciatum, cum ipse promiserit facere omnia in subsidium contra infideles quaecumque sibi erunt possibilia, et omnino faciat dictus orator quod habeat consensum dicti Ducis, quod possit conduci, introduci et vendi alumen S. D. N. pro pretio, pro quo poterit.

Notae.

1. Carolus Philippi filius Burgundiae Dux anno 1467. in patris ditionem successit; vir natura ferox, et amplissimis opibus, ac potentia, qui a Renato Lotharingiae Duce anno 1477. in acie victus occubuit; unica filia Maria relicta, eademque Maximiliano Imp. nupta. Burgundiae tamen imperium Ludovicus hoc nomine XI. Galliarum Rex sibi, suisque posteris occupavit.

2. Lege, *progenitorum*. Philippus in primis Caroli pater, qui cum Pio II. et Venetis foedus adversus Turcas inierat. De hoc foedere Pius idem ita scribit in Commentariis. *Diebus praecedentibus convenerant Legati Burgundi ac Venetus cum Pontifice, atque in hunc modum foedus inierant. Bellum totis viribus contra Turcas in unum, duos, tresve annos, si sic res posceret, gesturos se promiserant, ea conditione adjuncta, ut sine sociis nulli liceret a bello discedere. Addideratque Pontifex, veniente Philippo Duce ad Italicas oras, et in Graeciam profecturo, se simul iturum; legati, quibus esset ampla potestas, his vinculis suos dominos obligavere, simile foedus et Matthias Rex Hungariae cum Venetis pepigit.*

3. Muhamedes II. Turcarum Imperator victoriis et triumphis potentissimus, qui regna duodecim, urbes fere ducentas expugnauerat, etiam Caffam urbem Tauricae Chersonesi

Genuensibus abstulit hoc tempore, et ingenti armorum apparatu toti Europae, praesertim Italiae, minitabatur.

4. Matthias Corvinus Rex Hungariae, pro religione et regno fortissimus adversus Turcarum oppugnationes.

5. Innocentius III. in haec verba respondit Trecensi Episcopo, qui hujusce voti solutionem a Pontifice petierat; *Expensas, quas fueras in eundo, morando et redeundo factururus, in necessarios usus Terrae illius, i. e. sanctae, sine diminutione transferas* etc. idque Duci Burgundiae faciendum pro sua religione ac pietate proponitur. Extat Innocentii epistola inter Decretales Gregorii IX.

6. Idem Innocentius ad Andream Hungariae Ducem, cum post obitum patris nondum rex Hungariae esset solemniter renunciatus, scribit, ut votum impleat patris sui de Hierosolymitana expeditione, quo is ejusdem nomine sese obstrinxerat; ni fecerit, eum et jure primogeniti et regni haereditate spoliatum iri denunciat. V. Decretales Gregorii IX.

7. Innuvit bella, quae in Helvetios et Lotharingos gerebat Carolus; ab iis vero hoc ipso anno 1476. acie fusus, victusque fuit.

8. Erat Joannes Borbonius, qui per insidias interfectus est an. 1482.

9. Joannes hoc nomine VIII. Episcopus Cameracensis, et filius spurius Philippi Burgundiae Ducis, vita functus an. 1479.

10. David ejusdem Philippi filius legitimus et Caroli Ducis frater; obiit an. 1496.

11. Ferricus a Cluniaco J. U. D. ejusdem Caroli Consiliarius, Tornacensis Episcopus electus an. 1473., in Collegium Cardinalium cooptatus an. 1480. et veneno extinctus an. 1483.

12. Henricus Lotharingus ad Metensem Episcopatum translatus an. 1486.

13. Petrus Rauchicurius, vita decessit an. 1499.

14. Carolus de Novo Castro, obiit an. 1498.

15. Georgius de Baden Jacobi Marchionis et Catharinae Lotharingae filius vitam et Episcopatum dimisit an. 1485.

16. Antonius a Novo Castro mortuus an. 1490.

17. Guillelmus Haraucourius an. 1500. vitam finivit.

18. Joannes de Poupet, qui Episcopatu se abdicavit an. 1480.

19. Philibertus Hugonetus Burgundus, Carolo Duci in primis acceptus, ejusque ad Sixtum IV. Pontificem Orator, creatus Cardinalis an. 1473. Aeduensi Ecclesiae praeerat an. 1476. Romae obiit an. 1484. et in templo S. Mariae de populo tumultatus. V. Ciacconium Tom. III. inter Cardinales Sixti IV.

20. Alumen, genus quoddam herbae ac lapidis mineralis, quo utuntur fullones in lanis, aliisque tingendis vestibus. Hujusmodi merces ex Asia in Italiam deferebatur ingenti Turcarum lucro, qui aureorum fere trecenta millia quotannis ab Italis mercatoribus extorquebant. Sed paullo post captam a Turcis anno 1453. Constantinopolim Joannes quidam de Castro, Pio II. Pontifice, cum apud Tolfam vetus oppidum Pontificiae ditionis vicinos montes lustraret, alumen in eis gigni certa experientia deprehendit. Qua re ad Pontificem delata, et novi inventi fama per Italiam, aliasque provincias effusa, mercatores, fullones sibi hoc mercis genus inde comparare coeperunt minori, quam a Turcis pretio atque incommodo. Hinc magni accessere proventus aerario Pontificum, qui redditus, et lucra ex aluminis venditione in pios usus impendebant, praecipue in sacras adversus Turcas expeditiones. Cumque Carolus vetuisset, ne Romani aluminis mercaturam Burgundi facerent, curavit Sixtus Pontifex, ut per suum oratorem e sententia dimoveretur, et libera esset in Burgundia hujusmodi negotiatio. Aluminis in Italia inventi narrationem fuse descriptam habes a Gobelino in Commentariis Pii II. libro VII.

Ut Bonini, sic Lucae de Tolentis electio irrita fuit, alteram Nicolao V. alteram Pio II. abrogante. Itaque Pius II. Thomam Episcopum Corcyrensibus et Stagnensibus dedit anno 1463. V. Kalen. Februarii. (Obl. Cam. Tom. 79. p. 46.)

[386]

THOMAS EPISCOP. CORCYREN. XVII. STAGNENSIS XXV.

Ex illustri familia Malumbra, ortu quidem Venetus, sed ex antiqua origine Cremonensis; cujus majores ante annos fere ducentos Venetias commigrarunt; et tum jure stabilis domicilii, tum praeclaris meritis civitatem adepti sunt. In hac domo apud Venetos constituta duo potissimum Juris civilis omnium aetatis suae peritissimi floruerunt: Comes Riccardus, cui Senatus Venetus leges quasdam recognoscendas, et expoliendas dedit, quas Laurentius Theupolus condiderat, et conscriptas reliquerat. Venetiis obiit anno 1334. et sepultus est apud Basilicam SS. Joannis et Paulli; eique titulus sepulchralis inscriptus his versiculis continetur.

*Vas juris, legumque jubar, sine compare Doctor,
Militis et Comitum, merita ratione Cathedrae,
Dotatus titulis Riccardus, prole Malumbra,
Malleus eris umbrae, Patriae decus atque Cremonae.
Qui gratus Venetis jacet hic, sed nuncia laudis
Vivet fama Viri, nullum peritura per aevum.*

Obiit anno Domini 1334.

Alter ex eadem domo Jurisconsultus clarissimus prodiit, Nicolaus Malumbra; cui monumentum positum fuit prope januam Coenobii Patavini PP. Praedicatorum, cum hac Inscriptione.

*Editae nobilibus celsa Nicolae Malumbris
Urbe Cremonensis, solers utriusque Professor
Juris, caudicem doctissime, strenue fautor
Justitiae, vivas, oro, per saecula felix.*

Malumbrae familiae splendorem auxit Aloysius Episcopus Arbensis, vel frater Thomae, vel certe consanguineus, et aequalis; uterque enim iisdem temporibus, alter Corcyrensem, alter Arbensem Ecclesiam regebant. Thomas admodum adolescens, de animi salute sollicitus, paterna domo relicta, ad Coenobium Venetum S. Dominici se contulit, et monachali habitu sumpto, religiosae vitae tyrocinium posuit. Ingenii ac doctrinae suae aliqua monumenta reliquit in variis Opusculis Philosophicis, ac Theologicis, quae typis mandavit. Post Capitularem electionem Lucae de Tolentis decreto Pii II. rescissam, idem Pontifex Ecclesiam Corcyrensem et Stagnensem Thomae decrevit anno 1463. Anno proximo cum Corcyram venisset, approbavit electionem cujusdam Canonici, quem in locum et subsellium alterius vita functi Capitulares substituerant; tunc enim jus nominandi creandique Canonicos penes Capitulum erat; quod deinde Summus Pontifex, et Episcopus sibi vindicarunt, ita distributum, ut huic quatuor, illi octo menses obtigerint, in quos mors cujusque Canonici incideret. Lucam de Tolentis vel absentem summopere coluit et dilexit; ejusque consanguineo, litteris etiam Christophori Mauri Ducis Venetorum commendato, Sacerdotium ab omni curandarum animarum immune contulit, ex cujus fructibus sumptus necessarii suppeterent, dum Patavii litteris operam dabat. Vir nobilis e familia patritia Corcyrensi Ziliorum, ex potestate ab Sisto IV. sibi facta, Capitulum Corcyrense nova dignitate, quam *Praeposituram* vocant, auxit, et decoravit; eamque vectigalibus sane opulentis instruxit. Jus nominandi Praepositi sibi suaeque familiae reservavit; idque Sacerdotium in suos nepotes ac posteros, ex aliis in alios, jure haereditario derivari voluit, in eum scilicet, qui per electionem caeteris praelatus foret. Hujus nobilissimae familiae stirps ultimus, idemque postremus Praepositus, fuit Franciscus Zilius, quocum linea masculina ejusdem familiae extincta est anno 1747.

Anno circiter 1479. classis Ferdinandi Regis Neapolitani, qui cum Venetis inimicitias gerebat, ad insulam Corcyram appulit; et Neapolitani cum sociis foederatis, excensu e navibus in terram facto, postquam villas et agros, direptionibus, caedibus, incendiis peragrassent, urbem ipsam terra marique obsessam vehementer oppugnare coeperunt. Cives hostium

Thomas Malumbra Ep. Corcyren. an. 1463.

Viri illustres ex ejus domo.

Jus eligendi Canonicos devolutum ad Summum Pontificem, et Episcopum.

Dignitas Praepositi ad Collegium Canonicorum accessit.

Insignis Corcyrensum Victoria de Neapolitanis.

adventu conterriti, tum a militibus destituti, tum ab omnibus rebus, ad defensionem necessariis, imparati, jam fugam spectabant; eos Thomas Episcopus gravi oratione retinuit, et natantes, diffidentes ac desperantes rebus suis confirmavit. Comes itidem, sive Praetor civitatis, non minus exemplo, quam verbis hortatus, non ducem modo, sed etiam socium ac participem laborum et periculorum se praebeuit. Itaque Corcyrenses ex primo illo pavore animis receptis, pro aris et focis ad extremum usque spiritum pugnare decreverunt. Obsidionem aliquot dies impavidi sustinuerant, cum hostes scalis admotis muros inscendere, et vi atque aggressionem urbem capere conantes, omni missilium genere in eos effuso, dejiciunt, obruunt, ingenti clade repellunt; tum portis erumpentes, instaurata pugna, eum dedere impetum, ut, plurimis caesis, omnes in fugam averterent; neque antea fugientes insequi desierunt, quam ad suas naves se recipere coegissent. Castris hostium direptis, omni genere commeatuum, et bellicorum instrumentorum refertissimis, magna aequae praeda et victoria potiti sunt. Litteras depulsae obsidionis, et laetissimae victoriae nuncias ad Ducem et Senatum misit Thomas Malumbra Episcopus. Joannes Mocenicus Dux rescripsit ad Praetorem et populum Corcyrensem; *fidem, virtutem, magnanimitatem* Corcyrensi summo opere collaudat; ad praeclara illorum in patriam, et Rempubliam merita remuneranda, si quid velint ac postulent, nihil a se, nihil a Senatu defuturum: *Joannes Mocenigo D. G. Dux Ven. sapientissimis et egregiis viris Comiti et populo Curzolen. fidelibus nostris clarissimis salutem et gratiam nostram. Ex litteris Rev. Patris Thomae Malumbrae Episcopi Curzolen. fidelissimi civis nostri, et integerrimi Pastoris vestri cognovimus.* Hanc victoriam, quae in diem Augusti quartam et vicesimam D. Bartholomaeo sacram inciderat, Corcyrenses sanctissimo Apostolo, cujus opem imploraverant, acceptam retulerunt, eumque religiosi et grati animi causa inter Caelites urbis patronos numerandum et habendum esse decreverunt. Singulis vero annis tam insigne beneficium sibi ab eo divinitus collatum solemnibus gratiarum actione, et pia supplicatione concelebrant. Clypeos hostibus ereptos sub tholo Basilicae Cathedralis suspendi voluerunt, posteris ut essent servatae patriae ac celeberrimae victoriae monumentum perpetuum; illisque apposita haec fuit inscriptio.

Parthenopes regem sociosque hinc classe repulsos

Testantur natis scuta dicata tholo.

Nec majori curae fuit Thomae Episcopo salus patriae, cujus magno et forti animo tuendae auctor Corcyrensis et hortator fuerat, quam defensio iurium Episcopatum, de quibus ne ulla fieret diminutio, summo opere laboravit. Ragusini graviter ferebant peninsulam suam et Ecclesiam Stagnensem subesse Corcyrensi Episcopo alieni dominatus; et onus sibi impositum eidem contribuendi centum aureos singulis annis, si non aperte detrectabant, tamen ad eos statuto tempore numerandos se difficiles ac morosos praebebant, et solutionem ex aliis in alios menses differebant, ut aliquando necesse fuerit eos litteris tum Alexandri VI. Pontificis, tum Cardinalis Neapolitani ad dilatam pensionem solvendam vel impelli vel certe sollicitari. Quapropter Ragusini apud Sedem Apostolicam id agere ac moliri coeperunt, ut Pontifex Stagnensem a Corcyrensi Ecclesia disjungeret, et suum utrique Episcopum praeficeret. Thomas veritus ne Ragusini quod volebant impetrarent, sibi Stagnensis Ecclesia adimeretur, Romam petere festinavit, eorum postulatis obstitit, et conatus omnes elusit. Romae dum esset anno 1490. annuam pensionem a Ragusinis accepit per suum procuratorem Nicolaum Niconisium sive Nigrevichium; et anno 1505. idem Nicolaus, quem Thomas abhinc tribus annis concessu Sedis Apostolicae ad munera Episcopalia obeunda sibi adiutorem adjunxerat, et futurum successorem designaverat, Pontificis et Cardinalis Neapolitani auctoritate interposita, eandem pensionem a Ragusinis solvendam curavit. De utraque solutione in actis Thomae Episcopi Stagnensis dictum jam est.

Ad turrim Basilicae Cathedralis jamdudum opere et ornatu aedificari coeptam perficiendam absolvendamque plurimum pecuniae a Thoma Episcopo collatum fuisse indicio est stemma gentilitium domus Malumbrae fastigio turris infixum, cui mitra Episcopalis

[387]

Agitur de
disjunctione
Stagnensis
Episcopatus
a Corcyrensi.

Quaedam
Thomae
acta, et
obitus.

superposita est. Idem Thomas ab latere sinistro summi Altaris aram egregiam aere suo extruxit Christo Domino Servatori suffixo in Cruce, cujus effigies media visitur inter alias Divorum imagines eximio pennicillo pictas; opus esse dicitur Bassani pictoris ea tempestate celeberrimi. Palatium Episcopale ponte pensili intermedio cum aede Cathedrali conjunxit, qui transitum Episcopis commodiorem, imbribus ac ventis impervium, ultro citroque praeberet. Ad summam aetatem jam pervenerat, cum Pontificis Summi permissu Nicolaum Niconisium singularis virtutis et doctrinae virum sibi Adjutorem ad munus Episcopale fungendum delegit jure successionis donatum. E vita decessit anno 1513. quod certo liquet e mss. Annalibus Marini Sanuti coaevi Scriptoris, illatusque in aedem cathedralem funere quam amplissimo, et post solemnes exsequias tumulatus fuit ante aram, quam ipse Jesu Christo Cruci affixo aedificaverat. Niconisius vero Thomae successor ad latus ejusdem arae cenotaphium marmoreum e terra sublime parieti adnexum ei faciendum, et operculo simulacrum Episcopali habitu atque ornatu superponendum curavit. Titulum fecit, et medium inter duo stemmata, alterum Malumbrae, alterum Niconisiae gentis, Cenotaphio inscribi jussit.

Thomae Malumbra Episcopo Curzolensi et Stagnensi praecessori

Nicolaus Niconisius Episcopus successor posuit.

In Monumentis selectis *Conventus S. Dominici Venetiarum*, auctore F. Dominico Armano ejusdem *Conventus alumno Ord. Praed.*, de Thoma Malumbra Episcopo Corcyrensi haec litteris tradita invenio, pag. 93. *Fratrem Thomam Malumbram Venetum Coenobii nostri Andreas Rovetta, et Joannes Michael Cavalieri, Provinciae Lombardae alumnum asserunt Michael Pius et Vincentius Fontana, quae duo non repugnant; (nam Coenobium Venetum S. Dominici ad Provinciam Dominicanam Longobardam pertinet.) Virum fuisse gravem et eruditum perhibent omnes, ac demum conspicuum dignitate Episcopali in Corcyra Melaena, vulgo Curzola. De electionis ad sedem annis dissident laudati scriptores. Meminit ejus ad annum 1488. Andreas Rovetta. Anno 1498. ipsum claruisse narrant Ambrosius Altamura, et Joannes Michael Cavallerius; eundemque refert ad annum 1520. Vincentius Maria Fontana. Desunt mihi documenta, quibus rei obscurae et incertae clariorem lucem addam. Sed tabulae Romanae omnem dubitationem eximunt; in his quippe a Pio II. Episcopus utriusque Ecclesiae creatus fuisse dicitur an. 1463. V. Kal. Februarii. Obl. Cam. Tom. 79. pag. 46.*

NICOLAUS III. EPISC. CORCYR. XVIII. STAGNENSIS XXVI.

[388]

Gens Niconisia Corcyrensis patritia, civilibus, bellicis, litterariis laudibus abundat, ut clarissimi viri ex ea progeniti testantur. Familiae splendorem auxit Nicolaus, Petro patre viro amplissimo, matre Bratisa Jubaglinovichia matrona lectissima genitus. Fratrem habuit, et fratris filium, qui cum eo veluti certarunt ad nomen ac genus Niconisium magis magisque illustrandum. Ejus frater fuit Joannes Georgius, qui ab ineunte adolescentia in Graecia rei militaris tyrocinium posuit, nec minus animi magnitudine quam bellicis laudibus claruit. In Belgio, Hispania, Italia illustra stipendia fecit; Ferdinando Hispaniae Regi an. 1492. in expugnatione Granatensi, quae Maurorum in Hispania regnum funditus evertit; Carolo VIII. Francorum regi an. 1495. in expeditione Neapolitana egregiam operam praebeuit. Romam profecto Julius II. praefecturam Cohortis Praetorianae tradidit. Maximilianus Imperator in aulam Caesaream receptum titulis et muneribus decoravit. Franciscus filius fratris Nicolai multos et praeclaros de jure civili commentarios edidit; Referendarius idem et Archidiaconus Corcyrensis fuit; de quo Mantua celeberrimus Jurisconsultus Patavinus in Epitome virorum illustrium: *Franciscus Niconisius Nigro-Corcyreus, Referendarius Apostolicus, discipulus meus, jurisprudentiae fuit studiosissimus; floruit anno 1526. et multa in jure scripsit, de novi operis enunciatione, de probationibus, de testamentis, Consilia et alia. Fuit a Secretis Serenissimi Regis Poloniae aliquo tempore, et cum Romam reversus esset, domumque in monte Quirinali conduxisset, noctu a famulis occisus est non sine maxima litterarum jactura.*

Nicolaus
Niconisius
genere,

Nicolaus noster primam aetatem ingenuis artibus et liberalibus disciplinis excoluit. Romam profectus in illa urbe omnium principe tam illustria ingenii, doctrinae, prudentiae ac sollertiae in quibuslibet negotiis expediendis et conficiendis documenta praebeuit, ut primores Cardinalium ejus consuetudinem ac familiaritatem expeterent. Ex aliis in alias Cardinalium domos migravit, cum omnes eum apud se habere cuperent, ejusque operam et consilium magni facerent. Honorificis et gravissimis muneribus functus est in aula primum Cardinalis S. Mariae in Porticu, qui Archipresbyteratum plebis S. Mariae de Bachano dioecesis Patavinae ei conferendum curavit; deinde Cardinalis Tranensis, cujus avunculus erat Alexander VI. postea Cardinalis Rheginensis, tum Cardinalis Arrigonii, demum Cardinalis SS. quatuor Coronatorum.

doctrina et
muneribus
illustris,

Saeculo decimo sexto ineunte reversus cum esset in patriam, Thomas Episcopus senio confectus ab Alexandro VI. postulavit, ut Nicolaum Niconisium adiutorem sibi et successorem designaret. Annuit Pontifex an. 1503. VI. Id. Majas. Julius II. eodem anno VI. Kal. Decembris designationem Alexandri Pontificis diplomate confirmavit. Suscepta consecratione Episcopali, cum adjutoris munere et pontificali officio fungeretur, ab Senatu Ragusino pensionem Stagnensem Thomae Episcopo debitam recepit, ut constat ex epistola Rectoris et Consilii Ragusiensis inscripta *Reverendissimo in Christo Patri D. Nicolao Niconisio Coadjutori et Coepiscopo Corcyren. et Stagnen. Domino et Patrono Colendissimo. Data est Ragusii 1505. die 24. Januarii*, de qua in historia Ecclesiae Stagnensis. Anno 1513. Thomas admodum senex diem supremum obiit, eique in sedem Corcyrensem et Stagnensem successit Nicolaus; cui pridie Nonas Novembris anni ejusdem decreta fuit a Senatu Veneto sui Episcopatus possessio; tum datae litterae ad Comitem Corcyrensem, qui Nicolaum in illam immitteret, auctore Sanuto in laudatis Annalibus. Utramque tenuit annos sex et triginta. Sed in Episcopatu tam diuturno quid rerum gesserit, quidve decreverit, nullis litteris proditum invenio. Ejus stemma gentilitium superpositum januae, quae ad Basilicam Cathedrali ab ejus latere ingressum praebet, indicio esse potest ipsum quoque ad ejusdem januae ornatum aliquod pecuniae subsidium contulisse. Illud praeclarum ejus consilium fuit, et Episcopali cura et prudentia dignissimum; Collegium Virginum, cum nullum esset in civitate, neque in dioecesi, instituere et aedificare constituit, ac recipiendis alendisque ingenuis adolescentulis, quae divino spiritu afflatae rebus mortalibus nuncium remittere, perpetuae religioni et castitati seipsas consecrare, votisque solemnibus Deo se obstringere cuperent. Consilium suum civibus simul aperuit et probavit; nec deerant, qui ad perficiendum opus tam salutare et gloriosum subsidia et pecuniam se collaturos profiterentur. Sed nescio quid obstitit, quominus res tam utilis et sancta ad effectum perducere posset. Concilio Lateranensi sub Leone X. interfuit, et octavae itemque nonae sessioni subscriptus legitur *Reverendus Pater Dominus Nicolaus Curciolensis, al. Cursolensis*. Ab sua Ecclesia saepe abfuit, nec mihi compertum est, Corcyraene, an alibi diem obierit. Ejus mors in annum 1540. vel huic proximum incidit. Sub decessum Niconisii Ragusini quod jamdiu optaverant, atque iterum ac saepius petierant, demum a Paulo III. Pontifice Maximo impetrarunt, ut conjunctionem Ecclesiae Corcyrensis et Stagnensis dissolveret; cum enim altera sub Veneto, altera sub Ragusino esset imperio, neutra ab uno eodemque Episcopo satis commode utiliterque administrari posse videbatur. Haec disjunctio relata fuit in Codicem ms. Vaticanum, qui inscribitur *Index recentior taxarum Apostolicarum alphabeticus: Corzulen. Corzula, alias Corcyra Nigra in insula maris Adriatici, Provinciae Ragusinae. Olim haec erat unita Ecclesiae Stagnen. et taxabatur Flor. 80. nunc vero separatim expediuntur. Unionem dissolvit Paullus III. In Consistorio secreto, die 2. vel 11. Novembris* (Decembris ex diplomate ejusdem Pontificis) *anno 1541*. Decretum Pontificium hujus disjunctionis habes in Historia Ecclesiae Stagnensis. Nec vero si Ecclesia Corcyrensis a Stagnensi sejuncta fuit, idcirco avulsa est a Provincia et Metropoli Ragusina; neque deinde Episcopi Corcyrae, aut insula illa et civitas, imperium Archiepiscopi Ragusini abnuerunt, eique subesse recusarunt.

Episcopus
Corcyren.
et Stagnen.
an. 1513.

obiit an.
circ.1540.

Ecclesiae
Stagnensis a
Corcyrensi
disjunctio.

MARCUS EPISCOP. CORCYREN. XIX.

Idem Pontifex, qui Ecclesiam Corcyrensem a Stagnensi separavit, suum utrique et proprium Episcopum eodem anno 1541. praefecit, Stagnensi Thomam Cervinum patritium Ragusiensem, Corcyrensi Marcum patritium Venetum ex illustri familia Maripetra, ut tradunt tabulae Consistoriales: *An 1541. 16. Decembris providit Ecclesiae Curzolensi vacanti per obitum Nicolai Niconisii extra Cur. Rom. defuncti, sive per dissolutionem unionis ab Ecclesia Stagnensi, de persona Marci Maliperii, Clerici Venetiarum, familiaris suae Sanctitatis etc. Taxa Florenorum 40.* Post episcopalem consecrationem Romae susceptam, Venetias se contulit, qua ex urbe nondum anno 1545. discesserat, ut constat ex ejus litteris ad clerum et populum Corcyrensem: *Nos Marcus Maripetrus Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Curzolensis etc. Datum Venetiis in domo habitationis nostrae apud Fratres Min. anno Domini 1545. Pauli III. undecimo.* Nulla sunt monumenta, ex quibus eum vel semel Corcyram venisse appareat; suis tamen litteris Clerum suum ac populum iterum ac saepius invisit, et salutaribus monitis ac praeceptis ad omne Ecclesiastici, et Christiani officii munus instruxit. Vicarium generalem e Capitulo delegit Angelum Gabrielium Archidiaconum, virum doctissimum, consilii, vigilantiae, industriae plenum, qui tribus Episcopis Corcyrensibus operam vicariam diligentissime navavit; et illis absentibus, per annos fere duodecim, in eum unum totius Ecclesiae administratio incubuit. Marcus vel absens Ecclesiae suae rationibus consulere, et incommoda avertere non omisit. Cum laici homines multa molirentur, quae commodis et privilegiis Clericorum officiebant, ab Duce et Senatu, semel atque iterum litteras regias impetravit ad Comitem, seu Praetorem Civitatis, quibus is admonebatur, ut caveret, ne quid res et immunitas ecclesiastica detrimenti caperet, neve magistratus saecularis in ea, quae pertinent ad jurisdictionem ecclesiasticam, se ipsos inferrent atque intruderent, aut bona Ecclesiarum interverterent, ac sibi attribuerent. Verum haec admonitio parum profuit; quae quidem ut vim suam obtineret, institit Vicarius quantum potuit, sed frustra; tunc enim opus fuisset auctoritate Episcopi praesentis, cujus respectus et reverentia vel invitos ad regia mandata exsequenda compellere potuisset: tanti refert, ac tantum obest Episcopum adesse vel abesse, praesertim cum agitur de juribus et bonis Ecclesiae tuendis, ac libertate ecclesiastica vindicanda. Anno 1546. ad Tridentinum Concilium profectus, conventibus ibidem habitis interfuit, et anno sequente translatus cum esset Bononiam ob metum pestilentiae, quae in locis finitimis grassabatur, cum Patribus Tridentinis illuc se contulit. Concilio autem ad tempus intermisso, Romam abiit; quem Paulus III. Corcyrensibus ademptum, Phariensibus Episcopum dedit anno 1549.

Marcus
Maripetrus
Episc. Cor-
cyren. 1541.

[389]

Corcyram
numquam
adiit.

Concilio
Tridentino
interfuit.

CLAUDIUS EPISC. CORCYREN. XX.

Senis in Etruria natus stirpe antiquissima et nobilissima Ptolemaeorum, ex eadem fortassis familia, ex qua prodiit Gisbertus Ptolemaeus Episcopus Montis Falisci, insignis Theologus, et consanguineus Pii II. Summi Pontificis. Natus est anno 1492. et Romae plures egit adolescentiae annos, et gratia summopere valuit apud Clementem VII. Pontificem, ejusque partes secutus est, cum is esset Senensibus infensus, infestusque; quare Reipublicae Senensis decreto anni 1526. patria et urbs Claudio interdicta est. Romae iterum degebat anno 1527. unde Bononiam digressus est anno 1528. ut celeberrimo Clementis cum Carolo V. Imperatore congressui interesset; quo finito in ea urbe constitit ad annum 1531. Insequenti vero Viennam pervenit, ut Cardinalis Medicei nomine gravia curaret negotia, atque expediret. Sed cum ejus virtus, et probe gesta per Italiam fama efferrentur, talem civem sibi esse in patriam revocandum decreverunt Senenses anno 1542. eique pristinam restituendam dignitatem, qua de re Claudius luculentissimis literis gratias Reipublicae egit. Nec tamen in patriam reversus

Claudius
Ptolemaeus
Episc. Corcyr.

Plura ejus
munera at-
que itinera.

est; nam cum Paulo III. qui Romanus Pontifex post Clementem creatus fuerat, acceptissimus esset, Romae iterum versari constituit, et singulari erga illum Paulli benevolentia, ac perhonorifica consuetudine frui. Sane cum Pontifex Parmensi ac Placentino principatu donasset Petrum Aloysium Farnesium anno 1545. Claudium eidem socium, atque administrum adjunxit, cujus sapienti consilio nova dominatio fulta firmius tutiusque stabiliretur; tres autem ipsos annos is Petro fideliter astitit, ejusque nomine atque auctoritate aliquem magistratum gessisse videtur. At enim Petro per nefariam conjurationem interempto anno 1547. Claudius paulo post Patavium secessit tum moeroris levandi caussa, quo ob Principis sibi carissimi necem gravissime fuerat affectus; tum valetudinis tuendae, qua se infirmum esse sentiebat; jamque Romam redierat anno 1549. et Paullus Pontifex, ut quampiam honoris atque amoris significationem Claudio redderet, eum Corcyrensem Episcopum renunciavit XII. Kal. Septembris ejusdem anni. Hinc a vero abest quam longissime, quod scribit Isidorus Ugurgierius in libro, cui titulus *Pompae Senenses*, Claudium Episcopum Telonensem creatum fuisse ab Henrico II. Galliarum rege, cui Senensis Respublica animo adhaerebat; nam in Gallia sacra a Sammarthanis descripta tres sibi invicem succedunt Telonenses Episcopi ab anno 1524. ad annum usque collati in Claudium Corcyrensis Episcopatus; et vix crediderim, Henricum nominationem tantummodo dedisse pro Claudio, quam ipse respuerit. Exiguum prae Claudii meritis Pontificis munus suo stylo perstrinxit Petrus Aretinus in epistola ad Corvinum communem amicum conquerens, *inutilem Episcopatum* fuisse a Claudio adsumptum; verum is anno proximo possessionem quidem Ecclesiae sibi concredita adivit per suum procuratorem Angelum Gabrielium, quem suum Vicarium generalem constituit, cuique summam rerum gerendarum potestatem tribuit, ipse tamen Ecclesiae Corcyrensi neque praesentiam unquam, neque suam operam praebuit. Interea anno 1552. in patriam tandem reversus est, et a civibus ingenti cum gaudio exceptus, qui de immutanda Reipublicae forma cupidi atque solliciti Claudium cum sexdecim ex primoribus viris tanto negotio praefecere; moxque ut adversus Hispanorum praepotentem vim sese defenderent, Claudium ipsum, tresque alios e civitate praeclaros ad regem Galliarum legatos miserunt, qui ejus opem atque subsidium pro libertate implorarent. Quo in munere per duos fere annos Compendii commoratus est apud Henricum regem, suaque legatione perfunctus anno 1555. primum Senas, deinde Romam regressus est, ibique anno post 1556. obiit X. Kal. Aprilis, ut tradit Lucas Antonius Rodulfus in suo dialogo *Aretophila* inscripto. Annos vixit tres et sexaginta; qui vero illius mortem in annum 1557. conjiciunt, eos tabulae Consistoriales falsitatis arguunt, quas infra subjicimus. Atque haec ex Exercitationibus Vitruvianis primis Joannis Poleni, qui de Claudio nostro copiose eruditeque disserit, et impensam ab illo operam enarrat in libros Vitruvii. Caeterum erat Claudius multiplici doctrina, atque optimarum artium studiis eruditus, Philosophus idem, Jurisconsultus, et Orator eloquentissimus; sed potissimum in Etrusca lingua et poesi excelluit. Virorum ejus aetatis doctissimorum amicitia claruit; quibuscum illi fuit assiduum litterarum commercium. Ejus Epistolae plenae eruditionis atque elegantiae typis saepe evulgatae fuerunt aut sejunctae, aut cum aliis illustrium virorum literis. Multa ingenii et doctrinae monumenta, partim oratoria, partim poetica, nitidissimo sermone Etrusco composita, reliquit. Academies, seu Conventus litteratorum hominum Romae instituit, in quibus cum exercitatione, tum stylo lingua Etrusca magis magisque augeretur et perficeretur. Elucebant in eo tum aliae virtutes, tum praesertim insignis animi moderatio; atque ita de suis rebus demisse atque humiliter sentiebat, ut Paulo Manutio, sibi caeteroquin amicissimo, diu multumque obstiterit, ne suas Epistolas typis committeret, quod eas luce publica non satis dignas esse existimaret. Huic celeberrimo viro amplissima singularis doctrinae et eruditionis testimonia praebuerunt nobilissimi tum suae, tum posterioris aetatis Scriptores fere omnes, qui de Etrusco sermone libros praesertim edidere.

Fit Episcopus
Corcyrensis
an. 1549.

Legatus in
Galliam mit-
titur nomine
Senensis
Reipublicae.

Romae obit
an. 1556.

[390]

Ejus scrip-
ta aequae
erudita et
elegantia.

PETRUS EPISC. CORCYREN. XXI.

Patritius Venetus e gente Barbadica. Erat Canonicus Ecclesiae Patavinae; ejusque effigies extat in sacrario Capitulari, inter Episcopos, Cardinales, summosque Pontifices, qui e nobilissimo illo Canonicorum Collegio ad amplissima quaeque, et summa Sacerdotia gerenda prodierunt. Inscriptio eidem appositae haec est: *Petrus Barbadicus Episcopus Curzolensis, Canonicus Patavinus anno Domini MDXXXIX.* Romae versabatur, et locum tenebat inter Praesules honorarios familiares Paulli IV. qui eum ad Episcopatum Ecclesiae Corcyrensis evexit, ut docent tabulae Consistoriales: 27. Junii 1556. *Providit Ecclesiae Curzulen. vacanti per obitum Ptolemaei in Curia, de persona D. Petri Barbarici, Clerici Venetiarum, Sanctit. suae familiaris; ipsumque illi in Episcopum et Pastorem praefecit; cum retentione omnium, et unius Canonicatus Ecclesiae Paduanae, quos dictus Petrus tunc obtinebat; quia dixit Sanctissimus, quod postmodum ista retentio arbitrio suo moderaretur; et cum clausulis etc.* Anno 1556. nondum ad gubernacula Ecclesiae sibi traditae accesserat. Corcyrenses veriti, ne quemadmodum Marci, et Claudii, sic etiam Petri praesentia atque opera semper, aut diu carerent, Hieronymum Saornianum Episcopum Sibenicensem ad Aedem Cathedralem consecrandam evocarunt. Hic eorum voluntati morem gessit; et solemni ritu ac pompa, ingenti civium, et advenarum frequentia, et laetitia, dedicationem peregit, quam majores nostri summa religione confici caeremoniaque voluerunt. Tunc januae maximae sub fastigio Basilicae impositum fuit simulacrum S. Marci Evangelistae, Episcopali habitu atque ornatu; et inscriptio subjecta: *D. O. M. D. M. V. DIVOQUE MARCO EVANGELISTAE SACRUM.* Petrus simul atque Episcopus creatus fuit, ipse quoque Angelo Gabrielio munus Vicarii generalis mandavit. Sed hujus mors, quae in annum 1557. incidit, Vicarii solertissimi ac vigilantissimi operam illi praecepit: quae causa fuit, ut ad Ecclesiam suam proficisci maturaret.

Petrus Barbadicus
Episcopus
Corcyrensis
an. 1556.

Anno 1558. Corcyram venit, magna laetitia et gratulatione omnium civitatis ordinum exceptus, quibus perpetuae, vel diuturnae absentiae metum ademit. Suscepta administratione nihil prius sibi faciendum putavit, quam ut pravas quasdam consuetudines aboleret, quae per incuriam vel absentiam superiorum Antistitum irrepserant. Id moris jamdudum invaluerat, ut ad infantes e fonte baptismatis suscipiendos multi ex utroque sexu *patrini*, ut vocant, adhiberentur; ex quo fiebat, ut cognatio spiritualis inter cives latius in dies propagaretur; nec vero religioni vulgo habebant, qui hujusmodi cognatione conjuncti essent, matrimonio etiam inter se conjungi; et sane pauci erant sive patricii, sive cives secundi ordinis, sive plebeji, qui hoc impedimento canonico dirimente illigati non essent. Hoc incommodum ut praecaveret, neve pleraque matrimonia irrita essent, vetuit Petrus a parentibus plures quam duos *patrinos*, virum scilicet ac mulierem, ad baptismum suorum liberorum adhiberi; Parochos itidem vetuit baptismum conferre, si plures id muneris praestandi causa adessent; secus si facerent, hos omni ecclesiastica functione et officio, illos sacrorum omnium communione privavit. Et fortasse, cum postea interfuit Concilio Tridentino, ipse praecipuus auctor fuit Patribus Tridentinis, ut idem praescriberent; nam cap. 2. *Decreti de reformatione Matrimonii* hoc statutum est: *Volens itaque sacra Synodus huic incommodo providere, et a cognationis spiritualis impedimento incipiens statuit, ut unus tantum sive vir sive mulier juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus et una baptizatum de fonte suscipiant; inter quas ac baptizatum ipsum, et illius patrem et matrem, necnon inter baptizantem et baptizatum baptizatique patrem et matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur.*

Post biennium
ab sua creatione
Corcyram
venit.

Ejus decretum
de patrinis
baptismatis,

Nihilo levius peccare Canonicos animadvertit; sibi enim arbitrato suo abesse a choro, cum vellent, atque a quotidiana psalmodia licere putabant; aiebant siquidem chori singulis diebus adeundi, et cum Clero secundi ordinis psallendi lege duos tantum e Capitulo teneri, scilicet Praefectum sacrarii, et quem vocant *Hebdomadarium*, eum scilicet, qui choro praesidendi munere fungitur, ea nimirum, quae cuique obtigerit, hebdomada, divinaeque

et de Canonici
choro
absentibus;

liturgiae ac psalmodiae peragendae rationem singulis diebus praescribit. Hanc ab ecclesiasticis functionibus officiisque vacationem, quam sibi vel privilegio quodam, vel consuetudine, vel denique falsa sacrorum Canonum interpretatione permissam esse volebant, Petrus Episcopus pro sui muneris ratione ferendam non esse existimavit; nam cultum divinum, Basilicae Cathedralis decorem, et populi ad sacras functiones concursum ac frequentiam imminuebat. Canonicos itaque, cum ejus benignis admonitionibus et cohortationibus obsequi nollent, primum poenis pecuniariis in pauperes erogandis ad suum munus fungendum compellere studuit. Sed vix pars dimidia Capituli, ne hujusmodi poenam subire cogeretur, adduci potuit, ut choro singulis diebus interesset. Deinde vero ad Concilium Tridentinum profecturus cum esset, veritus ne propter suam absentiam divinus cultus magis magisque negligetur, sancivit ac statuit, omnes, qui singulis vel aliquibus intra unam hebdomadam diebus abessent, quotidianis proximi mensis distributionibus privandos esse; sed cum haec admodum essent exiguae, et parvi fieri contemnique posse viderentur, graviori multa absentes puniri voluit. Siqui ergo singulis vel pluribus intra unum mensem diebus officio suo et diurnis nocturnisque horis deessent, eos decimis omnibus et proventibus mulctavit, quos anno proximo e suo quisque sacerdotio percipere deberet. Ab hac mulcta et poena plerique appellarunt; et jus suum vel Romae apud Sedem Apostolicam, vel Venetiis apud Pontificium Internuncium persequi decreverunt. Sed appellationem praeoccupavit Episcopus, et illis hoc perfugium praecepit. Siquidem a Pio IV. id impetravit, ut poenas, quas ipse in Canonicos absentes constituerat, auctoritate Apostolica confirmaret. Diploma Pontificium hoc est.

[391]

Pius Papa IV.

Ad perpetuam rei memoriam. Regimini universalis Ecclesiae meritis licet imparibus disponente Domino praesidentes, ad ea, per quae Ecclesiarum praesertim Cathedralium decori, debitis illarum ministeriis, et in illis neglecti divini cultus instaurationi consultum est, libenter intendimus; et quae propterea provide statuta fuisse dicuntur, ut firma perpetuo, et illibata persistent, cum a nobis petitur, Apostolico muniminis praesidio roboramus. Exponi siquidem nobis nuper fecit Venerabilis Fr. Petrus Barbadicus Episcopus Curzulen. quod dudum ipse non sine gravi dolore pluries animadvertisset, quod Ecclesiae Curzulen., cui praeese dignoscitur, dicti filii Capellani, ac Canonici eam, ad quam de jure tenebantur, non faciebant residentiam, immo eam penitus abjecissent in maximum animarum suarum periculum, et dictae Ecclesiae dedecus, ac Communitatis hominum Curzulen. moerorem, scandalumque plurimorum non modicum. Et quamvis idem Petrus Episcopus tunc personaliter residens, se tamen, praecedentibus quam plurimis admonitionibus, et poenarum pauperibus applicatarum inflictionibus, vix medietati eorumdem Canonorum ad residentiam hujusmodi faciendam persuadere potuisse inspiceret; tandem ad generale profecturus Concilium providere volens, ut suo pastoralis incumbere officio, ne in ejus absentia divinus cultus in eadem Ecclesia negligetur, inter alia, sententia sua statuit, et determinavit, quod omnes, et singuli Canonici praefati, qui per hebdomadam interpellatis, seu continuatis vicibus, diurnis nocturnisque horis, ac aliis Divinis Officiis non interessent, ac residentiam hujusmodi non facerent, nonnullis tunc sequentis mensis distributionibus privarentur. Dubitans autem ne quamplures Canonici distributiones hujusmodi, quae minimi valoris existunt, aspernarentur, ideo eosdem Canonicos per unum mensem, et interpellatis, seu continuatis vicibus non residentes, ne anni sequentis decimarum tam grani, quam vini, quod a Canonicatibus, praebendis est segregari, participes esse possent, effecit inhabiles. Et quidquid non residentes amitterent, in residentium beneficium cedere voluit, ac alias; ut in sententia, seu determinatione hujusmodi, aut instrumento, seu aliis scripturis plenius continetur. A qua quidem determinatione nonnulli ejusdem Ecclesiae Canonici quodam asserto statuto hebdomadarium, ac sacristam Ecclesiae hujusmodi ad residendum dumtaxat, ut praetenditur, astringente suffulti, appellarunt; ipsamque Ecclesiam non sine plurimo

Contra quos
obtinetur di-
ploma
Pontificium.

Civitatis, ac populi Curzulen. murmure, ac scandalo reliquerunt, ac appellationem praedictam prosecuti sunt, seu prosequi se velle asserunt. Quare pro parte dicti Petri Episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut statuto ab eo ut praefertur edito, et suae sententiae latae, aut determinationi factae in Divini cultus augmentum tendenti, pro firmiori illius subsistentia, robur Apostolicae confirmationis adjicere, ac alias, in praemissis, opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui Ecclesias continua ministrorum suorum residentia, ut par est, decorari desideramus, hujusmodi supplicationibus inclinati statutum, seu sententiam aut determinationem per Petrum Episcopum, ut praefertur, factam hujusmodi, ac prout illud, seu illam concernunt, omnia, et singula in instrumento, vel scripturis praedictis contenta, et inde secuta quaecumque, licita tamen et honesta Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo approbamus, ac confirmamus, illisque perpetuae, et inviolabilis firmitatis robur adjicimus; ac omnes, et singulos tam juris, quam facti, et solemnitatum etiam substantialium forsitan omissarum defectus, si qui intervenerint, in eisdem supplemus; illaque perpetuo valida, et efficacia fore, et esse, et suos plenarios effectus sortiri; nec non per eosdem Canonicos, aliosque omnes, et singulos, quos illa quomodolibet concernunt, et concernent in futurum, perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari debere, ac eosdem Canonicos, et alios, quorum interest, ad id sententiis censuris, ac poenis ecclesiasticis aliisque juris, ac facti remediis opportunis cogi et compelli posse. Sicque per quoscumque iudices, ac commissarios, quavis auctoritate fungentes, et causarum palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, sublata eis, et eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere, ac quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter attemptari contigerit, irritum, et inane decernimus. Et nihilominus Venerabili Fratri Episcopo Muranensi, Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, ac dilectis filiis Venerab. Fratrum Archiepiscopi Ragusinen. et Episcopi Stagnen. in spiritualibus Vicariis generalibus per praesentes committimus, ac mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, eidem Petro Episcopo in praemissis, efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes litteras, ac in eis contenta quaecumque firmiter observari, ac eundem Petrum Episcopum illis pacifice frui, ac gaudere, et non permittent dictum Petrum Episcopum desuper contra praesentium tenorem quomodolibet indebite molestari, contradictores quoslibet, et rebelles per censuras, et poenas Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appell. postposita, compescendo; invocato et ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Non obstantibus quibusvis constitutionibus, ac ordinationibus Apostolicis, ac praetenso asserto hebdomadarii, ac sacristam praefatos ad residentiam tantum astringente, ac quibusvis aliis dictae Ecclesiae juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, ac consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, ac litteris Apostolicis Ecclesiae et Capitulo concessis, ac Canonicis, aliisque personis praedictis, sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis derogatarum derogatoriis aliisque efficacioribus ac insolitis clausulis irritantibus, ac aliis decretis etiam iteratis vicibus quomodolibet concessis, approbatis, ac innovatis.

[392]

Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret; tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, ac forma in illis tradita observata, inserti forent praesentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVII. Augusti MDLXI. Pont. Maximi anno secundo.

Maria Angelus Spatha.

Antequam in Italiam ad Concilium Tridentinum evocatus proficisceretur, alia praeterea pie sapienterque decrevit sive ad populi mores corrigendos, sive ad disciplinam clericalem restituendam et stabiliendam. Anno igitur 1562. cum Pius IV. Concilium Oecumenicum intermissum intra finem anni 1560. Tridentum revocasset, Corcyra discessit, et Venetias transvectus inde Tridentum se contulit. Si non prioribus anni 1562. certe reliquis omnibus Patrum Tridentinorum conventibus, sive sessionibus interfuit; actaque et decreta omnia suo chirographo subscripsit, et confirmavit. In Catalogo Antistitum, qui Concilio Tridentino interfuerunt, *Petrus Barbaricus* Venetus Episcopus Curzolensis numeratur inter Episcopos Paulli IV. Sub finem Concilii Venetias se retulit; ibi dum esset, litteras a Pontifice accepit, quibus monebatur de quibusdam pravitatibus et vitiis, queis laborabat Ecclesia Corcyrensis, corrigendis et reformandis ad eam normam, quae in Decretis Tridentinis sancita fuerant. Has ille litteras misit ad suum Vicarium generalem; eique simul modum et rationem praescripsit, quam adhibere oportebat, ut quae Pontifex corrigi jusserat, ea leniter ac pedetentim sine offensione cujusquam emendari et aboleri possent. Anno 1564. onus Episcopale, cum sibi gravius videretur, quam ut valetudine male affecta posset suis humeris ac viribus sustinere, sponte deposuit. Reliquam vitam, alienis et multiplicibus curis abjectis, sibi atque aeternae saluti vacans tranquille pieque transegit.

Petrus interest
Concilio Tri-
dentino.

Carolus Cardinalis Borromeus de Corcyrensi Ecclesia per legitimam abdicationem Petri Barbadici vacante, ac de substituendo in ejus locum Benedicto Eremita Ordinis Camaldulensis ad Pontificem et Senatum Cardinalium retulit, ut constat ex ejus Epistola ad N. N. Cardinalem, in qua de statu, et proventibus ejusdem Ecclesiae pauca subjicit.

Venetiis
Episcopatum
dimittit.

Carolus
Card. Bor-
romeus
Benedictum
eligendum
Epis. Corc.
curat.

Illustrissime ac Reverendissime Domine.

Ego Carolus Card. Borromeus proponam in proximo futuro Consistorio Ecclesiam Corzulen. per cessionem R. D. Petri Barbadici Episcopi Corzulen. in favorem R. et Religiosi viri Fratris Benedicti ord. Camaldulen.

Civitas Corzulen. est in Dalmatia et in insula Corcyra nigra nuncupata posita, moenibus cincta.

In ea est Cathed. Ecclesia sub invocat. S. Mariae, in qua sunt duae dignitates, videlicet Archidiaconus et Propositus, ac octo Canonici. Habet sacristiam omnibus necessariis ornatam.

Episcopus habet domum episcopalem.

Est ipsa Ecclesia suffraganea Archiepiscopi Ragusin. habet dioecesim, cujus fines cum insula terminant.

Fructus mensae Episcopalis ascendunt ad valorem annum trecentor. Ducat. monetae Venetae. Sunt taxati in libris Camerae ad florenos quadraginta sex cum duobus tertiis.

Causae ob quas ipse D. Petrus Episcopus ad dictam Ecclesiam accedere et oneri sibi injuncto incumbere non potest, sunt haec. Idem D. Petrus Episcopus a septem annis citra laboravit, prout laborat capitis vertigine et doloribus colicis ac calculo, et clima, ubi sita est dicta civitas, est complexioni ipsius D. Petri Episcopi nocuum ita ut absque periculo vel apud ipsam Ecclesiam manere non potest.

Ipsae Frater Benedictus habet omnia a Sacris Canonib. et Trident. Synodo requisita, et ut talis a suis superioribus approbatus extitit.

Supp. SS. D. N. ut velit cessionem hujusmodi admittere, et ipsi Eccl. de ipsius Fratris Benedicti pers. providere.

BENEDICTUS EPISC. CORCYREN. XXII.

Illustri genere Venetiis natus ex familia Lauretana patricia, qui, opulenta domo, et parentibus relictis, uni Deo serviendi studio, et religiosae solitudinis desiderio captus, ad Monachos Eremitas S. Romualdi transfugit, seque totum eis in disciplinam tradidit anno

Benedictus
Lauretanus
Episcopus
an.1564.

1556. die XII. Februarii in Patavina eremo Rhuensi, magistro ac duce B. Hieronymo Sueffano ejusdem eremi conditore, ut perhibent ad hunc annum Annales Camaldulenses, et Codex quidam Eremitarum Patavinae. Post vitam maxima ex parte piis et laboriosis exercitationibus exactam tanta increbuit ejus sapientiae, et sanctitatis fama, ut anno 1559. die XI. Decembris ad Venetum Patriarchatum postulatus fuerit; quod iidem Annales memoriae prodiderunt ad an. 1554. et cum jam septuagesimum aetatis annum attingeret, Pius IV. eum ex eremo ad regendam Ecclesiam Corcyrensem evocavit, ut, quae sibi praesidia divinarum virtutum et charismatum acquisierat, ea in communem utilitatem conferret, et Episcopum declaravit anno 1564. XIV. Kal. Junii; in laudatis tamen Annalibus is annus haud recte consignatur 1565. Corcyram profectus ab dioecesi lustranda initium fecit administrationis Episcopalis. Ecclesias urbanas invisit, ac diligenter altaria, supellectilem, ornamenta inspexit, et cultum divinum, sicubi exsoleverat, in pristinum nitorem restituit. Totam insulam peragravit, saluberrimis ubique decretis ac praeceptis ad honeste pieque vivendum Clero et populo relictis. Post lustrationem peractam Synodum indixit; sed necessitas Venetae profectionis, quam illi nec opinanti quaedam Ecclesiae suae negotia in illa urbe expedienda injecerant, Synodum differre in aliud tempus coegit. Antequam discederet, concione in Aedem Cathedralem convocata, gravissimam orationem habuit, qua omnes ad salutarem Dei metum, aeternaeque vitae cogitationem excitavit, ac praesertim ad pacem inter se colendam, et concordiam servandam cohortatus est. Neque inutilis fuit Capitulo et Clero absentia Episcopi, et Veneta commoratio. Dum Venetiis esset, Selimus Rex Turcarum Cypri insulae nobilissimae et opulentissimae adipiscendae cupiditate instinctus bellum Venetis intulit anno 1569. Pius V. permotus magnitudine periculi, et impensarum, quae in bellum fieri oportebat, Venetis petentibus potestatem fecit tributum extraordinarii, nomine subsidii, Clericis Venetae ditionis imperandi. Ut Clerus Corcyrensis ejusmodi tributo eximeretur, plurimum valuit praesentia atque opera Benedicti Episcopi. Duobus Patriarchis Veneto et Aquilejensi, quibus negotium datum fuerat, ut subsidium imperatum exigerent, diligenter exposuit, quam exigui ac tenues essent proventus ecclesiastici Corcyrenses, et quantum detrimenti cepissent ex recenti incursione Turcarum, qui e Castronovo, sinuque Catharensi transvecti, post Blattam oppidum et pagum direptum magnam insulae partem caedibus, incendiis, rapinis foede vastaverant. Facile igitur ab utroque Patriarcha impetravit, ut Canonicis et Clericis Corcyrensibus ab eo tributo immunitatem darent, neve illorum Sacerdotiis quidquam oneris imponeretur.

Ejus prae-
clara gesta.

Venetias
abit.

[393]

Bellum
Turcicum.

Dum bellum Cyprium fervebat, classis Turcica Aphrica, ductore Ulaziali regulo Algerii, in Adriaticum transgressa terrorem et stragem late circumferebat. Jam Olchinium, et Antibarium ceperat, Butuam a civibus desertam diripuerat, et omnem illam Dalmatiae oram depopulata fuerat. Corcyrenses barbarorum adventantium fama exterriti, atque animis consternati fugam parabant. Civitas nuda erat praesidiis ac defensoribus, bellicis instrumentis et comitatibus propemodum vacua: omnia intus erant plena pavoris ac tumultus, et prope aberant a desperatione. Comes, seu Praetor eodem, quo caeteri, metu percussus, per speciem auxilii petendi, Jaderam profugerat; et primores civium partim abierant, partim consilium abeundi coeperant. Jam classis Turcica erat in urbis conspectu; cum rebus afflictis ac ferme perditis supervenit Antonius Rosaneus Archidiaconus, vir strenuus, magni animi, et plenus consilii, qui increpando hortandoque fugientes revocavit, reliquos a fuga continuit; et cum sago commutata toga ecclesiastica, omnibus se ducem ad patriam tuendam praebeuit. His vocibus, et praesertim exemplo viri fortissimi, patriaeque amantissimi omnes excitati arma capiunt, moenia conscendunt, parati promptique ad omnia pro sua et suorum libertate ac salute subeunda. Haud diu expectandum fuit, dum hostes propius accederent, et anchoris positae, naves terrae applicarent. Parte copiarum exposita, et loco castris idoneo capto, urbem terra marique, omni telorum genere oppugnare coeperunt. Vix ducenti erant armis ferendis et tractandis apti, qui hostiles impressiones sustinerent, ac repellerent, sed obstinaverant animis vincere, aut mori, neque antea stationem cuique traditam deserere, quam vitam amittere. His

Corcyrae
oppugnatio.

non solum sua praesentia, suisque cohortationibus animos addebant, sed etiam, quae poterant, subsidia ferebant senes invalidi, mulieres, pueri puellaeque; tela propugnantibus ministrabant, excubias agebant, cibaria, sulphureum pulverem, glandes plumbeas ad moenia comportabant, denique nulli parcentes labori, omnia, quae per aetatem, vel sexus imbecillitatem poterant, opera militaria impigre exsequebantur. Utrinque contentione magna gerebatur res; nec Turcae invadendi oppugnandique urbem, nec Corcyrenses, Rosaneo hortatore ac duce, repugnandi ac repellendi hostes modum ullum faciebant; ut locus nullus, aut punctum temporis obstinatis certaminibus vacaret. Ad hostes deterrendos tale commentum excogitarunt, quo illis spem urbis potiundae adimerent. Dum acrius pugna fervebat, quotquot erant in urbe mulieres, hominesque senes, ac pueri, galeis, loricis, caeteroque militari ornatu induti, jubentur moenia scandere, seque dare in conspectum hostilis exercitus, qui spem omnem rei bene gerendae in paucitate armatorum posuerat; cum in ea repentina urbis aggressionem milites conscribendi, et auxilia contrahendi spatium nullum dedisset. Visa ergo tanta multitudine armatorum, Ulazialis animum despondit; et cum urbem intra paucos dies, ut sperabat, et sine magno labore et periculo obtineri posse diffideret, ne tempus rebus majoribus gerendis idoneum tereret, militibus in naves impositis, altero, quam appulerat, die classem abduxit. Corcyrenses illae mulieres virili habitu indutae, armataeque, cum caetera imbellium puerorum ac senum turba, e moenibus in hostium conspectum objectae, ad terrorem incutiendum, fabellae non illepidae argumentum dederunt ad hunc modum contextae: Civitatem non solum praesidio militum prorsus destitutam, sed a viris omnibus, quos pavor in fugam consternerat, omnino desertam, et solas foeminas relictas fuisse; quae muliebris imbecillitatis oblatae, virili aequae animo, atque habitu sumpto, suis corporibus oppositis, hostium impetus, ac telorum procellam impavidae sustinuerunt; et oppugnantibus summa contentione resistendo, pilis, saxis, missilibus cujusque generis in eos ejaculandis, ita barbaros fatigarunt, ut eos obsidione abscedere coegerint. Res non solum vulgo credita fuit, sed etiam scriptorum litteris celebrata; nec defuerunt, qui mulieres Corcyrenses cum antiquis Amazonibus compararent. Factum singulari commemoratione dignum, si veritati consentiens fuisset, silentio praetereundum non putasset Antonius Rosaneus, qui urbis defensionem, rebusque omnibus gerendis non interfuit solum, sed etiam praefuit, ac totius rei gestae narrationem scriptis mandavit; quam quidem narrationem integram nancisci cum mihi non licuerit, pauca ex ea, quae habeo, fragmenta hic subjicio.

Barbari ab urbis oppugnatione depulsi.

Urbis oppugnatae et classis Turcae repulsae narratio, Antonio Rosaneo auctore.

Hostiles triremes confertae, impetu ventorum, remigum nixu actae, celerrimo cursu advolant sub ipsa moenia (Corcyrae) ad ictum bombardae . . . mox cum viderent in se a nostris (Corcyrensis) emittere ex tormentis ignivomis pilas, auditus est simul clamor virorum, clangor tubarum, crepitus sclopetorum, et tonitrua bombardarum. Tum glandulae minores in muros, et parietes, et tecta domorum grandinis more resonabant, sagittae autem imbrem imitabantur. Pilae autem ferreae... librarum concutiebant aedificia; ex mortariis quoque triplo majores lapideae pilae, admodum noxiae veniebant, nec missilia umquam cessabant... Nos Dei munere servati, licet in ipso praelii ineundi principio pavidi et perterrefacti, et quidam etiam tremantes videremur, tamen postea caepta pugna adeo alacres evaseramus, ut spiritu quodam divino vires nobis auctas nos ipsi admiraremur. Erat videre senes etiam octogenarios discurrere, hortari, tela ministrare, juveniliaque opera, tamquam robustiores exercere. Mulieres non amplius pavidae, muliebri more se in luctum dabant, sed audacter arma tractabant; puellae solitae ad auram trepidare, armis ministrandis undique accurrebant, pueri atrocitate quadam, praeter aetatem, hostibus erant damno et formidini; viri tandem, qui in urbe supererant, ingenti fortitudine munia obibant, nullas vitantes vices, nec ulli parcentes labori.... Tum militari more gradientes tam viri et pueri, quam mulieres ac puellae indumentis virilibus indutae, omnes armati, ita ut speciem praeberemus plurimum quam mille armatorum etc. quorum scilicet numero ac specie hostes perterriti abscesserunt.

[394]

Victoria Corcyrensiū, et depulsio Turcarum ab urbe atque insula in annum incidit 1571. diemque decimum quintum Augusti, uno mense, et viginti ac duobus diebus ante celeberrimam illam navalem victoriam, quam Christiani foederati ad Naupactum, Corinthici sinus oppidum, de Rege Turcarum reportarunt. Illum diem, sublatae in Coelum Deiparae sacrum, Corcyrenses summa religione, grata piaque recordatione singulis annis concelebrant propter hanc memorabilem victoriam, quam secundum Deum ipsimet Sanctissimae Dei Genitrici acceptam referunt, cujus opem auxiliumque imploraverant. Nam simul atque de Turcica classe appropinquante fama percubuit, supplicationem ad aedem urbanam B. Mariae Virginis, cui a *Salizzo* cognomen est, instituerant, eique patriae tutelam, communem salutem ac libertatem commendaverant. Franciscus Gonzaga Minister Gen. Ord. Franciscani in suis Commentariis, *De Origine Seraphicae Religionis, ejusque progressibus*, auctor est e scopulo, qui ab urbe tribus fere mille passibus in ortum distat, ubi Templum et Coenobium Franciscanum, Turcicae obsidionis periculo jam imminente, a Patribus illis duas thaumaturgicas effigies, quae ibidem coluntur, alteram Christi in Cruce morientis, alteram Augustissimae Virginis Deiparae, allatas fuisse, ut civitati, ad barbaros repellendos, auxilio essent ac praesidio: *Summa veneratione, inquit, feruntur Curzolari in duplicem Franciscanorum Imaginem. Altera quidem est gloriosissimae Virginis Mariae, altera dilectissimi ejus Filii Cruci affixi. Vigente bello Turcico, in Civitatem utraque deducta est pro securitate. Accidit, ut instante hoste, quotquot essent Curzolari homines, relictis mulieribus, atque deserta Civitate, fugam capesserent: quo tamen eventu eorum foeminae nihil magis territae, ac totam spem in hujusmodi imaginibus ponentes, tanta constantia, tantisque viribus, Turcis restitere, ut illos loco cedere, atque pedem referre coegerint; nec non gloriosam de illis victoriam retulerint. A quo etiam tempore Curzolanis religio ad hujusmodi imagines mirum in modum accrevit.*

Victoria
Corcyrensiū
incidit in diem
15. Augusti,

Corcyrenses victoriae partae, et barbaricae oppugnationis divinitus repulsae ut monumentum apud posteros extaret, aliquot pilas seu globos ferreos in Basilica Cathedrali, ad sempiternam memoriam, parieti affixos, sive e tholo suspensos, in perpetuum esse voluerunt. Additus est titulus accepti a Deo ac Deipara beneficii testis. Duo mihi sunt hujus tituli exempla; et cum alterum ab altero haud paucis versiculis diversum esse appareat, utrumque hic apponendum censui.

Spolia hosti-
um in Aede
Cathedrali
affixa,

*Virginis a partu quingentis mille peractis
Et decies septem proximus annus erat.
Aere pilis nequicquam Ulazelinus adactis
Disjecta hinc pulsus per mare classe fuit.
Gesta die res est, quo Virgo ascendit olympum:
Urbs memor haec Divae parta trophaea dicat.*

eisque du-
plex titulus
additus.

In altero exemplo fit mentio illius victoriae, quam de classe Neapolitana ante annos fere centum Corcyrenses, D. Bartholomaeo Apostolo opitulante, reportarunt.

*Virgo tuo a partu quingentis mille peractis
Et decies septem proximus annus erat.
Lux quoque fulgebat, qua Coelum invecta petisti,
Cum bene res cessit numine gesta tuo.
Inter mille rates sospes Corcyra Melaena,
Ulazeli pulso, parta trophaea dicat.
Tu nos servasti, servaras ante parentes
Cum stetit in nostram Bartholomaeus opem.
Nos tibi commendat Marci tutela Beati,
Et prece Coelituū perge fovere tuos.
In te spes nostra est, per te tibi vicimus usque,
At sine te ruimus; semper adesto tuis.*

Nuncius obsessae vehementerque oppugnatae Corcyrae Venetias cum venisset, ingenti sollicitudine ac moerore Patres effecit; sed mox alter nuncius Civitatis strenue defensae ac liberatae, classisque Turcarum repulsae, superveniens gaudium insperatum attulit, metumque ac sollicitudinem discussit. Aloysius Mocenicus Dux Venetiarum amantissimis litteris inscriptis *spectabili Communitati Curzulae, charissimae, et fidelissimae nostrae*; fidem, constantiam, virtutem eximiam Corcyrensi collaudavit; qui, quamvis numero et viribus longe inferiores, hostem tamen potentissimum depulissent ac vicissent, et patriam sibi, urbem nobilissimam Reipublicae conservassent: illustris et pulcherrimi facti memoriam nulla posteritatis oblivione abolendam esse; sibi et patribus curae futurum, ut quidquid ad decus illorum, praesidium, utilitatem pertineret, vel ipsi peterent, prolixè et cumulate praestarent. Alteras litteras dedit ad Angelum Trivisanum, qui in locum Comitatus absentis suffectus, titulum Vicecomitis gerebat. Illius vigilantiae, et solertissimae curae Civitatem atque insulam magnopere commendat, ut nullum erga illas optimi atque amantissimi Rectoris ac patris officium ab se desiderari patiat. Corcyrenses certiores facere jubet summae benevolentiae et gratiae, quam pugnando pro patria, ac teterrimo communi hoste repellendo promeriti fuerint apud Senatum, a quo suis commodis ac rationibus nihil subsidii atque adjumenti defuturum pro certo haberent; impunitam non fore ignaviam Praetoris, qui eos in maximum discrimen adductos deseruerat. Ducenos milii, centenos fabae modios Venetiis submissum iri, quos magistratus Communis Corcyrensis in pauperes erogarent.

Litterae Ducis Venetorum ad Corcyrenses, atque ad Angelum Trivisanum Vicecomitem.

Benedicto Episcopo Venetiis commoranti quantum metus ac doloris incussit gravissimum periculum, in quo Civitas et Ecclesia Corcyrensis versabatur, tantum dum laetitiae, et hilaritatis paullo post attulit nuncius solutae obsidionis, et potentissimi hostis Corcyrensi virtute propulsi, redditaeque urbi pristinae tranquillitatis. Nullam moram interposuit, quin immo statim ad gregem suum revisendum, et sua praesentia consolandum Venetiis discessit. Ejus adventus et conspectus incredibili gaudio cives affecit, omnemque praeteritae calamitatis moerorem absternit. Ille adhuc pavidus, et recentissimi periculi recordatione obrutos ac jacentes erexit, afflictos et perditos tum blanda oratione, tum quibuscumque potuit subsidiis recreavit; et partam victoriam, patriamque servatam incolumem gratulatus, ad gratias Deo ac Deiparae sospiti maximas agendas eorum animos excitavit. Id unum sibi dolere affirmabat, quod cum illis discriminum et laborum socius ac particeps esse non potuerit. Ecce autem nova calamitas, hoc exitialis quo latius diffusa, quae Benedictum, ut se antea optasse aiebat, in partem ac societatem communium malorum vocavit. Post discessum Turcarum vix unus mensis intercesserat, cum atrox morbi vis, contagione vulgata, totam insulam pervasit; et cum in villis oppidisque, tum in Civitate magnas edebat strages civium atque incolarum. Haec nobilem campum aperuit, in quo charitas Episcopi excurrere, exerceri posset. Neque ille oblatam sibi occasionem amantissimi sui gregis solandi juvandique praetermisit. Nulla salutis ac vitae propriae ratione habita, omnibus, quibus potuit, et omnia quaecumque potuit subsidia humana pariter ac divina impertire non antea destitit, quam pristina Civitati sanitas reddita fuit. Eo potissimum auctore Civitas de communi consilio votum D. Roccho nuncupavit; ejusque imploratum auxilium pestilentiam discussit. Haec claras juxta, et obscuras, nobiles ac plebejas domos depopulata, praeter plebem, civium et nobilium quamplurimos absumpsit, quorum corpora illata sunt in commune coemeterium intra Aedem Cathedralem, ab ea parte, quae in Austrum spectat. Pestilentia depulsa, magistratus publicae valetudini tuendae praepositus jussit omnia illa sepulchra, in quibus humata fuerant cadavera lue infecta, ferreis laminis occludi, et plumbo rimas omnes diligentissime obstrui, ne quis inde pestilens halitus efflaretur. Tabulatum etiam ex asseribus superpositum fuit, quo totum coemeterium obtegatur, ne umquam in posterum reserari posset. Alterum, quod erat sub dio, sepulchretum Basilicae adjacens, et plebejis corporibus humandis addictum effossis crematisque cadaveribus purgarunt, et muro circumdatum, tectoque coopertum adjungi annectique ad ipsam Basilicam voluerunt, quae hujus aedificii accessione, quamvis de ordine ac venustate veteris

Reditus Benedicti Episcopi.

[395]

Pestilentia Corcyrensis.

Votum Divo Roccho pro incolumitate.

Coemeterium intra Aedem Cathed. obstructum.

architecturae aliquantum amiserit, tamen in latitudinem crevit; cum antea paullo angustior esset pro civium numero et frequentia. Ibi et locus cuique datus est, in quo sibi quisque, ac suae familiae sepulchrum pararet; et Ara exstructa est Divo Roccho Sospiti, quam pro peste avertenda voverant, ut declarat inscriptio: *Ex Voto Civitatis, ob memoriam salutis receptae, anno Domini 1571*. Sunt qui tradunt pestem hanc antea exortam et extinctam, quam Turcae Corcyram oppugnarent.

Ara D. Roccho exstructa.

Proventus ecclesiastici, sive propter incuriam, et neglectam terrarum culturam, sive propter vastitatem, quam Turcae, non semel insulam depopulati, villis, agris, vineis intulerunt, adeo decreverant, vix ut tercentos et viginti argenteos mensae Episcopali, et Capitulari suppeditarent. Ut suae, et Capituli clerique egestati consuleret Benedictus, Venetias iterum se contulit, ut subsidium e publico aerario conferendum a Veneta munificentia et pietate postularet. Sed morte praereptus, id, cujus caussa venerat, efficere non potuit. Illud etiam moliebatur ad sublevandam Ecclesiae suae inopiam, ut haec rursus conjungeretur cum Ecclesia Stagnensi, hujusque redditus ad se derivaret. Sed ne hujusmodi conjunctio redintegraretur, Stagnenses pariter et Ragusini obstiterunt; hi quidem, quod nollent peninsulam suam Stagni subjectam esse Episcopo alienae ditionis; illi vero, quod sibi non conduceret proventus Ecclesiae suae alio distrahi, atque asportari.

Benedictus, ut mensae Episcopalis, et Capitularis inopiam sublevaret, efficere non potuit.

In codice Rhuensi jam laudato et an. 1600. descripto dicitur Benedictus Corcyrae obiisse, ubi in Cathedrali Ecclesia tumultus miraculis et pia populi frequentia ad ejus expetendum patrocinium inclaruit. De illo haec praeterea memoriae prodiderunt Annales Camaldulenses ad an. 1562. *Factus Episcopus nil prorsus remisit de austeritate incommodisque vitae eremiticae, quibus adjunxit sancta pietatis exercitia, zelumque incredibilem animarum sibi commissarum; miraculis insuper claruit tum in vita, tum post obitum, ob quae populi ejus insulae ipsum ut sanctum a die defunctionis venerantur. Patriarcha Venetus Joannes Theupulus in primo indice Sanctorum et Beatorum Venetorum titulum Beati eidem attribuit.* Fateor tamen nihil ejusmodi in monumentis Corcyrensis reperiri, ex quibus cognoscimus Benedictum non decessisse Corcyrae; nam in tabulario Corcyrensis Canonice extat hoc decretum: *die.... Cum denunciata est, publica fama praecedente, ac per litteras nonnullas e Venetiis mors bonae mem. Reverendissimi in Chr. P. et Domini Benedicti Lauredani Episcopi Curzolensis meritissimi, Rev. D. Nicolaus Paus Praepositus et Canonicus major Reverendi Capituli Curzolen. mandavit Rev. Presbytero D. Hieronymo Baranisio Sacristae citari Rev. Dominos Canonicos ad se Capitulariter congregandos pro creando Rev. Domino Vicario Capitulari sede vacante, et Oeconomus ad spolia Episcopatus juxta solitum.* Hinc conjicias illum Venetiis fortasse vita defunctum; et anno quidem 1573. quippe historia quaedam manu descripta, quae in Coenobio Badiensi prope Corcyram servatur, narrat, Vicarium Capitularem exiguo temporis spatio hoc munus egisse, et successorem Benedicti die *Julii* 17. an. 1573. Corcyrensis Ecclesiae Episcopum renunciatum fuisse; sed Julio mense praecedens Junius substitui debet, ut ferunt Acta Consistor.

Benedicti Ep. obitus.

Benedicto in sedem Corcyrensem Scriptores Dominicani substituunt F. Angelum de Spalato, de quo Vincentius Maria Fontana in Theatro Dominicano: *P. F. Angelus de Spalato ex provincia Dalmatiae, Curzulensis Episcopus creatur a Gregorio XIII. die Mercurii 17. Julii an. 1573. Ex Act. Consistorial. ejusdem Pontificis.* Verum, cum in Tabulis Consistorialibus F. Augustinum eodem anno 1573. et die 17. non Julii, sed Junii Episcopum Corcyrensem renunciatum inveniam, vix mihi dubium esse potest, quin vel unus idemque sit Episcopus, cui duplex nomen et Angeli, et Augustini fuerit, vel erraverit Fontana, qui Augustino nomen Angeli affinxit; ut certe erravit, cum ejus Episcopalem creationem, Junio mense affixam, in mensem Julium rejecit. Itaque Angelo praetermisso, sive alius fuerit ab Augustino, sive idem sub duplici nomine Episcopus Benedicto Lauretano successit

F. Angelus de Spalato quis fuerit?

Honesto loco natus est in pago vallis Politiensis, quam Polizzam vocant, sitaque est in dioecesi Spalatensi. Ei cognomen fuit Quinctio. Vel a puero summam spem et animi, et ingenii afferebat. Vix e pueritia excesserat, cum in sanctissimam B. Dominici sodalitatem nomen dedit; et tyrocinio confecto, studiorum caussa missus fuit Romam, deinde Bononiam. In utrisque disciplinis, philosophicis, et theologicis tantos progressus fecit, ut evolare, non excurrere videretur. Magister Generalis totius Ordinis ex clarissima Justiniana gente, indole adolescentis, ingenio, doctrina mirifice delectatus, Augustinum magni faciebat, et summopere amabat. Cum in eo jam emerent indicia maturae prudentiae, et solertiae rerum agendarum, vix studiorum cursum confecerat, cum illum ad magistratus, et praefecturas coenobiorum gerendas adhibuit. Anno circiter 1563. Rectorem praefecit Coenobio Dominicano Chiensi in insula maris Aegaei; quae insula cum erepta Genuensibus in potestatem Turcarum venisset, ipse captus est, abductusque Constantinopolim. Tres annos in captivitate Turcica exegit, quos ne sibi otiosi, ab omni studio et actione vacui effluerent, tum in captivis juvandis, solandis, retinendisque in fide Christiana, tum in addiscendis linguis Arabica et Turcica impendit; antea vero Graecam vulgarem apud Chienses didicerat. Post triennem captivitatem ipsemet Magister Generalis Ordinis Praedicatorum haud exigua pecunia e servitute redimendum curavit; et Coenobio Neapolitano S. Catharinae Rectorem praeposuit, eidemque titulum honorarium Praesidis provinciae Dominicanae Palaestinae contulit. His magistratibus et muneribus perfunctum, sibi socium, consiliarium atque adiutorem in rebus decernendis ac regendis esse voluit. Neque illum ab se dimittere statuerat, cum ipse in Collegium Cardinalium cooptatus fuit; sed Jacobo Fuscarenno imperatori classis Venetae Augustinum petenti, ut sibi a confessionibus esset, eum negare non potuit. Postea vero Gregorius XIII. illum vel invitum, et prae studio religiosae humilitatis ab ecclesiasticis dignitatibus admittendis alienum (multas enim jam respuerat) Episcopatum Corcyrensem pro imperio quamvis renuentem suscipere coegit. *17. Junii 1573. providit Ecclesiae Corcyrae Nigrae, sive Curzulen. in dominio Venetiarum per obitum Benedicti ultimi Episcopi vacanti de persona Religiosi viri F. Augustini de Spalato ord. Praedicatorum a suis superioribus commendati etc. ipsumque dictae Ecclesiae in Episcopum praefecit cum decreto, quod ante adeptionem possessionis fidem profiteatur etc.*

Sumpto Episcopatu, nihil habuit antiquius, quam ut decorem domus Dei, et sanctitatem ab omni violatione vindicaret. Animadvertit laicos homines tantum sibi licentiae vel potius audaciae tribuere, ut non vererentur in aede ipsa cathedrali, perinde ac si essent in foro aut alio profano loco, otiose inambulare, huc illuc discurrere, et confabulari voce adeo plena et libera, ut psalmodiam interturbarent, ac divinis laudibus obstreperent. Hanc irreligiosam et intolerandam licentiam edictis poenisque gravissimis deterruit, compressit, et funditus sustulit, suam ac debitam sacris locis ac rebus divinis reverentiam restituit.

Anno 1579. Augustinus Valerius Episcopus Veronensis, cui Gregorius XIII. lustrationem Apostolicam Dalmatiae Venetae demandaverat, ut ecclesiasticam disciplinam, sicubi collapsa esset, restitueret, remque omnem Christianam ubique ad leges et decreta Concilii Tridentini componeret, post alias urbes atque insulas ingenti incolarum bono, et Ecclesiarum illarum utilitate peragratas Corcyram appulit, quem Episcopus et clerus et populus Corcyrensis eo, quo dignus erat, honore excepit. Multa ille ad incrementum ac splendorem cultus divini, ad decus et praesidium utilitatemque hujus Ecclesiae providentissime ac sapientissime constituit; in his decrevit, ut unus de collegio Canonorum sacramento Poenitentiae administrando praesset, quem *Poenitentiarium* vocant; cui praeterea id muneris curaeque commissum esse voluit, ut Clericos latinis litteris imbueret; nam Seminarii Clericorum juxta praescriptum Tridentinum condendi nulla tunc suppetebat facultas. Controversias sane plurimas, quae Episcopo erant cum Capitulo, parte utraque consentiente et approbante, composuit. Questi

Ejus de tem-
plorum reve-
rentia solli-
citus.

Augustini
Valerii
Apostolici
Visitatoris
decreta pro
Ecclesia
Coccyrensi.

erant Canonici de lege sibi a Petro Barbadico imposita, et a Pio IV. confirmata, qua singulis diebus choro et psalmodiae quotidianae interesse jubebantur: id onus sibi nimis grave esse aiebant, ac propemodum intolerabile, praesertim propter exiguitatem reddituum, quos e suis sacerdotiis percipiebant. Hanc legem illi moderandam censuit, atque conformandam ad regulam Tridentinam, quae Canonicis tres menses singulis annis a choro vacandi licentiam permittit. Theodorus Dedus Episcopus Corcyrensis in unum volumen cum aliis monumentis ad hanc Ecclesiam pertinentibus decreta Augustini collegit, ejusque responsa plena doctrinae, prudentiae, aequitatis ad singula, de quibus interrogatus fuerat ab Episcopo, a Canonicis, a Clericis, quae fere omnia vel ad sacras caeremonias et functiones rite peragendas, vel ad quaedam jurisdictionis ac disciplinae ecclesiasticae capita referuntur. Dalmatica expeditione Apostolica perfunctus Jaderam rediit, et Episcopos omnes Dalmatiae Venetae in eam urbem ad Concilium Nationale convocavit. Augustinus Quinctius Antistes Corcyrensis invitatus cum esset, legitima excusatione adhibita, non interfuit. Quod Benedictus Lauretanus frustra conatus fuerat, id ut efficeret atque obtineret, Augustinus omni studio operaque enixus est. Magni Ecclesiae Corcyrensis interesse intelligebat, eam rursus conjungi cum Ecclesia Stagnensi, ut ex hujus proventibus illius inopiae subveniri posset. Decretum illud, quo Paulus III. alteram ab altera disjunxerat, Pontifici ab Ragusinis surreptum fuisse aiebat, dum sedes Corcyrensis ob mortem Niconisii Episcopi vacabat; et nemo erat, qui postulatis Ragusiensium obsisteret, atque ostenderet, quantum ex ea disjunctione detrimenti caperet Ecclesia Corcyrensis. Rationes scripto editas Gregorio XIII. Pontif. Maximo exposuit, ob quas veterem Ecclesiae Stagnensis, et Corcyrensis disjunctionem reintegrari oportere aiebat.

Agitur de
nova Stag-
nensis Ec-
clesiae cum
Corcyrensi
conjunctione.

Anno Domini MDLXXVII. Pont. SS. D. N. D. Gregorii PP. XIII. anno VI. Processus in causa Stagnen. contra Communitatem Ragusii.

Duo sunt quae devotus S. V. servus et creatura Augustinus Quintius Episcopus Curzulen. pro debito ejus offitii pastoralis humiliter exponit ut infra.

Alterum est quod civitas Curzulen. et oppidum Stagni in Dalmatia semper et continuo habuerit unicum Episcopum nuncupatum Curzulen. et Stagnen. territoriaque utriusque loci tametsi in temporalibus distincta, in spiritualibus tamen fuerunt una et eadem dioecesis ab anno 1301. usque ad annum 1541. de quo anno de mense Decembri dicta eadem Ecclesia per obitum bon. mem. Nicolai, qui tunc ei praefuerat, Pastoris solatio destituta reperiiebatur. Fel. rec. Paullus PP. III. cum verisimiliter sibi plene non innotuisset Stagnensem Ecclesiam illis fere omnibus carere, quae Episcopalis dignitas suo quasi jure requirit, eas dissolvit, et Stagnen. Ecclesiae sic destitutae et dissolutae et separatae quemdam Thomam in Pastorem et Episcopum praefecit, nulla desuper illius regionis et locorum et qualitatum informatione habita, sed ad suggestionem Dominorum Ragusii, qui dictum oppidum et territorium Stagni olim ditioni alterius illarum partium Principis subesse solitum ad eorum dominium traxerant, et propterea etiam quoad spiritualia a Civitate et Dioecesi Curzulen. Venetae jurisdictionis existente, separari indebite procurarunt. Quapropter eadem creatura S. V. humiliter supplicat, ut easdem sic dissolutas Ecclesias ad earum pristinam et antiquam unitatem et priorem statum reducere, Curzulensemque Ecclesiam reintegrare dignetur, attentis infra dicendis.

[397]

Et primo propter summam paupertatem et tenuissimos fructus utriusque Ecclesiae, cum unaquaeque ipsarum ultra ducatos ducentos in redditibus annuis non habuerit, nec de praesenti habeat; et propterea vilesceat dignitas et auctoritas Episcopalis in illis praesertim partibus, et finibus infidelium. Et haec causa potissima paupertatis semper fuit et legitima uniendarum Cathed. Ecclesiarum cap. unico x.q. III. c. postquam XVI. q. I. c. proposuisti et ibi Abbas de Preben. Clem. §. ad haec de stat. mon. et nomin. Sacros. Concil. Trid. sess. 24. cap. XIII. quoniam pro loco.

2. Propter illarum vicinitatem, quae major esse non potest, cum territorium Stagni ad unum, alibi ad duo, alibi ad quatuor milliaria insulae Curzulae ut plurimum cohaereat. Quae

vicinitas justam pariter unionis causam de jure praebere consuevit c. et temporis in prin. et c. seq. XVI. q. q.

3. *Quia propter continuas Turcarum incursiones, et novissime praesertim bello magis atque magis evenit populi decrementum, et non parva illius regionis perturbatio, ita ut³ agri plerique sine cultoribus inspiciantur, ut est notorium, et haec quoque justissima reputatur unionis causa c. praecipimus, et d. c. postquam XVI. q. I. c. quia Monasterium, ubi Abbas p. not. de rel. dom.*

Cum ergo unaquaeque harum causarum de per se unionem expostulet ex superius adductis et traditis per Caccialup. tract. de union. qul. art. v. Et Petrus de Petris in simili tract. C. IIII. fortius omnes quae in casu nostro militant simul junctae.

Et cum sufficerent ad novam faciendam unionem, fortius ad primaevam antiquam unionem, seu verius unitatem restituendam, cum facilius reducantur omnia ad pristinum statum et primaevam eorum naturam L. si unus §. pactus in fin. et ibi sero 4. ff. de pact. c. ab exordio XXXV. distin.

Et eo magis cum dissolutio, de qua supra, emanaverit, ut verisimiliter, absque plena causae cognitione, et tempore, quo sedes illius Ecclesiae vacabat, nec erat qui Episcopale jus tueretur, ut ad lit. in his propriis inquit Innoc. III. c. p. ne sede vacan.

Ac eo quoque magis, quia in hoc casu nulla aliqua accessione fructus singularum Ecclesiarum augeri possunt, neque aliud remedium a Concilio provinciali examinari expectari potest; minus beneficia aliqua in earum dioecesi existunt, de quibus eidem Episcopo in supplementum provideri possit, prout considerat Trid. Concil. d. c. XIII.

Accedat quod oppidum Stagni parvum ultra 100. familias, et eas quidem omnino inopes, et in sudore vultus victum quaerentes continet; nullique ibi prorsus cives, Capitulum nullum, nullaque in Ecclesia dignitas, et demum nulla Cathedralis Ecclesiae insignia; ita ut potius Parochialem, prout ante praedictam dissolutionem erat, quam Cathedralem esse profecto deceat.

Et Deus omnipotens diu servet Sanctitatem vestram.

Caussam itaque Ecclesiae suae commendavit Cardinali Justiniano, cujus erga se benevolentiae et auctoritati apud Pontificem plurimum confidebat. Sed ab ipso Cardinali admonitus est, ut ab eo conando, et urgendo, quod assequi non poterat, omnino desisteret; nunquam enim futurum, ut Pontifex rursum utramque Ecclesiam conjungeret, repugnantibus vel invitis Ragusinis de re Christiana et Sede Apostolica peregre meritis.

Bonifacius de Grassis Episcopus Stagnensis, cum a Gregorio XIII. jussus fuisset invisere, solari, et quibuscumque posset divinis humanisque subsidiis juvare Christianos, in Dalmatia, Chrobatia, Bosina, Hungaria, Bulgaria, Macedonia crudeli Turcarum dominatu afflictos et oppressos, in medio fere hujus expeditionis cursu diem supremum obierat, et ad eam conficiendam Pontifex neminem aptiorem censuit Augustino Quinctio, praesertim cum is plerasque linguas illarum gentium optime calleret. Hunc igitur sapientissimis monitis et praeceptis instructum et extraordinaria potestate praeditum an. 1582. ad eos populos misit, quos Bonifacius morte praereptus adire non potuerat. Post regiones illas cum ingenti Christianorum solatio et utilitate peragratas Romam se contulit, ut suae lustrationis Apostolicae rationem summo Pontifici redderet. Huic industriam suam operamque ad rei Christianae ac divini cultus incrementum praestitam ita probavit, ut eum remunerationis et honoris causa Internuncium Sedis Apostolicae ad Regem Hispaniae designaverit. Sed ille hujusmodi legatione quamvis honorifica et perutili posthabita ad suam Ecclesiam redire maluit, ne per absentiam longiorem sui Pastoris majora in dies detrimenta caperet. Revisit igitur gregem suum; et siqua ex parte a recta semita, se absente, aberraverat, eum ad pristinum aeternae salutis iter revocavit. Anno 1603. Michael Priolus Episcopus Vicetinus, idemque in tota Provincia Dalmatia Visitor Apostolicus jussu missuque Clementis VIII. Ecclesias

Reliqua
Augustini
Episcopi
Acta,

³ Corr. ex itaut

Dalmatiae lustravit. Corcyram cum venisset, Augustinus Episcopus Legatum Apostolicum omni honore et officio coluit, eique ad munus impositum obeundum nulla re neque opera neque consilio defuit. Tum in civitate, tum in insula reperit omnia Episcopi vigilantia et sedulitate bene constituta, et recte atque ordine procedere; ac fere nihil invenit, quod peculiari correctione indigeret. Decreta visitationis Valerianae confirmavit, hisque propemodum nihil addendum censuit; nisi quod jussit e massa Capitulari communi portiunculam segregari, attribuique Canonico *Poenitentiario*, quem Augustinus Valerius instituerat, eique onus erudiendi Clericos imposuerat. Ita Episcopi, Cleri, populique religione collaudata, ex insula discessit. Annos amplius triginta Augustinus hanc Ecclesiam summa cum laude communique omnium approbatione administraverat, cum eum Clemens VIII. Romam evocavit, et Corcyrensem cum Episcopatu Massae Lubrensis in regno Neapolitano sub Metropoli Surrentino commutare jussit an. 1605. E vita migravit an. 1611. Hic Echardi errorem animadvertit, qui in Tomo II. Script. Ord. Domin. et Ragusium patriam Augustino attribuit, et ejus Corcyrensis Episcopatus initia retulit in an. 1604. *Illyricae Grammaticae edendae subscripsisse* illum affirmat, auctore Fontana; unde conjicit *suas in hoc opere partes habuisse*.

[398]

et ad Ecclesiam Massae Lubrensem commigratio an. 1605.

RAPHAEL EPISC. CORCYREN. XXIV.

Civis Venetus, cui a Ripa cognomen, alumnus disciplinae Dominicanae. Huic ab ineunte adolescentia se tradiderat in Coenobio Veneto SS. Joannis et Paulli, quod *et patriam egregiis suis dotibus mirum illustravit, Orator, Philosophus, Theologus, Ecclesiastes ubique praestantissimus*, inquit Echardus T. II. Script. Ord. Domin. Patavii, ubi studiorum cursum exegit, ac philosophicam, et theologicam lauream promeritus est, ingenii sui specimen illustre protulit habita in templo sui Ordinis oratione in funere Bernardini Paterni Patavini Licaei Rectore, et Theoricae Medicinae publico Doctore, quam Patavinis typis vulgavit eodem anno 1592. quo III. Kal. Februarii eam recitaverat, et F. Hieronymo Bernerio ejusdem Dominicanae familiae viro doctissimo, ac Cardinali Asculano inscripsit. Is tunc annum agebat vicesimum secundum, ut perhibet Echardus, unde natum esse conjicias anno 1570. Utramque scientiam philosophicam, ac theologicam in amplissimis quibusque sui Ordinis gymnasiis postea docuit; *et eo majorem sibi famam comparavit*, Echardus addit, *quod cum profunditate doctrinae elegantiam et puritatem orationis conjungeret*. Bononiae cum esset, Cardinalis Bernerius eximia illius et multiplici eruditione captus, eum Romam secum adduxit, et sibi officium, munusque Theologi, et Confessarii navare voluit. Hoc tempore edidit Romae *Commentaria et Quaestiones ad S. Thomae Aquinatis de ente et essentia tractatum*, anno nimirum 1598., et Cardinali Asculano dicavit; in epistola vero ad Cardinalem data, totiusque operis praefatione celebratissimos suae familiae viros commendat, quos se Patavii, ac Bononiae in scholis audivisse testatur. Eodem Bernerio Cardinali postulante, septennio post Corcyrensis Episcopus renunciatus est a Paulo V. Pontifice, ut est in Tabulis Consistorialibus: *An. 1605. 12. Septembris providit Ecclesiae Curzulen. per translationem Augustini Quintii ad Eccles. Massalubrensem vacanti, de persona Raphaelis Ripa, Presb. Veneti, Ord. Praedic. Theologiae Magistri etc.*, atque aetatis annum is tunc agebat quintum supra trigesimum. Dum huic Ecclesiae praesidebat, Episcopus quidam schismaticus, nomine Gradassa, se in insulam furtim intravit, seque fallacissime, tamquam Visitatorem Apostolicum, insularibus illis venditabat, clam illuc missus a Patriarcha Pechiensi, ut populos illos per speciem evangelicae doctrinae disseminandae, schismatica contagione inficeret, atque ad jurisdictionem ejusdem Patriarchae adjungeret. Sed vigilantissimi Pastoris solertiam latens lupi sub specioso illo titulo malitia, et sub ovis pelle rapacitas non fefellit. Opem auctoritatemque Comitum, et Magistratus Corcyrensis imploravit, a quo ille sibi metuens repentina fuga salutem suam, ac libertati consuluit. Cum episcopali regimine studia rerum divinarum conjunxit, et tantum commentationi ac scriptioni tribuebat, quantum vacabat a publico munere et officio. Quare

F. Raphael Dominicanus, doctissimus,

Episcopus Corcyrensis an. 1605.

Schismaticum Episcopum ex insula fugat.

cum *Ad S. Thomae Aquinatis totam primam partem quaestiones et dubitationes scholasticas* ab se inceptas in lucem promere jam statuisset, Venetias adiit; et absolutum opus *apud aedes SS. Joannis et Pauli die Sabbati XI. Martii MDCVIII. aetatis XXXIX.* scilicet inchoatum, eidem Cardinali Asculano nuncupavit *e Venetiis Kal. Dec. 1608.* et in vulgus emisit anno 1609; cujus in prologo studiorum suorum rationem eleganter exponit. Ineunte hoc anno Templum sui Ordinis Divo Dominico sacrum Venetiis consecravit XIII. Kal. Februarii; ut marmorea inscriptio testatur *januae Chori affixa* in eodem Templo, et a Cornelio relata in Tom. VII. Monum. Eccl. Ven.

Anno Domini 1609. die XX. Mensis Januarii.

Priore R. P. F. Jo. Vincentio de Mediol. S. T. L. Reverendiss. D. F. Raphael Ripa Ven. Ord. Praed. Episcopus Curzulen. consecravit hanc Ecclesiam, et Altare majus ad honorem S. Dominici, et in omni Anniversario ipsius Dedicationis dat, et concedit eam devote visitantibus 40. dies de Indulgentia S. F. G. U. C.

Ad suam Ecclesiam illum rediisse verisimile est, atque hoc etiam tempore *ad tertiam partem S. Thomae quaestiones et dubitationes scholasticas* scribere fortasse aggressus est, ut, auctore Cherubino Torni, Echardus testatur; eaeque *forte mss. servantur apud sodales suos.* Sed anno quinto post susceptum Episcopatum, aerae vulgaris 1610. ex mandato ejusdem Pontificis Paulli V. die 14. Novembris ad regendam Ecclesiam Clodiensem translatus est; eamque adivit die Aprilis decima septima anni insequentis 1611. Verum cum sibi quamvis non aetate propecta, mortem tamen e propinquo imminere praesagiret, ad eam pie sancteque obeundam Venetias in Coenobium SS. Paulli et Joannis apud Fratres suos se recepit, ibique, ubi religiosae vitae tyrocinium posuerat, mortales exuvias deposuit XIV. Kal. Augusti anni ejusdem 1611. tertio ab inito Clodiensi Episcopatu mense, annos natus aetatis duos supra quadraginta. Sepultus fuit in ipsa SS. Martyrum Basilica ante aram maximam; et sub ejus effigie Episcopali in operculo marmoreo insculpta hic titulus incisus.

Hic jacet Reverendissimus Episcopus Curzolensis primum, deinde Clodiensis Magister Fr. Raphael Ripa Ord. Praed. hujus Conventus filius, in omni scientiarum genere Excellentiss. Obiit MDCXI. die XIX. Julii. Aetatis suae anno XXXIV.

At in consignando aetatis anno vel artificis, vel ejus, qui titulum hunc exscripsit, error inest; et cum Raphael ipse affirmet in Opere ab se absoluto anno 1608., trigesimum et nonum annum se tum egisse, si tres addas, qui ejus vitae superfuerunt ad annum 1611., aetatis summa annis duobus supra quadraginta omnino constabit.

THEODORUS EPISC. CORCYREN. XXV.

Ex familia Deda sive Dieda in primo post patricium civium Venetorum ordine illustri, quae divitiis, honoribus, et rerum gestarum gloria maxime floruit, duosque, quos vocant *Cancellarios Magnos*, Reipublicae dedit. Theodorus opulentae domus fortunis et commodis contemptis, ut se totum Deo, rebusque divinis traderet, vel invitis parentibus ad Patres Praedicatores transfugit, in quorum coetum receptus magnos tum in litteris, tum in virtutibus religiosis progressus habuit. Plures magistratus sui Ordinis et praefecturas mira prudentia gessit. Dum Coenobio Veneto SS. Joannis et Paulli praesidebat, Paullus V. Theodorum gratiosa Senatus Veneti commendatione suffragante, Episcopum Ecclesiae Corcyrensi praeposuit: *Anno 1611. 14. Martii providit Ecclesiae Curzulen. vacanti per translationem Raphaelis de persona Theodori Dedi Ord. Praedic. Sacr. Theol. Magistri: de quo Vincentius Maria Fontana in Sacro Theatro Dominicano. P. F. Theodorus Dedi Raphaeli in Curzolana Episcopali Sede successit die 14. Martii 1611. Paulo V. Pont. Max. promovente ex Prioratu Conventus SS. Joannis et Paulli de Venetiis assumptus ad Veneti Senatus instantiam; in qua pluribus annis vixit cum sua et Ordinis laude.*

E Corcyrensi ad Clodiensem Ecclesiam translatus,

obit an. 1611.

Theodorus Dedus ex Ord. Praedic.

[399]

Episc. Corcyren. an. 1611.

Hujus sunt multa egregie facta. Ter universam dioecesim lustravit, ubique pravas consuetudines evulsit, Clerum et plebem Christianam, sicubi a recta semita deflexerat, in viam salutis reduxit, multa praeclare constituit, quae ad pie vivendum riteque Deum colendum pertinebant; plurima ubique suarum virtutum exempla, praesertim singularis erga omnes caritatis et beneficentiae reliquit. Consuetudinem Synodi dioecesanæ cogendæ jamdudum incuria vel difficultate superiorum temporum intermissam longo intervallo revocavit. Semel atque iterum Canonicos et Parochos in Aede cathedrali convocavit primum anno proximo post suum adventum, Christi 1612; deinde anno 1622. multos Canones condidit plenos sapientiae ac religionis, quibus sacramenti conferendi, sacras functiones rite peragendi, populum de divinis mysteriis ac praeceptis docendi ratio praescribitur, et ecclesiastici muneris atque officii descriptio continetur. Priori Synodo hunc titulum inscripsit; *Sanctae Dioecesanæ Synodi Decreta et Determinationes Curzulae in Cathedrali S. Marci publice habitae a Reverendissimo Dom. F. Theodoro Dedo Veneto Ord. Praedic. ejusdem Dioecesis Curzulae Episcopo juxta Determinationes et Decreta Sac. Oecumenici Concilii Tridentini*. Munditiem et decorem domus Dei, ac divini cultus in primis dilexit. Nihil in templis, in altaribus, ac ne in ipso quidem sacrario pati poterat, quod sordidum, pulverulentum, indecorum esset. Mappas altarium, et vestes sacerdotales lineas et sericas non laceras, non obsoletas, non maculosas, sed candidas, integras, decentes esse volebat, omnemque sacram supellectilem nitidam, venustam, atque concinnam. Ad sacrosanctum Missae sacrificium vinum rubrum adhiberi vetuit, quo maculari necesse est linteola, quibus calix abstergitur, et vini albi quod satis esset ad sacrificia totius anni, cum adest tempus vindemiae, ab aedituis parari ac servari jussit.

Monachus quidam Calaber religiosae vitae ac disciplinae desertor, alieno habitu sumpto, cum Corcyram venisset, scholam aperuit, et pueris elementa grammaticae mercede docendis victum sibi quaerebat. Hunc Episcopus ex indiciis haud dubiis deprehensum et sacrilegae defectionis convictum Praesidibus et Fratribus sui Ordinis, a quo desciverat, puniendum et corrigendum tradidit. Ne vero deesset, qui pueros praesertim pauperes primis litteris et gratuito quidem imbueret, magistrum satis idoneum constituit, eique de sua mensa Episcopali annuum stipendium assignavit. Huic etiam curam tradendi Clericis praecepta linguae latinae commisit; nam Canonicus Poenitentiarius, cui Augustinus Valerius Visitator Apostolicus id muneris dederat, propter alias graviores occupationes se huic oneri ferendo non esse ajebat. Sed ut melius Clericorum studiis consuleret, suscepit cogitationem et curam suae sollicitudinis et providentiae dignissimam, ut Seminarium Clericorum institueret ad praescriptum et normam Concilii Tridentini; jamque locum designaverat aedibus constituendis, quae duodecim alumnos capere possent, ad eosque alendos partem non exiguam vectigalium ex piis legatis confecerat. Verum praeclaram hujusmodi institutionem cum alii laudarent, alii improbarent, haec civium dissensio consilium utilissimi et pulcherrimi operis discussit. De fundando etiam collegio Virginum Deo sacrarum dies noctesque cogitabat, atque ut id perficeret, omni ope operaque contendit; sed quod Seminarii, idem hujus Collegii instituendi ex civium inter se dissentientium discordia impedimentum objectum fuit. Qui munere pulsandi organi pneumatici fungebatur, huic et stipendium auxit, et id oneris imposuit, ut Clericos cantum Gregorianum doceret. Blatta oppidum est ad lacum ejusdem nominis, ejusque territorium longe ac late porrigitur, coliturque ea pars insulae in occasum spectans, et habitatur frequentissime. Familiae nobiles Corcyrenses bipartito divisae sunt; aliae *urbanae*, quod in urbe domicilium habent, aliae *insulanae*, quod per insulam dispersae sunt, appellantur; utrisque ad Consilium nobilium civitatis aditus patet. Earum autem familiarum, quae incolunt insulam, pars maxima ex oppido Blattae oriunda ibidem in suis aedibus avitis commoratur. Itaque Theodorus et propter loci nobilitatem et propter numerum incolarum oppidum illud dignum censuit, in quo Vicarius constitueretur, et hunc Magistratum ecclesiasticum, ut perpetuus ibi esset, consensu et auctoritate Synodi Dioecesanæ approbandum confirmandumque curavit. Concionandi facultate, in qua se multa arte, et

multos annos exercuerat, dum in Coenobiis Dominicanis vitam debebat, plurimum valuit; nam singularis in eo eminebat tum doctrina, tum eloquentia. Erant ejus conciones spiritus ardorisque Apostolici plenae, sive homines a vitiis deterreret, sive illos ad virtutes colendas hortaretur. Vehementer in parentes invehebatur, qui nolebant filias suas, quamvis grandiusculas, et nobiles etiam, festis diebus templum adire, et Sacrosancto Sacrificio interesse, ut scilicet earum pudicitiae, et modestiae consulere, easque ab hominum aspectu arcerent. Sed contra, quam putabant, saepe accidebat; nam cum solae domi remanerent, parentum custodia destitutae, gravioribus, quam si in publicum prodirent, periculis erant expositae, et furtivis amoribus, atque amasiis operam dabant: id quod saepe foetus abortivi, nec raro caedes infantum, ex illicito concubitu susceptorum, declarabant. Ut hujusmodi flagitiis viam praecluderet, simulque festorum dierum sanctitatem et cultum debita poena sanciret, vetuit absolutionem sacramentalem impertiri parentibus, qui filias suas sine custode domi relinquerent, et illis praecepto ecclesiastico obtemperandi facultatem adimerent; eosdemque edicto proposito, et valvis Basilicae affixo, anathemate confixit. Ad promulgationem hujus interdicti ingens in Civitate motus factus est, et magna extitit civium offensio atque indignatio; neque ullis adhortationibus, vel metu poenarum adduci potuere, ut morem antiquum continendi adolescentulas intra septa domestica, vel ipsis majoribus solemnibus, accessuque ad sacras aedes prohibendi dimitterent.

[400]

Multa ille sapientissime tum in utraque Synodo, tum per se ipse, suaque auctoritate constituerat, quae ad optimum statum rei ecclesiasticae pertinebant, et praesertim ad Capitulum et clerum spectabant. Ex iis quaedam erant, quae displicebant Canonicis, nec facile adduci posse videbantur, ut ea comprobarent, ac reciperent. Peropportune Corcyram appulit anno 1625. Octavianus Garzadorus Archiepiscopus Jadertinus, quem Urbanus VIII. ad invisendas lustrandasque Ecclesias totius Dalmatiae Venetae cum summa potestate delegaverat, ut quidquid ad rem Christianam et disciplinam ecclesiasticam, sive restituendam, sive stabiliendam opportunum esse videretur, auctoritate Apostolica statueret ac sanciret. Hic rebus omnibus, quae suae legationis erant ac muneris, in Dioecesi et Ecclesia Corcyrensi rite constitutis atque ordinatis, quidquid esset controversiarum inter Episcopum et Capitulum composuit: et decreta Episcopi, de quibus contentio erat, confirmavit, iisque Canonicos teneri atque astringi declaravit. Haec autem potissimum erant, ut qui postremus omnium ad Collegium Canonorum aggregatus esset, is tum in urbe, tum in suburbiis, Parochi officio fungeretur; reliqui vero Canonici, cum opus esset, ei vicariam operam ad munera parochialia exsequenda, pro sua quisque parte, navarent: ut singulis Dominicis diebus Christiana catechesis tum pueris, tum viris adultis ab illis traderetur, quos Episcopus magistros designasset. In villa Popnata numerus incolarum eo creverat, ut Parochus villae Zernatae, ad cujus potestatem et curam illa pertinebat, ad gregem utrumque pascendum et curandum non sufficeret. Itaque Visitor fieri jussit, quod Episcopus decreverat, alteram scilicet ab altera segregari, et suum Popnatae, ac proprium Parochum constituit. Illud praeterea, quod volebat Episcopus, ratum habuit, ut singulis hebdomadis, die praescripto, Presbyteri omnes, ac praesertim illi, qui confessionibus excipiendis operam darent, in Palatium Episcopale, vel in Sacrum Aedis Cathedralis convenirent, ad dirimendas controversias, quae ad morum scientiam ac disciplinam referuntur. Theodorus Apostolica suorum decretorum approbatione mirifice laetus, haud multo post, cum hanc Ecclesiam annos fere quindecim sapientissime gubernasset, plenus dierum ac meritorum ad superos migravit, X. Kalendas Septembris anno 1625. cum annum aetatis ageret quinquagesimum quartum, teste Cornelio in Tomo VII. Monum. Eccl. Ven. qui tamen in consignando mense, et obitus anno erravit. Praeclarissimum industriae suae, ac providentiae Episcopalis monumentum successoribus perutile, ac plane necessarium reliquit. Primo ipso anno suscepti Episcopatus, omni studio, omnique investigatione adhibita, descripsit fundos, possessiones, vectigalia, decreta, privilegia, jura denique omnia, tum Basilicae Cathedralis, tum aliarum Civitatis, atque insulae ecclesiarum,

Decreta quaedam ab se condita, a Visitatore Apostolico confirmanda curavit.

Decisiones casuum conscientiae haberi jussae.

tum denique Episcopatus et Capituli; atque in duo volumina congegit; quibus hunc titulum praeposuit. *Directorium Episcoporum Ecclesiae Curzolensis, digestum a Reverendissimo Domino D. Theodoro Dedo, ex Ordine Praedicatorum assumpto, ejusdem Dioecesis Episcopo, Praesulatus sui anno primo 1611.* Grata posteritas paucos versiculos utrique volumini adscripsit, quibus totius operis argumentum, quamvis minus eleganter ac dilucide expressum, continetur.

In me oculos: quodcumque petis, idcumque videbis;

Dirigo ego lectos ad mea scripta viros.

Hactenus ex multo fluxerunt tempore cuncta,

Archetypus rerum cum sane nullus erat.

Visimus hinc nostri Corcyrea vellera ovilis,

Abstulimus, dedimus; jam sua quisque tenet,

Multa immutanda inerant, repetenda, et multa vetanda,

Praecienda satis: Primus (Liber) id omne capit.

Jura virum quaeris, Pastoris jura bonorum,

Lumina, onus? cuncta (Liber) secundus habet.

JACOBUS EPISC. CORCYR. XXVI.

Cognomento Faganeus, quem alii Venetiis, alii Bergomi in Italia transpadana, alii apud Forum Livii in Aemilia natum tradunt; sed Venetum fuisse constat ex Monumentis Gymnasii Ferrariensis editis a Ferrante Borsetti, in quibus part. 2. pag. 482. ubi de *Laureatis in Sacra Theologia*, legitur, anno 1606. *Jacobum Faganeum, Venet. Ord. S. Hier.* Doctoris Theologici insignibus ornatum fuisse. Ad Congregationem Faesulanam S. Hieronymi aggregatus cum esset, admirabilis, ut erat ingenio acuto et perspicaci, in omni disciplinarum genere processus effecit. Alumnos sui Ordinis Theologiam docuit. Inter Doctores laureatos Collegii ac Gymnasii Ferrariensis vel maxime excelluit. Venetiis cum esset, singulari, qua praeditus erat, doctrina et eruditione, sermonis urbanitate atque elegantia, facile sibi summorum virorum, ex ipsa nobilitate patricia, existimationem, et benevolentiam conciliavit. Unus ex his, qui Mari Adriatico tuendo praepositus fuerat, Jacobi eruditione et consuetudine mirifice delectatus, antequam cum triremibus e portu solveret, eum sibi socium esse voluit, ut doctis et jucundis colloquiis cum eo miscendis taedium itineris maritimi levaret. Corcyram cum appulisset, rogatus Jacobus a sociis, quibuscum venerat, velletne ad recreandum ex longa et molesta navigatione animum, pila majori ludere; ille ut erat urbanus, et facilis ad obsequendum amicis, respondit se vero libenter lusurum. Corcyrenses hujusmodi ludicro certamini destinaverant plateam, quae ante Basilicam Cathedralem longe lateque explicatur. Age igitur, in eam palaestram descenditur; Jacobus habitu monachali succinctus, pila tum excipienda, tum retorquenda, miram dexteritatem, atque agilitatem ostendit; et confertae multitudinis, quae spectatum convenerat, plausus et acclamationes excitavit. Prope tum aderant dies cineralium, ac tempus majoribus ac solemnibus jejuniis consecratum. Forte evenit, ut anno illo, ob causam nescio quam, deesset qui Corcyrae in Aede cathedrali conciones quotidianas haberet. Ad hoc munus fungendum aptissimus fore videbatur Jacobus, qui doctrina et eloquentia plurimum valebat, et in amplissimis quibusque Italiae civitatibus, magna et assidua, non solum plebis, verum etiam nobilium et praestantium virorum frequentia, e loco superiore verbum Dei disseminaverat. Erant permulti, qui apud Canonicos instabant, urgebantque, ut occasionem audiendi Oratoris excellentissimi, praeter spem civitati oblatam, elabi ne sinerent. Verum qui paucis ante diebus, in foro publico, ac totius ferme Civitatis conspectu, lusorem, ac palaestritam egerat, eum ad sustinendam gravissimam Praeconis Evangelici personam, atque ad populum de rebus divinis docendum, excitandumque ad Christianam moderationem, continentiam, et pietatem, idoneum non esse censebant: nimium enim a lusoria levitate munus

Duo Volumina de possessionibus, privilegiis, rebusque omnibus Ecclesiasticis ab se conscripta Theodorus reliquit.

Jacobus Faganeus e Congreg. Faesulana S. Hieronymi,

[401]

Ad conciones quadraginta habendas expetitur a Corcyrensis.

gravitatemque Concionatoris Apostolici distare aiebant. Itaque illum Canonici constantissime repudiarunt; ignari aliquando futurum, ut quem tunc Concionatorem respuebant, eum postea Episcopum habituri essent. Non multis post annis idem Praefectus Sinus Adriatici, qui in illo excursu maritimo, docta et jucunda Jacobi consuetudine usus fuerat, cum Romae apud Sedem Apostolicam Veneti Oratoris munere fungeretur; et per eos dies de morte Theodori Corcyrensis Episcopi nunciatum esset; Urbanum VIII. etiam atque etiam oravit, ut Jacobo Faganeo sibi amicissimo, viro praeclara eruditione et doctrina instructo atque ornato, Ecclesiam illam decerneret. Pontifex ejus precibus morem gessit, et anno 1626. 28. *Januarii, providit Ecclesiae Corcyrensi in Dalmatia, vacanti per obitum Theodori Dedo, de persona Reverendi Fratris Jacobi Faganei, Ord. S. Hieronymi, Congreg. Faesulanae, aetatis annorum 50. Sac. Theologiae Doct. cum decreto, quod quando Aedes Episcopales dirutae erant, et in expeditione a Sacro Collegio gratia jurium fieret, teneatur pro earum reparatione quotannis impendere scuta centum.*

Ad Urbano VIII. Episcopus Corcyrensis renuntiatur.

Corcyram cum venisset, omnium oculis in se conversis, statim ostendit se cum habitu ac persona gravitatem etiam, atque auctoritatem Episcopalem suscepisse; et si quid olim lusoria illa levitate peccaverat, egregiis factis et virtutibus compensavit, omnemque illius cujusmodicumque culpae ac licentiae memoriam abolevit. Ipse vero memor praeteritae repulsae, cuidam epistyllo Aulae Episcopalis Davidicum illud inscribi voluit: *Lapidem, quem reprobaverunt, hic factus est in caput anguli.* Administrationis ecclesiasticae ab Dioecesis lustratione initium fecit, qua, cum ingenti tum divini cultus incremento, tum incolarum utilitate, sedulo ac laboriose peracta, statim atque in urbem rediit, quae sive in Clero, sive in populo, correctione indigere jam ante compererat, iis, partim admonendo, partim vetando, partim jubendo, saluberrimis hortationibus, decretis, et praeceptis remedium adhibuit. Jussit in primis Parochos in id omni studio operaque incumbere, ut sanctitas dierum festorum caste pieque coleretur; simulque populos ab illis admonitos esse voluit, ne religioni habendum putarent, servilibus ministeriis operam dare illis diebus, quorum celebrandorum consuetudinem, non Ecclesiae praeceptio, sed pietas quaedam popularis invexerat. Haec praeterea edixit atque interdixit, ut quae de habitu, et vestitu clericorum sacri Canones praecipiant, ea ab omnibus accuratissime servarentur; ut ne curatores animarum sine permissu Episcopi stationem sibi traditam desererent, ab eaque plures dies abessent. Vetuit Presbyteros plura Missarum onera suscipere, quam ea, quibus satisfacere possent intra tempus ab illis praescriptum, qui stipe collata sacrificium pro se fieri jusserant. Cum oppidum Blattae a nobilitate et plebe frequentissimum esset, constituit ut singulis diebus per feria jejunii quadragenarii, sacrae conciones in templo majori haberentur. Cum jus Canonicos singulis anni mensibus in eorum, qui decesserant, locum substituendi, penes Sedem Apostolicam esset, impetravit ab Urbano VIII. ut sibi ac successoribus quatuor menses emortuales concederet, et potestatem daret eligendi Canonicos, si quod subsellium Capitulare illis mensibus ob mortem alicujus Canonici vacaret. Quod sibi a Sacra Congregatione mandatum habuerat, studiose curavit; et Aedes Episcopales collabentes et ruinosas non solum fulcivit, restituit, ornavit; sed etiam altius extulit, et supremam contignationem imposuit; summoque fastigio stemma suum gentilitium, marmori insculptum, affixit. Hieronymum Lucichium, designatum Episcopum Drivasti, in Basilica Cathedrali Corcyrensi consecravat, ministris atque adjutoribus ad solemnem illam consecrationem adhibitis Bartholomaeo Cacichio Maccarensi, et Nicolao Georgio Phariensi, Episcopis. Omnium opinione doctissimus habebatur; et si qua de re theologica, philosophica, morali, aut de jure utroque perdifficilis, et perobscura quaestio esset, ad eum ex omnibus Dalmatiae partibus referri solebat; et nemo erat, quin ejus decisionem, et sententiam standum esse existimaret. Venerat Ragusium Anglus quidam pereruditus, qui studio incensus cognoscendi litteratos viros, et cum eis de re qualibet litteraria disserendi, nobilissimas quasque Europae civitates ac regiones peragraré constituerat. Cum multa et praeclara de multiplici et varia Jacobi Episcopi Corcyrae scientia,

Dioecesis lustravit.

Praeclara ejus acta, decreta, et instituta.

Disputationes doctissimae ab eo habitae cum homine Anglo pererudito.

rerumque omnium cognitione, fama et auditione accepisset, statim Corcyram se contulit, et cum in ejus congressum colloquiumque venisset, plures dies, de rebus omnibus sive humanis, sive divinis, quae in quaestionem cadere possunt, in contrarias partes acute arguteque disputando, doctissime et jucundissime cum illo transegit. Tantam vero ex illius ingenio, doctrina, eruditione, admirationem simul, et delectationem cepit, ut discedens, his eum verbis allocutus, valere jussit: *Multa et magna de te audiui; sed plura et majora vidi et cognovi.* Verum quod optimus Antistes summopere cupiebat, assequi non potuit, ut videlicet hominem a recta in Deum fide aberrantem, ad Ecclesiam, certamque aeternae salutis semitam reduceret. Cum in eo virtutes omnes Episcopales exsplenderent, tum maxime contemptus pecuniae ac divitiarum elucebat; quidquid sibi, suaeque familiae, de victu frugali, ac vestitu supererat, vel in pauperes erogabat, vel ad cultum ornatumque templorum conferebat. Itaque moriens rerum suarum nihil, sed magnum desiderium sui, omnium animis infixum, reliquit. Anno Episcopatus decimo sexto, Aerae Christianae 1642. Kalendis Augusti pauperrimus, sed plenus meritorum obiit; atque in Aede Cathedrali, summo Civitatis luctu, et moerore tumultus fuit.

Pauperrimus
obiit.

FRANCISCUS II. EPISC. CORCYR. XXVII.

[402]

Hic primus familiam Manolam Spalatensem, in qua ortus est, honestam illam quidem, sed mediocriter ab re familiari et domestica instructam, mitra Episcopali decoravit, atque ad pontificiam dignitatem duobus e sua prosapia viam aperuit, Joanni Manolae fratris filio, qui Nonensem, et Didaco Manolae, qui recentiore memoria Traguriensem Episcopatum obtinuit. De utroque Tomo IV. in Episcopis Nonae, et Tragurii. Franciscus primae aetatis commendationem a pietate ac litteris duxit. Romam profectus, studiorum suorum curriculum ibi confecit; atque in urbe illa omnium principe, nec obscura, nec exigua doctrinae et probitatis suae specimina dedit. Sacerdotio initiatus cum esset, primus ei gradus ad ecclesiasticos honores fuit Canonicatus S. Hieronymi nationis Illyricae. Ex hujus Ecclesiae collegio in patriam cum esset reversus, in collegium Ecclesiae Metropolitanae Spalatensis migravit; in quo deinde, titulum ac dignitatem Archidiaconi adeptus, primum illius Capituli subsellium tenuit. Jacobo Faganeo Episcopo Corcyrensi e vivis sublato, Urbanus VIII. Ecclesiam illam demandare constituerat Antonio Deodato, e Lagusta insula oriundo, Archipresbytero ejusdem Ecclesiae urbanae S. Hieronymi. Verum ille summis, quas debebat, gratiis Pontifici actis, id honoris recipere, onerisque subire recusavit; auctorque ipsimet Urbano fuit, ut Episcopatum illum Francisco Manolae, homini sibi amicissimo, atque ad illud munus pro dignitate sustinendum, utiliterque obeundum idoneo conferret; contulitque an. 1643. prid. Idus Januarii.

Franciscus
Manola
Episcopus
Corcyren.
1643.

Ergo Franciscus post Episcopalem consecrationem susceptam, Corcyram venit. Illud primum sibi curandum censuit, ut purgaret Civitatem, et vitiorum ac libidinum illecebras abigeret. Mulierculas quasdam, quae vulgato corpore quaestum faciebant, magistratuum auctoritate et auxilio fultus ejecit, atque eliminavit; eamque ob causam in odium quorundam incurrit, qui nefarias illas voluptates sibi ademptas esse aegerrime ferebant. De vita, honestate, vestitu clericorum multa sancivit, ad normam praescriptumque Concilii Tridentini; et poenis gravissimis propositis, vetuit clericos vestibus et calceis uti alius, quam nigri coloris. Ut erat ipse cultor diligentissimus disciplinae ecclesiasticae, sic eam custodiri volebat, colique ab omnibus cujusque ordinis clericis; nec vero quemquam pati poterat, qui ab ejusdem praescriptionibus aberraret; et cum ad hanc regulam mores vitamque omnium paullo severius exigeret, quorundam animos sic exasperavit, ut eum nimiae severitatis accusaverint, tum Romae apud Pontificem, tum Jaderae apud supremum Dalmatiae magistratum, tum denique Venetiis apud Senatum. Ac Romae quidem habuit, qui se defenderet, ac de nimia severitate purgaret, videlicet Antonium Deodatum, veteri amicitia sibi conjunctissimum. At vero tum Jaderam, tum Venetias saepius illi, non sine magno dispendio et molestia, adeundum fuit, ut

Ex urbe
meretrices
abegit.

Cultor Ec-
clesiasticae
disciplinae
diligentissi-
mus.

objectas sibi criminationes depelleret. Fervente bello Cretico, quo etiam ardebat Dalmatia, effigiem thaumaturgicam Christi Domini ad Crucem affixi, e templo Patrum S. Francisci, quod situm est in proximo scopulo, sublatam, in aede urbana Omnium Sanctorum deposuit, ut pia civium frequentia culta, civitati atque insulae praesidio esset; ibique tamdiu servari jussit, quoad redintegratae cum Turcis induciae huic bello finem afferrent; verebatur enim ne sacrosanctum illud simulacrum injuriis et sacrilegiis piratae Turcici violarent, si forte illuc appellerent. Aedes Pontificias multis commoditatibus, et ornamentis auxit. Porticum pulcherrimam circa palatium Episcopale jampridem aedificari caeptam, suo aere sumptuque absolvit, ac perfecit; ex qua despectus est in plateam ante Basilicam Cathedralem latissime exporrectam, et e tribus lateribus jucundissimus in mare prospectus. Hujus operis absoluti perfectique auctorem declarat stemma gentilitium familiae Manolae marmoreum, ibidem affixum, cui pileus Episcopalis superpositus est, et subjecta inscriptio: *Anno Domini 1653. Franciscus Manola Spalaten. Episcopus Curzolen. perfecit.* Idem stemma insidet superliminari januae, maximae palatii, cum mitra Episcopali, et his litteris: *F. M. 1659.*, id quod januam illam variis et elegantibus ornamentis a Francisco Manola decoratam docet. Anno suscepti gestique Episcopatus altero, et vicesimo, Aerae Christianae 1664. pridie Kalendas Septembris e vita decessit; atque in aede Cathedrali apud decessores suos tumulatus fuit. Quidquid habuit, Ecclesiae et pauperibus legavit, immemor in testando suorum consanguineorum; sed virtutum suarum haeredem, atque imitatore Joannem fratris filium reliquit, qui Ecclesiae Nonensi praefuit, et patrui vestigia egregie persecutus est.

Simulacrum
thaumatur-
gicum Jesu
Crucifixi in
urbem trans-
tulit.

Palatium
Episcopale
auxit, et
ornavit.

HIERONYMUS EPISC. CORCYR. XXVIII.

Familia Andronica, sive *de Andreis*, in primis inter Tragurienses antiqua est, et nobilis; ex qua tres egregii Episcopi, iisdem fere temporibus prodierunt, Hieronymus noster Corcyrae, Franciscus Nonae, Joannes primum Phariae, deinde Tragurii, Antistites, hic patruelis, ille frater Hieronymi. Huic Alexander VII. Ecclesiam Corcyrensem regendam tradidit: *13. April. 1665. providit Eccl. Curzolen. vacanti per obitum Francisci Manolae, de persona Hieronymi de Andreis etc.* Erat in Hieronymo summa comitas, affabilitasque sermonis, quae sic illi animos hominum conciliabat, ut nemo esset, quin ei sive jubenti, sive poscenti libenter obsequeretur; sed lenitatem ita cum gravitate miscebat, ut neque facilitas de auctoritate, neque severitas quidquam de suavitate detraheret. Multa decreta fecit; quibus, licet nova, insueta, aut difficilia, et paullo etiam severiora viderentur, ab omnibus tamen obtemperatum fuit. Maxime illi cordi erat dignitas, rectaque administratio Sacramenti Poenitentiae; vetuit confessiones mulierum, vel ante ortum, vel post occasum solis audiri; itemque laicorum utriusque sexus, praeterquam aegrotantium, peccata usquam excipi, eluique sacramentali absolutione, nisi in aedibus sacris, atque in exedris ibidem constitutis, et cancellis ferreis utrinque munitis. Presbyteros, quibus facultas esset reos audiendi, et absolvendi, serio et severe admonuit, ut, qui peccata letalia ad sacrum tribunal detulisset, eum ne permetterent, eodem, quo confessus est, die ad mensam eucharisticam accedere. Clericis lusum alearum cujusque generis interdixit. Nulla illi potior fuit, quam sollicita Christianae institutionis cura; edictoquo gravissimo et severissimo, januis Basilicae Cathedralis affixo, parentibus, et patribusfamilias imperavit, ut filios et famulos, Dominicis diebus a prandio, ad templum vel ipsi ducerent, vel juberent cogentque convenire, ut de mysteriis, praeceptisque divinis erudirentur: qua in re si negligentes ac desides se praeberent, facultatem eos absolvendi sibi uni reservavit. Sacrorum rituum observantissimus ipse fuit, et vindex diligentissimus. More antiquo apud sodales Congregationis Sanctissimi Sacramenti receptum erat, ut tertio quoque cujuslibet mensis Dominico die sacrum votivum de Sacrosancta Eucharistia fieret. Hanc consuetudinem Hieronymus, quamvis multarum aetatum usu firmatam sustulit, quod a praescripto, ritumque ecclesiastico aliena esset; et sodales illos, non invitos, iis religionis officiis, piisque

Hieronymus
de Andreis
Ep. Corcy-
ren. 1665.

De Sacramen-
to Poeniten-
tiae rite ad-
ministrando
praecepta et
decreta.

[403]

Ritus Eccle-
siasticos accu-
ratissime ipse
servavit, et
servari voluit.

supplicationibus, quibus eo die Divinum Sacramentum coli solet, contentos esse jussit; sacrificium vero non aliud fieri, quam quod cum psalmodia, et liturgia illius diei congrueret. Alia praeterea satis multa decrevit, quae vetustissimis quidem, sed a communi consuetudine abhorrentibus institutis, parum consentanea, et minus grata in vulgus fore videbantur. Verum sua quadam bonitate, et mira in jubendo lenitate perfecit, ut nemo illius decretis intercederet, nemo non ea probaret, ac reciperet. Venerabatur praecipua quadam religione S. Joannem Ursinum Episcopum et patronum Civitatis Tragurii. Ejus cultum in urbem atque insulam invexit, auctorque fuit, ut Senatus populusque Corcyrensis de communi sententia, auctoritate decreti publici interposita, eum sibi ac civitati tutorem ac patronum adoptaret. Lychnum argenteum non exigui ponderis, et praeclaro opere caelatum, qui in aede Cathedrali ante Sacrosanctam Eucharistiam perpetuo arderet, suae religionis ac munificentiae testem reliquit. Tragurium, seu valetudinis recuperandae, seu patriae revisendae causa, cum se contulisset, in ea civitate letali morbo oppressus ad superos migravit tertio Idus Februarii anno 1673. condique voluit ante aram S. Joannis Episcopi, quem eximia veneratione coluerat. Ex amissione optimi Praesulis civitas Corcyrensis incredibilem dolorem cepit, et funus ei publicum atque magnificum faciendum curavit.

S. Joannis
Ursini cul-
tum Corcy-
ram invexit.

Tragurii
obiit.

NICOLAUS IV. EPISC. CORCYR. XXIX.

Gens Spanorum, cujus ultimam originem ab Hispania ac Theodosio Magno aliqui repetendam censent; inde vero Spanos in Epirum novam, quae nunc Albania, transmigrasse ajunt; in hac regione olim divitiis, honoribus, rerum gestarum gloria floruit. Spanos cum gente Castriota, totius Epiri nobilissima, cognatione, et affinitate conjunctos fuisse tradunt. Michael Spanus, ut est apud Carolum Dufresne, uxorem duxit Voisavam sororem Georgii Castrioti, sive Ducis, sive Regis Epirotarum, qui Scanderbegus cognominatus fuit, is, qui persaepe ingruentes cum pluribus millibus Turcarum Reges parva manu superavit, et ipsis semper, quoad vixit, terrori fuit. In omnibus vero praeliis, quae hic feliciter cum Turcis commisit, et victoriis, quas reportavit, Spanos commilitones habuit, et horum operam magni fuisse Scriptores afferunt. Post interitum Scanderbegi, et Epirum sub imperium Turcarum redactum, Spani Turcicum jugum indignati, alia atque alia quaesivere loca, et alii alio migrarunt. Ex his quidam Corcyram se receperunt; eoque quidquid habebant pecuniae, et de suis bonis quae moveri poterant, cum transtulissent, in ea civitate rerum ac fortunarum suarum sedem collocarunt. Jus civitatis adepti, ac deinde Spanichii denominati, ipsimet civitati, in quam suscepti fuerant, decori atque praesidio fuerunt. Neque enim Corcyram translati a perenni contestataque virtute majorum degenerarunt; sed eorum vestigia persequentes, laudibus potissimum bellicis inclaruere. Anno 1479. cum Neapolitani et Catalauni Corcyram vehementissime oppugnarent, unus de gente Spanichia, praefectus equitum, e moenibus strenue pugnando, hostesque repellendo, gloriosam mortem oppetiit. Numquam vero e Spanichiis defuerunt, qui Venetis, tum contra Turcas, tum contra Uscocchos praedones maritimos, egregiam operam navarent. Hac igitur antiquissima et nobilissima stirpe ortus est Nicolaus. Patrum habuit, nomine itidem Nicolaum, qui Canonicus idem et Archidiaconus, et Vicarius Capitularis fuit; fratrem vero Vincentium, quem, ob bellica, et praeclara in Rempubliam merita, Senatus titulo Comitum ornavit, decrevitque ut hujusmodi titulum ad posterum jure haereditario transmitteret. Nicolaus neglectis militaribus majorum exemplis ad domesticum armorum decus evocantibus, patrui, quam fratris, vestigia sequi maluit, et doctrinae gloriam bellicae praetulit laudi. Postquam in patria politioribus satis imbutus litteris sibi visus est, Patavium iter intendit; atque in illo florentissimo omnium disciplinarum Gymnasio primum Philosophiae, deinde Juris utriusque scientiae operam dedit, nomenque Doctoris et insignia sumpsit. In patriam cum rediisset, et clericali militiae adscriptus esset, ob insignem ejus doctrinam, et morum gravitatem, vix secundum, et vicesimum aetatis annum

Gens Spano-
rum in Epi-
ro antiqua,
nobilis,
opulenta.

Ex ea Spani,
sive Spani-
chii Corcy-
renses,

ex quibus
natus est
Nicolaus
Episcopus
Corcyren.
1673.

praeteregressus, singulari privilegio, in collegium Canonicorum cooptatus fuit; ad eum autem, utpote omnium postremum, procuratio animarum ex decreto Theodori Dedi Episcopi pertinebat; cui capiendae et gerendae, cum per aetatem idoneus non esset, datus est illi adiutor e secundo Presbyterorum ordine, qui omnia Parochi munera et officia exsequeretur. Ex infimo ad superiora deinceps subsellia conscendens, demum ad summum pervenit, et Archidiaconi nomen ac dignitatem obtinuit. In omni gradu et functione Capitulari, tam illustria doctrinae, religionis, prudentiae documenta dedit, ut dignum se praebuerit, quem Clemens X. ad supremum Ecclesiae Corcyrensis Sacerdotium eveheret: 1673. 17. Julii providit Eccl. Curzulen. vacanti per obitum Hieronymi, de persona Nicolai Spanich J. U. D. Presb. cum decreto, quod Archidiaconatus, et Canonicatus, et praebenda dictae Ecclesiae, quos obtinet, eo ipso vacent.

Annos ipsos quatuor et triginta huic Ecclesiae Nicolaus summa sedulitate et sapientia praefuit. Ab novis legibus condendis abstinuit, satis esse ratus ad Clerum et populum in officio continendos, et rem Christianam atque Ecclesiasticam recte administrandam, decreta illa, quae tres proximi decessores Episcopi fecerant; iis ut sua constaret ac vigeret auctoritas, atque ut omnes iisdem obsequerentur, sua vigilantia, aequitate, et diligentia effecit. Si quid a disciplina, et pristino more institutoque defleceret, ad illa confugere, illorum vim urgere, ex illis remedia petere consuevit. Ita, cum magis, quam sua, decessorum suorum auctoritate Ecclesiam regeret, ac vitam Clericorum, moresque Christianae plebis ad illorum instituta exigeret, omnem ab se invidiam, notamque severitatis avertebat; ac propterea quiescente sub hoc Praesule, et tranquilla omnia fuerunt. Nec vero suas cogitationes, curasque dioecesis Corcyrensis finibus circumscripsit, sed in aliorum quoque gentium salutem derivavit. Bello Peloponnesio cum Veneti Macarscham Turcis eripuissent, et omnem circa Naronem fluvium regionem occupassent; jussus est Nicolaus terras illas obire, et populos nuper e barbarica servitute emersos, solari ac reficere, et quibus indigebant, humanis divinisque subsidiis recreare, neque antea episcopalem illorum curam, et Christianam institutionem deponere, quam Episcopus jam locis illis destinatus, ad eos erudiendos, regendosque accederet. Eodem bello flagrante, Christiani quidam ditionis Turcicae, patrio solo relicto, ad Venetos confugiunt, orantes obsecrantesque, ut se in fidem, ac potestatem reciperent, agros sibi ac sedes assignarent. Ex his plerique in Corcyram insulam migrare jussi sunt; et vallem Rascischiam iisdem habitandam tradiderunt. Advenas rebus omnibus egentes Nicolaus sinu suae charitatis complexus, subsidia et pecuniam ad casas construendas, ad agros colendos, ac vitam tolerandam benigne suppeditavit. Templum praeterea illis aedificandum curavit, quo ad consueta religionis officia peragenda convenirent. Ex his novam paroeciam instituit, eisque Presbyterum curatorem animarum, et rerum divinarum administrum praefecit; in cujus victum cultumque quod satis esset, illi novi habitatores, pro sua quisque parte, contribuere solent. Duas aras e selectis marmoribus, opere ornatuque eleganti construxit, alteram in Cathedrali Basilica, D. Josepho Virginis Deiparae sponso, Antonio Patavino, et Joanni Episcopo Traguriensi; alteram S. Petro Martyri in templo S. Dominici. Singulari cultu venerabatur tum S. Cajetanum, quem in Patronos civitatis decreto publico referendum curavit, tum praesertim D. Antonium Abbatem, cujus aediculam, et eremum, quae non longe ab urbe colli peramoeno insident, elegantissime ornavit; et ibidem sibi sepulchrum statuit. Egregia ejus pietas et charitas erga pie defunctorum animas fuit, qui piacularibus flammis purgantur. Summam pecuniae satis copiosae collocavit, ut ex annuo ejus fructu unum singulis mensibus, in aede Cathedrali, pro illarum expiatione sacrum solemne fieret. Illud etiam praeclarum ejus institutum fuit, ut ex collectis numulis, quos pii homines conferrent, atque in capsulas ad id destinatas conjicerent, sexta illa feria, quae diem Dominicum a Palmis cognominatum proxime antecedit, solemne anniversarium ab sublevandas animas ex hac vita pie decedentes, quanta maxima fieri posset pompa, et cereorum ardentium copia, celebraretur, atque ipsemet Episcopus ritu pontificali rem divinam perageret. Ab ipso quoque ortum habuit sancta illa et

Ejus ratio
Ecclesiae
gubernan-
dae, plena
prudentiae,
et aequitatis.

[404]

Christianos
e Turcica
ditione
Corcyram
profectos
benigne ac-
cepit.

Ejus erga
Divos reli-
gio.

salubris consuetudo, quae viget etiamnum, ut quotannis octo ipsi dies, post *solemnem Commemorationem omnium fidelium defunctorum*, non solum in urbe atque in aede Cathedrali, sed etiam in omnibus villis, et paroeciis, ad easdem animas expiandas, funereo apparatu, ingenti luminum copia, psalmis, et sacrificiis matutinis, et vespertinis impendantur. Anno 1707. tertio Kalendas Decembris, egregius Praesul, de plebe et pietate Christiana eximie meritis, magno omnium luctu, e vita decessit. Post solennes exequias in Cathedrali Basilica peractas, funebri pompa illatus est in aediculam S. Antonii Abbatis, ibique in eo, quod vivens sibi paraverat, sepulchro tumulatus fuit; eidemque simplex ac modestissimus, quem ipse sibi fecerat, titulus inscriptus: *Nicolaus de Comitibus Spanich Episcopus Curzolens*. Vestitum pontificalem, et ministrorum, solemnem caeremoniam sacris mysteriis inservientium vestes argenteas sericasque opere phrygio contextas, cum mitra gemmis pretiosis ornata, aedi Cathedrali tabulis supremis legavit.

Ejus obitus, funus, sepulcrum, inscriptio.

MARINUS II. EPISC. CORCYR. XXX.

Cathari natus ex illustri Dragorum familia, de quo in Episcopis Catharensibus; ex illa quippe Ecclesia ad regendam Corcyrensem migravit, jubente Clemente XI. Pontifice Max. 1708. 3. Octob. ab Ecclesia Catharensi Marinum Drago transtulit ad Corcyrensem, vacantem per obitum Nicolai Spanich, cum retentione pensionis, quam percipit ex Monasterio S. Joannis Evangelistae, Ord. S. Benedicti Tragurii, quod commendatum habet. Quam in Catharensi inierat, eadem in Episcopatu Corcyrensi administrando, prudentiae, disciplinae, religionis viam tenuit. Nihil mutandum ratus eorum, quae invenisset a suis decessoribus sapienter vel constituta, vel interdicta; haec non solum confirmavit, sed alia insuper jubendo, aut vetando his adjunxit, quae corruptelas, et pravas consuetudines arcerent, et Clerum populumque ad omnem honestam, et sinceram erga Deum Divosque pietatem conformarent. Haec ejus propria et praeclara instituta. Primus ille in mores Civitatis induxit ferias novendiales ante solennia natalitia Christi Domini; quae sub preces vespertinas, singulis diebus, in aede cathedrali, coram sacrosancta Eucharistia, publicae venerationi inter cereos ardentes exposita, magna populi frequentia et pietate nunc celebrari solent. Illud etiam curavit, effecitque, ut sacra communio, quanto maximo fieri posset apparatu, et fanalium copia ad aegrotos deferretur, eamque quamplurimi cum facibus accensis prosequerentur; omnesque, signo e turri aereis tintinnabulis dato, convocare jussit, atque invitari; promulgarique a Parochis voluit praemia Indulgentiarum, quibus potiuntur quicumque id religionis et charitatis officium praestant. Necessarium et salutare ministerium tradendae pueris Doctrinae Christianae, quod ab iis, ad quos pertinebat, minori quam oportuisset, studio ac sedulitate peragi videbatur, ut Parochi, clerici, et laici etiam, omni diligentia et sedulitate obirent, non solum eos suis monitis, cohortationibus et mandatis urgebat, sed etiam sua praesentia et exemplo excitabat. Nam ipsemet scholas identidem intervire solebat, Catechistae munere fungebatur, a pueris eorum, quae didicerant, rationem reposcebat, illosque, ut quae docebantur, avidius et promptius perciperent, ac memoria retinerent, piis munusculis alliciebat.

Marinus Drago e Catharensi Episcopus Corcyrensis 1708.

Singulis annis Presbyteros et Clericos, ut quaslibet conscientiae labes eluerent, et torpentes animos ad Dei amorem ac virtutum studium excitarent, aliquot dies e praescripto S. Ignatii sacris exercitationibus, piisque commentationibus impendere volebat; et duos Societatis Jesu evangelicos operarios statis temporibus evocabat, qui eos exercerent, atque ad omne ecclesiastici officii munus diligenter instruerent: iidem postea jussu missuque Episcopi, excursionibus Apostolicis totam insulam peragrabant. Memor praecepti Paullini, *ne cui cito manus imponeret*, in sacris ordinibus conferendis magnum delectum, et summam cautionem adhibuit; ac nullius gratia, vel auctoritate se adduci passus est, ut ad clerum aggregaret, quos eo nomine atque ordine dignos non esse censebat. Nihil in vestitu clericorum, cultuque

[405]

Singulis annis Clerum exercitiis spiritualibus excolendum curavit.

corporis pati poterat, quod ab ecclesiastica modestia et gravitate abhorreret; aleas illis, choreas, tabernas vinarias severissimis poenis interdixit. Si quid peccassent, quod reprehensione, atque animadversione indigeret, impune illos abire non permittebat; sed antequam pro modo delicti punirentur, quam lenissime operam dabat, ut suam ipsi culpam agnoscerent, seque punitione dignos esse faterentur, quam tamen, ea confessione contentus, ita moderabatur, ut multum de acerbitate minueret. Palatium Episcopale restauravit; aedem cathedralem plurimis ornamentis auxit; in ea sibi, suisque successoribus sepulchrum paravit, et lapidi sepulchrali hunc titulum inscripsit.

Marinus Drago Catharen. prius Episcopus patriae, modo Curzolen. sibi et successoribus 1732. Obiit die 9. Octob. 1733.

VINCENTIUS EPISC. CORCYR. XXXI.

Nobili genere natus est Cathari ex antiqua familia Cossovichia, quae olim in Bosina copiis, et opibus florebat; ex qua multi clarissimi viri prodierunt, haud sago, quam toga praestantiores. Clero adscriptus, primum Cancellarii Episcopalis, deinde Parochi, et Concionatoris Apostolici munere perquam laudabiliter functus est; et quamplurimos e militia Teutonica, quae sub imperio Venetorum in bello Turcico stipendia faciebat, ab haeretica pravitate ad religionem Catholicam convertit. In aede cathedrali Catharensi subsellium inter Canonicos obtinuit. Clemens XII. biennio post obitum Marini, Vincentium ad sedem Corcyrensem evexit an. 1735. Cum rationem administrationis reddituum Episcopali, dum sedes vacabat, perceptorum reposcere a Capitulo instituisset, multas cum Canonicis, et diuturnas contentiones habuit. Sex et viginti annos satis utiliter et non sine laude praefuit. In aede media cathedrali sepulchrum sibi parari jussit, et titulum cum insignibus gentilitiis insculpi; si vero id per procuratores Ecclesiae non liceret, corpus suum Catharum transferri. Procuratores obstiterunt; et in tumultu temporario depositum fuit penes sepulchrum Episcoporum, usque dum ejus, quo ille jusserat, transportandi facultas et opportunitas adesset. Obiit XII. Kalendas Augusti an. 1761.

Vincentius
Cossovichius
Episc. an.
1735.

Diuturnitas
Episcopatus,
et obitus.

MICHAEL EPISC. CORCYREN. XXXII.

Patritius Jadertinus ex Trialia admodum illustri familia. In Collegio Lauretano, ubi gravioribus disciplinis operam dedit, praeclaram ingenii ac nominis sui, admirabilis in omni doctrinarum genere progressus, innocentiae vitae, et singularis erga Deum pietatis memoriam reliquit, quam adhuc viguisse testatus est qui multis post illum annis in eodem collegio studiorum caussa versabatur. Reversus in patriam, et in collegium Canonicorum cooptatus, primum *Poenitentiarii*, deinde Archidiaconi subsellium tenuit. Quidquid temporis a choro, et a caeteris suorum munerum officiis vacabat, id omne in aliorum utilitatem ac salutem conferebat. Annos fere duodeviginti Virginibus S. Marcellae regendis, atque ad normam religiosae perfectionis dirigendis praefuit; nec pauciores annos in puellas de mysteriis ac praeceptis divinis erudiendas impendit, quibus Christianam catechesim singulis Dominicis diebus in templo Virginum S. Demetrii tradebat; et nullum erat opus pium, atque ad proximorum salutem utile, quod vel sibi oblatum non susciperet, vel in ejus partem admitti non vellet, aut cuperet. His egregiis factis et virtutibus viam sibi ad supremum sacerdotii Christiani gradum aperuit. Clemens XIII. haud ignarus, quam idoneus esset Michael ad rem ecclesiasticam bene gerendam, et munus Episcopale recte obeundum, an. 1761. Nonis Septembris in augustissimo Cardinalium consessu eum Corcyrensem Episcopum renuntiavit. Romae consecratione Episcopali inauguratus cum esset, anno proximo Nonis Martiis possessionem Ecclesiae sibi traditae per procuratorem adivit. Post menses fere duos ad insulam appulit, et urbem ingressus magno comitatu, solemniique pompa ad aedem

Michael
Trialius

Episc. Corcy-
ren. an. 1761.

cathedralem processit ingenti civium omnium laetitia et exspectatione, quam fama de illius eximia doctrina et virtute excitaverat. Vix ab itinere maritimo longo e molesto quiescendi ac respirandi spatium sumserat, cum statim ad purgandum et excolendum agrum Dominicum manum admovit, atque in eam cogitationem curamque incubuit, ut zizania tolleretur, quae per incuriam superiorum temporum, ac diuturnas inter Episcopum et clerum contentiones succreverant. Anno 1763. Synodum dioecesanam convocavit, in qua multa et saluberrima decreta condidit, quae ad rectam in Deum fidem profitendam et conservandam, ad vitia ex animis incolarum evellenda, inserendasque virtutes Christiano homine dignas, ad sacramenta rite administranda et suscipienda pertinent, eamque typis mandavit. Sub titulo et auspiciis B. Virginis sine labe conceptae sodalitatem piorum hominum instituit, quibus curae esset pueros divina mysteria et praecepta docere, Christianis moribus et pietate imbuere; eisque leges ad hujusmodi institutum accommodatissimas praescripsit. A Senatu Veneto decretum impetravit, cujus auctoritate nixus, non sine tamen multo labore multaque impensa, quaedam bona mensae Episcopalis partim deperdita, partim alio distracta recuperavit. Blattam oppidum insulae admodum frequens ac nobile Parochi dignitate auxit, et Parochum ipsum Plebani titulo ac potestate condecoravit; eique sacerdotes aliquot adjunxit tum sacrarum functionum, tum curandarum animarum ministros. Parochi et paroeciae rurales fere omnes reddituum inopia laborabant; harum et illorum egestati ut quoquomodo subveniret, quaedam sacerdotia, quae vocant simplicia, quorumque conferendorum jus ad Episcopum pertinebat, cum illis conjunxit. Non solum verbis et factis, sed etiam scriptis Ecclesiae suae prodesse studuit. Ad divinum cultum rite ac statis temporibus peragendum, itemque ad plebis Christianae institutionem pia quaedam opuscula composuit, quibus hos titulos inscripsit: *Ordo divini officii recitandi, et missae celebrandae pro Ecclesia ac dioecesi Curzulensi. Regula et praescriptio horarum, quibus preces canonicae singulis mensibus in Ecclesia Cathedrali recitandae sunt. Ordo caeremoniarum in functionibus perpetuo servandus in Cathedrali Curzulensi, desumptus ex Caeremon. Episc. Pontificali, rubricis etc. laudabili consuetudine. Brevis Synopsis eorum, quae magis necessaria sunt homini Christiano ad salutem aeternam consequendam*: hanc vero tum Italico, tum Slavonico sermone excudendam curavit. Ita optimus et vigilantissimus Praesul nihil praetermisit, quod ad eruditionem, utilitatem, religionem cleri ac populi Corcyrensis prodesse possit. Annos circiter decem hanc Ecclesiam summa omnium approbatione gubernaverat, cum eum Clemens XIV. ad Metropolim Jadertinam migrare jussit an. 1771. Quam porro ipse ob singularem erga omnes humanitatem ac beneficentiam, et flagrans divini cultus augendi humanaeque salutis procurandae studium summis juxta et infimis carus esset, ejus ab urbe digressus ostendit: nemo enim fuit, qui talem patrem ac pastorem ab se divelli non aegerrime tulerit, et abeuntem fletu et lacrymis non prosequeretur.

Synodum
Dioecesa-
nam cogit.

[406]

Ejus
scriptae.

Transfertur
ad Archie-
pisc. Jader-
tinum an.
1771.

JOANNES VII. EPISC. CORCYR. XXXIII.

Cui *Carsana* cognomen. Jaderae honesto loco natus a prima aetate militiae ecclesiasticae nomen dedit, et humanis divinisque litteris excultus, ac in sacrum Presbyteratus ordinem admissus, in Spalatensi ac Jadertino Seminario docendis primum regendisque illarum Ecclesiarum clericis praefuit; deinde in Ecclesia Metropolitana Jaderensi Canonici Theologi dignitatem ac munus obtinuit, cum antea Theologici Doctoris insignia ei Patavii collata fuissent; demum principem Archidiaconi locum in Canonicorum collegio adeptus toti clero Jadertino regendo, sacrisque disciplinis et moribus imbuendo praepositus fuit. Verum cum Matthaeo Caramano Archiepiscopo Jadrensi probe perspecta esset Joannis religio, doctrina, et virtus, idem Antistes Ecclesiae curam ipsi commiserat *Provicarii* generalis munere; nec multo post, Matthaeo jam senescente, et infirma valetudine affecto, Vicarii generalis titulo et auctoritate ornatus viginti annorum spatio ita se, suamque operam omnibus probavit, ut decem

Joannes
Carsana

ferme integros annos illam dioecesim solus administraverit, cum Matthaeus senio propemodum confectus esset: quo tempore, licet gravissimis praeterea negotiis a sacra Fidei propagandae Congregatione occupatus, cui etiam cumulatissime satisfecit, et urbanum clerum morum doctrina, et infimam plebem Christiana catechesi certis cujusque hebdomadae diebus instituere atque erudire non desiit. Quare hoc eximium de illo testimonium confecit ipse Caramanus.

Matthaeus etc. Universis etc. Attestamur adm. R. D. Joannem Carsana viginti abhinc annis nostrum in temporalibus et spiritualibus Vicarium Generalem, sacri Ecclesiastici Patavini Collegii Theologiae Doctorem, civem Jadrensem, aetatis suae anno 43. a teneris annis huic Metropolitanae Ecclesiae inservisse; in hoc Seminario Florio primo alumnum, deinde vero Philosophiae lectorem fuisse; per plures annos Mansionarii officio in praefata Ecclesia perfunctum fuisse; rudibus catechesim atque doctrinam Christianam omnibus diebus festis explanasse, in eoque officio multis abhinc annis indefesse se exercere; Administratorem, Oeconomum, atque Canonicum Theologum ejusdem Metropolitanae esse; proponendi quaestiones morales pro Cleri nostri urbani eruditione, illasque coram nobis solvendi onus publico omnium plausu sustinuisse, et plena quidem animi nostri satisfactione sustinere; nostri Convisitatoris munus obiisse, nostrasque vices in regenda tota dioecesi pari prudentia ac pietate per viginti annos, etiam dum Romae gravibus curis per biennium detenti fuerimus, et alio tempore gessisse; nunquam nos aut praedecessorem nostrum litibus vexasse; quin immo obedientiam, et reverentiam, quam Ordinario suo promisit, sedulo praestitisse. Quapropter utpote virum optimis moribus ornatum, in ecclesiasticis scientiis ac disciplinis egregie instructum, atque de catholica religione optime meritum ad quascumque dignitates in Cathedralibus Ecclesiis, et in praefata nostra Metropolitana etiam ad primarias obtinendas prae ceteris idoneum ac dignum existimamus et S. Sedi Apostolicae in Domino enixe commendamus etc.

ab Archiepisc. Jadrensi summe laudatus.

Et sane Matthaeus idolvebat animo, ut, Antonio Tripcovichio Episcopo Nonensi vita functo, Joanni ad hanc Ecclesiam regendam aditum aperiret. Sed magno Corcyrensis Ecclesiae bono factum est, ut ad Episcopatus honorem, quem sibi virtutibus et rebus gestis promeruerat, a Clemente XIV. evectus, in locum sedemque Michaelis Antistitis Corcyrensis succederet. Vix ad suam Ecclesiam accessit, ut ei opus fuerit sui Metropolitae jurisdictionem, et auctoritatem firma animi constantia tueri. Jacoba Bosnich desponsa Antonio Millatio Corcyrensi, cum nescio quid offensionis inter utrumque incidisset, rei quaestione ad Michaellem Episcopum delata an. 1771., hujus sententiam sibi adversantem detrectavit, et Archiepiscopum Spalatensem tamquam totius Dalmatiae Primatem appellare constituit. Ejus itaque intercessionem ratam habuit Alexander Antonius Thomaseus Canonicus Spalatensis et Archiepiscopi Locumtenens, qui Michaelis Episcopi sententiam sustulit, eamque irritam a se haberi protestatus est, et ejusmodi revera esse suo edicto jussit lato XV. Kal. Januarias an. 1771. quod hic subjicio.

Episc. Corcyren. an. 1771.

Sui Metropolitae jura

Alexander Antonius Canonicus Thomaseus J. U. D. Audit. Generalis et Locumtenens Illustrissimi, et Reverendissimi D. D. Jo. Lucae Garagnin miseratione divina, et S. Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopi Spalaten. olim Salonitani, Dalmatiae ac totius Croatiae Primatis.

adversus edictum Archiepiscopi Spalatensis.

Dilectis nobis in Christo Reverendissimo Domino Vicario Generali, Capitulari, vel Episcopali Curzolen. omnibusque officialibus Curiae dioecesis pariter Curzolen. nec non Antonio filio Marini Millat, omnibusque aliis, et singulis, sua communiter, vel divisim, ac quomodolibet interesse putantibus, in executione praesentium nostrarum nominandis, et cognominandis, salutem in Domino, et nostris, immo verius Apostolicis firmiter obedire mandatis. Ad instantiam, et requisitionem etiam nobis in Christo dilectae Jacobinae filiae q. Hieronymi Bosnich, alias Covacich, supradictae dioecesis.

Coram nobis et tribunali nostro via ordinaria causam, et causas appellationis, et appellationum, pro parte sua interpositae, et interpositarum a quadam asserta sententia seu decreto contra se, et ad favorem Antonii Millat lata vel lato sub die 17. Julii proxime evoluti, pro revocatione contradictionis a praefata Jacobina interpositae libertati praefati Antonii Millat.

Ut dicitur lata, vel latum, cujus mentio fit in instantia, sub hac die producta in actis.

Et ut in ea etc. nullitatis, et nullitatum, iniquitatis, et injustitiae ejusdem assertae sententiae, ac totius processus desuper habiti, atque formati, attentatorumque et innovatorum quorumcumque tam conjunctim, quam divisim, prout sibi melius expediens videbitur, introducere, et prosecui volen. et intenden. De qua quidem appellatione nobis constare fecit per instantiam dictam sub hac eadem die, per Excellentem Dominum Joannem Moller Advocatum, et nomine ejusdem Jacobinae principalis.

Tenore praesentium, auctoritate Apostolica nobis concessa, et qua fungimur in hac parte, vos antedictos Reverendissimum Dominum Vicarium Generalem Curzolen. et officiales istius Curiae, nec non Antonium Millat, omnesque alios et singulos sua communiter, vel divisim, ac quomodolibet interesse putantes, in executione praesentium nostrarum nominandos, et cognominandos, peremptorie citamus, quatenus trigesima die proxime futura, post praesentium nostrarum intimationem vobis faciendam per quemcumque juratum nuntium, sive publicum notarium, si dies ipsa juridica fuerit, sin autem, prima die juris ex tunc immediate sequenti, de mane hora tertiarum, vel circa, audientiae causarum consueta, in loco infrascripto, coram nobis in judicio, cum omnibus, et singulis actis actitatis, litteris, scripturis, instrumentis, processibus, privilegiis, aliisque juribus, et munimentis, causam, et causas hujusmodi tangentibus, ac eam, et eas quomodolibet concernentibus, legitime comparere studeatis, ad dictas causam, et causas appellationis, et appellationum, nullitatis, et nullitatum, iniquitatis, et injustitiae, attentatorumque, et innovatorum quorumcumque tam conjunctim, quam divisim, prout sibi melius expediens videbitur, pro parte appellante introduci, et prosecui, nec non ad procedendum, procedique videndum, et audiendum in eisdem ad omnes, et singulos actus et terminos judicarios, necessarios et opportunos gradatim, et successive, usque ad sententiam diffinitivam inclusive, debitis tamen dilationibus interpositis justitiae complementum recipiendum: certificantes vos nihilominus sic, ut praemittitur, citatos, quod si in dicto citationis termino comparueritis, sive non, nos nihilominus ad partis comparentis, causamque et causas hujusmodi prosecui curantis instantiam procedemus in eisdem prout juris fuerit; vobis amplius non citatis neque monitis nisi per cedulas citationum affigendas valvis infrascripti palatii loco patenti, contumacia et absentia vestra in aliquo non obstante, et justitia sic exigente. Et insuper cum juri et aequitati conveniat, ne causis hujusmodi sic (ut praemittitur) coram nobis et tribunali nostro indecisis pendentibus quicquam per quemquam attentetur, seu innovetur, iccirco tenore et auctoritate praedictis omnibus et singulis Dominis Judicibus, Commissariis, delegatis, et subdelegatis, ordinariis et extraordinariis quacumque auctoritate fungentibus, necnon personis quibuscumque, quibus praesentes nostrae intimatae fuerint, praesertim eidem Domino Judici a quo, ac vobis omnibus et singulis suprascriptis, in virtute sanctae obedientiae et in juris subsidium sub excommunicationis in singulos aliisque arbitrariis respective poenis inhibemus, ne in jurisdictionis nostrae, immo verius Apostolicae Sedis contemptum, litis pendentiae hujusmodi dictaeque partis appellantis nec jurium suorum praejudicium per se vel alium seu alios publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quaesito colore vel ingenio aliquid in causa et causis hujusmodi innovare et attentare audeant, nec praesumant, nec vos audeatis vel praesumatis. Quod si secus factum fuerit, id totum revocare, et in statum pristinum reducere, et nihilominus contra inobedientes ad graviora procedere curabimus, justitia mediante. In quorum etc.

Datum Spalati ex Metropolitana ac Primatiali Cancellaria die 18. Decembris 1771. Septingentesimi primi.

L. S. Alexander Antonius Canonicus Thomasaeus Auditor et Locumtenens Generalis.

Vitus Nicolich J. U. D. Actuarius.

Aberat tum e sua Ecclesia Joannes, cum edictum Spalatense promulgari jussum fuerat; quare Cosmas Lessius ejus Vicarius diu id non esse ferendum duxit, et suis litteris prid. Kal. Decembris an. 1772. ad Thomasaeum per certum hominem missis, eique legitima testium praesentia oblatis dolere se maxime testatus est, quod is aliena jura occuparet, Corcyrensem Ecclesiam nunquam Spalatensium Archiepiscoporum jurisdictioni subjectam fuisse, ideoque latum ab eo decretum nullius esse auctoritatis, nec valere quidquam; tum in curiam episcopalem non esse admittendum expressis verbis declaravit, vetuitque admitti. Equidem Ecclesia Corcyrensis ab ipsis exordiis suberat Archiepiscopo Ragusino, nec ulla extant vetera monumenta, quibus jus aliquod Spalatensi Antistiti in illam tribuatur. Porro Metropolita Ragusinus Spalatensi quidem Primati subjicitur in Hierarchia Dalmaticae Ecclesiae; sed titulum Primatis, quem Romani Pontifices Metropolitae Spalatensibus concesserunt, honorarium esse, ideoque ferme inanem ac vacuum ab ea potestate, qua sane amplissima antiqui Primates donari solebant, dictum jam est in Tomo I. hujus Oper. pag. 311. Joannes Episcopus Lessii litteras sua ipse auctoritate postea comprobavit, suaque intercessione quascumque in hanc causam Curiae Archiepiscopalis Spalatensis irritas esse voluit, edixitque. Lessii litterae, seu potius decretum in haec verba evulgatum fuit.

Die 7. Novembris 1772. Praesentata per Excellentem Dominum Matthaeum Carazich parte et nomine Reverendissimi Domini Canonici Cosmae Lessio Vicarii Generalis Curzolen. etc. et de mandato etc. in Curia etc.

per sui Vicarii litteras tuetur.

Vobis Reverendissimo Domino Auditori Generali significamus nos maxima animi nostri admiratione et moerore decepisse, quasdam assertas inhibitoriales istius Curiae Metropolitanae datas Spalati die 18. mensis Decembris anni proxime praeteriti relaxatas fuisse ad instantiam, et requisitionem Jacobae filiae q. Hieronymi Bosnich alias Cerne hujus Curzolen. dioecesis, cum notum, et manifestum sit Curiam hanc Episcopalem Curzolen. non esse suffraganeam Curiae Metropolitanae Spalaten. Ideo ne ea nostro silentio ullo unquam tempore in juribus suis vel minimum patiatur detrimentum, maxime attenta absentia Illustrissimi, et Reverendissimi Domini nostri Antistitis, protestati sumus, et protestamur de evidenti incompetencia fori, in ampla, et solemni forma etc. et in eventu, quod non credimus, processus ad ulteriora, protestati pariter sumus, et protestamur de nullitate ex tribus etc. quorumcumque actorum, et agendorum in ampla, et solemni forma, necnon de recursu, et gravamine ad quos de jure, ac etiam ad pedes Serenissimi Principis. Hoc ad omnem meliorem finem, et effectum vobis Reverendissimo Domino Auditori Generali aperiendum, et significandum duximus; et ita etc. omni etc.

[408]

Ita est concordat.

Vitus Canonicus Nicolich J. U. D. Actuarius.

Die 30. Novembris 1772. Curzulae perventum fuit praesens exemplum, et de Mandato etc. repositum in Actis Cancellariae hujus Curiae.

Ita est concordat.

Vincentius Ghericeo Curiae Episcopalis Curzulen. Cancell. fideliter exemplavit etc.

Causa tamen sub Joannis successore dirempta omnino fuit et absoluta. Joannes hanc Ecclesiam ferme triennio administravit; et omni cura studioque in id incubuit, ut creditum sibi gregem optimo nutriret coelestis doctrinae pabulo, et omnem, quam posset, opem, quod utilius foret levamen, eidem afferret. Praeclara caritatis pastoralis exempla praebuit, cum ad institutionem cleri Corcyrensis suis ipse impensis idoneum praeceptorem intra aedes Episcopales excepit, aluitque; suoque sumptu dioecesim totam lustravit, nequid detrimenti, et ne incommodi quidem caperent Corcyrenses. Anno 1774., Michaelis Trialio Archiepiscopo

Jadertino vita defuncto, idem Pontifex Clemens XIV. jussit Joannem ad Jadrensem Ecclesiam conscendere; eique in sede Corcyrensi suffectus est

Ad Jadrensem Archiepiscopatum transferetur an. 1774.

SIMON EPISC. CORCYREN. XXXIV.

Hic Arbi e nobilissimis parentibus Michaeli Spalatino patricio Arbensi, et Maria de Dominis primariae dignitatis femina ortum duxit; et a prima aetate in clericalem ordinem adscriptus pietatem ac litteras humaniores impense coluit, et cum ministerio Ecclesiae Cathedralis puerorum in Christianae religionis rudimentis institutionem conjunxit. Arbensis Episcopi, et Canonorum voluntate, qui adolescentis animum ad optima quaeque probe noverant efformatum, Lauretum profectus est, ubi in collegio Illyrico ad eloquentiae et philosophiae studium sollertissime incubuit; deinde Venetiis in Gymnasio Societatis Jesu omnibus theologicis disciplinis sedulam operam perquam studiose navavit. Arbem cum rediisset, totum sese in aliorum commodum, et Arbensis Ecclesiae bonum impendit; nec ullum concionandi, docendi, puerosque instruendi munus praetermisit, quo caeterorum consuleret utilitati. Quare annos jam triginta natus Canonici Theologi locum munusque sibi delatum in Arbensi Ecclesia modeste accepit, decore tenuit, magna cum ingenii et doctrinae laude gessit: nec multo post Primicerii dignitate auctus ab iis nunquam destitit muneribus, ad quae exercenda ardor divinae gloriae et animorum salutis procurandae continue illum incendebat. Ad haec Vicarii Generalis opera et auctoritate integre cumulateque perfunctus est; quin ab universo Canonorum Collegio Vicarius Capitularis aliquando renunciatus suam in rebus agendis prudentiam et dexteritatem, in sacris doctrinam, pietatem, religionem toti Arbensi dioecesi maxime comprobavit. Horum meritorum praesidio ad summum Corcyrensis Ecclesiae Sacerdotium ascendit an. 1774. et ingens quidem Arbensium civium, par Corcyrensi laetitia fuit et exultatio: illis quippe summe erat dilectus ob eximiam morum innocentiam, animi mansuetudinem, misericordiam, affabilitatem, lenitatemque plane singularem; hos vero justa ejus benefactorum expectatio in spem erexit spiritualis cujusque boni assequendi. Porro hac spe frustrati non sunt: praefuit suae Ecclesiae vigilantissimus Pastor summis aequae ac infimis carus et acceptus; Episcopatus decus, et honorem servavit, jura sustinuit, ac defendit sententiam praedecessoris sui Michaelis Trialii adversus Jacobam Bosnichiam, de qua in Joanne Episcopo diximus, suo judicio suae auctoritate forti animo confirmavit, et perfici voluit: piissimum cultum erga Divinum Jesu Christi Cor, et flagrantissimam ejus in salutem mortalium caritatem per suam dioecesim instituere enixe studuit; eaque omnia, quae Episcopum decent, et Episcopi sunt, munera verbis ac egregie factis praestitit. Verum Ecclesiae Corcyrensi diu non licuit tam eximio Antistite esse felici; nam fere sexennio post jussu Pii VI. Pontificis ad Auxerensem Ecclesiam regendam migravit; eique suffectus

Simon Episc. an. 1774.

ANTONIUS EPISC. CORCYR. XXXV.

Jaderae natus est, quo pater ejus Nicolaus e familia Belglava inter Buduenses nobilissima, et emeritis Venetae Reipublicae stipendiis ornatissima sese receperat militiae functus muneribus, et primas adeptus dignitates. Adolescens Theologiae, et sacrorum Canonum studiis excelluit in Gymnasio Patavino, quibus sibi viam aperuit ad ecclesiastica munia in clerum jam adscitus. Nam Nonensis primum, deinde Jaderensis Canonicus ad theologicas disciplinas tractandas a Benedicto XIV. renunciatus est, cum antea Nicolao Dinaricio Spalatensi, ac Matthaeo Caramano Jaderensi Archiepiscopis suam operam egregie navasset Cancellarii officio. Maximo in honore fuit apud principes Dalmatiae magistratus, quorum auctoritate gravissima plurium Episcoporum negotia felici exitu confecit. Dum in Illyricam liturgiam corrigendam incumberebat jussu Praesidum Congregationis pro Fide propaganda

Antonius Episc. anno 1781.

institutae, Pius VI. Pontifex Zacynthi Ecclesiam ei destinavit; quam cum abdixisset, paullo post Corcyrensi Episcopatu ab eodem Pontifice insignitus fuit ob praeclara ejus merita anno 1781. Eodem anno pridie Kal. Octobris consecrationis munus Venetiis accepit in templo D. Petri a Friderico Maria Giovanelli Patriarcha; et XVIII. Kal. Decembris suae Ecclesiae possessionem adivit per Dominicum Beorium Archidiaconum Corcyrensem, et generalem Vicarium. Vix sexennium egit in sua dioecesi, valetudine parum firma, et gravibus saepe molestiis jactatus; quare anno 1787. IV. Kal. Octobris Corcyrensem cum Traguriensi Ecclesia commutavit, ipso Pio Pontifice annuente.

Ad Traguren-
sem Ecclesi-
am migrat
an. 1787.

JOSEPH EPISC. CORCYREN. XXXVI.

[409]

Familia Cossirichia⁴ Sebenici quatuor abhinc saeculis maxime excelluit nobilitate, opibus, et longa illustrium virorum serie, qui militaribus terra marique gestis summam laudem et amplissimas dignitates sunt consecuti tum ab exteris Principibus, tum praecipue a Republica Veneta, pro qua sanguinem saepe, vitamque ipsam fortiter profuderunt. Ex hac ortus Joseph Cossivichius post exactos studiorum cursus clericali militiae nomen dedit, in qua ingentem animum magnisque rebus aptum Ecclesiae praestaret, totumque impenderet pro divina gloria, et animarum procuranda salute, tuendaque. Nam Canonicus primum Ecclesiae Sibenicensis, deinde visitandae dioecesi, examinandis ad varia munera clericis, Parochis, aliisque Sacerdotibus rite delectus, tum Archidiaconus, et generalis Vicarius renunciatus nullis unquam laboribus pepercit, nullum discrimen effugiit, nullum praetermisit officium, quo omnibus adjumentum, opem, solamen, subsidiumque quibusque in rebus afferret. Quatuor paroecias ingenti cum fructu diversis temporibus administravit; interea modo puellis per urbem catechesim, modo virginibus sacras ascetes in monasteriis tradebat; concionandi munus in civitate, et per pagos saepissime obivit, praesertim vero in excipiendis piacularibus confessionibus sese exercuit, ubi pius ejus ardor enituit; cum militibus lue laborantibus nihil sibi timens diu noctuque astitit omni sacrorum officiorum genere; cumque aedes pyrio pulveri servando destinata repente e coelo tacta maximas circum aliorum aedificiorum ruinas excitasset, et cives fragore, casuque perterriti aufugerent, Joseph animo fervens impavido, et hac illac discurrens reptansque per disrupta murorum aediumque praesto fuit miseris, qui a ruinis oppressi extremos spiritus edebant. Tanta vero, tamque perspecta erat ejus caritas ac pietas efficax erga moribundos homines, ut illum sibi adiutorem, et consolatorem omnes optarent in summo aeternae salutis periculo; et Carolus Donadonus, ac Hieronymus Blasius Bonacicchius Episcopi Sibenicensis, tum Scardonensis Dominicus Paschalicus morti proximi nihil carius, nihilque duxerunt utilius, quam ut se, suaque omnia Josephi curae committerent. Hisce cumulatus virtutibus, et auctus meritis, jussus a Pio VI. Cathedram Corcyrensem conscendere, unde illustriori luce piissimus vir sub oculis universae Ecclesiae emicaret, IV. deinde Kal. Octobris anni 1787. in Consistorio publice renunciatus est hujus Ecclesiae Antistes, ac paullo post prid. idus Octobris Venetiis in templo patriarchali ab ipso Patriarcha Friderico Maria Giovanelli consecratione donatus, administris Cremensi et Caprulensi Episcopis, mox suam Ecclesiam regendam suscepit, cui insigni vitae morumque probitate praeest, et uberiores in dies pastoralis vigilantiae et amoris fructus pollicetur.

Josephi
Cossirichii
genus et
patria.

Ejus gesta
ac merita
praeclara.

Fit Episc.
Corcyrensis
an. 1787.

⁴ Corr. ex Cossivichia

De effigie Corcyrae Nigrae.

Corcula nunc dicor, fuerat Corcyra Melana
Dicta prius; meritis nomen utrumque gero.

Nam Maris Aoniaci Sanganed littoribus contra
Denxor est piceis insula nulladingis.

Inde Melana vocor; sed ut altera uertor ad Aetnos
Et tunc me Corcyra, nomen habere puto.

At noua uox uenit, quid cingit Corculus Urbem,
Ceu parui formam Magna cordis habent,
Quin refert Magni speciem pulcherrima Cordis,
Nam diuus centrum Marcus in Urbe tenet.

Carmina quae fuerunt exarata, nunc deleta
Ipsa Porta Civitatis ducent ad
Suburbium

Hic Antenoridae Corcyrae prima Melanae
Fundamenta locant, nobile gentis opus.
Myricos inter non ultima gloria surgit,
Quaeque praemit Venetos, Deula cura patet.

10. Referentna literatura:

1. Daniele Farlati et Jacopo Coleti, *Illyricum sacrum*, tomus VI. (Episcopi Corcyrenses), Venetiis, MDCCC.
2. Miroslav Vanino, „Illyricum sacrum i Filip Riceputi“, *Croatia sacra*, I, Zagreb 1931.
3. Josip Lučić, „Daniele Farlati“, *Historijski zbornik*, 1972.-73., Zagreb
4. Kažimir Lučin, „O tvorcima djela *Illyricum sacrum*“, *Baština* 26-27/1995. Split
5. Božo Baničević, *Korčulanska biskupija*, Crkva u svijetu, Split 2003.
6. Branka Molnar, „Sisačka biskupija, sada Zagrebačka“, *Illyricum sacrum*, sv. 5, Tkalčić 7/2003. Zagreb
7. Kažimir Lučin, „Hvarski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Književni krug, Split 2004.
8. Ivan Petričević, „Makarski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Matica hrvatska, ogranak Makarska, Makarska 2005.
9. Neven Jovanović, „Biskup amo, biskup tamo“, <http://filologanoga.blogspot.com>, 2006.
10. Kažimir Lučin, „Trogirski biskupi“, *Illyricum sacrum*, sv. 4, Književni krug, Split 2010.
11. Don Ivo Matijaca, „Obrana Korčule od Turaka god. 1571.“ (Opis bitke arhiđakona Antuna Rozanovića na latinskom), <http://www.korcula.net/history/rozanovic.htm>.